V. ZPRÁVA
OBCHODNÍ AKADEMIE V KARLÍNĚ

ZA ŠKOLNÍ ROK 1913—1914.

OBSAH:

KAREL DOLANSKÝ:
1. O POMĚRU MOCI VEŘEJNÉ K DOPRAVĚ.

JOSEF KOSTA:
2. VODNÍ DOPRAVA V ČECHÁCH.

JUDr. ALFRED M. MAYER:
3. PODNIKY KU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ SOUKROMÝCH JEDNÁNÍ.

FRANTIŠEK SLABÝ:
4. GRAFICKÉ PŘEDMĚTY.

ČENĚK VRABEC, D. H. H. L.:
5. THEORIE A PRAXE ZÁMOŘSKÉHO OBCHODU. Díl II.

ZA PŘISPĚNÍ UČITELSKÉHO SBORU PODÁVÁ ŘEDITEL:
6. ŠKOLNÍ ZPRÁVY.

V KARLÍNĚ.
NÁKLADEM OBCHODNÍ AKADEMIE. — TISKLI VONDRUŠKA, SPOTT A SPOL. V KARLÍNĚ.
1914.

OBSAH:

Pojednání.

Str.

1. Karel Dolanský: O poměru moci veřejné k dopravě 5
2. Josef Kosta: Vodní doprava v Čechách 19
3. JUDr. Alfred M. Mayer: Podniky ku zprostředkování soukromých jednání 33
4. František Slabý: Grafické předměty 41
5. Čeněk Vrabec, D. H. H. L.: Theorie a praxe zámořského obchodu Díl II. 111

Školní zprávy.

A. Obchodní akademie.

I. Správní výbor (kuratorium) 163
II. Sbor učitelský ve škol. roce 1913/14 164
III. Kronika 166
IV. Některá vynesení a nařízení 175
V. Učebná osnova 179
VI. Učebné knihy na škol. rok 1914/1915 209
VII. Knihovna a sbírky 214
VIII. Statistika žáků 235
IX. Seznam žáků ve škol. roce 1913/1914 237
X. Vycházky 241
XI. Tělesná cvičení 258
XII. Stipendia, studijní podpory a osvobození od školného 259
XIII. Podpůrný spolek pro žáky 260
XIV. Exkursní fond 265

B. Jednoroční obchodně dopravní kurs pro abiturienty středních a vyšších odborných škol.

I. Sbor učitelský ve škol. roce 1913/14 271
II. Kronika 272
III. Organisace a učebná osnova kursu 275
IV. Učebné pomůcky 288
V. Statistika posluchačů 290
VI. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 292
VII. Odborné exkurse 292
VIII. Stipendia, studijní podpory a osvobození od školného 294

C. Večerní kurs účetnictví podvojného pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek 297
II. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 297

D. Večerní kurs dopravně tarifní pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek 301
II. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 302

E. Večerní kurs angličtiny pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek 305
II. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 306

F. Vyhlášky pro školní rok 1914/15.

I. Obchodní akademie 309
II. Jednoroční obchodně dopravní kurs pro abiturienty středních a vyšších odborných škol 311

P. T.

ŘEDITELSTVÍ OBCHODNÍ AKADEMIE

V KARLÍNĚ

dovoluje si předložiti

VÝROČNÍ ZPRÁVU

za uplynulý školní rok.

V. ZPRÁVA
OBCHODNÍ AKADEMIE V KARLÍNĚ

ZA ŠKOLNÍ ROK 1913—1914.

OBSAH:

KAREL DOLANSKÝ:
1. O POMĚRU MOCI VEŘEJNÉ K DOPRAVĚ.

JOSEF KOSTA:
2. VODNÍ DOPRAVA V ČECHÁCH.

JUDr. ALFRED M. MAYER:
3. PODNIKY KU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ SOUKROMÝCH JEDNÁNÍ.

FRANTIŠEK SLABÝ:
4. GRAFICKÉ PŘEDMĚTY.

ČENĚK VRABEC, D. H. H. L.:
5. THEORIE A PRAXE ZÁMOŘSKÉHO OBCHODU. Díl II.

ZA PŘISPĚNÍ UČITELSKÉHO SBORU PODÁVÁ ŘEDITEL:
6. ŠKOLNÍ ZPRÁVY.

V KARLÍNĚ.
NÁKLADEM OBCHODNÍ AKADEMIE. — TISKLI VONDRUŠKA, SPOTT A SPOL. V KARLÍNĚ.
1914.

Po uzavření této zprávy došla srdce rozrušující zvěst o nešťastném skonu Jeho cís. a král. Výsosti následníka trůnu pana

arcivévody Františka Ferdinanda

a Jeho jasné choti

Žofie vévodkyně z Hohenberka,

jichž životy byly utraceny v Sarajevě v neděli dne 28. června 1914 zlotřilou rukou úkladného vraha.

Hluboce jsouce dojati touto hroznou ranou osudu, jež stihla Nejvyšší panovnický rod, vzpomínáme jejich vzácných darů ducha i srdce, kleslých se zesnulými v předčasný hrob.

Všichni členové učitelského sboru účastnili se se žactvem smutečních služeb božích ve farním chrámu karlínském sv. Cyrila a Methoděje v pátek dne 3. července.

Pojednání.

Karel Dolanský:

O poměru moci veřejné k dopravě.

(Historický přehled.)

Karel Dolanský:

O poměru moci veřejné k dopravě.

(Historický přehled.)

Doprava jest od prvopočátku součástí naší kultury: jestiť nutným výsledkem nestejného rozdělení hospodářských statků na povrchu zemském, ba již i pouhé existence různých lidských individuí. Samozřejmo tedy, že sociální útvary soustřeďující své příslušníky ku provádění společných úkolů užívaly své moci vždy ku zasahování do tohoto důležitého zdroje hmotné i duševní kultury. Míra i způsob tohoto zasahování podléhaly ovšem změnám podmíněným kulturním vývojem.

Při dopravě, kde nutno překonávati různé překážky, v nejstarší době nejzávažnějšími byly překážky způsobené nepřátelstvím lidí. Nejnižší státní útvary hleděly se z dopravy jakkoli, třeba loupeží obohatiti; těmto nebezpečím čelilo se vypravením ozbrojených karavan a případně brannou podporou státní. Jinde nastoupilo na místo loupežnictví vybírání (obyčejně značných) poplatků z dopravovaného zboží buď za povolení průchodu anebo za poskytnutý bezpečný průvod. (Srv. zprávu Herodotovu o Arabech mezi Syrií a Egyptem!) Mnohdy však přímá doprava na dálku znemožněna a nahrazena dopravou po etapách, kde kmen od kmene zboží přebíral.

Za první dopravní činnost státu dlužno tudíž označiti péči o bezpečnost dopravy jak ve vlastním tak i v cizím území; ve směru posléze uvedeném vedla snaha ta ku zřízení vlastních obchodních cest a až ku dobývání cizích území. Starověký stát staral se o bezpečnost dopravy buď smlouvami, jimiž případně vymezovány i výlučné zájmové obvody druhé straně zakázané (srv. smlouvu mezi Římem a Kartaginou), anebo mocí, jíž užíváno

hlavně proti loupežným kmenům; poučný příklad, jak vysoce ceněna doprava, skytá babylonský vladař Kadašmancharbe (asi 1400 př. Kr.), jenž snažil se získati novou, vlastní obchodní cestu k moři na západ, když vzrůstající Asyrie zabírala Mesopotamii, tím, že podrobil si loupežné kočovníky v syrské poušti, zakládal studny, pevnosti a osady Babyloňany osazené.

Tu zříme však i novou stránku státní činnosti dopravní: stát sám buduje cesty pro dopravu, na něž by síly soukromé nestačily. Velkolepé dílo provedl v tomto směru Egypt již před vládou 18. dynastie (asi 1600 př. Kr.) vybudováním průplavu mezi Nilem a Rudým mořem.

Rozsáhlé orientální říše užívaly pak technických vymožeností babylonské kultury ku vojenským a správním úkolům státním. Z památek dovídáme se o královských rychlých poslech, kteří obstarávali dopravu zpráv a zvláště o veliké královské silnici, jež vedla v Perské říši ze Sard do Susy (2644 km) a jejíž stanice 22—30 km vzdálené skýtaly královským poslům přípřež a přístřeší.

Stavba silnic státních vyvrcholila v Římském mocnářství; i zde rozhodovaly ohledy vojenské a administrativní, soustavnou činností dosaženo však dopravní sítě tak dokonalé a hustě rozvětvené, že co do rozlohy (140.000 km v době rozkvětu) byla předstižena až v době moderní. Římské silnice byly zakládány zpravidla vojskem hned při dobývání území za přispění sousedních domorodců; zásada, že panství nad dopravními prostředky zajišťuje vládu v každém kraji, byla tedy Římany prakticky uplatňována. Na těchto technicky dokonalých silnicích zřízena pak za dob císařských zvláštní dopravní instituce, t. zv. cursus publicus: ve stanicích podřízených dozorcům byly připraveny povozy, přípřeže a byla poskytována potrava a přístřeší, avšak ne všeobecně, nýbrž, jelikož cursus publicus sloužil jedině státním účelům, výhradně osobám a zásilkám úředním. Obce se silnicí sousedící byly povinny silnici udržovati a dodávati potravu, krmivo a potahy pro cursus publicus; robota tato byla pro sousedy těžkým břemenem a proto dobrými císaři několikráte vyvazována (cursus publicus přeměněn na cursus fiscalis), avšak vždy znovu zavedena.

Tohoto cursu bývalo zneužíváno (na základě povolení císařských osobami jinak neoprávněnými, dále k dopravě zavazadel),

a v době neustálých válek užíváno tak vydatně, že se stal až kletbou pro vůkolí a nazván historikem Aureliem Victorem „pestis“ (morem).

Hlavní ohnisko dopravy římsko-hellenistického světa bylo ovšem v Středozemním moři, na jehož břehu ležela velká města říše vázaná na možnost dopraviti dostatek potravin po moři. Odtud důležitost Egypta pro Řím a proto péče státu o pravidelnou dopravu obilí do hlavního města. Teprve za Římanů dosaženo plné bezpečnosti na Středozemním moři vyhubením pirátů (Pompeius; v dobách starších zdá se, že národy námořními provozován vůbec obchod i loupež na moři střídavě dle možnosti) a vybudováním a udržováním přístavů a majáků; ve stavbě průplavů stal se jen nezdařený pokus za Nerona (Korint).

Stěhování národů zmařilo toto pokročilé dopravnictví současně s ostatní římskou kulturou. V říši byzantské a arabské převzato však s ostatním dědictvím kulturním i antické dopravnictví. V obou těchto říších zachováván až do jich rozkladu ústav obdobný cursu publicu a arabští panovníci přibrali do služeb státního zpravodajství i holuby. Středověké státy na rozvalinách říše Římské i mimo ni vzniklé neměly následkem svého hospodářského stavu žádného jiného zájmu o dopravu nežli o bezpečnost její. Skromné potřeby mladých těchto národů bylo možno uhraditi ponejvíce výrobky vlastního hospodářství a nebylo tedy popudu pro čilejší obchod anebo dopravu a pro činnost státní v tomto směru. Ojedinělá výjimka, jako nařízení Karla Velikého o udržování římských silnic, neměla za těchto poměrů výsledku a rovněž nedošlo ku provedení týmž panovníkem zamýšleného spojení Rýna a Dunaje průplavem (asi v místech nynějšího Ludroigs-Kanalu).

Dopravním potřebám státu stačila lenní povinnost uložená držitelům pozemků, by dodávali panovníkovi aneb jeho zmocněnci přípřež nebo koně a pohostili nebo doprovázeli je na cestách (t. zv. Hoffolge). Bezpečnost dopravy vyžadovala za oněch dob neustálých bojů i přemnohé námahy se strany státu v tom směru církví vydatně podporovaného (boží mír), a není divu, že organické součástky státu sáhly k svépomoci, když domohly se silnějšího postavení a ústřední moc neustále klesala. Rozvojem měst vznikla střediska obchodu a dopravy, jichž moc za rostoucích

potřeb a nových požadavků (seznaných jmenovitě stykem se vzdělaným východem ve válkách křižáckých) neustále se stupňovala. Na Středozemním moři vznikají mocné městské republiky obchodní (Pisa, Janov, Benátky), v Nizozemí bohatá soukenická města tovární (Gent, Brügge) a četná zámožná města v Německu, jež obyčejně užily svého bohatství především ku získání říšské svobody, spolčují se k mohutným svazům na obranu svých zájmů, jmenovitě obchodu a dopravy. Velkolepým příkladem takového obchodně-politického spolku měst jest známá Hansa. Tyto a četné jiné autonomní korporace středověké udržovaly mezi členstvem živé styky pomocí zvláštních (i uniformovaných) poslů; středověká tendence autonomní dala pak vyvinouti se zvláštnímu organisovanému stavu poslů, jenž po živnostensku dopravoval zprávy, pak i osoby a zásilky, jsa v tom veřejnou mocí uznáván a chráněn.

V celku lze říci, že ve středověku za nepatrné poměrně potřeby dopravy soukromým podnikatelům nedostávalo se podnětu ku zvláštní nějaké činnosti dopravní, stát pak obmezoval se v tomto směru na míru co nejmenší. Ohromnými převraty, jež nastaly v důsledcích zámořských objevů Španělů a Portugalců, způsoben i v dopravnictví a v poměru státu k němu naprostý obrat.

Báječné bohatství, jež se hrnulo z nových zámořských osad do Portugalska i Španělska, vzpružilo jednak přímo obchod a dopravu v ostatní Evropě, jednak vzbuzovalo u ostatních států evropských závist a snahu dosíci stejných úspěchů.

Okolnost, že právě v tuto dobu rozmachu spojena byla nejbohatší kulturní střediska evropská v rukou jediné dynastie, přispěla k tomu, že vyvinul se první veřejný podnik dopravní — pošta.

Od r. 1516 byli členové šlechtické rodiny Tassis pověřeni panovníky z rodu Habsburského, by udržovali rychlou dopravu zpráv mezi středisky jich zemí; Tassisové zřídili za plat jakožto soukromí podnikatelé stanice s přípřežemi, mezi nimiž dvorní a státní zprávy byly jezdci dopravovány. Bezpečnost této dvorské pošty, její rychlost přiměla i osoby soukromé k tomu, že svěřovali jí svoji korespondenci. Následkem přitažlivosti, již jevila dobře spravovaná pošta právě v nejhlavnější tehdejší mezinárodní trati a privilegiem cís. Rudolfa II. z r. 1596 stal se ze soukromého původně podniku podnik veřejný, monopolní, třebaže bylo nutno

dlouho bojovati, nežli byl monopol pošty té aspoň v části Německa úplně uznán.

Vlivem státoprávních názorů renesančních prohlášena tedy doprava zpráv za výhradné právo státu, ačkoli bez vývojového podkladu zvítězila tato zásada postupně všeobecně, jelikož se ukázalo, že státní aneb státem chráněný, zaručený a kontrolovaný podnik s přesným tarifem a uveřejňovaným kursem vyhovuje nejlépe veškerým požadavkům. V zemích Německé říše, neuznávajících privilegia Taxisů, zřizovány státní pošty právě tak, jako v ostatních zemích evropských a některých jich osadách.

Závodění s Portugalskem a Španělskem probudilo v ostatních pokročilejších západoevropských státech vydatnou podnikavost: s výsadami a ochranou státu založeny obchodní společnosti, jež svojí činností položily nejen základ k blahobytu mnohých států, nýbrž dopomohly jim i ku rozsáhlým koloniálním říším, dnešním zdrojům jich moci. Nehledě však k tomuto úspěchu soukromého podnikání, jež prokázalo svojí schopnost ku plnění i velikých úloh obchodních a dopravních, jeví se další důsledek onoho soupeření v tom, že počalo se teoreticky uvažovati o blahu států a jich obyvatelstva a o prostředcích k tomu prospěšných.

Zásobu drahých kovů co nejhojnější a obyvatelstvo co nejčetnější považovali první národohospodářští teoretikové za základ moci a blaha států. Kde příroda neuštědřila těchto darů, tam doporučovali jakožto náhradu zvýšenou činnost výrobní a obchodní: suroviny měly se co nejlevněji dováženi, v tuzemí zpracovati a cizině co nejvýhodněji prodávati, domácí výroba pak měla býti podporována výsadami, zproštěním daní, ochrannými cly, zákazy dovozu či vývozu a zlepšením komunikací.

Tyto nauky a studium antiky spolu s vojenskými úkoly tvořícího se absolutistického státu vedly nejprve ve Francii k intensivnímu zasahování státu, takže shora naznačená merkantilistická soustava bývá zhusta označována dle hlavního zastance svého finančního ministra Ludvíka XIV. Colbertismem. Francie, jejíž panovníci potřebovali pro četné své války dobrých komunikací, vybudovala první z evropských států nákladem státním objemnou síť silniční (do r. 1789 asi 40.000 km) a rozsáhlé průplavy (do r. 1789 asi 1.000 km; nejstarší byl průplav Briarský, vystavěný

v letech 1605—1642 a spojující Seinu s Leirou; 240 km dlouhý Canal du Midi mezi Garonnou a Středozemním mořem, proveden 1668—1684 atd.).

Osvícený absolutismus sledoval i v ostatních zemích pevniny evropské zásady merkantilistické a pečoval o rozvoj dopravnictví státní stavbou komunikací.

Kurfiřt braniborský Bedřich Vilém I. dal spojiti Sprévu s Odrou průplavem jeho jméno nesoucím již 1662—1668 a jeho nástupci pokračovali v tomto směru; podobně dálo se na Rusi za Petra Velikého a jeho nástupců atd.

Na pevnině evropské zvítězila tedy zásada přímého zasahování moci veřejné v dopravu: stát provozuje buď sám aneb nájemci dopravu zpráv (později i drobných zásilek a osob) a vyhrazuje si výlučné právo k tomu a stát zřizuje a udržuje sám vlastním nákladem a řízením nákladné komunikace hlavní (silnice říšské, routes nationales) a donucuje případně podřízené mu samosprávné útvary (země, provincie, kraje, okresy, obce) k obdobné činnosti ohledně komunikací vedlejších. Při tom užívá se v počátcích zhusta roboty, t. j. bezplatných pracovních výkonů venkovského lidu po určitý počet dní.

Za typický možno označiti vývoj ve Francii: Silnice jsou podřízeny od r. 1716 zvláštnímu úřadu (později corps des ponts et chaussées); stát (vedle povšechného dozoru) pečuje o „routes nationales", departementy o „routes départementales" a obce o „chemins vicinaux" a „ruraux", o stavbu a udržování hlavních průplavů (lignes principales) pečuje rovněž stát, jenž ovšem polovici nákladu uvaluje na súčastněné departementy, obce a obchodní komory.

V období francouzské revoluce odstraněno mnoho závad: obtížné a dopravu dusící přežitky středověku, jako práva překladní (Stapelrechte) a přečetná cla a mýta byla odstraňována aneb aspoň omezována. Neustálé války vedly k ocenění důležitosti silnic pro rychlé pohyby vojska: doba Napoleonova i první desítiletí po ní znamenají vrchol staveb silnic, jež byly současně macadamisováním technicky zdokonaleny.

Jinak utvářil se poměr státu k dopravě v Anglii. V této pokročilé zemi, kde odedávna soukromá podnikavost byla intensivní,

nebylo zapotřebí tak vydatného zasahování veřejné moci jako na evropské pevnině. Zprvu náleželo udržování cest i tu obcím, jež nebyly vždy s to, aby úloze té řádně dostály. Zákonem bylo pak r. 1663 dovoleno, aby soukromí podnikatelé vybírali poplatky za zlepšení silnic a hojným udílením takovýchto „turnpike-acts" zvelebil tu parlament za 18. století anglickou silniční síť. Obdobně přenechávány i vodní cesty soukromým podnikatelům a příznivé finanční výsledky prvého většího průplavu (průplav vévody Britgewaterského mezi uhelnými doly Worsleyskými a Manchesterem, pak i Liverpoolem (1759), vedly k hojnému zakládání akciových společností, jež výhodně ukládaly značné kapitály v průplavech. Stát omezoval se na udílení povolení k těmto podnikům, na policejní a tarifní dozor. Ukázalo se totiž, že soukromý podnikatel ovládající svým průplavem dopravu, kořistí z tohoto faktického monopolu ve snaze po co možná největším výnosu stanovením přehnaných cen dopravních. Stát byl tu nucen v zá mu všeobecném zakročiti stanovením maximálních sazeb a mluví se o tarifní výsosti státu. Okolnost, že majitelé průplavů obcházeli toto ustanovení (ukládáním vedlejších poplatků) a hlavně pak nesmírný rozmach výroby způsobený užíváním parní síly, následkem čehož dosavadní dopravní prostředky nedostačovaly, byly příčinou, že hledáno odpomoci.

V dopravě námořní uplatňovala se moc veřejná hlavně jakožto strážce bezpečnosti. V druhé polovici 18. století zjednala si platnosti zásada volného moře (mare liberum Grotia). Státy upravovaly tedy hlavně plavbu pobřežní, vykonávaly přístavní policii a přispívaly ku vybudování (zakládání i zvelebení) přístavů.

Užitím parní síly v dopravě stupňována výkonnost dopravních prostředků nesmírně; stejně jako přeměnila se vlivem páry dřívější řemeslnická výroba v tovární velkovýrobu, nastoupila na místo formana železnice a na místo lodi plachetní loď parní.

Stanovisko státu vůči tvořícím se velkopodnikům dopravním vyhranilo se teprve postupně. V Anglii pohlíženo zprvu na železnici stejně jako na koňské dráhy: stát udílel povolení ku stavbě ukládaje jistá bezpečnostní opatření, jinak považováno za možné užívání železnice ode všech, kdož zaplatí poplatky, jichž výše měla býti určována dle ročního výnosu podniku. Z neznalosti

zvláštností železničního provozu, pokládáno za výhodu, že stejně jako na silnici nebo v průplavu anebo na koňských drahách možno na železnici provozovati dopravu i různým osobám soukromým, a očekáváno, že tato volná soutěž na dráze zamezí výstřelky ve tvoření cen za dopravu. Anglie řídila se tu zásadami domácí (liberální klasické) školy národohospodářské, dle nichž v ohledu hospodářském postačí jakožto princip zdravý egoismus individua (selfinterest); stát má tedy přenechati i dopravu soukromému podnikání a pečovati jen o bezpečí a mír. Avšak i ve vlasti těchto zásad nemohl stát na této roli přestati; záhy seznáno, že t. zv. konkurence na kolejích není možna, jelikož by byla nehospodárnou a svrchovaně nebezpečnou, a množící se úrazy na drahách přiměly parlament (1840) k tomu, že přiznáno vládě právo k dozoru na stavební a bezpečnostní opatření drah, později (1844) pak stanovena tarifní výsost státní a uloženy železnicím zvýšené povinnosti ohledně dopravy poštovních zásilek a vojska. Komise, jež se měla raditi o stále se zhoršujících poměrech irských, doporučovala pro Irsko venkoncem stavbu železnic na útraty aneb za podpory státní; k tomu však nedošlo.

Obchodní vyspělost Anglie neměla tedy zapotřebí, by soukromá podnikavost byla státem nějak povzbuzována aneb teprv vyvolávána; naopak finanční úspěchy prvních výnosných tratí vedly až ku podnikatelské horečce a záhy došlo i ke krisi (1846).

Jiným směrem vyvíjel se poměr veřejné moci ku dopravě ve státech evropské pevniny. Nedostatek soukromé podnikavosti a opožděný hospodářský vývoj i běžná nauka učinily státní zakročování v hospodářských činnostech v Anglii výhradně soukromníkům ponechaných takřka pravidlem. Této tradice z prvopočátku nebylo vůči železnicím v plné míře užíváno: v Rakousku stavěny první železnice jakožto soukromé, stejně i ve státech tehdejšího Německého Bundu a ve Francii atd.

Vlády, jež právě po desítiletí budovaly a zdokonalovaly silniční sítě, rozpakovaly se samozřejmě činiti další velká vydání na neurčité železniční projekty. Zdar několika prvních tratí podnítil však soukromou podnikavost až ku spekulaci přehnané; záhy nastávající reakce a hlavně poznání, jak důležitým činitelem jest železnice a jaké výhody přináší pro hospodářství i pro jiné úkoly státu, utvrdily v rozhodujících kruzích přesvědčení, že nutno

jednak opatřiti státní území dokonalou železniční sítí, ale že také nutno opatřiti i zachovati státu dostatečnou ingerenci na železnice. Úvahy, jimiž odůvodňována nutnost státního dozoru a vlivu na železnice, byly asi tyto: Náklad na železnice jest neobyčejně značný; opatřování peněz pro tyto účely zaměstnává tedy peněžní trh značně a může otřásti finančním hospodářstvím ostatním. Krom toho jest soustřeďování velikých kapitálů, tedy značné moci, v rukou jediného podniku zjevem, o nějž dlužno se starati. Stejně zjednává množství závislých zaměstnanců železničnímu podniku značný význam i v životě veřejném. Rozhodujícím argumentem pro účast státu v železnictví bylo ale poznání, že železnice mají skutečný dopravní monopol, že přímo ovládají průmysl i obchod a že po stránce vojenské jsou pro úspěšné vedení války, jmenovitě pro mobilisaci a jiné pohyby vojska, nezbytné.

Když po první horečce podnikatelské nastalo zklamání, tu utuchla soukromá podnikavost naprosto a železniční podniky sotva založené octly se v nouzi. By zamezeny zhoubné následky krise, jež hrozily ztrátou kapitálu v nových podnicích uloženého a hlavně, aby dosaženo bylo soustavného vybudování železniční sítě, rozhodla se veřejná moc účastniti se aktivně v podnicích dopravních a to finanční podporou soukromých podniků.

Bylo zapotřebí zajistiti nedůvěřivému kapitálu soukromému přiměřený výnos z dopravních podniků. Stát v tom směru napomáhal různě: zaručoval monopol vyloučením konkurenčních podniků, osvobozoval podniky od dávek veřejných, skýtal nezúročitelné aneb mírně zúročitelné a pohodlně splatné půjčky, někdy přímo přispěl dary (v Americe pozemky) aneb zaručoval určitý výnos investovaného kapitálu.

Mnoho obětovala takto Francie (zákon z r. 1842). Stát vyvlastňuje za přispění departementu a obcí (po $^1/_3$) pozemky a zřizuje na vlastní útraty veškeré práce pozemní, objekty i nádraží, takže společnost opatří pouze vrchní stavbu a vozidla. Soustava tato, vyžadující značných obětí se strany státu, nebyla nikde převzata, naopak, vzdor tomu, že všeobecně převládala liberální škola národohospodářská, zjednávala si myšlénka soustavy státních drah mnohých přívrženců.

První byla mladá Belgie, jež 1834 rozhodla se budovati i provozovati své železnice nákladem státu a podobně stalo se u ně-

kterých německých států (první Brunšvik 1838, pak Hannover, Hesy atd.). Jiné státy, jako Prusko a Rakousko, sáhly k soustavě státních železnic jen z donucení, jelikož nebylo možno vybudovati nutnou síť železniční soukromými podnikateli. V Rakousku postupováno tím způsobem, že stát zařídil na zamezení dalších škod na soukromém majetku z klesání hodnot železničních papírů zvláštní pokladnu, jež kupovala tyto akcie za přiměřené obnosy; stát tímto způsobem stal se majitelem většiny akcií mnohých soukromých drah, jež pak dokonce vykoupil, dostavěl a jednotně provozoval. Jediná Severní dráha císaře Ferdinanda zůstala tehdy soukromou a Rakousko vykazovalo největší síť státních drah.

V rozporu soustavy soukromých a soustavy státních drah uváděno na prospěch soukromých drah, že dovedou jich správy provozovati železnici hospodárněji a více po obchodnicku nežli těžkopádná, byrokratická správa státní, kdežto soukromým podnikům vyčítána hlavně přílišná snaha výdělečná a nedostatek jednotnosti v provozu, v tarifech a jízdních řádech.

Jakožto vzor dokonalosti vyhlašována tu soustava smíšená: mezi středisky obchodu měly konkurovati trati jak státní tak soukromé a doufalo se, že tím odstraněny budou vady obou soustav. Prusko i Bavorsko bylo po dlouhá léta stoupencem této zásady.

V letech sedmdesátých nastal takřka v celé Evropě po konsolidaci politických poměrů obrovský rozmach soukromé podnikavosti, jež zračila se v železničních stavbách. Podíl státu na železniční síti byl tím zatlačen do pozadí; v Rakousku byly státní železnice již dávno před tím (1855) daleko pod náklad vynaložený prodány soukromým společnostem, jednak protože stát doufal, že tyto společnosti vybudují železniční síť úplně, jednak že bylo za tehdejšího absolutismu k účelům úpravy měny zapotřebí peněz ve státní pokladně. Přehnaná soukromá podnikavost objevila se tehdy ve světle nejhorším: bez rozmyslu, bez jednotného plánu pro soustátí stavěny tehdy dráhy ani ne tak pro skutečnou potřebu, jako pro výdělek zakladatelů („Gründer"), kteří pak nedostatečně vyzbrojený, ale draze vybudovaný podnik přenechali finančně slabé akciové společnosti. Stát, jenž horečku tu podporoval hojně udílenou garantií, uvázal tím na sebe ohromná břemena, když nastala r. 1873 krise vedoucí k nesčetným úpadkům.

Dojem z tohoto neblahého hospodářství způsobil návrat ku soustavě státní. V Německu rozvinul Bismarck svůj program říšských drah; spolkové státy na obhájení své samostatnosti zahájily horlivě sestátňovací akci, k níž i Prusko po zmaření onoho projektu se uchýlilo. Dnes převládá v Německu soustava státní naprosto a výsledky její jsou jak pro obecenstvo tak pro finance státní přímo výborné. V Rakousku musel stát přebírati zubožené soukromé dráhy do vlastní správy; síť státních drah vzniklá z podniků právě pro svoji nouzi sestátněných nevykazovala dlouho příznivých výsledků a teprve sestátnění výnosných starých soukromých drah zjednalo počátek nápravy. Italie, jež po svém sjednocení se značnými obětmi vybudovala své železnice, převzala po smutných zkušenostech, jež učinila jich pronájmem soukromým společnostem, správu opět do rukou státu; v Uhřích i ve státech balkánských (kromě Řecka) vládne soustava státní již od počátku, Rusko pokračuje od let osmdesátých neustále v sestátnění soukromých drah, při čemž buduje stát obrovské trati strategické i obchodní (v Asii). Švýcarsko postátnilo svoje dráhy, ba i Francie, kde stát počal v sedmdesátých létech se stavbou vedlejších tratí, pro bohaté hlavní společnosti příliš málo slibných, došlo ku sestátnění jedné z velkých společností (Západní dr.), v níž za Napoleona III. francouzské železnice přičiněním státu se byly sloučily. Ve Skandinavii mají státní železnice převahu, takže zbývají v Evropě jakožto přívrženci soustavy soukromých drah pouze Anglie, Španělsko a Řecko (Portugalsko má železnice soukromé i státní); nutno však zdůrazniti, že v anglických osadách dominuje soustava drah státních.

Možno tedy říci, že vítězství chýlí se na stranu soustavy státních drah. Tím není však řečeno, že systém státních drah je absolutně lepší nežli soustava soukromých drah anebo naopak. Jaké soustavy nutno použíti s výhodou, musí se říditi dle daných poměrů a soustava, jež vyhovuje nejlépe potřebám a poměrům, má přednost.

Rostoucí potřebě levných vodních cest hoví moderní státy stavbou nových průplavů i rozšiřováním a prohlubováním průplavů starších, jež se takto přizpůsobují dnešní hromadné dopravě velikých množství. Při tom snaží se stát utvářiti síť nejen dle lokálních, nýbrž i dle mezinárodních dopravních rout (na př. projekt rakouský dle zákona o vodních cestách z r. 1901).

Provozu na vnitrozemských vodách a průplavech se však dnešní stát nesúčastňuje, rovněž ne plavby námořní (vyjma k účelům vojenským). Stát tu zasahuje stavbou a zdokonalováním přístavů, majáků a jiných ochranných opatření, mnohdy pak hmotnou podporou soukromých společností plavebních, jež se děje ponejvíce ve formě subvencí za dopravu zámořské pošty.

Zásada státního monopolu v dopravě zpráv rozšířena pak v moderním státu i na nově vynalezené prostředky dopravní: jako kdysi telegraf, tak postátněn i telefon a nejnověji i bezdrátová telegrafie. Jediná podmořská telegrafie (kabely) jsou v rukou soukromých společností, jimž však stát skytá podpory (garancie výnosu).

V celku lze tedy konstatovati stále vzrůstající účast moderních států na dopravě; vědomí o důležitosti cest dopravních ovládá vnitřní i zahraniční činnost moderních států a všude jest znatelna snaha udržeti si náležitý (finanční anebo vojenský) vliv na mezinárodní cesty dopravní.

Josef Kosta:

Vodní doprava v Čechách.

Josef Kosta:

Vodní doprava v Čechách.

Naše vlast, ač jest odloučena od moře a ač jí protékají jen řeky ne právě mohutné, přece jest též poměrně účastna světové dopravy vodní. Z řek, jež mají již od prvopočátku pro český obchod národohospodářský význam, jsou Vltava a Labe.

Vltavu, jež jest přítokem Labe, možno pokládati za hlavní řeku království Českého. Jest totiž délka jejího toku 420 km proti délce Labe, jehož vody brázdí naši vlast toliko asi 300 km; vyniká nad ně také hloubnou, šířkou, mocností přítoků, geologickým stářím a význačnou souměrností svého úvodí. Z celého povodí labského, jež má v naší říši 48.776 km², zabírá Vltava přímo 28.000 km². Tedy i tu stojí na místě prvém. Pramení se ve slatinatém údolí blízko hranic bavorských ve výši 1180 m, kde se sbíhá několik potoků, z nichž dva nesou již jméno Teplá a Studená Vltava. Hlubokými hvozdy ve stínu staletých obrů, vroubena jsouc vysokými stráněmi, bere se směrem jihovýchodním; prorvavši se as 1 km dlouhou peřejí pod Čertovou stěnou, obrací se náhle na sever. Od vyššího Brodu prodírá se — sestoupivši již do výše 560 m — mezi vysokými stráněmi a skalami, jež nezřídka dostupují výše 200 m. V těch místech jest již splavna vorům.

Nad Rožmberkem ubírá se již klidněji nádhernými údolími, bohatými krásami přírodními, mezi pestrými útvary prahorními, a minuvši pyšný Krumlov vstupuje nedaleko Zlaté Koruny v úrodnou rovinu budějovskou, kde přijímá z prava říčku Malši a kde jest hladina toliko 380 m nad mořem. Hned za Hlubokou a ještě více zu Týnem nad Vltavou zarývá se Vltava hluboko do země a jest zrcadlem divoce romantickým, někde idylicky krásným, pohádkově nádherným, tichým i lomozným stráním. Takovýto ráz

podržuje stále. To však již není nepatrný horský potok, nýbrž vidíme tu mohutný tok tří spojených řek, Vltavy, Lužnice a Otavy, jež pod pamětnými zdmi Orlíka přináší svůj zlatý písek darem svým sestrám. U Zvíkova a odtud dále tvoří silné proudy a slapy, jimiž musí plavci opatrně proplouvati, poněvadž rychlost proudu je taková, že vory projíždějí tu rychlostí až 9 km za hodinu. Nejnebezpečnější takové peřeje jsou „Svatojánské proudy", kde Vltava, jež u Kamýka před proudy dostupovala šíře 80 m, musí se vtěsnati po délku 9 km do skal svírajících těsninu toliko 30 m širokou. V těch místech letí voda rychlostí 2 m za vteřinu. Přes to však řečiště jest tak upraveno, že tu možno utáhnouti lodi i proti proudu. Od Budějovic totiž upraven je tok tak, že tu proplouvají vlečné lodi nákladní, které v těchto vodách obstarávají dopravu. Proti proudu jsou vlečeny koňmi, pro něž jest upravena po celé délce toku dosti pohodlná cesta.

Od Štěchovic a zvláště poté, když přijala u Davle Sázavu a u Zbraslavě Berounku, stává se splavnou i parníkům. Tyto parníky, jež dojíždějí pouze do Prahy, obstarávají dopravu osob a jen nepatrně dopravu zboží. Teprve v Praze Vltava nabývá své důležitosti pro dopravu světovou. Z karlínského přístavu, jakož i z přístavu holešovického vypravují se lodi nákladní přímo do Hamburku. Zde vstupuje Vltava do řady splavných řek světových.

Ubírajíc se od Prahy tokem kanalisovaným Vltava odbočuje u Vraňan pobočným kanálem 10 km dlouhým, a spojuje se opět pod Mělníkem s tokem vlastním, jakož i s chladným Labem přicházejícím od východu, aby pozbudouc svého jména odevzdala svůj tok k dopravním účelům.

Délka Vltavy z Budějovic je 244 km, z Budějovic do Štěchovic 167 km, ze Štěchovic do Prahy 28 km, z Prahy do Mělníka tokem vlastním 51 km, pobočným kanálem 49½ km.

Největší šíře dostupuje Vltava v Praze, kde u Střeleckého ostrova dosahuje šíře přes 300 m. Této šířky nedosahuje později ani spojený tok Vltavy a Labe na půdě české vůbec.

Labe vzniká na západním konci Sedmihoří v Krkonoších ve výši 1300 m ve studánce zvané Labský pramen. Protéká hlubokou úžlabinou, kde se spojuje několik potoků, a prorvavši se mohutným srázem, který odděluje Labskou louku od Labského dolu,

řítí se u Labské boudy s výše 1280 m přes několik prahů do hloubky 250 m tvoříc tak známý labský slap. Poté labský potok sesílený několika pobočkami seskakuje rychle s blízkých hor, takže u Vrchlabí — uběhnuv 23 km — jest toliko 475 m nad mořem. Směr jihovýchodní podržuje Labe stále od pramenů až k Jaroměři, kde přijímá zleva Úpu, a k Josefovu, kde se spojuje s Metují ve výši toliko 246 m; od Josefova spěje k jihu a zesílivši se v Hradci Králové Orlicí vstupuje ve výši 225 m do širokého údolí labského, do rozsáhlé úrodné roviny české, která jest známa jakožto „zlatý pruh země české".

U Pardubic se Labe náhle zahýbá kol čedičové hory Kunětické na západ, kde se v jeho vodách shlíží pásmité hory Železné, jež vysílají k Labi své vody řekami Chrudimkou a Doubravou. Za Kolínem, kde se Labe obrací na severozápad, kteryžto směr pak zachovává až na malé výjimky stále, přijímá z prava pod památnou Libicí Cidlinu, jež shlédnuvši Český ráj tiše svěřuje své vody labskému toku. U Toušně, blízko Staré Boleslavě spojuje se ještě s Jizerou, jež doplňuje jeho tok, aby pak důstojně přijalo druhou hlavní řeku českou — Vltavu, jež mu přináší pozdrav z českého jihu a z královské Prahy.

Od Králové Hradce, kde vstoupilo Labe v nížinu, má nepatrný spád; v úrodné, nanesené půdě snadno tvoří se ramena a tůně, jež při jarních povodních bývají velice zhoubné, a to proto, že v některých místech jest hladina vodní výše položena než ostatní okolí. Zato celá rovina polabská vděčí Labi za svou úrodnost. Poslední dobou upravuje se řečiště utužováním břehů, takže v dohledné době mají býti i tyto končiny otevřeny mohutnější dopravě.

Za Mělníkem tvoří Labe četné oblouky, jako u Roudnice a Lovosic, kde se zarývá hluboko do mohutných, krásných hor, jež jsou rozkošnou pastvou oku cizincovu zvláště na jaře, kdy obrovské stráně, posázené ovocnými stromy, tvoří v záplavě bílých květů obraz, jemuž málo na světě rovných.

Před vstupem do těchto hor přijalo Labe ještě z leva Ohři, jež přináší své vody až z bavorských smrčin, a sesiluje se prameny z bohatých hor Krušných. Za Ohří pak ústí na půdě našeho mocnářství ještě z leva Běla a zprava Ploučnice a Kamenice, jež však v dopravnictví nemají významu. U Hřenska, když

se prodralo rozkošným českosaským Švýcarskem, Labe opouští naše mocnářství a vstupuje na půdu říše Německé.

Labského toku užívalo se již za dob nejstarších jako prostředku dopravního; zejména počátky voroplavby sahají až do 10. století. Hlavním druhem zboží, které se k nám po Labi dováželo, byla sůl, jíž se našemu království nedostávalo, a již bylo tudíž třeba zvláště do měst severních přiváželi po Labi ze Saska. Když však v 16. stol. počali sůl dováželi z rakouské Solné komory do Budějovic a odtud po vorech do Prahy, bylo uvaleno na sůl ze Saska k nám dováženou zvýšené clo, a později byla doprava soli touto cestou vůbec zakázána. Zvláště když byla r. 1829 otevřena koňská dráha z Linze do Budějovic, doprava soli ze Solné komory po trati vltavské z Budějovic do Prahy se značně vyvinula.

Přes to ještě na počátku 19. století byla doprava labská příliš málo vyvinuta a to proto, že Labe protéká několika státy, z nichž každý se snažil využitkovati své trati ve svůj prospěch vybíráním celních dávek nehledě na státy ostatní. Proto pohřešovalo Labe náležitých zákonitých ustanovení, podle kterých by byla možna při dopravě vodní jakási pravidelnost jak po stránce technické tak i po stránce obchodní.

Teprve roku 1815 po pádu Napoleona I. přikročilo nejprve Rakousko k tomu, aby byly na splavných řekách, ježto železnic ještě tenkráte nebylo,*) zvláště však na Labi, jehož důležitost byla již tenkráte všestranně uznána, dopravní poměry tak upraveny, aby byl tento dopravní prostředek, přírodou zabezpečený, učiněn náležitě přístupným jak obchodu tak průmyslu. Za tím účelem byl svolán do Vídně kongres, jehož se účastnili zástupcové Rakouska, Uher, Pruska, Saska, Hannoverska, Dánska, Meklenbursko-Zvěřínska, Anhalt-Bernburku, Anhalt-Desavy, Anhalt-Göthenska a svobodného města Hamburka — států majících na dopravě po Labi zájem. Na tomto sjezdu, který se konal ve Vídni 9. června 1815, bylo usneseno upustiti od dosavadních represalií a celý tok labský od Mělníka až do Hamburka otevříti bez poplatků i státům ostatním. Přes to však, že byla na vídeňském kongresu učiněna tímto směrem usnesení závazná, trval jakýsi stav neurčitosti pojmu těchto nařízení až do r. 1821, kdy teprve všech 10 států, majících zájem na vývoji labské dopravy, učinilo pevná ustanovení.

*) První železnice byla otevřena r. 1812 v Anglii, v Americe r. 1830, v Belgii a Německu r. 1835, v Rakousku r. 1841.

První bod těchto mezinárodních smluv zněl:

„Doprava po labském toku, pokud jest splavný, jest až k otevřenému moři oběma směry úplně volná a každému přístupná. Každý však, kdo provozuje dopravu po Labi, jest podroben příslušným zákonitým předpisům nehledě na to, kterého státu je příslušníkem!

Tento první krok nezůstal bez výsledku. Od té doby jevily se snahy jednotlivců chtějících sloučením soukromých lodníků a kapitalistů organisovati dopravu společnou, tehdejším poměrům vyhovující, v konkrétnější útvary. A tu zasluhuje povšimnutí obec karlínská. Karlín to byl, který sloučiv se s několika drážďanskými obchodníky založil již r. 1822 první společnost „Prager Schiffahrtsgesellschaft“, která později byla přeměněna na „Prager Dampf- u. Segelschiffahrtsgesellschaft“. Společnost tato zabývala se dopravou z Čech do Hamburka a směrem opačným, aniž však měla vlastních lodí nebo parníků. Doprava tato svěřovala se soukromým lodníkům, za které jmenovaná společnost ručila. Společnost tato trvala řadu let, ale nedopracovala se nijakých zvláštních úspěchů, ježto nedosáhla téměř žádného zisku. Teprve v letech padesátých koupila 5 kolových parníků a asi 20 lodí vlečných, kterými pak provozovala dopravní obchod oběma směry.

Roku 1836 utvořila se v Drážďanech druhá paroplavební společnost, která se zabývala dopravou osob mezi Čechami a Saskem; později rozšířila svou činnost i na dopravu zboží a vláčení lodí cizích. Denní pravidelná doprava, kterou obstarávaly 2 parníky, děla se mezi Drážďany a Děčínem.

Roku 1842 kapitán Josef Ruston, zakladatel pozdější firmy Ruston & spol. v Praze, postavil 2 parníky, které obstarávaly dopravu z Čech až do Míšně v Sasku.

R. 1851 založena v Drážďanech nynější „Sächsisch-böhmische Dampfschiffahrtsgesellschaft“, která převzavši parníky Rustonovy a společnosti „Saxonia“, zavedla paroplavbu dokonalou, takže již za prvý rok dopraveno 280.000 osob. Nyní má jmenovaná spo-

lečnost 34 parníky a dopravuje ročně přes 3,000.000 osob a asi 3000 vagonů zboží.

Na počátku let šedesátých byl k usnadnění dopravy z Magdeburka na hranici Čech v Labi položen řetěz, který byl r. 1886 prodloužen do Mělníka a později i do Hamburka po způsobu zařízení na řece Seině ve Francii, jež je k tomu, aby mohly býti proti proudu dopravovány větší náklady i parníky slabšími. Tento způsob dopravy osvědčoval se velmi dobře, takže r. 1869 převzala celé zařízení zvláštní společnost, která jménem „Kette-Elbeschiffahrtsgesellschaft" položila základ nynější moderní labské dopravě. Avšak pro zdokonalení volných parníků a pro poměrně nákladné udržování řetězu, byl řetěz zkrácen v trati Hamburg—Nagripp pod Magdeburkem, odkud jest ho užíváno až podnes. Délka celého řetězu jest 345 km.

Značný převrat v dopravnictví po Labi nastal r. 1881, kdy rakouská severozápadní společnost po zařízení překladiště v Laube převzala až dosud vedoucí správu „Prager Dampf- u. Segelschiffahrtsgesellschaft" s celým zařízením a značně je rozšířivši dala se v soutěž se společností Kette*). Zařízením této společnosti byla způsobena mezi oběma podniky velice ostrá soutěž; ano jednu dobu bylo dokonce tvrzeno, že prý nová rakouská paroplavební společnost hodlá se s celou svojí silou vrhnouti na obchod německý a společnost Kette úplně znemožniti. Tyto obavy byly vybájeny, neboť rakouské paroplavební společnosti běželo nejprve o to, aby si zabezpečila obchod rakouský, a teprve na druhém místě zabývala se dopravou do Německa. Později bylo mezi oběma společnostmi usneseno, by se Kette zabývala dopravou zásilek německých a Rakouská paroplavební společnost dopravou zásilek rakouských.

Soutěž tato trvala až do r. 1904, kdy společnost Kette přešla v majetek Rakouské paroplavební společnosti přibravši ještě dvě společnosti menší. Tímto opatřením doufala takto vybudovaná společnost, že jí bude možno bez soutěže zdárně se vyvíjeti a úspěšně pracovati. Avšak již r. 1907 vznikla nová soutěž v „Neue

*) Po celé trvání Prager Dampf- u. Segelschiffahrtsgesellschaft nebyla vyplacena žádná dividenda. Teprve když byla převzata rakouskou severozápadní společností r. 1882, byli podílníci odškodněni tím způsobem, že za jeden podíl zl. 200·— konvenční mince obdrželi 400·— zl. rakouské měny.

Deutsch-böhmische Elbeschiffahrt-Aktiengesellschaft" s kapitálem 3,000.000 M, která přes svou nepatrnost vedla dosti citelný boj proti soutěži Rakouské paroplavební společnosti. Následek se jevil téměř každoročně, neboť obě společnosti vzájemně se potírajíce vydělávaly sotva tolik, že kryly svoji režii. Aby se těmto nezdravým poměrům jaksi čelilo, došlo mezi správami obou podniků konečně na jakousi dohodu, podle které se měly uvésti zájmy obou podniků na stejnou míru s vyloučením každé další soutěže. Soustava tato trvá již druhý rok a osvědčuje se oběma stranám velice uspokojivě.

Jak se obchod na Labi vyvinul, vysvítá nejlépe z toho, že r. 1866 obstarávalo dopravu na labském toku 18, kdežto nyní 350 parníků určených pouze pro Labe.

Řečiště labské jest splavné, jak již uvedeno, od vtoku Vltavy do Labe u Mělníka. Mezi Prahou a Mělníkem konala se plavba na Vltavě pouze za příznivého stavu vody; nyní však po řádné úpravě toku zřízením zdymadel lze prováděti dopravu oběma směry zcela bez závady. Poslední léta nabývá Mělník jako překladiště v labské dopravě velikého významu. Nejbližší překladiště po Mělníku jsou Ústí n./Lab., Krásné Březno, Děčín a Laube. V Žandově jest první stanice saská; jsou tam oba celní úřady, jak rakouský tak německý. V nich jsou podrobeny veškeré lodi plující oběma směry celní prohlídce a statistickému záznamu. Nejbližší překladiště pro pravidelnou dopravu jsou Drážďany, kde jsou zároveň ředitelstva veškerých labských paroplavebních společností; další překladiště jest Riesa a severněji Magdeburk.

Z Prahy na hranice zemské měří Vltava a Labe 159 km, z čehož na Vltavu připadá 51 km (tok kanalisovaný 49·5 km), na Labe pak 108 km; z Mělníka do Hamburka jest 625 km, z Hamburka do Cuxhafenu 105 km. Za Hamburkem rozšiřuje se Labe čím dále více. U Blankenese jest 3 km, u Brunsbitteln, kde do Labe ústí kanál z Holtenavy, na Baltském moři průplav císaře Viléma jest 7 km a ústí u Cuxhafenu v Severním moři jest 15 km široké. Na této části toku, mezi Hamburkem a ústím, lze pozorovati již příliv a odliv; při odlivu klesá voda až na 2·5 m, při přílivu vystupuje do 4·5 m.

Vodní doprava je na splavněných částech Vltavy a Labe dosti čilá; koná se jednak v relaci Štěchovice-Praha, Praha-Mělník-Ústí n. L. - za hranice.

Střediskem dopravy na hoření části je Praha. Parníky na středním toku Vltavy dojíždějí oběma směry toliko mezi Štěchovicemi a Prahou v délce 28 km. Doprava provozuje se sice i výše, ale v měřítku nepatrném. Po horní a střední Vltavě a jejích pobočkách dováží se dříví vory a toliko na Vltavě užívá se vlečných lodí, jež se vypravují od Hluboké, po případě až z Budějovic. Z těch míst jedou toliko po proudu a za nova; proti proudu se nevracejí. Proti proudu možno s nimi plouti toliko ke Zvíkovu, avšak výše v jízdě překážejí již jezy. Po vodě pluji neseny jsouce proudem, kdežto proti proudu užívá se koní, jež jdouce po břehu pomocí lana táhnou loď za sebou. Za tím účelem udržuje se po břehu dosti pohodlná cesta pro tento způsob dopravy. Přes to, že v těch místech není ani průmyslových závodů ani zvlášť úrodných krajin ani upravených překladišť, přece jest doprava i zde velice slibná. Tak na př. r. 1912 přejelo z trati Budějovice-Štěchovice na trať Štěchovice-Praha 1280 lodí s celkovým nákladem 71.000 tun. Rovněž voroplavba jest zde na stupni velmi vysokém; jmenovaného roku dopravily jihočeské řeky ohromné spousty dříví — 386.570 m^3 — 3888 vory. Doprava parníky v upravené části Štěchovice-Praha děje se v měřítku na místní poměry značném: na 2840 lodích dopraveno 168.519 tun zboží, z čehož připadá plavbě po vodě 2540 lodí s nákladem 143.600 tun, proti vodě toliko 300 lodí s nákladem 24.919 tun. Dopravuje se ponejvíce dříví a výrobky dřevěné.

Teprve od Prahy počínaje nabývá naše nitrozemská doprava svého vlastního významu. Parníky vyplouvají již od středu Prahy; vlastního rázu dopravního však dodává jim přístav karlínský a holešovický. Od trati Štěchovice-Praha je část tato odloučena jezem staroměstským, avšak v dohledné době bude závada tato odstraněna zřízením zdymadla u Židovského ostrova. V karlínském přístavu nakládají se lodi, které obstarávají zásobování ostatních přístavů nitrozemských, ale i takové, jež jsou určeny přímo do Hamburka. Podíváme-li se do statistiky, seznáme, že tímto přístavem prochází zboží nejrozmanitější: nakládá i vykládá se zde surové železo, dřevo indické, cedrové, ledek, minerální

oleje, bavlna, peří, semena, rýže, součástky přístrojů, osadnické zboží atd. atd. V přístavech ostatních nakládá se zejména obilí a cukr. V části Praha-Mělník bylo r. 1912 na 96 lodích vypraveno 18.896 tun zboží za hranice a z ciziny připlulo 137 lodí s nákladem 29.128 tun, což jsou číslice dosti veliké, považíme-li, že z Hamburka do Prahy propluje loď trať 675 km dlouhou. Také domácí doprava zabývající se zejména přivážením a odvážením zboží z překladišť jest dosti značná. Proti proudu převezeno bylo 42.989 tun zboží, avšak po proudu již 262.126 tun; činí tedy celková doprava zahraniční i domácí na Vltavě mezi Prahou a Mělníkem 353.131 tun. Číslice tato zdá se veliká, přes to však je poslední léta značný pokles, srovnáme-li ji na příklad s dopravou v týchž místech r. 1903, kdy činila již 543.671 tun.

Trať Praha-Mělník vyžadovala k náležitému upravení toku mnoho práce a nákladu, mnohem více než úprava Vltavy od Štěchovic do Prahy. Aby i za nedostatku vody byl pro lodi zaopatřen dostatečný ponor, bylo nutno hladinu řeky na některých místech zdvihnouti a tak potřebné množství vody zadržeti. Toho se dosáhlo zřízením zdymadel, jimiž byla po celém toku Vltavy zajištěna hloubka 2·1 m. Zdymadla tato jsou zřízena jednak v Praze, jednak v dolením toku Vltavy u Podbaby, Klecan, Libšic, Mířovic a Vraňan, kde byl zároveň zřízen pobočný kanál, jenž plavbu jednak zkracuje, jednak činí pohodlnější dostatečnou hloubkou. Zdymadla skládají se z několika staveb. Jsou to jednak jezy, jednak propusti vorové, ale také plavidla na vyrovnání hladin pro plující parníky; důležitou součástkou zdymadel jsou také rybovody. Původně byl náklad na provedení kanalisace Vltavy a Labe od Prahy do Ústí rozpočten na 25,000.000 K, avšak později bylo nutno povoliti ještě 18,000.000 K, zvláště když se ukázalo, že toliko úprava Vltavy žádá nákladu celkem 20,000.000 K; zbytku užilo se na úpravu a kanalisaci Labe.

Doprava po Labi, jak lze již předpokládati, jest mnohem větší než po Vltavě. Tu vidíme paroplavbu již rozvinutu a prováděnu v měřítku již takovém, že přístavní místa polabská, ač jsou od moře vzdálena několik set kilometrů, mohou čestně soutěžiti s přístavy mořskými. O výši naší vodní dopravy polabské a jejím rozvoji nejlépe se přesvědčíme srovnajíce statistická data.

R. 1870 doprava lodní v trati Mělník—za hranice činila 497.000 tun
r. 1880 již 1,258.000
„ 1890 2,764.000
„ 1900 2.842.000. Největší výše dosáhla
„ 1903, kdy činila 3,819.000. Od té doby jeví se značný úpadek. R. 1912 proplulo po Labi na půdě našeho mocnářství celkem 14.415 lodí s nákladem 3,485.320 tun; z toho náležejí dopravě domácí toliko 2.342 lodí o nákladu 225.623 tun, kdežto dopravě za hranice 3,259.697 t. zboží naloženého na 12.073 lodích. Dovoz zabírá 886.948 t., vývoz 2,372.749 t.

Překládání zboží ze železnice do lodí a z nich děje se hlavně na dolejší trati labské u nás, a to v překladišti v Ústí n. Lab., Děčíně a v Laube. Největší překladiš ě jest Ústí. Přístav ústecký jest vlastně spojení 3 přístavů; Ústí překladiště, Ústí města a Krásného Března. V tomto přístavě bylo r. 1912 vyloženo ze 2.057 lodí 379.849 t. zboží a do 4.295 lodí naloženo 1,620.749 t., z čehož samo uhlí vážilo 1,292.373 t., cukr na 170.000 t. a petrolej 150.000. Proti tomu r. 1913 připlulo toliko 1659 lodí s nákladem 310.824 t.; odvezeno bylo na 4336 lodích i s uhlím 1,316.830 t. nákladu. Pozorujeme tedy značný pokles.

Srovnáme-li pořadem dovoz i vývoz, seznáme, že v dovozu na prvém místě jsou hnojiva, jichž se dováží 15·9% z celkového dovozu. Na druhém místě stojí surové železo (11·3%), dále olejnatá semena, rudy, sůl, bavlna, dříví, obilí, tuky atd., kdežto ve vývozu samo uhlí činí 71·2%. Po uhlí nejvíce se vyváží cukru (11%), petrolej (4%), ječmen (3%), potom zboží kamenné, ovoce, dříví, sklo atd.

Zbývá ještě zmíniti se o dopravě osob. Zabývá se jí „Pražská společnost pro paroplavbu na Vltavě a Labi v Čechách", a to na Vltavě až do Mělníka a „Českosaská paroplavební společnost" na trati další. Doprava osobní má však význam toliko místní, jsouc spíše pro pohodlnější turistiku. Pražská společnost dopravila r. 1913 z Prahy do Štěchovic a zpět přes 1 milion osob, z Prahy do Mělníka a zpět as 15.000, Společnost českosaská na 600.000 osob.

Je tedy patrno, že vodní doprava v Čechách není sice dosud na stupni vysokém, avšak lze se domnívati, že zvýšení bylo

by docela možné. Stačí posuzovati nynější dopravu s dopravou před deseti lety. Tehdy stály naše řeky na výši co do množství dopravených předmětů. Kdežto před tím doprava po vodě se za několik let několikráte zvětšila, od té doby nejen nevzrostla, nýbrž nebyla ani s to, aby se udržela na své dřívější výši. Příčinu nutno hledati na různých stranách. Nejprve značný úbytek dopravy po Labi tvoří suroviny, a to proto, že zvláště při dopravě bavlny a juty dává se přednost dovozu na Terst před dopravou na Hamburk cestou labskou. Jest totiž i za příznivého stavu vody, tedy při sazbách levných, rozpětí cen mezi dopravou po vodě a dopravě po dráze tak nepatrné, že dovozci dávají přednost nákladům přes přístav terstský, milerádi nesouce onen schodek ze svého, poněvadž zboží dojde dříve. Při nepříznivém stavu vody nebo za pokročilé doby podzimní, kdy jsou z pravidla sazby na zboží vyšší, není možno při dovážení shora uvedených surovin s Terstem soutěžiti. Nelze také přehlédnouti nynější tísnivou dobu, která se bere svým bezohledným postupem a stejně nepříznivě působí na naši dopravu, jako na veškeren ostatní obchod. Zvláštního povšimnutí zasluhuje naše politika národohospodářská. Nepozorujíce totiž při ní nějakého zájmového cíle a podrobných programů podle potřeb jednotlivých průmyslových a obchodních odvětví, soudíme, že energické a účelné spolupůsobení veškerých činitelů nezůstalo by bez žádoucího výsledku i na dopravnictví.

Přes to se však labské přístavy udržují ve svém významu. Důvod je v tom, že přístavy naše, zejména přístavy pohraniční, mají zvlášť příznivé podmínky pro svoje účely. Řádnou úpravou labského toku není doprava podrobena tak náhodám, jako dříve, takže se možno plaviti zcela pravidelně; mimo to jsou tyto přístavy v krajích, jež jsou v říši z nejprůmyslovějších a vyžadují proto nejsnadnější cesty dopravní a pravidelných styků. Naopak zase náš polabský průmysl může z valné části Labi a Vltavě děkovati za svůj rozvoj. Jen tím, že je dopravou po vodě našim podnikům zajištěno laciné přepravování zboží, jest umožněno, aby se naše výrobky prodávaly i v krajích vzdálených, kam by doprava po dráze nebyla možná. Tak na př. nebylo by za nynějších podmínek možné provozovati u nás v Čechách v takovém měřítku cukrovarství, které je z velké části podkladem našeho agrárního hospodářství, kdyby nebylo vodních cest, které se staly

svou dokonalostí našemu průmyslu a obchodu tak hojnou měrou přístupnými.

Uvážíme-li, že doprava 1 q cukru po dráze z Mělníka do Hamburka stojí M 1·87, kdežto po lodi toliko 68 Pf. a za příznivého stavu vody ještě méně, pochopíme, že jest jen takto možno, aby se náš cukr dostával na trh v Anglii, kde soutěží výrobky všech přímořských států evropských s výrobky americkými.

Tento patrný důkaz potvrzuje důležitost našich vodních cest a bylo by žádoucno, by se povolaní činitelé postarali v brzku o to, bychom mohli východní části Labe a jižního toku Vltavy užíti jako vítaného dopravního prostředku k přímým dopravám.

JUDr. Alfred M. Mayer:

Podniky ku zprostředkování soukromých jednání.

JUDr. *Alfred M. Mayer:*

Podniky ku zprostředkování soukromých jednání.

V čl. V. odst. *f*) uvoz. patentu k živn. řádu jsou z platnosti zakona tohoto m. j. vyjmuty t. zv. podniky ku zprostředkování soukromých jednání mimo jednání obchodní.

Instituce podniků ku zprostředkování soukromých jednání zakládala se v době vydání živn. řádu na dekretu dvorní kanceláře ze dne 5. února 1847 č. 14 sb. zák. polit. a byla pak později na úsvitě doby ústavní znovu upravena výnosem státního ministerstva ze dne 28. února 1863 č. 2306 sb. nörm. 2978.

Výnos tento nedotknul se však pohříchu vlastní podstaty zprostředkování soukromých jednání obmezuje se na nejnutnější pravidla, jichž nutno vždy šetřiti při udílení povolení k provozování podniků tohoto druhu. Teprve praxe sama, zejména judikatura správního soudu, vytvořila definici institutu tohoto jakož i řadu dalších pravidel, jimiž řídí se udílení k provozování podniků těch. Praxi tuto možno dnes považovati celkem za dosti ustálenou, ač přináší ovšem rychle se rozvíjející hospodářský život, i pokud jde o tento institut, dosti zhusta nové otázky, jež nebývají praxí vždy posuzovány stejně, zejména ne na počátku.

V následujícím chci se tudíž pokusiti načrtnouti stručný obraz institutu podniků ku zprostředkování soukromých jednání, v hospodářském životě dneška dosti důležitého, tak jak vyvinul se na základě výše uvedeného výnosu státního ministerstva, pak judikatury správního soudu a praxe správních úřadů ve skutečnosti.

Zprostředkováním soukromých jednání ve smyslu dnešního vývoje tohoto institutu rozumíme výdělečnou činnost, jejímž obsahem a účelem jest uskutečniti konkretní jednání soukr. života mezi dvěma určitými od zprostředkovatele se různícími smluvními stranami. Při tom se předpokládá, že byl styk obou stran umožněn přímým spolupůsobením jednatelovým, t. j. že by bez zprostředkovatelské činnosti jeho k styku tomu vůbec nebylo došlo, a že stalo se soukromé jednání na účet cizí, t. j. zejména na účet obou soukromých stran nebo aspoň jedné, nikoli však na účet jednatelův.

Výraz „jednání soukromé“ vymezuje pak oprávnění jednatelů, o něž zde jde, směrem dvojím. Nesmějí zprostředkovati ani jednání veřejná, k čemuž jsou povoláni jenom advokáti, notáři a veřejní jednatelé (agenti) ve smyslu dekretu dvorské kanceláře ze dne 16. dubna 1833 č. 8782 sb. zák. polit. sv. 61 č. 59, ani jednání obchodní t. j. zprostředkování obchodů ve smyslu obch. zákoníka, jež spadají do oprávnění svobodné živnosti jednatelů obchodních.

V pochybnosti dlužno pojem soukromých jednání vykládati přísně, a to jak oproti jednáním veřejným a obchodním, tak i oproti úkonům takovým, jež jsou „jednáními“ (Geschäfte) pouze ve smyslu obecné mluvy, nikoli však ve smyslu právnickém.

Podniky ku zprostředkování soukromých obchodů vyžadují ku svému provozování zvláštního povolení politického úřadu, ku jehož udílení jest ve smyslu výnosu státního ministerstva ze dne 28. února 1863 č. 2306 kompetentní zemská vláda. V praxi podávají se žádosti někdy u polit. úřadu I. instance, jenž předkládá je s příslušným doprovodem teprve instanci kompetentní. Stejná jest kompetence i co do odnětí takových koncesí.

Ohledně řízení ustanovuje cit. výnos, že jest udílení takových povolení obmeziti na případy zvláštního ohledu hodné. Při rozhodování o nových povoleních budiž brán přísně zřetel na místní potřebu, jakož i na soukromé jednatele v místě neb okresu již usedlé (výnos přikazuje arciť také ještě zřetel na notáře a agenty veřejné, což jest při naprosté různosti kompetence obou kategorií jednatelů zbytečné). Udělování koncesí všeobecných není přípustno, nýbrž v povolovacím dekretu jest přesně vyznačiti, na které kategorie zprostředkovacích

jednání se koncese vztahuje; k tomu jest doložiti, že jakékoliv samovolné rozšiřování oprávnění mělo by neúprosně v zápětí odnětí koncese.

Pokud jde o obmezování koncesí na případy zvláštního ohledu hodné, obmezuje se praxe dnes celkem toliko na vyšetření svéprávnosti, zachovalosti, spolehlivosti a odborné způsobilosti jednotlivých žadatelů podle analogie příslušných předpisů živn. řádu pro živnosti koncesované. Praxe jest tu dnes naopak až příliš málo přísná, takže dostává se povolení ku provozování některé kategorie soukromých obchodů mnohdy osobám naprosto nezpůsobilým.

Místní potřeba vyšetřuje se z pravidla rovněž způsoby obvyklými u oněch koncesovaných živností, kde ohled na ni jest živn. řádem (§ 23. odst. 5.) přikázán. Nejčastěji koná se šetření toto prostřednictvím obecních úřadů, někdy také mimo to ještě obchodní komorou.

Praxí vyvinulo se pak analogické používání ještě několika dalších předpisů živn. řádu. Tak připouští praxe zejména provozování soukromých jednatelství náměstkem a pachtýřem, ovšem s úředním schválením. V případě úmrtí koncesionáře resp. při převedení závodu právním jednáním mezi živými žádá praxe dle analogie § 56. ž. ř. od dědice (legatáře) nebo nového nabyvatele, aby vymohl si novou koncesi. Naproti tomu nepřipouští praxe — což lze se stanoviska živn. právního jen schvalovati — provozování soukr. jednatelství právem vdovským nebo na účet nezletilých dítek. V případech takových jest tudíž rovněž třeba nové koncese.

Exekuce soukromých jednatelstev vnucenou správou nebo vnuceným pachtem jest přípustna.

Stejně jako podnik živnostenský musí i soukromé jednatelství míti určité stanoviště. Stanoviště toto přikáže se oprávněnému v povolovacím dekretu. Oprávněný neobmezuje se tím snad na to, provozovati pouze taková jednání, jež uzavírají se v jeho stanovišti, on může naopak provozovati zprostředkování i mimo stanoviště a uzavírati tam jednání. Nesmí však mimo své stanoviště provozovati činnost takovou, z níž bylo by patrno, že neleží těžiště jednatelského podniku v místě jednatelství. Tak nesmí na př. konati mimo stanoviště t. zv. úřední dny nebo zříditi mimo ně odbočku. Ku provozování odbočky takové

třeba vždy nové koncese v místě jejího stanoviště. Podobně vyžaduje nové koncese i přeložení stanoviště jednatelství do jiné obce.

Ohledně zevního označení soukromého jednatelství neobsahuje výnos státního ministerstva ze dne 28. února 1863 č. 2306 rovněž nijakých předpisů. Lze tedy snad i tu použíti analogie § 44. živn. řádu, že má zevní označení býti vhodné. Za nevhodná bylo by považovati zejména označení taková, jež znamenala by zneužití koncese ve smyslu cit. výnosu stát. min., tedy zejména označení, z něhož bylo by patrno, že zprostředkuje jednatel i jiné kategorie soukromých obchodů nežli mu přísluší, že zabývá se také sepisováním veřejných listin a pod. Označování soukr. jednatelstev jako c. k. koncesovaných jest výslovně zakázáno.

Protokolace soukromého jednatelství jest podle všeobecných zásad přípustna arciť jenom tehdy, zabývá-li se jednatel mimo zprostředkování soukromých jednání také ještě skutečnými obchody ve smyslu obchodního zákoníku, nebo je-li jednatelství zřízeno v takové právní formě, kde jest zápis do obch. rejstříku zákonitou podmínkou existence podniku; na př. u společnosti akciové nebo u společnosti s ruč. obm.

Výnos stát. ministerstva ze dne 28. února 1863 č. 2306 nařizuje ohledně dozoru nad zprostředkovateli soukromých jednání toto: „Nad zprostředkovateli již trvajícími i nad oněmi, jimž dostane se v budoucnu příslušných povolení, budiž vykonáván nejpřísnější dozor ve smyslu tohoto výnosu a zejména budiž pevnou rukou dbáno, aby jednatelé tací neprovozovali sepisování právních listin, soudních podání ve věcech sporných i nesporných, jakož i nezastupovali strany jako plnomocníci u soudů. Byl-li zpozorován přehmat nebo zneužití jakéhokoliv druhu, budiž ihned postupováno s odnětím koncese.“ Praxe připouští odnětí koncese již v případě jen jediného přehmatu nebo jediného zneužití.

Zprostředkovatelé soukromých jednání neprovozujíce živnost ve smyslu živnost. řádu nemohou ovšem býti ani dobrovolnými členy živnost. společenstev nebo gremií. Proto nemělo by býti pro zamezení mýlek a nedorozumění ani připuštěno, aby pouhá dobrovolná sdružení soukromých jednatelů byla označována jako gremia nebo pod., jak se někdy děje.

Z výše uvedeného jest patrno, že přiblížil se institut soukromých zprostředkovatelů, jenž byl původně považován spíše za příbuzný agenturám veřejným, působením padesátileté praxe velmi značně koncesovaným živnostem, jsa dnes považován jaksi za quasi-živnost.

Tomuto postupu praxe přizpůsobilo se pak i samo zákonodárství prohlásivši, počínajíc léty osmdesátými, některé kategorie zprostředkování soukromých jednání přímo za koncesované živnosti. Jsou to následující: kanceláře ku podávání informací o poměrech úvěrových (1885), kanceláře cestovní (1895), telegrafní agentury (1902), podniky soukromých detektivů (1904), pohřební ústavy (1907), zprostředkování míst a služeb provozované po živnostensku (1907). Za koncesovanou živnost konečně byly letos (1914) prohlášeny také tarifní reklamační kanceláře, operující tím způsobem, že dávají si přeplatky od dovozců postupovati a vymáhají je pak vlastním jménem. Dosud bývaly kanceláře tyto praxí považovány buď za zprostředkování soukr. jednání, nebo také za živnosti svobodné, a to bylo správnější (srv. doleji).

Za zprostředkování soukr. jednání ve smyslu výnosu státního ministerstva ze dne 28. února 1863 č. 2306 považuje tudíž praxe nyní hlavně již jen tyto kategorie sprostředkování:

1. zprostředkování koupě a prodeje realit;
2. zprostředkování půjček;
3. zprostředkování nájmu budov a bytů;
4. kanceláře, zabývající se správou domů a statků;
5. patentní agentury;
6. tarifní kanceláře reklamační (pokud vymáhají přeplatky jménem dovozcovým, tedy jménem cizím);
7. kanceláře ku zprostředkování koupě, prodeje a nájmu živnost. závodů;
8. kanceláře inkasní;
9. divadelní agentury (zprostředkování provozovacích práv, dekorací a rekvisit; zprostředkování divad. personálu jest však konc. živností zprostředkování míst).

Sporná byla dlouho otázka, dlužno-li za zprostředkování soukr. jednání považovati kanceláře insertní, návěstní a reklamní všeho druhu. Otázka tato jest dnes praxí rozhodnuta tak, že jde tu vesměs o živnosti svobodné, poněvadž

nedostává se ve všech těchto případech momentu přímého zprostředkování mezi smluvními stranami. Ani insertní jednatelé pak nezprostředkují, sbírajíce inserty za fixní tarif, takže inserující a novinářský podnik, jemuž inserát zadali, vůbec do styku se nedostanou.

Svobodnými živnostmi jsou konečně ještě následující živn. zaměstnání, podobající se v některých směrech zprostředkování soukromých jednání: obchod nemovitostmi, ústavy adresní, revisní kanceláře účetnické, prodejny divadelních a koncertních lístků a j. v.

Instituce zprostředkování soukromých jednání jest, jak se dnes všeobecně uznává, přežilou, zastaralou a dává právě neurčitostí a právní neupravenosti svou příležitost k nejdalekosáhlejší libovůli úřadů koncese tyto povolujících a na ně dozírajících. Jest tudíž postavení koncesionářů těchto daleko obtížnější a nebezpečnější nežli majitelů i nejchoulostivějších koncesí živnostenských. Doporučovalo by se tedy de lege ferenda, aby byly ještě některé další kategorie zprostředkování soukr. jednání, u nichž jeví se toho potřeba, prohlášeny za živnosti koncesované, jak stalo se to již s oněmi výše uvedenými; ostatní pak, kde koncesování nejeví se nutkavým, nechť zůstanou nadále živnostmi svobodnými.

Frant. Slabý:

Grafické předměty.

Soubor úvah a kritických poznámek k organisaci a reformě vyučování.

Frant. Slabý:

Grafické předměty.

Soubor úvah a kritických poznámek k organisaci a reformě vyučování.

Nepřehledná řada rozličných záležitostí v životě veřejném, společenském a hlavně pak v čilém životě obchodním nutí jednotlivce čím dále tím více, aby řadu svých nesčetných přání, myšlenek a příkazů uchoval nějakým trvalým způsobem nejen pro sebe a pro dobu bezprostředně příští, nýbrž i pro všechny ty, jichž ta či ona záležitost se týče, eventuelně i pro ty, kdož jeví o ni zájem. Důvody, které jednotlivce nutí k trvalému uchování myšlenek jich zaznamenáváním, mohou býti rozličné. V první řadě jest to bez odporu okolnost, že v dnešní době k potřebnému a bezpodmínečně nutnému si pamatování nesčetného množství rozličných myšlenek, všeliké vnitřní spojitosti namnoze úplně postrádajících, lidská paměť nepostačuje, neboť při pozdějším vybavování se této řady myšlenek některé články z řady vůbec vypadnou anebo vybaví se tak nejasně, že jednání na podkladě jich předsevzatá způsobují zpravidla jen řadu nepříjemných nedorozumění, namnoze pak i neúspěch morální, ba i škodu hmotnou.

Jindy zase zamýšlené jednání s osobou druhou nelze pro její dočasně nezbytnou zaměstnanost nebo nepřítomnost ihned vyříditi. V případech těchto lze si pomoci, pokud tomu ovšem poměry dovolují, v příhodné chvíli buď rozhovorem telefonickým anebo vzkazem po osobě třetí. Pro záležitosti osobní i obchodní rázu důvěrnějšího se tyto způsoby sdělování zpráv ovšem nehodí. Zásadní vadou sdělování zpráv ve formě vzkazu po osobě třetí jest vždy okolnost, že nutno počítati na nespolehlivost reprodukce a případně i správného podání žádaných vysvětlení stranou druhou; není nikterak zaručeno, že osoba vzkazem po-

věřená vzkazu řádně porozuměla a pak také to, že ho bude bezděčně anebo snad i úmyslně v částech namnoze právě nejzávažnějších jasně a srozumitelně reprodukovati. Nelze mysliti, že následky jednání nejasným a zkomoleným vyřízením vzkazu zaviněné zůstanou bez vlivu na další přátelské i obchodní styky súčastněných stran.

Z důvodů právě uvedených, jakož i jiných celkem podřadnějších, rozhodne se každý, komu záleží na jasnosti a přesnosti uchování a sdělování myšlenek a příkazů osobám jiným pro formu trvalejší a bezpečnější nežli jest vlastní paměť a paměť osob jiných, t. j. pro **formu písemných záznamů a sdělení**, jichž přednost spočívá hlavně v tom, že trvají stále ve formě původní, která náladovosti a časovosti nepodléhá.

Hlavním činitelem při tvoření písemných záznamů a sdělení jest přirozeně **písmo**, které se podle definice uvádí jako soubor obecně ustálených a užívaných znaků, jimiž neviditelné myšlenky předkládány jsou zraku neb hmatu za účelem jich znovuvybavení podobně jako řeči jsou předkládány sluchu za účelem uvědomění a zapamatování. Jest všeobecně známo, že písmo mělo a má důležitý význam nejen pro rozvoj věd, ale i pro rozvoj civilisace lidstva vůbec.

O historickém vývoji písma, jakož i různých jeho druzích pro omezenost místa nelze se rozepisovati; pro zběžnou orientaci stačí si pročísti spis B. **Tožičky**: Rukověť učitelům psaní na všech školách. (I. a II. díl).

Písemné záznamy pro vlastní soukromou potřebu lze pořiditi buď obyčejným písmem běžným, nebo těsnopisem, písmem to pokud možno za účelem úspory místa a času silně zjednodušeným anebo i písmem psacího stroje a konečně snad i „písmem“ na válci neb desce (kotouči) fonografu! Při všech těchto způsobech písemných záznamů bude v první řadě rozhodujícím věcný obsah. Vnější vzhled záznamu nejen v jednotlivých prvcích — písmu, nýbrž i v celkovém vzhledu — úpravě, nebude padati na váhu, a jestli, pak bude vynucen touhou po přehlednosti a rychlé orientaci v záznamech.

Podobně jest tomu i při písemných sděleních a zprávách vyměňovaných mezi jednotlivci dobře známými, jakož i mezi důvěrnějšími přátely. I zde klade se hlavní důraz ne tak na vnější

formu jako spíše na opravdovost a upřímnost toho, co jest napsáno.

Jsou však případy — a jest jich převážná většina — kdy ne bez příčiny neb bez účelu jest nutné náležité propracování písemného sdělení nejen v písmu, ale i v celkové úpravě.

Netřeba snad připomínati, že jde tu v první řadě o písemné styky osob společensky různě postavených, namnoze osobně úplně neznámých. Kdo jiný má zde nepřítomného pisatele doporučovati nežli jeho vlastnoruční dopis, podání, žádost a pod.? Uvažme jen, jak by asi dopadl žadatel, kdyby svému představenému podal jakoukoli žádost napsanou na nepěkném papíře písmem nevkusným a ledabylým bez náležité úpravy a stylisace? A jak proti tomu doporučovala by pisatele žádost napsaná na přiměřeném papíře písmem vkusným a sympatickým, s úpravou i slohem téměř až krajně pedantickým! Logicky správné a spravedlivé rozhodnutí o žádostech v kruzích povolaných dovede zvrátiti v dnešní době bohužel — modní protekce a začasto i předpojatost vůči osobě žadatelově a jeho politickému smýšlení.

A jsou-li písmo a úprava písemných podání důležity v životě soukromém, tím důležitějšími a významnějšími jsou v životě obchodním, jakož i v úřadech a kancelářích soukromých i veřejných. Zvláště pak v obchodě, kde musí při dnešním chvatu a konkurenci býti heslem: „Čas jsou peníze“, jest nezbytně nutno, aby veškerá podání, dopisy a záznamy dály se přehledně a stručně písmem pokud možno úhledným a čistým. Co drahého času vyplýtvá se namnoze čtením nepřehledného, zbytečnými frázemi a zdvořilůstkami se hemžícího dopisu a zvláště tehdy, je-li s tím spojeno ještě luštění všelijakých záhadných klikyháků a nečitelných slov. Nepřehlednosti často se vyskytujících podání hledí se odpomoci užíváním rozličných, účelu vyhovujících a přiměřeně upravených tištěných formulářů, do kterých se zapisují pouze data a udání směrodatná. Užívání formulářů jest nejen pro pohodlí obecenstva, ale i pro zrychlení vnitřní agendy zaváděno v mnohých velkoobchodech, bankách, pojišťovnách a hlavně v úřadech veřejných, kde pro sebe menší a nepatrnější podání neb vyrozumění jest připraven zvláštní formulář, který třeba jen vyplniti, takže mnohdy veškerá úřední činnost některých úředních osob omezuje se výhradně na jednotvárné vyplňování úředních

formulářů; činnost tuto zve lidová mluva s respektem „úředním šimlem“. Vnitřní manipulace při užívání tištěných formulářů a textů zrychluje se obyčejně tím, že blankety, na kterých jsou formuláře a texty tištěny, bývají podle povahy a účelu, kterému jsou předurčeny, rozličně veliké a rozličně zabarvené, takže přidělování jich tříděním pro příslušné referenty neb oddělení může se díti téměř bezmyšlenkovitě.

Uvedená šablonovitost práce jest však v obchodě u větší míře nejen nemyslitelna, ale také neproveditelna. Vyskytujeť se v obchodě často tolik odchylek od obvyklého postupu a namnoze i ojediněle charakteristických případů, že tyto samy vyžadují namnoze celého myslícího člověka, který by projednání jich udával direktivu podle toho, jak se okamžité neb i očekávané poměry utvařují; o nějakém šablonovitém postupu při vyřizování takovýchto případů samozřejmě mluviti nelze. Pokud případy tyto jsou odkázány na projednání písemné, bude záležeti nejen na vnitřní formě sdělení a na stylistické obratnosti pisatele, nýbrž i na vnější formě — úpravě sdělení. Nejde-li o záležitosti zvlášť důvěrné, svěřuje se vyhotovení potřebných písemných sdělení a dopisů silám podřízenějším, které je sepíší buď podle „na nečisto“ sepsaného a šefem dodaného předpisu čili jak se říká: podle konceptu anebo podle šefem nadiktovaného a vlastnoručně písmem obyčejným, zpravidla však těsnopisně a někde již i podle stenofonem zachyceného textu. Přepis, ať již je proveden rukopisně neb psacím strojem, musí v každém řádném obchodě vypadati vzorně, aby mohl býti postoupen dalšímu jednání. Požadavek tuto vytčený platí i pro ostatní dopisy a záznamy v životě obchodním se vyskytující, čili jak rceme, pro celou obchodní korespondenci.

A tu opět a opět vnucuje se nám otázka, proč právě v obchodě na tom stále tolik záleží, aby veškeré dopisy a sdělení byly psány vzorně, t. j., aby písmo bylo urovnané a sympatické, jakož i úprava dopisu byla náležitá, neboť jedno bez druhého nemůže dobře obstáti.

Pro odpověď netřeba choditi daleko. Každý z nás jistě ví z vlastní zkušenosti, že vzorně napsaný dopis vnucuje příjemci jakýsi respekt před pisatelem, jakési dobré mínění o něm jako o člověku, který má zvlášť vytříbený smysl pro urovnanost a spořádanost nejen v dopise, ale i ve svém okolí, což jej doporučuje našim sympatiím, třeba by nám jinak byl úplně neznám.

Kromě zmíněné doporučivosti přísluší vzorně psaným dopisům ještě jedna důležitá vlastnost. Představme si šefa obchodní kanceláře neb jistého oddělení, který dostane poštou současně spoustu dopisů, z nichž žádný se zvláštní netrpělivostí není očekáván. Jak asi dopadne vyřizování? Dalo by se snad čekati, že šef otevře dopis za dopisem tak jak přijdou složeny a postupně je bude vyřizovati. Chyba lávky! V devadesátideviti procentech otevře a zběžně přehlédne šef všechny dopisy a pak teprve přistoupí k jich vyřizování vypisováním a udílením příkazů. A zasvěcené nepřekvapí, sáhne-li šef nejprve po dopisech, které se již svou vnější formou doporučují, odkazuje ty, které jsou napsány neúhledně a nepřehledně až na konec. A jaký osud čeká tyto dopisy? Zdrží-li se šef vyřizováním dopisů skupiny první anebo má-li po čase jiné jednání na starosti, zbude vyřízení těchto dopisů na dobu pozdější. A je-li šef vyřizováním dopisů skupiny první unaven, tu přirozeně vyřízení dopisů druhotřídních nevěnuje již tolik pozornosti, tak že tyto bývají vyřízeny polovičatě aneb i povrchně namnoze jen na úkor a ke škodě odesilatelově.

Důvody dosud uvedené dostatečně mluví pro to, aby veškerá písemná podání a dopisy nejen v obchodě, ale i v soukromých stycích vynikaly úhledným písmem a vzornou úpravou.

Jest zřejmé, že všichni lidé nemohou psáti písmem naprosto stejným, jednak pro rozličnou vytříbenost vkusu pro krásno, jednak i pro fysické překážky, které se staví naučení jistého druhu písma v cestu. Mnohé dopisy, ač jsou napsány písmem v podstatě nápadně rozdílným, nutno při náležité úpravě prohlásiti za dokonale vzorné.

Dokonale vzorné písmo, ať již rázu kterémkoli, zůstane asi u většiny písařů nedostižným ideálem, jemuž se mnozí více nebo méně dovedou přiblížiti. Útěchou pak všem písařům s méně úhledným písmem může býti to, že i jejich písmo je-li dostatečně urovnané, při náležité úpravě dobře se uplatní. A náležitou, předepsanou úpravu může si při dobré vůli osvojiti každý!

O důležitosti, potřebě a snaze osvojiti si úhledné písmo čili jak říkáme: pěkný rukopis, svědčí mimo důvody dosud uvedené spousty insertů v denním tisku, kde se celé řady jednotlivců i soukromých škol nabízejí svojí osvědčenou, namnoze původní a sensační methodou naučiti každého snadno a rychle a hlavně —

lacino, báječně krásnému písmu, nebo těsnopisu aneb i psaní na stroji. A celá řada dobře prosperujících škol a ústavů v tomto oboru mluví za všecky dosavadní důvody více jak přesvědčivě! Zbývá jen zjistiti, zdali takovéto školy a jednotlivci všemu tomu co v insertech a prospektech tak hlučně slibují, skutečně také řádně mohou dostáti.

Dříve nežli k řešení této zásadní otázky přistoupíme, uvažme, jaká stadia musí každý písař prodělati, nežli a za jakých poměrů se rozhodne, zjednati si „báječný“ rukopis v některé škole krasopisné.

I. Krasopis.

O vyučování psaní-krasopisu na školách veřejných.

A. Psaní na školách obecných.

S vyučováním znalosti a užívání písma t. j. psaní, jemuž namnoze se neprávem říká „krasopis“, je tomu v celku právě tak jako s vyučováním správného užívání jazyka mateřského — češtiny; oběma disciplinám jest po celou dobu povinné návštěvy školní vyměřen přiměřený počet vyučovacích hodin, podle úsudku veřejného mínění zbytečně veliký, a přece výsledky jen v málo případech jsou plně uspokojující, neboť velice málo jest těch, kteří po absolvování obecné školy, po případě i jiné vyšší školy, jazyk mateřský náležitě slovem i písmem ovládají, právě tak jako málo jest těch, kteří dovedou pěkně a úhledně psát! Kde hledati příčinu tohoto zjevného neúspěchu? Ve škole samé při řádném a svědomitém vedení bychom ji asi těžko našli! Zde nutno pátrati hlouběji a důkladněji i mimo školu a to nejen v povaze jednotlivce, nýbrž i v povaze celého národa.

První počátky správného užívání jazyka mateřského, jakož i písma spadají povšechně do první třídy školy obecné, kde nadějné ratolesti národa, tvorové vesměs cirka šestiletí, zasvěcují se polehoučku do tajů písma, rozhánějíce se při tom kamínkem či písátkem po břidlicové tabulce, snažíce se pracně rukou neumělou pokud to jde napodobiti tahy učitelem na tabuli předepsané. A pan učitel neumorně „vtlouká“ do budoucích umělců-kaligrafů tu s větším, tam s menším zdarem formy jednotlivých písmen; při tom mu mlčky vypomáhá pěkně psaný a malovaný slabikář. Přes všecku snahu a úsilí jsou výrobky malých lidí hodně dlouho nemotorné, nevkusné a neurovnané, tak že se zdá, že to neustálé rovnání, řadění a přímení krasopisných mrzáčků nebude míti konce! Nelze popříti, že hlavní příčina těchto ne-

zdarů tkví často ve špatném držení těla při psaní, zaviněném namnoze nepřiměřenou velikostí a rozměry lavic, nebo přeplňováním tříd nadprůměrným počtem žáků; rovněž nesprávné a křečovité držení pisátka, jakož i nesprávná poloha tabulky při psaní nezůstávají tu bez škodlivých účinků. O odstranění jedněch závad má pečovati správa školy, o odstranění druhých učitel, který má býti přísně pamětliv toho, že nepěkné tyto zvyklosti při psaní v letech pozdějších jen s nadlidským sebezapíráním dají se odstraniti.

Methodický postup při vyučování psaní nemůže se přirozeně díti jinak nežli jako ustavičný přechod od tvarů a znaků jednoduchých postupně k tvarům a znakům složitějším, a tedy i od písmen malých k písmenům velkým. Jest zajímavé, že děti, které jeví zvláštní snahu naučiti se čísti a psáti dříve nežli začnou choditi do školy, jeví zájem o písmo tištěné a to zpravidla o písmena velká. Tedy postup zcela opačný tomu, který pro ně zvolili jejich „starší kolegové“.

A sotvaže překoná učitel první překážky ve psaní, čeká naň již práce nová, t. j. zasvěcování adeptů umění krasopisného do psaní perem na papíře. Děti se sice nehorázně těší na to, že budou již psáti jako velcí lidé, jako tatínek a maminka, jako strýček; ne tak však pan učitel, který bezděčně tuší s jakou asi písařskou výzbrojí nastoupí svěřený personál „do práce“. Rozličné, více méně nepraktické a nepřiměřené tvary násadek a per jsou zjevem obvyklým. A nežli se přistoupí k opravdovému psaní perem, jest nutno opět opakovati přednášku o řádném sedění při psaní, o správném držení násadky i zasazování péra a ne v poslední řadě i o správné poloze písanky a namáčení pera. A první výkony po tom všem zase nikterak neuspokojují. Tu a tam sice prozrazuje se dřímající talent písařský, ale není ještě jisto, za jak dlouho se probudí, anebo probudí-li se vůbec. Díky neúnavné snaze učitelově počnou se časem písařské výkony žáčků, jakož i čistota v sešitech poznenáhlu vzmáhati. Kaligrafové se vybarvují! Talenty vystupují do popředí!

Psaní na tomto stupni jest sice ještě více nebo méně zdařilým napodobováním vzorů učitelem předepsaných, neboť o samostatném tvoření a přizdobování tvarů nemůže býti řeči, poněvadž náležitě vytříbený vkus a smysl pro krásno v tomto věku jest nemyslitelný. Povinností učitele v tomto stadiu psaní jest, aby vzory písmen jím předpisované, třeba že je výborným krasopiscem, byly co možno nejjednodušší, bez všelikých zbytečných a malicherných přízdob a příkras.

Tak, jak právě uvedeno, malí písaři se pod dozorem páně učitelovým poznenáhlu rozepisují. Skutečnost, že vyučování všech předmětů ve třídě svěřeno jest jedinému učiteli, jest pro vyučování psaní výhodou nedocenitelnou. Bylo by si ještě v zájmu věci přáti, aby správy škol dbaly do krajnosti toho, aby každý učitel se svými žáky rok od roku postupoval, neboť věčné anebo časté střídání učitelů má neblahý vliv nejen na všechny předměty vyučovací, ale i na psaní, při němž každý učitel hledí se zaříditi podle vlastní individuality. Nesrovnalosti v předpisovaných vzorech a namoze i šikanování pro vzory dřívější, nezůstanou jistě bez vlivu nejen na výsledek psaní, ale i na útlou duši dětskou.

Přes veškeré úsilí a snahu zůstává písmo žáků školy obecné stále jaksi nucené, hranaté, zkrátka „školácké“! Proto někteří učitelé v posledních třídách školy obecné snaží se po způsobu škol obchodních dodati písmu svých žáků aspoň trošku ohebnosti a plynnosti tím, že zavádějí tak zv. „cvičení na volnou ruku“, jichž účelem jest dosáhnouti lehkosti a obratnosti ruky, která by se pak zračila v plynnějších tvarech písma. O positivním výsledku těchto cvičení v tomto věku u 95% žáků musíme bohužel pochybovati. Tu a tam snaží se někteří učitelé v poslední třídě nacvičiti trochu ozdobnější tvary aspoň u velkých písmen, aby aspoň částečně upozornili žáky na význam slova „krasopis“.

Bohužel, že vyučování psaní, ev. zdokonalování ve psaní, v posledních letech návštěvy školní, a to hlavně na venkově, trpí udělováním tak zv. „úlevy v docházce do školy“, znemožňující jednotný a nepřerušovaný výcvik ve psaní, jakož i přidržováním dětí školou povinných k rozličným nepřiměřeným pracím v domácnosti i mimo domácnost, na př. na poli, v živnosti, v obchodě atd.

Podle novějších osnov omezuje se obecná škola na nacvičení běžného písma latinského, ponechávajíc nacvičení písma kurentního i druhů jiných školám vyšším.

B. Psaní-krasopis na školách měšťanských.

V menších a velkých městech přechází většina dětí ze škol obecných na školy měšťanské, kde v prvním a druhém roč-

níku je zařazen „krasopis“ jako předmět povinný. Běžné písmo žactva z rozličných škol obecných přicházejícího nutno zde především přivésti na jakýsi jednotný společný základ. To vyžaduje hned v prvních hodinách srovnání a upravení nápadně rozdílných tvarů jednotlivých písmen. Vlastním účelem krasopisu musí pak býti, pokud to jde, zdokonaliti dosavadní písmo žáků, sjednotiti je a ustáliti.

Po nacvičení latinky, t. j. písma běžného, probírá se zpravidla od základu nacvičení písma kurentního — čili, jak žáci říkají, „švabachu“ — a později písma tiskacího ležatého, t. zv. italského a konečně i písma okrouhlého, čili t. zv. rondky neb písma francouzského.

Možno-li při nepatrném počtu hodin psaní-krasopisu osnovou přidělených a tolika druzích písma jednomu anebo všem dokonale naučiti, budiž ponecháno úsudku čtenářovu. A že již ze školy měšťanské vycházejí tu a tam velice zruční písaři, budiž jich učitelům přičteno jen ke cti!

Nelze mlčením přejíti skutečnost, t. j. vliv střídání učitelů jednotlivých předmětů, kterým se zamezuje stálý styk a dohled učitele psaní-krasopisu na písemné výkony žáků; že tím celkový úspěch ve psaní trpí, nebude snad nikdo pochybovati.

C. Psaní-krasopis na školách středních.

Jistý počet žáků škol obecných a i z prvních ročníků škol měšťanských vstupuje na školy střední, t. j. reálky, reálná gymnasia, gymnasia, lycea a j., kde potřebnému se naučení rychlému a úhlednému písmu jakožto nezbytnému doplňku k inteligenci věnuje se namnoze péče i počet hodin naprosto nedostatečný; omezuje se tu ponejvíce počet ten na jednu hodinu týdně a to pouze v prvním roce! A co se vše předpisuje za tu hodinu naučiti? Především od základu písmu kurentnímu, jehož mnozí žáci vůbec neovládají, potom úhlednému písmu běžnému, latince, dále písmu francouzskému a posléze v posledních hodinách doporučuje se naučiti písmena malá, po případě i velká řecké abecedy!

Pro gymnasia, kde nacvičení se písmu francouzskému odpadá, by snad úspěchy dosažené ve psaní pro psaní slovíček a pověstnou úpravu gymnasistů postačily úplně, ale za to nikdy nemohou stačiti potřebě žáků ústavů druhých, najmě realistů, in

spe adeptů věd technických a povolání praktických. Opírati se o to, že bez náležitých základů a poznatků si žák během dlouholetých studií ruku „vypíše“, jest tvrzení trochu směle. Jest nezbytně nutno, aby po chvalitebném způsobu starších osnov bylo na školách středních věnováno psaní-krasopisu více pozornosti i více hodin a zejména, aby vyučování bylo svěřováno silám skutečně zdatným, skutečný úspěch zaručujícím a ne, jak se po většině dosud děje, starším nebo pohodlným pánům, aby si při krasopise odpočinuli a předepsaný počet vyučovacích hodin vhodně doplnili. Takovýmito opatřeními vnucuje se nejen žákům, ale i veřejnosti neoprávněné mínění, že krasopis na škole střední je předmětem řádu podřízenějšího, který jest na vysvědčení jen proto, aby tam bylo v pololetí či na konci roku o jednu lepší známku více. Zásady takovéto paedagogické nesvědomitosti nelze nikterak omluviti.

Kromě předepsaných druhů písma doporučovalo by se na školách reálných a osnovou jim blízkých zavésti opětné učení se písmu italskému (t. j. ležatému tiskacímu), potřebnému tolik při popisování obrazců geometrických a zvláště rysů z deskriptivní geometrie, kteréžto písmo se žákům z obrázků v učebnicích zvlášť doporučuje.

Dále by se mělo důkladněji nacvičiti písmo okrouhlé, pro budoucí techniky zvláště důležité, neboť nelze si dobře mysliti technického výkresu, diagramu, plánu, náčrtku atd., atd., který by se podle dnešních zvyklostí obešel bez písma okrouhlého. Popisovati rysy napodobováním písma tištěného zabere příliš mnoho času, což u plynně psatelného a účelu plně vyhovujícího písma okrouhlého odpadá.

Písmo t. zv. „hůlkové“, jakož i t. zv. „kamenné“ a různé druhy písem secesních nacvičí si podle vkusu a potřeby učitelé kreslení v případné době sami.

Podobně jako na školách právě uvedených má se to s vyučováním psaní-krasopisu i na školách jiných, zvláště pak mnohých odborných, jako hospodářských, lesnických a j., kde pro samou odborovost na předmět, který mnohé absolventy zvlášť doporučuje a do praktického života často uvádí, není namnoze vůbec pamatováno.

A tak mně vnucuje se otázka, existuje-li vůbec nějaká škola nebo ústav, který by věnoval naučení úhlednému písmu náleží-

tou pozornost? Školy a ústavy, které postihly důležitost řádného výcviku svých žáků v psaní pro potřebu v životě praktickém, již dávno existují: jsou to v první řadě obchodní školy jedno-, dvou- i čtyřtřídní čili t. zv. akademie a mimo to i řada specielních škol soukromých, podniků to jednotlivců-ředitelů, obírajících se namnoze jen vyučováním krasopisu, těsnopisu a psaní na stroji.

D. Psaní-krasopis na školách obchodních.

Vzhledem k tomu, že požadavky obchodních škol dvoutřídních i čtyřtřídních (akademií) pokud se týče vyučování krasopisu jsou úplně stejné, lze o postupu při vyučování jakož i o vnitřní organisaci předmětu toho pojednati souběžně; nepatrné odchylky tu a tam snad se vyskytující souvisí více méně s celkovým rázem učebných osnov těchto škol.

Žactvo do škol právě uvedených verbuje se ponejvíce z řad žactva škol měšťanských po případě i z některých tříd škol středních podle toho, co poměry a podmínky řádného přijetí na ten který ústav vyžadují. O důvodech, které žáky na školy obchodní přivádějí, nelze se pro nepřiléhavost k thematu široce zmiňovati; tu a tam jest to snad skutečně zvláštní nadání a smysl pro věci obchodní, jinde opět láká poměrně krátká doba studií aneb i vyhlídky na brzké zajištěné postavení, ať již z důvodů a za okolností jakýchkoli, a namnoze pak rozhodují také záhady čistě osobní, které prý činí setrvání na dřívějším ústavu prostě nemožným! Jest jasné, že celková příprava těchto žáků pro další jednotný postup nutný ve všech předmětech, tudíž i v krasopise, jest velice pestrá a nestejná.

Písmo mnohých žáků, ať již úhledné či neúhledné, následkem delší návštěvy školní, která se bez stálého psaní ani dobře myšliti nedá, nese již tu a tam trvalé a znatelné stopy celkové povahy i osobytosti, takže lze pronésti konečný úsudek: Kolik jest ve třídě žáků, tolik jest též druhů charakteristických písem. A žáků v jedné třídě za dnešních poměrů bývá 35—45! Jest tu možný jiný způsob úspěšného vyučování nežli pro všechny žáky postup jednotný?? Není!! A přece vyskytl se před nedávnem v denních listech článek od nepodepsaného profesora-kaligrafa, který horuje pro vyučování přizpůsobené individualitě žáků. Postup tento jest sice vhodný a i oprávněný pokud jde o vyučování jednotlivce, který si chce svůj jinak již obstojný rukopis zlepšit,

anebo i pokud jde o společné vyučování několika málo žáků, jimž lze se několikráte za hodinu věnovati, ale pro hromadné vyučování, jak svrchu bylo vytčeno, tento způsob se naprosto nehodí. Bylo by zajímavé zjistiti, zdali pisatel onoho článku vyučil řadu kaligrafů s písmem sice vzorným, v celkovém vzhledu však podle individuality žáků nápadně rozdílným, anebo jedruje-li pouze jemu vrozený a jemu vlastní ráz úhledného písma!

Vyučování krasopisu na školách obchodních setkává se však ještě s jinými vážnými překážkami. V první řadě jest to nesprávné a nerozumné mínění žáků o potřebnosti pěkného a úhledného rukopisu. Hned v úvodní hodině krasopisu, kdy nutno promluviti k žákům o potřebnosti a důležitosti úhledného písma nejen v životě společenském, ale zvláště v životě obchodním z důvodů, jež byly v úvodu tohoto článku uvedeny, přihlásí se některý čipernější žáček a hlásá, že prý mu jeho strýček, který jest ředitelem v bance, řekl, aby prý se s krasopisem mnoho nedřel, že prý dnes ho není již třeba, protože se všecko píše na stroji! A záhy osmělí se druhý s nápadem, že prý velcí páni nikdy pěkně nepíší . . . A jiný sebevědomě tvrdí, že prý nepotřebuje umět hezky psát, že prý naň již „místo čeká“! Učiteli nezbývá přirozeně nic jiného, nežli pádnými a přesvědčivými důvody názory tyto vyvraceti, jednak poukazováním na to, že nelze jednak z ohledů slušnosti, jednak z možnosti snazšího falšování dopisů a důležitých listin psáti tyto výhradně strojem. A pokud se týče námitky, že „velcí páni“ nepíší pěkně, stačí snad poukázati na starší věk, na spěch, s jakým kdysi „mali páni“ musili se perem oháněti a na zřejmě vypsané tahy jednotlivých písmen, což školácké písmo nikterak neprozrazuje. Netřeba připomínati, že náhledy a úsudky žáky pronášené nejsou výsledky myšlení žáků, jako spíše tlumočením dnešního názoru na život, zaviněného „moderní“ výchovou.

S vypsaným právě nadšením a zápalem začíná vyučování krasopisu. Psaní na zkoušku — ukázka rukopisu — nemůže nikterak uspokojiti. Tento první písařský výkon svěřených žáků doporučuje se řádně uschovati a s pozdějšími ukázkami rukopisů srovnávati. Není vyloučeno, že hned při odevzdání první ukázky rukopisu prohlásí některý žák resignovaně, že už lépe psát nebude, že prý tatínek píše také tak a že mu to řekl!! Je zřejmé, že všechny dosud uvedené předsudky i mnohé jiné nemálo ztěžují

posici učitelovu a že je třeba hodně práce i sebezapření, aby mínění žáků o krasopise bylo uvedeno na správnou cestu.

Zdá se však skoro neuvěřitelným, že zdroj překážek zdárného naučení pěknému a úhlednému písmu tkví ať již vědomě či bezděčně v mnoha případech ve správě školy, která svými opatřeními mínění žáků i veřejnosti v té formě jak bylo právě uvedeno, na úkor prospěchu žáků jen potvrzuje. — Jest všeobecně známo, že nejen na školách středních, ale i na mnohých školách obchodních je mnohými členy sboru učitelského i vedoucími považován krasopis za předmět málo důležitý, po případě i úplně bezcenný! A učitelé ti nerozpakují se příležitostně toto svoje „přesvědčení" dávati i před žáky na jevo! Není tedy divu, že se potom klade krasopis na poslední místo nejen na vysvědčení, ale i ve skutečnosti. A přiděluje-li správa školy vyučování krasopisu silám nezapracovaným nebo učitelům starším jen za tím účelem, by si při hodině krasopisné „zaslouženě" odpočinuli, pak nelze se diviti, že zprvu žáci, později i veřejnost pohlíží na celé vyučování krasopisu jako na dobu „zlatého lenošení a odpočinku" a přistoupí-li k tomu ještě „báječně mírná klasifikace prospěchu" — jako na předmět, který jest do učebné osnovy pojat jenom proto, aby bylo na vysvědčení zadarmo o jednu pěknou známku více.

Nelze také nikterak schvalovati opatření některých správ obchodních škol, zaviněné neznalostí instrukcí a snad i povahovou stránkou předmětů, jakými jsou: krasopis, těsnopis, kreslení, rýsování a nověji i psaní strojem psacím, tím, že těmto předmětům vykazují namnoze poslední hodiny odpoledního vyučování, kdy po valnou část roku nutno pracovati při osvětlení umělém, zraku škodlivém. Co jsou tu platna směrodatná nařízení, aby těmto předmětům byly přidělovány poslední hodiny před polednem a první odpoledne, kdy lze pracovati při přirozeném světle denním. Zde jest patrně důležitější ucelenost rozvrhu některých učitelů nežli všechny ohledy na zdraví i prospěch žáků, přes to, že by se dalo vhodným dorozuměním oběma stranám vyhověti. Pro umístění krasopisu ev. psaní na stroji na poslední hodiny před polednem mluví i ta okolnost, že jsou to předměty, které nevyžadují tak napjaté součinnosti jako předměty jim snad bezprostředně předcházející; pokud se týče těsnopisu, nelze upříti, že vyžaduje jistý stupeň duševní námahy, a proto jsou pro těsnopis výhodnějšími první hodiny vyučování odpoledního.

Úspěch vyučování krasopisu nezáleží však pouze na schopnostech žactva, nýbrž také na zdatnosti učitele a kvalitě methody, jíž při vyučování užívá. Učebné osnovy vytýkají pouze konečný cíl vyučování, ponechávajíce hlavní, jak se k cíli tomu propracovati, učiteli samému. Proto také postup při vyučování nebude na všech školách stejný, šablonovitý, a zvláště pak ne u učitelů snaživých a mladších, kteří získaných zkušeností let dřívějších budou hleděti využitkovati v letech příštích na zvýšení celkového stupně prospěchu.

Jak se má postupovati a jak voliti látku při vyučování psaní, osnovy nepředpisují; učiteli jest ponechána úplná volnost a proto vynikne zde jistě snaha dosáhnouti konečného cíle co nejdříve.

Osnovy předpisují pro první rok: Držení těla i pera. Cvičení směřující k lehkému a jistému vedení pera. Procvičení písma kurentního i latinského. Pro druhý rok: Opakování písma kurentního i latinského. Písmo okrouhlé. Nápisy. Cvičení v krasopise dle diktanda.

Podle předpisu nutno začíti s tak zv. cvičením „na volnou ruku" a přejíti od smělých rozmachů ruky k ztrnulým po většině tahům písma kurentního! Náhlý a nucený přechod hledí se zmírniti aspoň tím, že se nacvičují nejdříve písmena velká a na konec písmena malá. — Vnucuje se mně otázka, zda zcela obrácený postup nebyl by vhodnější. Když už poměry nebo nedostatečná zručnost některých žáků v ovládání písma kurentního vynutily položení jeho v osnově na první místo, proč by se nemohlo začíti elementárně s nacvičením jednotlivých prvků, pak písmen abecedy malé a konečně písmen abecedy velké, při kterémžto postupu bylo by možno věnovati více času i pozornosti správnému držení těla i pera.

Nelze přejíti mlčením, že dnešní mládež pociťuje jakési antipatie proti písmu kurentnímu a namítá, že písmem tím se již ani v Německu nepíše a že německé knihy i noviny tisknou se většinou písmem běžným, aby se ti, kdož prý se hodlají naučiti jazyku německému předběžným nutným naučením se novému druhu písma od svého úmyslu nezrazovali. Následkem toho jeví se u mnohých žáků hned na počátku vyučování jakási netečnost, ledabylost, nechuť ba i odpor k písmu tomuto. A překonati tyto překážky podaří se jen stěží.

K částečnému zvýšení zájmu žáků o písmo kurentní doporučuje se ukázati jim několik vzorně psaných dopisů a písemných dokumentů a vyzvati je, aby srovnali písmo ukazované s písmem, kterému jsou po většině zvyklí a které je pouze jakýmsi neumělým zkomolením vzorného písma kurentního s písmem běžným. Pravé, nefalšované písmo kurentní musí až zarážeti ostrostí svých přechodů i rozměry liniatury: vlastnímu psaní určený prostor musí býti poměrně úzký, písmena z něho vybíhající nápadně úzká a vysoká a písmo samo jako celek nesmí býti nijak husté nebo sražené. Tyto charakteristické vlastnosti písmo kurentní na školách našich nacvičované po většině úplně ztrácí. Mísí se tu a zaměňují ostré přechody s oblými tahy písma běžného, jakož i rozměry písma se na úkor vzhledu vyrovnávají! Přechází se naprosto faktum, že správné psaní písmem kurentním musí se prozrazovati jako rythmické trhání rukou.

Methodicky nutno počíti vyučování s nacvičováním prvků a písmen abecedy malé se zvláštním zřetelem, aby od tvarů ostrých přecházelo se k tvarům postupně složitějším a oblejším. Oblé elementy některých písmen malých i velkých lze samostatně nacvičovati jako vhodnou předběžnou průpravu k pozdějším cvičením na lehkou a volnou ruku.

K nacvičenému písmu radno častěji se vraceti a chyby znovu snad se vyskytující opravovati a přísně dbáti toho, aby žáci dodržovali předepsaný ráz písma a neupadali v užívání dřívějšího svého stylu. Nelze ani trpěti a schvalovati mísení písmen písma běžného do kurentního a naopak.

Jest záhodno, aby vzhledem k rozličnosti psaní některých kurentních písmen dohodl se učitel krasopisu s učitelem němčiny, aby se tak předešlo v budoucnu možnému šikanování žáků. Jsouť někteří učitelé němčiny i na formu písma velice žárliví!

Jako vhodná cvičení na probranou látku doporučuje se v dohodě s učitelem němčiny psáti soubory slov, kratší věty, přísloví i článečky a jako vrchol vyspělosti: krátké a věku přiměřené německé dopisy se zvláštním zřetelem i na vnější formu, t. j. úpravu.

Písmo kurentní psané i tištěné není u nás oblíbené pro svoji ostrost, která oko zvláště namáhá a při dlouho trvajícím psaní neb čtení značně seslabuje. Rovněž zvýšená pozornost nezbytně nutná při čtení písma tištěného, zvláště u začátečníků, kteří nechápou ještě dobře podle smyslu slov a nerozlišují bezděčně *s* od *f*, sympatií k tomuto písmu nikterak nezvyšuje.

Pěkné ukázky písma kurentního jsou v učebnici Fr. Votruby: „Navedení ku krasopisu obchodnímu“, jakož i v německých: E. Hirt: „Meine Methode zur Erlangung einer flotten kaufmännischen Handschrift“, dále F. Röhrig: „Wie verbessere ich schnell und leicht meine Handschrift“ a mn. j.

Po řádném a důkladném nacvičení písma kurentního má býti podle osnovy nacvičeno úhledné a bezvadné písmo běžné čili latinka.

Byla již učiněna zmínka o tom, že vzorná písemná sdělení vyžadují náležité úpravy, jinak že mohou býti napsána písmem úhledným, v podstatě a celkovém vzhledu naprosto rozdílným. Jest přirozeno, že snahou každého učitele psaní na vyšším stupni musí býti, aby svým žákům nejen vnutil, ale i trvale vtiskl určitý ráz písma, který jest buď jemu samému vlastní, aneb ten, který jest dočasně oblíben a fedrován. Podaří-li se tato transformace, toto přetvoření písma u většiny žáků, potom může býti učitel methodou svojí i celkovým prospěchem spokojen. Naprostý úspěch u všech žáků dobře uskutečnitelný není, a zajímavé jest, že právě u žáků, kteří přicházejí do učení krasopisu s rukopisem poměrně již úhledným a ustáleným, od nacvičovaného písma stylově rozdílným, jest úspěch podle osvědčené methody právě nejpochybnější. V takovýchto, zpravidla však řídkých případech, doporučuje se žáky tyto násilím do všeobecného postupu nenutiti, ale naopak věnovati jejich písmu zvláštní pozornost a v stylu jim vlastním a s nimi srostlém je zdokonalovati. Zkušenost totiž učí, že žáci touto násilnou transformací svůj dosavadní úhledný rukopis si nejen pokazí, ale novému, nucenému se řádně nenaučí, takže písmo jejich je ustavičným mísením dvou rozličných stylů písem, kteréžto písmo jako sympatické se nikdy nedoporučuje.

Pokud se týče učebné látky samé, probírá se podle zakořeněných methodických postupů nejprve zbytečně dlouho trvající výcvik „volné a lehké ruky“ s ponenáhlým přechodem k nacvičení písmen abecedy velké a posléze písmen abecedy malé a číslic. Při psaní velkých písmen jest záhodno nacvičiti předem jednotlivé tahy základní samostatně a pak teprve je spojovati v ladné celky. Zde nutno zcela přesně vytknouti nutný poměr

jednotlivých částí písmene a ukázati názorně, jak nepěkně vypadají písmena psaná proti zákonům esthetiky. Upozorněním ušetří si učitel často zbytečnou práci s opravováním a stálým vytýkáním chyb. Je také nutno, aby učitel se neomezoval na pouhé napsání vzoru, po př. i „odstrašujících příkladů“ na tabuli a dále se o výkony žáků nestaral, nýbrž aby šel mezi žáky, jim radil, opravoval a pokud toho třeba, vlastnoručně do sešitu vzory předpisoval. Chyby přes veškeré úsilí se vyskytující dlužno veřejně na pranýř — tabuli — přibíjeti.

Zbytečně dlouhé zdržování u uměle tvořených cvičení na volnou ruku se nedoporučuje. Písmena velká nutno pak probírati nikoli abecedně, jak i v některých učebnicích se tomu děje, nýbrž systematicky a vývojově. Písmena dlužno rozděliti na skupiny tvarově příbuzné, na př.: *J, T, F, B, R* nebo *A, M, N* a j., kde by předcházející písmeno bylo současně jakýmsi předběžným cvikem pro písmena ve skupině jemu následující. Důležitým požadavkem úhledného písma jest i náležité a přiměřené stínování písmen, jakož i určitě zřejmá stabilita a urovnanost písmen. Od nacvičování určitého tvaru písmen není radno pustupovati dále dříve, dokud valná část žactva předepsaný tvar náležitě neabsolvuje. K utvrzení a zapamatování vštěpovaných tvarů nutno aspoň jednou za týden ukládati přiměřená domácí cvičení z krasopisu, jimž zvláště žáci slabší mají věnovati náležitou pozornost. Nestačí-li učitel předepsati vzory všem slabším písařům, mohou mu vypomoci žáci poměrně nejlépe podle cvičeného druhu písma píšící. Látku probranou nutno příležitostně v hodinách příštích zopakovati a přesvědčiti se tak, jak dalece si žáci vštěpované tvary osvojili. Chyby a poklesky nutno zde zvláště opravovati.

Po úplném nacvičení písmen abecedy velké přechází se k nacvičení písmen abecedy malé, kde třeba stejně obezřele a účelně si počínati a postupovati opět podle vývoje písmen. Bohužel, že v ohledu tomto mnoho se předpokládá a písmena malá, hlavní součást slohových celků, nacvičují se jen zběžně bez patřičné pozornosti a výkladů. Nelze popříti, že písmena malá tvoří základ písemných záznamů, v nichž písmena velká ojediněle se vyskytující mají pouze ráz jakéhosi přizdobování! Písmena malá nutno cvičiti v tvarech určitě přesných, vyhraněných, pokud možno jednoduchých a lehce spojitelných. Rozměry, hustota a stínování musí býti výrazem energie a samostatnosti pisatelovy.

Na posledním téměř místě nacvičuje se v krasopise psaní číslic, ačkoli vzhledem na potřebu jich řádného psaní v kupeckých počtech, měřictví, algebře, účetnictví a j. mělo by se psaní číslic probrati hned v hodinách prvních. Postup methodický bude přesunutím tohoto článku snad porušen, ale bude vyvážen jednotou a řádným psaním číslic zvláště tehdy, děje-li se tak v dohodě s učiteli svrchu uvedených učitelů, kteří důsledně zavedené tvary číslic i řádnou úpravou přísně požadují.

Celkově řečeno, byl by postup od volných cvičení k písmenám velkým a potom teprve malým dosti správný, kdyby se na školách, z nichž žactvo do škol obchodních přichází, věnovalo krasopisu dosti času, pozornosti i svědomitosti, jak tomu druhdy bývalo. Uvážíme-li však přípravu dnešní, musíme kolísati v úsudku, zda postup při nacvičování běžného písma neměl by začíti důkladněji, od základu, od písmen malých k velkým s vhodně upravenými a vsunovanými cvičeními na volnou ruku. Je-li nacvičení abeced i číslic skončeno, nutno přejíti k psaní souvislých vět i článků, pokud možno k obchodnímu životu přiléhajících. Zde třeba žáky upozorniti znovu na jakousi pravidelnost písma, která tkví v tom, že písmo jest vesměs stejně vysoké, stejně silně stínované, stejně široké, stejně skláněné, jakož i v celém rozsahu stejně hustě psané: raději volně nežli těsně spojované. Při psaní musí písař pociťovati jakousi rovnoměrnost, jakýsi rhytmus.

Látku ke cvičením nutno přiměřeně a vhodně voliti. K soudobému cvičení písmen malých i velkých hodí se dobře soubory jmen křestních, místních, historických, seznamy spolužáků, jakož i krátká i delší přísloví. Ku zopakování písma kurentního jest dobře užíti seznamu křiklavě a nápadně rozdílných pojmenování měst a míst, na př.: Domažlice-Taus, Jindřichův Hradec-Neuhaus, Třeboň-Wittingau, Celovec-Klagenfurt, Záhřeb-Agram etc. etc. Na vyšším stupni možno paralelně pořizovati opisy kratších článků německých písmem kurentním i latinkou. Příležitostně lze žáky upozorniti a též seznámiti s náležitým podtrhováním jednotlivých význačných slov v textu, jakož i slovních celků a nadpisů. Pokud se týče nadpisů, lze pojednati o jejich správném umístění nejen v dopisech, ale i na adresách a reklamních vývěskách; výklady tyto možno doložiti náležitými vzory a míti žáky k tomu, aby se v ohledu tom cvičili. Tím jest asi úkol krasopisu v prvním ročníku vyčerpán.

Pěkné ukázky písma latinského podává uvedená již učebnice Fr. Votruby, jakož i spisek odb. uč. B. Tožičky: „Škola písma pro samouky".

Pro druhý rok předpisuje učebná osnova v krasopisu v první řadě opakování písma kurentního i latinského. Způsob, kterým toto opakování lze současně v obojím písmu provésti, byl již naznačen. Některé hrubší odchylky od písma v prvním roce naučeného a v prvních hodinách opakování ve druhém roce jistě následkem delšího trvání prázdnin se vyskytující dlužno přivésti záhy na pravou míru. Po srovnání všech odchylek možno přistoupiti znenáhla k rychlejšímu tempu psaní, ale bez újmy přesného dodržování vštípených tvarů písmen. Postup k nacvičení pěkného úhledného a při tom hbitého písma vyžaduje zvláštní obezřetnosti. Dobře jest psáti zprvu podle velice mírného diktátu a teprve tehdy, když se zdá, že tvary jednotlivých písmen jakož i jistý smysl pro urovnanost písma většině žáků se vžily, přistoupiti k opisování rozličných textů českých, německých, francouzských a j. a přihlížeti při tom nejen k úhlednosti, nýbrž i ku správnosti opsaného textu, v kterémžto nesoustředěnost myšlenek opisovačů zvlášť zřetelně se odráží. Ke zvýšení zájmu o pěkné a správné opisy doporučuje se neskrbliti pochvalou a jako zvláštní odměnu zmírniti aneb docela prominouti těmto vynikajícím písařům povinné domácí cvičení; praktikuje-li se toto odměňování nestranně, jistě že vzpruží některé liknavce zbaviti se psaní domácích cvičení a snaha ta na lepší prospěch nezůstane jistě bez vlivu. Netřeba snad připomínati, že s opisováním příhodných článků za domácí cvičení a s „odměňováním" jich uvedeným způsobem možno začíti mnohem dříve nežli ve škole. Cvičení úmyslně ledabyle napsána, jakož i taková, na kterých jest viděti, že byla na rychlo napsána v poslední chvíli, snad v přestávkách mezi hodinami aneb za poledne, není radno přijímati. Správné a včasné odevzdání pečlivě napsaných domácích cvičení všemi žáky nutno vésti v řádné evidenci, neboť jakmile žáci vystihnou, že učitel cvičení ledabyle aneb jen někdy přehlíží, záhy na tento „objev" hřeší a hlavní účel domácích cvičení stává se pochybným. Nepořádné nošení aneb vůbec nenošení cvičení dlužno přiměřeně po případě i konferenčně trestati.

Časem možno uspořádati „domácí závody v rychlopise". Látkou cvičební může býti přiměřeně dlouhý článek neb části

z některé učebnice. Při „rozdělování cen" musí rozhodovati nejen pěkné úhledné písmo a náležitá úprava, nýbrž i čas potřebný k opsání, jakož i počet chyb v opisu se vyskytujících. Že zájem předních kaligrafů o prvenství ve třídě nezůstane v rychlopise bez úspěchu jest pochopitelno.

Jakousi další změnu a zároveň jakýsi pokrok v opisování lze zavésti tím, že žáci vlastnoručně zaznamenávají si články a sdělení jim diktované a takto pořízené stenogramy převádějí v písmo obyčejné. Stenogramy a přepisy vynikající úhledným písmem, úpravou a správností možno k povzbuzení snahy ostatních žáků vystavovati dočasně na příhodném místě jako doklad uznání a ocenění svědomité a bezvadné práce.

Další stupeň pokroku v psaní lze spatřovati v psaní podle mírného diktanda. Tempo diktanda musí býti z počátku velice mírné, aby pracně nacvičený tvar písmen nedostatkem času nebyl rušen a ukáže-li se, že většině žáků staly se nacvičené tvary jaksi vlastními, teprve možno přistoupiti k zrychlení tempa, avšak vždy velice opatrně a obezřele, neboť rychlejším psaním nemá doznati újmy ani tvar ani úhlednost písma, ba ani úprava. Má-li býti dosaženo v rychlopsaní uspokojivých výsledků jest záhodno, aby tvary nacvičovaného písma byly jednoduché, zřetelné a snadno spojitelné; jakékoli zbytečné přizdobování i jednotlivých písmen nutno vymýtiti, ježto se jím drahně času vyplýtvá. Na rychlopis jest dobře, doporučí-li se žákům, by užívali hladkého nelinkovaného papíru — zprvu s podložkou, později bez podložky — a ne příliš ostrých per. Pera doporučuje se namáčeti pokud možno silně, poněvadž neustálým odstřikováním a namáčením ztrácí se mnoho času, který by mohl býti využitkován jinak.

Hlavním cílem a snahou každého, kdo se učí psát, musí však býti, osvojiti si schopnost, aby dovedl psáti vzorně upravené dopisy, jakož i jiné písemné práce, k čemuž jest kromě bezvadného písma ještě třeba náležitě vytříbeného smyslu a vkusu pro celkovou úpravu, jevící se mimo jiné v náležitém správném umísťování nadpisů, v řádném podtrhování jednotlivých slov i slovních celků, okamžitě zřetelné vyznačení odstavců, jakož i svislé zarovnávání pravého okraje dopisu přiměřeným rozdělováním slov a upravováním mezislovních mezer na konci řádek. Jednotlivosti právě uvedeného radno dříve samostatně nacvičiti.

Má-li se v úpravě zameziti možným konfliktům v době pozdější v předmětech jiných, jest dobře, aby v ohledu tom dorozuměl se učitel krasopisu o společném postupu v první řadě s učitelem obchodní korespondence. Zprvu možno dovoliti žákům psáti dopisy do sešitu, později na volné listy obchodního formátu s použitím podložky „podle předpisu" upravené.

Pokud se týče obsahové stránky dopisů, nutno se pro počátek omeziti na pouhé opisování vzorných dopisů českých, německých a snad i kratších francouzských. Později možno s přiměřenými výklady sepsati soubor obsahově souvislých dopisů z některého odvětví obchodu. Posléze lze nacvičovati psaní dopisů podle stenogramů a jako nejvyšší stupeň písařské vyspělosti přímo podle diktanda. Vzorně napsané dopisy jak ve škole tak i jako povinná cvičení domácí doporučuje se ukládati jako vzory pro žáky v letech příštích.

Kromě dopisů doporučuje se s žáky nacvičiti úpravu žádostí psaných na papír formátu tak zv. kancelářského (34 × 21 cm) jako jsou: žádost za osvobození od placení školného, za snížení jízdného na dráze, za udělení stipendia, jakož i žádost o místo. Pokud čas a poměry dovolují, možno ukázati i procvičiti soupisy adres, seznamy knih, záznamy bursovních zpráv a kursů a mn. j.

Jako vložku do cvičení rychlopisu možno vsunovati v příhodných chvilích jakožto pokračování cvičení na volnou ruku nacvičování rozličných ozdobných tahů a písmen, jaké jsme zvykli viděti na reklamních štítech, blahopřejných adresách, záhlavích obchodních dopisů i tiskopisů, diplomech, navštívenkách a j. Vzorem mohly by tu snad býti na nižším stupni ozdobná písmena v příloze jmenovaného již díla odb. uč. B. Tožičky, na vyšším pak stupni písmena známého kaligrafa Rudolfa Roubíčka.

K naučení písma latinského dá se v několika málo hodinách jako pokračování připojiti nacvičení písma nadpisového čili tak zv. anglické latinky velice příbuzné, pokud se týče písmen abecedy malé, s ležatým písmem tiskacím, jemuž říkáme v praxi písmo italské. Kombinací všech druhů dosud jmenovaných písem jakož i písmen ozdobných jest možno s úspěchem provésti již i složitější a pozoruhodnější práce písařské k úplné spokojenosti, zvlášť je-li šetřeno při tom dobrého vkusu.

Osnova učebná pro druhý rok vyučování předpisuje konečně i písmo okrouhlé čili francouzské. Methodický postup

u tohoto druhu písma jest jednotnější nežli u písem ostatních. Vlastnímu psaní předchází několik elementárních cvičení zasvěcujících žáka do správného držení sešitu i péra. První cvičení za účelem zvyknutí žáků na nezvyklou polohu písma francouzského doporučuje se na papíře čtverečkovaném. Jednotlivá písmena abecedy malé radno cvičiti vývojově podle skupin, těžší nezvyklé formy nacvičovati nejdříve zhruba a pak teprve je vypilovati. U písmen velkých nutno začíti s těmi, které jsou pouhým zvětšením písmen malých jako na příklad O, A, C; u ostatních doporučuje se nacvičiti jednotlivě základní prvky a ty pak v náležitých rozměrech spojovati v ladné tvary písmen. Pokrok nutno zaváděti po čase psaním pouze do dvou vodorovných linek, později pak jen na linii základní a konečně snad pouze na čistý papír. Jako praktické upotřebení písma francouzského lze zavésti zhotovování rozličných štítků a nápisů do výkladních skříní, jako na př.: Úředně povolený výprodej, Poslední týden — Letzte Woche, Právě vyšlo Soeben erschienen atd. atd. jakož i výstrah a upozornění.

Nelze přejíti mlčením, že žáky zajímá a baví psaní francouzského písma perem dvojitým, jakož i že jest dobře poučiti žáky o psaní písmem okrouhlým ve větších rozměrech jako na př. na plakátech tak zv. „perem z nouze" t. j. obyčejným dřívkem, podle způsobu zabroušení francouzského pera náležitě, trochu šikmo, seříznutým.

Pěknou pomůckou a ukázkou písma okrouhlého jest pěkně vypravený spisek prof. O. Drahoráda: „Písmo okrouhlé", který obsahuje i ukázky písem jiných, jež lze psáti perem na písmo francouzské.

V posledních hodinách krasopisu možno žáky seznámiti a zasvětiti do kopírování a rozmnožování ručně psaných dopisů a jednotlivé postupy jim také skutečně předvésti, jakož i doporučiti jim, aby se příležitostně sami cvičili v zapisování poznámek do útržkových bloků jednak v stoje, jednak při jízdě.

Tím, co bylo dosud pověděno, jest asi úkol vyučování krasopisu na školách obchodních povšechně vyčerpán a jako dodatek třeba připojiti několik věcných poznámek týkajících se jednak zvýšení zájmu žáků o lepší prospěch, jednak příčin, které jsou namnoze hlavním zdrojem neúspěchu vyučování jakož i několik slov o chystané reformě ve vyučování krasopisu.

Bylo již řečeno, s jakými překážkami setkává se učitel na počátku vyučování krasopisu a jak jim má čeliti. Jako vzpruhu pro zvýšení snahy žáků naučiti se úhlednému písmu lze žákům najmě na počátku druhého roku připomenouti, že známka, kterou budou míti na konci školního roku z krasopisu, přijde na absolutorium (vysvědčení na odchodnou) a dále, že na nějakou opravnou zkoušku dodatečně ve čtvrtém ročníku za účelem zlepšení známky, i když by si kandidát mezitím ruku vypsal, podle dosavadních zvyklostí pomýšleti nelze.

Stala se také již zmínka, že snahou každého učitele jest vyučovati všechny žáky podle jednotného postupu a vtisknouti písmu celé třídy určitý stejný ráz, takže laikovi těžko by bylo rozpoznati co psal ten či onen žák. Dosažení tohoto cíle má a musí býti též snahou i správy školy samé, která v důsledku tohoto požadavku musí se přísně vystříhati toho, aby vyučování krasopisu druhým rokem předávala učiteli jinému, který má zpravidla nejen jiný názor o krasopise nežli jeho přechůdce, ale užívá také jiné methody jemu vlastní a fedruje mimo to i docela jiný ráz písma. Lze za těchto okolností, které se často bohužel přehlížejí, dospěti k nějakému uspokojivému výsledku? Začne-li nový učitel budovati na neuznávaných základech předchůdcových, práce jej záhy omrzí, což žáci poměrně brzy vystihnou a stanou se liknavějšími, tak že vlastní krasopis je pak nuceným ubíjením času, kdy učitel i žáci s toužeností čekají, aby už byl konec roku. A hledí-li učitel přizpůsobovati žáky svým požadavkům, musí začíti od začátku, čímž konečný úspěch nejen že se oddaluje, ale stává se i pochybným, neboť žáci na určité tvary z prvního roku zvyklí, těžko budou se transformovati na nový ráz písma a konec konců písmo jejich bude neurovnaným a nepravidelným mísením písmen dvou rozličných stylů. V tomto ohledu měly by býti správy škol obezřelejší a svědomitější!

Jiná příčina neúspěchu ve vyučování krasopisu jest ta, že krasopis na mnohých školách obchodních po příkladu některých škol středních považuje se za předmět méně důležitý, ba za předmět poslední mezi předměty vůbec a v důsledku toho přiděluje se silám jednak nezapracovaným a nezkušeným, které by se v jiných předmětech těžko uplatnily, jednak i učitelům starším a pohodlnějším, aby si při hodinách krasopisu trochu odpočinuli. Zdálo by se, že opatření tuto vyznačená, která jsou nejen na

úkor žactva, ale i dobré pověsti školy, jsou prostě nemožna. Ale nahlédnete-li do vnitřního ústrojí některých škol blíže, přesvědčíte se bohužel o jejich pravdivosti. Že opatření tohoto druhu dotvrzují vratká mínění žactva o nepotřebnosti úhledného písma a nahlížení na krasopis nejen jako na předmět vedlejší, ale i zbytečný, jest více než samozřejmé. A zaslechnou-li žáci od učitelů jiných předmětů tu a tam lecjaké poznámky o krasopisu, jest anarchie hotová! V zájmu udržení dobré kázně jest záhodno, aby učitel krasopisu učil v téže třídě ještě aspoň jednomu předmětu; jsou-li s předmětem tím spojeny písemné práce žáků, naskýtá se učiteli mimo jiné i příležitost kontrolovati a na pravou míru uváděti písařské výkony žáků.

K dosažení uspokojivých výsledků v krasopise nestačí však při nejlepší vůli a snaze učitel krasopisu sám, k tomu je třeba součinnosti všech ostatních učitelů, jimž jest s písemnými výkony žáků činiti. Jest třeba, aby učitelé tito zvláště v prvním roce, kdy žáci prodělávají jakousi přeměnu a ustalování v novém stylu písma, nenutili žáky do příliš rychlého psaní poznámek a úkolů, neboť tím to, co namnoze učitel krasopisu pracně vybudoval, mimodék se kazí a boří. Zvláště však je doporučení hodna součinnost učitele krasopisu s učitelem obchodní korespondence a účetnictví! A jak vyzní namnoze tato dohoda? Nejsou řídké případy, kdy učitel obchodní korespondence a účetnictví resolutně prohlásí, že nemá tolik času, aby si všímal, jak žáci píší a snad i jakou mají úpravu, to prý jest věc učitele krasopisu, jemu prý záležeti musí na stránce obsahové těchto předmětů!! Jak dopadne prospěch za takové „shody“, dalo by se prokázati i statistikou známek!

Jako doplněk k předchozím úvahám nutno připojiti několik slov o chystané a vlivnými kruhy také již doporučené reformě vyučování krasopisu na vyšších školách obchodních. Reforma tato jest sice jen vnější, t. j. jeví se prozatím pouze pronikavým snížením počtu vyučovacích hodin, při čemž se o snížení požadavků prozatím také mlčí. Jak známo, vyučovalo se dosud krasopisu na obchodních akademiích v I. a II. ročníku po dvou hodinách týdně; nyní má se učiti krasopisu pouze v prvním ročníku po dvou hodinách týdně. Značná, dosud ovšem

nevyslovená redukce požadavků i reforma vnitřního postupu při vyučování jakožto důsledek zavedení nové osnovy budou nezbytně nutné.

A maně se ptáme, co že jest příčinou tak značného počtu snížení hodin vyučovacích právě v krasopise. Hlavní příčinou tohoto snížení počtu hodin nejen v krasopise, ale i v některých předmětech jiných jest přesvědčení povolaných a směrodatných činitelů, že žactvo škol obchodních jest učením přetěžováno a že v důsledku toho jest třeba, nemá-li se zdravotní stav žactva rok od roku horšiti, provésti nezbytně buďto reformu studia na těchto školách vůbec anebo aspoň učebnou osnovu upraviti tak, aby se žactvu polevilo. Navrhované prodloužení studia o jeden rok za účelem stejnoměrného rozdělení předmětů do jednotlivých ročníků z důvodů materielních a s ohledem na finanční zdatnost rodičů mnohých žáků přijato nebylo. Zbyla tudíž možnost druhá, přiměřené snížení hodin některým předmětům, ev. i úplné jich vypuštění z osnovy učebné, aby se dosáhlo maximálního vyučování 30 hodin týdně v každém ročníku a bylo pak lze zavésti jednoduchou frekvenci, při které má žák po pět hodin trvající intensivní duševní součinnosti ve škole na zotavení a přípravu na den příští k disposici celé půldne! Jest ovšem otázkou další, osvědčí-li se toto opatření také v praksi bez újmy na snížení požadavků i celkovém rozhledu absolventů obchodních akademií. Jest divné, že snaha zjednati úlevu žactvu hojila se měrou vrchovatou na nevinném krasopise, jako on by byl právě největším přetěžovatelem a škůdcem zdraví mládeže!

Druhou, neméně vážnou a veřejným míněním posilovanou příčinou, štvoucí do boje proti krasopisu jest netušený rozmach užívání psacích strojů. Krajně zaujatým odpůrcům pěkného písma snad proto, že ho náležitě sami neovládají, jest úplně marné vykládati, že i dnes jest úhledný rukopis hledaný a že mnohé listiny a dokumenty z důvodů slušnosti a bezpečnosti bude ještě dlouho třeba pořizovati rukopisně. A nikoho potom ani nezarazí, že na valném sjezdu učitelstva škol obchodních dvoutřídních i čtyřtřídních v Praze v r. 1912 vyskytl se vážný hlas jednoho učitele-paedagoga, že krasopisu netřeba přidělovati mnoho hodin, ježto dnes se píše vše na stroji a potom také proto, že obchodní korespondence a účetnictví na školách obchodních jsou vždy více nebo méně jakýmsi vyučováním krasopisu; a v důsledku toho

doporučoval později tentýž řečník snížení počtu hodin vyměřených účetnictví o jednu!

Ze všeho toho, co právě bylo uvedeno, jest patrno, že posice krasopisu jest silně otřesena a že počet hodin vyučovacích snížení neujde. Když už se nějaká reforma státi musí, měla by se provésti podle mínění většiny odborných učitelů psaní-krasopisu na školách obchodních, s kterým také sbory učitelské souhlasí, třeba že tento souhlas z jistých důvodů nedaly veřejně na jevo, v tom smyslu, že krasopisu mělo by se vyučovati pouze v I. ročníku, ale po tři hodiny v týdnu. Rozdělení těchto tří hodin v poměru 2:1 nebo 1:2 do I. a II. ročníku ze známých důvodů a zkušeností paedagogických nutno rozhodně zamítnouti.

Jiný způsob řešení reformy vyučování psaní-krasopisu byl by také ten, že požadavky omezily by se pouze na úhledné rychlopsaní písmem obyčejným, tak že by se krasopisu mohlo vyučovati pouze v prvním ročníku po dvě hodiny týdně. Aby pak pokud možno větší část žáků osvojila si úhledný rukopis, doporučovalo by se všechny ty, kdož by v prvním roce nedosáhli prospěchu aspoň chvalitebného, přidržeti k návštěvě psaní-krasopisu ještě rokem druhým. Choulostivou stránkou tohoto návrhu jest, že při jeho praktickém provádění rozhodovaly by namnoze o propuštění žáka z vyučování druhým rokem často jiné vlivy a okolnosti, nežli skutečně vykazovaný prospěch.

O vyučování psaní-krasopisu na školách speciálních.

Ti, kteří si neosvojili za povinné návštěvy školní, ať již vinou methody či svojí netečností a nevšímavostí, písmo dosti úhledné, docházejí v praktickém životě často poznání, že s písmem jim vlastním to daleko nepřivedou, neboť veškeré důležitější spisy a výkony písařské, na kterých třeba jen trochu záleží, jsou přidělovány namnoze silám mladším, které vzděláním i rozhledem jsou hodně pozadu, ale mají úhledný rukopis; že toto, jen vnější formou odůvodněné jednání, nemile se dotýká citu pomíjeného také písaře, jest zřejmé. A písař takový vycítí záhy, že písmo jeho má vliv nejen na zvyšování služného, ale i na postup, a že šef proti všem jeho přáním a požadavkům tasí stále tutéž zbraň: ano, ano, ale dříve to písmo! . . . Písařům tohoto druhu nezbývá konečně nic jiného, než aby tomu, čemu se kdysi ve škole za

nadbytku času řádně nenaučili, nyní při celodenní zaměstnanosti a za peníze věnovali zvýšenou pozornost.

Nejlacinějším způsobem naučiti se v tomto stadiu úhledně psáti, byl by způsob vedený heslem: uč se sám a hleď napodobiti dokonalé písaře! Jako vzory písma hodily by se tištěné předlohy, aneb některým dokonalým písařem sepsané dopisy. Postup tento, ač vyvolán citěnou potřebou, zpravidla se neosvědčí. Učící se nemá namnoze dosti vytříbený vkus a smysl napodobovací a záhy objeví se také staré špatné vlastnosti: netečnost, netrpělivost, ledabylost a vzhledem k žádným záhy znatelným výsledkům i omrzelost a učení je v konci! Výjimky jsou sice také, ale jsou velice řídké.

Kdo se chce mimo školu naučiti zcela určitě úhledném písmu, potřebuje k tomu nezbytně zkušeného a svědomitého učitele. Ale jak získati učitele skutečně odborného a osvědčeného? Docela snadno! Stačí vzíti některé denní listy a prohlédnouti si v malém oznamovateli rubriku: Vyučování. Téměř všechny soukromé školy obchodní doporučují se tu, že naučí krasopisu. A mimo ty jest tu zastoupena celá řada specielních škol soukromých i jednotlivců odborníků nabízejících se, že vyučí každého jak krasopisu tak i těsnopisu, po př. i psaní na stroji buď jednotlivě aneb v kursech 3—6 měsíců trvajících a někdy i v „rychlokursech"! Ba jsou i učeliště, která se vnucují celosloupcovými inserty a slibují, že naučí každého svojí „původní" sensační (!) a osvědčenou methodou v několika málo hodinách „báječně" krásnému písmu. A chodí-li kdo po Praze, každou chvíli uzří tu a tam na novostavbě či ve výkladní skříni reklamní štíty některé krasopisecké školy; ba ani v biografech a vozech elektrických drah nedá reklama některých učelišť pokoje. Nač tedy váhat s volbou učitele, když jest takový značný výběr. Nerozhoduje-li při této volbě vzdálenost místní anebo zvláštní soukromé doporučení některé školy neb ústavu, stačí dopsati si lístkem o prospekty a po případě i o určitější podmínky. Prospekty zašlou zpravidla však jen soukromé školy obchodní; školy specielní a jednotlivci-odborníci vyzvou k osobní návštěvě za účelem dalšího ujednání, při němž slibují, že všem přáním všemožně ochotně vyjdou vstříc. Příjemci takovýchto pozvání namnoze vnucuje se pocit, jakoby se měl při sjednávání — hlavně honoráře státi obětí své vlastní dobroty, ač nepodaří-li se ho při návštěvě

přesvědčiti, že tu v první řadě rozhodují dosavadní jeho písařská vyspělost a dohadovaná práce v budoucnu. Avšak i přes tyto výklady má získaný „zákazník" to dobré mínění, že sazby za vyučování měly by býti, třeba odstupňovaně, ale veřejně vyloženy a ne takovýmto podivným způsobem umlouvány.

Ve školách specielních lze se naučiti krasopisu i jiným předmětům buď jednotlivě anebo v kroužcích, čítajících 6—12 účastníků. Honorář (školné) vyměřuje se za absolvování celého kursu nebo „rychlokursu" a jest splatný v měsíčních splátkách předem zapravovaných. Vyučování jednotlivě má sice svoje značné výhody, ale je přespříliš drahé, takže si ho může dopřáti jen lépe situovaný smrtelník; tak na př. požadoval majitel známého učeliště kaligrafie v Praze za naučení (resp. doučení) písmu kurentnímu, latinskému a francouzskému nepatrný honorář K 160·—. Vyučování v kroužcích a v kursech jest přirozeně lacinější a činí obvykle K 4—6 měsíčně při dvou týdenních hodinách vyučovacích.

Postup a methody vyučovací nemohou býti podstatně jiné nežli na školách veřejných. Mluviti a hlásati d n e s o původní, vynalezené a sensační methodě vyučování krasopisu netřeba, uvážíme-li, že methoda tato jest napodobením methody prof. Fr. Votruby, podané v učebnici: „Navedení ku krasopisu obchodnímu", vydané v Chrudimi **r. 1888!** Tedy v době, kdy dnešní hlasatel „původnosti své sensační methody" byl povinnován snad ještě nucenou docházkou do školy. Působí neméně divně, že právě škola tak vynikající a dobře řízená potřebuje tolik hlučné a nápadné reklamy, kterou se přímo vnucuje na úkor škol jiných, které ve svých insertech potupně nazývá — ústavy pokoutními!

Vyučování vlastní vedou buď sami majitelé-ředitelé školy anebo zkušení odborníci, o nichž se v insertech hlásá, že jsou státně zkoušeni ze svých oborů ba dokonce že jsou i c. k. profesory! Požadavek učitelské způsobilosti prokázaný státními zkouškami lze jen schvalovati, ale vyučování ev. přiučování vedené na těchto školách c. k. profesory ať již v činné službě nebo mimo ni nutno posuzovati v kruzích stavovských se svrchovanou opatrností, jakož i se zvláštním zřetelem na stavovskou hrdost a čest!

Pokud jde o kvalitu žactva, resp. účastníků kursů krasopisecких na školách specielních, požívají tyto školy takových výhod

proti kvalitě žactva škol veřejných, že se mnohým učitelům na těchto školách o nich ani nezdá! V prvé řadě jest to okolnost, která žáky do kursu přivádí, t. j. přesvědčení ze skutečnosti, že musí si osvojiti pěkné úhledné písmo; s tímto přesvědčením se u žáků škol veřejných nesetkáváme! Druhá neméně význačná jest okolnost, že účastník kursu musí platiti zpravidla potřebný honorář z vlastních prostředků, kterýžto finanční pocit nezůstává na výkonnost při učení bez vlivu; u žáků bychom této „citlivosti", která spadá na bedra rodičů, také marně hledali. A že konečně i rozdílný věk žactva obou škol a i celkový rozhled hrají zde roli důležitou, nebude nikdo popírati. Zdálo by se tedy, že dobrý výsledek vyučování na školách specielních jest úplně zaručen! Byl by, ale není!! A to ne vinou methody nebo vinou učitele, ale ponejvíce vinou žáků samých. Dobrá předsevzetí dočasnou potřebností úhledného písma vyvolaná záhy ochabují a staré hříchy dočasně utlumené znovu se vybavují a přibírají k sobě nové. Dobré vůle bylo dosti, ale schází železná vytrvalost. Účastníků kursu počne jednoho krásného dne nenápadně ubývat, až konečně přednášející učitel zůstane v kursu namnoze sám! Ostatně to jest známý obvyklý osud všech dobrovolně navštěvovaných kursů i přednášek. A co jest příčinou tohoto zjevu? U jedněch snad „zázračně sensační" methoda nevykazující hned v druhé nebo třetí hodině očekávaný úspěch, u druhých jakési zklamání, že se začínají učit tak jako když chodili kdysi do školy, u jiných opět placení honoráře působí nepříjemné pocity a pod. Tu a tam některý účastník vynechá hodinu, dvě a počne si sugerovati, že by zameškané již asi nedohonil a že by se druzí naň divně dívali, kdyby zas jednou přišel a zastaví proto činnost. A tak se některý kurs rozuteče, že se ani konce svého předem vypočítaného života nedočká. A výsledek se přizpůsobí.

Nelze pomlčeti o tom, že při úplném absolvování kursu na neuspokojivém výsledku mívá vinu učitel, zachází-li s účastníky příliš úředně a dokonce snad dává jim na jevo svoji povýšenost. Účastníci kursů bývají lidé trochu již starší nežli žactvo škol veřejných a jsou zvyklí i při vyučování na ton trochu společenský. Žák nesmí také vycítiti, že učitel neví si s ním rady a že je přesvědčen, že veškerá práce i námaha je marná. Učitel v kursu musí býti ustavičně ve styku s účastníky a musí jim býti v každém ohledu dobrým rádcem. Jest smutným zjevem, že mnozí učitelé, neosvědčí-li se na některém žáku jejich tolikrát vyzkoušená methoda, nechávají jej bez rady a bez pomoci, aby se vtípil, že by udělal lépe, kdyby učení zanechal! Paedagogický tento „trik" omlouvají tím, že musí za hodinu probrati to a to, aby kurs mohl býti v čas ukončen!

Úvahy o vyučování psaní-krasopisu netřeba snad již dále rozváděti a probírati, neboť z toho, co bylo dosud uvedeno, lze si celkový obraz o postupu a snad i konečném výsledku vyučování již učiniti. Jisto jest, že vzorní písaři nemohou vycházeti snad jen ze škol specielních anebo snad jen ze škol veřejných a to zejména ze škol obchodních, nýbrž že zručné a dovedné písaře dodávají obchodnímu světu oboje druhy škol a že otázku, kdo má zde větší zásluhu, nutno považovati za vylíčených a trvajících poměrů nejen za spornou, ale snad i neřešitelnou.

A vypadá proto divně, útočí-li se z jisté nejmenované strany veřejně v denním tisku tendenčně a reklamně psanými články proti učitelům krasopisu na školách veřejných a obchodních, a uvádí se doslovně, že: „U nás nebyla d o s u d věnována n á l e ž i t á a d o s t a t e č n á p é č e u m ě n í k r a s o p i s n é m u . . .". Písatel tohoto článku patrně ani zdaleka nemá potuchy o existující a svému účelu dobře vyhovující české literatuře krasopisné, že blahosklonně přehlíží celou řadu dobrých spisů Boh. Tožičky, Fr. Dolejšky, O. Drahoráda, R. Dvořáka, F. Jedličky, J. Jiráka, Al. Studničky, J. Urbánka, A. Žáka a mn. j., z nichž mnohé svým sympatickým písmem i methodickým postupem daleko vynikají nad dílo p. R. Roubička „The Kalligraph" inserty tolik vyhlašované, které při nestranné a nepředpojaté kritice sotva by si uhájilo prvního místa v odborné literatuře.

II. Těsnopis.

Pořizování písemních záznamů písmem obyčejným, kdysi čistě obrázkovým, nyní hláskovým, vzrůstajícímu spěchu v životě společenském, obchodním a veřejném záhy nevyhovovalo tou měrou, jak by si bylo přáti; bylo-f písmo obyčejné v ohledu tom příliš složité a proto těžkopádné, pomalé. Pokusy se zkracováním slov v záznamech se neosvědčovaly a byly zdrojem častých nedorozumění, plynoucích z nejasnosti záznamu. Z důvodů těchto bylo lidstvo přivedeno na myšlenku, nahraditi těžkopádné písmo obyčejné písmem jiným, jednodušším, kterým by se daly po případě i řeči pronášené zapisovati téměř tak rychle, jak řečník mluví.

První pokusy o jakési kratší písmo vyskytují se již u Řeků a Římanů, avšak zůstává tu právě jen při pokusech, které kladných výsledků nevykazují. Jest sice domněnka, že pokusy stejného druhu dály se také již u Hebreů, Foëničanů, Babyloňanů a Egypťanů, ale důkazů pro to není. První, historicky dokázané zmínky o jakémsi kratším písmu — stenografii — nalézáme u Řeků již ve IV. stol. před Kr. Přesnější data o stenografii ve starověku nalézáme u Římanů, kde v době největšího rozkvětu umění řečnického za doby Ciceronovy upravil si zvláštní rychlopis propuštěnec a přítel Ciceronův Marcus Tullius Tiro, jehož rychlopis zve se: „notae Tironianae“. Některé myšlenky tohoto muže, zvláště o krácení, přijal do své soustavy těsnopisné sám moderní tvůrce stenografie F. X. Gabelsberger. Jaké oblibě a rozšíření těšil se rychlopis u Řeků i Římanů, dokazuje historie tím, že uvádí, že „tachygrafii“ bylo vyučováno i ve školách, a že veřejné řeči a přednášky byly tachygraficky zapisovány, jakož i že státníci a učenci rychlopisu hojnou měrou ve svém povolání užívali. Zvláštní péče byla rychlopisu věnována zejména v kostelích,

kde se znalost not Tironových udržela ještě dlouho po pádu říše římské (476 po Kr.).

Koncem desátého století znalost těsnopisu zaniká zdánlivě vůbec.

Koncem století dvanáctého vystupuje sice jakýsi mnich John of Tilbury s novou soustavou rychlopisnou, nenachází však přívrženců, natož následovníků. A tak pokus vzkřísiti stenografii se nezdařil. Po celý další středověk není o stenografii ani slechu. Jevilať se praktická potřeba znalosti stenografie ode dávna jen tam, kde proudil volný život a volnost slova, kde jednání veřejná se ujala, kde vznikala péče o to, aby myšlenky a řeči pronášené byly trvalým způsobem zaznamenávány a staly se tak podkladem pokroku v dobách příštích. A o poměrech ve středověku v tomto smyslu dobře mluviti nelze.

Největších zásluh o vzkříšení stenografie získal si národ anglický, který první dospěl k politické zralosti, a tím se také vysvětluje, proč v Anglii nalézáme kolébku moderní stenografie.

První nové pokusy o jakousi stenografii, ovšem velice nedokonalé, bez jakékoli vnitřní souvislosti a propracovanosti, vyskytly se v Anglii před více jak třemi sty lety. Původcem první soustavy těsnopisné, která se skutečně rozšířila a jíž se hojně užívalo byl John Willis. Z pozdějších vynálezců těsnopisných soustav v Anglii vynikli Taylor a v XIX. stol. zvláště Pittman, jehož rychlopis pode jménem „fonografie“ (zvukopis) ujal se mimo Anglii i v Americe.

Ve střední Evropě nejevila se potřeba těsnopisu velice dlouho. Teprve počátkem století devatenáctého s nastávajícím rozvojem života veřejného vynikla také potřeba jakéhosi kratšího písma, kterým by bylo možno řeči v různých shromážděních pronášené doslovně zapisovati.

A tu objevil se na poli umění těsnopisného bavorský tajemník ministerský Frant. X. Gabelsberger (nar. v Mnichově 9. února 1789, zemř. 8. ledna 1849), který na základě dlouholetých odborných studií i zkušeností vypracoval a r. 1834 také uveřejnil docela novou soustavu těsnopisnou pro jazyk německý, která se od všech dosavadních soustav, zejména pak anglických úplně lišila podstatou svojí. Původci soustav anglických hlásali, že za jedině vhodné prvky pro rychlopis lze považovati nejjednodušší tvary geometrické, t. j. přímků, kružnici a její části v rozličných

polohách a kombinacích: odtud soustavy anglické a jim příbuzné slovou geometrické. Základem těchto soustav jsou pak tyto prvky:

Jednotlivé znaky soustavy Gabelsbergrovy jsou vzaty z elementů písma latinského i kurentního, ježto prvky ty považoval Gabelsberger za mnohem psatelnější a spojivější nežli prvky geometrické; v důsledku toho tvoří soustava Gabelsbergerova se svými četnými převody na ostatní jazyky zvláštní skupinu t. j. tak zv. soustavy grafické. Jednotlivé prvky byly voleny za znaky pro hlásky podle zákona o irretaci hlásek, t. j. mnohosti se jejich vyskytování v řeči, tak že hláskám poměrně nejčastěji se vyskytujícím byly přiděleny znaky co možná nejjednodušší. Bohužel, že této okolnosti nebylo náležitě šetřeno při mnohých převodech soustavy Gabelsbergerovy na jazyky cizí, následkem čehož převody tyto nelze uznati za dokonalé přes to, že snad praktické potřebě vyhovují.

Rozhodovati otázku, které soustavy jsou dnes lepší a osvědčenější, zda geometrické či grafické, bylo by skutečně těžké i nejisté, neboť lze konstatovati, že se soustav obojího druhu hojně užívá a že oboje svému účelu a poslání řádně vyhovují; záležíť tu vždy ovšem v první řadě ani ne tolik na soustavě samé jako spíše na zručnosti a vyškolenosti písaře.

Soustavu Gabelsbergerovu s několika obměnami převedl na jazyk český již r. 1845 Hynek Jakub Heger (nar. v Poličce 5./VII. 1808, zemř. ve Vídni 11./V. 1854), který o převodu svém téhož roku přednášel také na pražské universitě.

R. 1859 byl v Praze založen pozdějším zakladatelem českého Sokolstva Jindřichem Fügnerem spolek stenografický, jehož neúnavnou snahou a péčí přiveden těsnopis český na ten stupeň dokonalosti, jak nám jej přítomnost podává.

Nelze pomlčeti o tom, že záhy vyskytly se hlasy proti převodu Hegerovu na jazyk český a namítaly, že převod ten, maje za základ původně pro jazyk německý určenou soustavu, duchu jazyka českého nikdy řádně vyhovovati nemůže; jako důvod uváděna mimo jiné celá řada nepohodlně se píšících slov, kterážto závada přes usilovné reformy povolaných a rozhodujících kruhů ještě dodnes není úplně odstraněna. Z důvodů svrchu vyznačených počali se záhy někteří čeští mužové obírati myšlenkou dáti

národu českému novou soustavu těsnopisnou, která by byla založena na povaze i duchu jazyka českého. Myšlenka tato doznala však brzo značného rozšíření, které vyvrcholilo snahou, založiti těsnopisné soustavy pro všechny slovanské národy na jednotném podkladě tak, aby aspoň čtením těsnopisných zpráv, kterým by každý Slovan bez velikého domýšlení musil rozumět, dosáhlo se aspoň v tomto ohledu jednotnosti těsnopisného písma ideje sbratření a sblížení. Myšlenka vskutku veliká a hluboce založena, žel, že uskutečnění její zůstane ještě asi dlouho neuskutečnitelným ideálem. Práce, které v tomto směru po mnohaletých studiích podali osvědčení stoupenci myšlenky všeslovanského těsnopisu a vytrvalí pracovníci jako Dürich, Holas, Krondl, Mikulík a j. byly sice povolanými činiteli uznány v mnohém směru za velmi dobré, ale na uvedení jich v praktický život ještě pomýšleti nelze.

Podrobnější přehled dějin těsnopisu a to českého zvláště, jest vylíčen ve spisku K. Bláhy: Všeobecné dějiny těsnopisu, jakož i v některých časopisech těsnopisných.

O vyučování těsnopisu.

Důkladné znalosti těsnopisu jest dnes zapotřebí nejen obchodníku nebo úředníku, ale každému inteligentu, kterému záleží na úspoře času i práce. Pokrokový obchodník, jemuž jest heslem známé anglické přísloví: „Čas jsou peníze“, nebude činiti si dnes svoje záznamy jinak nežli těsnopisně; a úředník jistě se zlou by se potázal, kdyby si zaznamenával šefem diktovaný dopis na nečisto pomalým písmem obyčejným, spoléhaje snad na trpělivost a dobrotu šefovu! O unavování ruky neustálým a nekonečným mihání ruky při delším psaní netřeba se snad ani zmiňovati, to zná každý písař ze zkušenosti sám. Ani si nelze představiti posluchače vysokých škol, který by neovládal těsnopisu; jestiť namnoze studium některých disciplin odkázáno jen na studium ze zápisů pořízených při přednášce samé. Nelze si dobře mysliti, že při normálním spádu řeči přednášejícího bylo by možno činiti si jasné poznámky písmem obyčejným, na které by také bylo lze v každém případě spolehnouti: k účelu tomu hodí se jenom těsnopis, který nejen že dovoluje zapisovati celou přednášku téměř doslovně, ale ani tolik neunavuje jako písmo obyčejné, které nejen že vyžaduje větší pozornosti, ale také svou složitostí zdržuje, takže namnoze záznamy jsou nejasné, ne-li neúplné. Těsnopis koná neocenitelné služby i modernímu řečníku, spisovateli i učenci, který bleskurychlý proud svých myšlenek pomocí těsnopisu téměř v letu zachycuje.

To jsou tedy důvody, které mluví o potřebě znalosti a využití těsnopisu. Nahlédneme-li pak do podmínek pro uchazeče o místa úřednická do obchodů, bank, advokátních a soukromých kanceláří i jinam, seznáme, že všude se žádá bezpodmínečně znalost těsnopisu nejen českého, ale mnohdy i německého, a to nás ovšem o důležitosti a potřebnosti těsnopisu musí jenom přesvědčovati.

Veškeré důvody dosud uvedené jakož i některé jiné byly také příčinou, proč povolaní činitelé zařadili těsnopis jakožto předmět učební do osnov učebných a to podle povahy školy buď jako předmět povinný nebo nepovinný.

Těsnopisu jako předmětu povinnému vyučuje se na všech školách obchodních zpravidla po dvou hodinách týdně v prvním a druhém roce; jako předmětu nepovinnému, který navštěvuje jen jistý počet žáků, na školách středních čtvrtou třídou (kvartou) počínaje a pak i ve IV. ročníku čili t. zv. speciálním kursu při školách měšťanských. Mimo to vyučuje se těsnopisu i ve školách speciálních a soukromě.

Konečné požadavky vyučení těsnopisu jsou celkem stejné, avšak nutnost jich dosáhnouti, jakož i intensita, s kterou se tak děje, jest podle povahy jednotlivých škol i učitelů velice rozdílná. Pokud jde o těsnopis jako o předmět nepovinný, do kterého se dávají zapsati nejen ti, kdo se chtějí něčemu naučiti, ale i ti, kdož byli k tomu okolím donuceni anebo počítají na laciné dosažení pěkné známky na vysvědčení, nelze se na konečný úspěch bezpečně skládati.

Pro vlastní postup vyučování těsnopisu existuje dnes celá řada methodicky upravených a účelu svému docela dobře vyhovujících učebnic, kterých bylo po většině již několikráte upotřebeno; a osvědčily se. Jde však při hromadném vyučování zpravidla jen o to, jak podati žákům to, co jest v učebnici. Jeden způsob jest, že učitel sám podle knihy a svojí prakse vzorně na tabuli předpisuje a má žáky k tomu, aby řádně napodobovali, co napsal. Tomuto postupu se však vytýká, že učitel jsa zaměstnán

psaním na tabuli, nemůže dohlížeti na výkony žáků; tu zapomíná se na to, že učitel nemusí psáti všecko, nýbrž že po napsání několika slov anebo vět může jíti mezi žáky, sledovati jejich práci, opravovati, upozorňovati na chyby a psáti na tabuli pouze slova nová a těžší. Postup tento doporučuje se zvláště tím, že již od prvopočátku navyká žáky samostatnému psaní a spoléhání na sebe samy. Jiný vedoucími kruhy často doporučovaný způsob vyučování jest, že žáci sami píší na tabuli to, co jim učitel diktuje. Písmo většiny žáků, kteří nejsou příliš zvyklí psáti na tabuli, bývá však neurovnané a neúhledné a přirozeně také ne bez chyb, a ty ostatní žáci v lavicích obyčejně mechanicky a bezmyšlenkovitě opisují. Při tomto postupu učitel ze samého opravování, které zdržuje každý trochu rychlejší postup, ani nevychází. Volati však k tabuli stále tytéž žáky působí na ostatní žáky namnoze divně, ba i učení se jim tím znechucuje.

Mají-li žáci probranou látku řádně absolvovati, jest nejen třeba ukládati jim krátká a přiléhavá domácí cvičení, ale také tato cvičení prohlížeti a opravovati. Časem doporučuje se dáti žákům za úkol samostatně na dosud probranou látku tvořiti příhodná slova po případě i věty. S čtením vzorně psaných vět v knize a „pro začátečníky“ v odborných časopisech těsnopisných neradno příliš dlouho odkládati. Jest též dobře vybízeti žáky k účasti v psaní „úkolů o ceny“ vypisované v odborných časopisech, jichž hojný odběr nutno jen podporovati.

Není radno při vyučování těsnopisu vziti všecky znaky abecední za jednu neb i dvě hodiny, neboť mnozí žáci nedovedou tolik nové látky si bezpečně a určitě osvojiti a tápou pak namnoze po celý rok v zaměňování podobných znaků jako jsou a:l, b:p, v:h a j; obzor žáků jest třeba soustavně a snad i zrychleným tempem rozšiřovati a probranou látku vždy řádně procvičiti a opakováním ustáliti. Jest prokázáno, že pomalý postup, jaký jest v některých učebnicích, žáky unavuje a konečně, když třeba ani po dvanácti hodinách nejsou s to, aby se třeba neuměle podepsali, také omrzí! A zápalu žáků pro novou věc, jakou jest jim těsnopis, dá se zvláště v prvních hodinách využíti.

Podobně nutno postupovati v celém rozsahu vyučování těsnopisu a zvláštní důraz klásti na řádné nacvičení a zapamatování vyznačování samohlásek, psaní složek a znalost samoznaků, za

kterýmžto účelem jest radno doporučiti žákům, aby si založili každý svůj vlastní příruční seznam samoznaků, do kterého by si nově se vyskytující samoznaky postupně zapisovali.

Diktování v prvních hodinách třeba doplňovati stále potřebnými vysvětlivkami a namnoze za účelem upozornění a správného napsání těžšího slova stačí „diktovati“ je skutečně těsnopisně t. j. tak, jak se píše. Zvlášť důkladně se doporučuje nacvičiti vynechávání hlásek i samohlásek, koncovek pádových i přídavných jmen, které třeba řádně vyložiti, vysvětliti a poukázati na důležitost vynechávání pro zvýšení rychlosti v psaní podle diktanda.

Ke krácení větnému není radno přistupovati dříve, dokud to, co bylo právě uvedeno t. j. písmo korespondenční, nebylo řádně zopakováno a žáky osvojeno. Krácení větné samo dlužno probírati soustavně a vyloženou theorii doložiti vždy četnými přiléhavými příklady, které jest dobře pro utvrzení základní po čase opakovati. S rozšiřováním poznatků o krácení větném a rozličných jeho druzích možno také tempo diktanda znenáhla zvyšovati. Při posuzování diktátů budiž v první řadě rozhodujícím to, co žák skutečně dovede na papíře podati, a ne, mnoho-li theorie dovede z knihy vydříti.

Má-li vyučování těsnopisu míti nějaký kladný výsledek jest záhodno, aby je vedl učitel náležitě zapracovaný a také kvalifikovaný, který by celou soustavu i v detailech řádně a methodicky ovládal. Přes to však na mnohých školách svěřuje se vyučování těsnopisu lidem, kteří je považují za věc méně důležitou a předmět sám za takový, z kterého ani na škole obchodní nelze přece nechati žáka propadnout, protože prý „to všechno“ nebude nikdy potřebovat! Jakého výsledku může se dopracovati učitel s takovými názory a jaký prospěch mají žáci z učení těsnopisu, nechť posoudí veřejnost sama!

Jsou-li výsledky vyučování na školách, kde se těsnopisu vyučuje nepovinně, uspokojivé, nutno velkou část zásluhy o to přičísti učiteli; žel že to bývá málokdy.

Na všech školách obchodních, jak již bylo řečeno, jest těsnopis pro svoji důležitost v praktickém životě obchodním, zaveden jako předmět povinný. Vyučování těsnopisu jest zde ztíženo nestejnou přípravou žáků, z nichž mnozí se těsnopisu řádně nebo jakž takž již učili a mnozí zas nemají o něm ani po-

tuchy. Jak začíti s vyučováním? Učiteli nezbývá nic jiného, nežli začíti od začátku a nějakým zajímavějším způsobem upoutati i pozornost žáků těsnopis částečně ovládajících; postup sám musí se díti zrychleným tempem, aby se učení pokročilejším žákům nestalo nudným. Žákům pokročilejším možno ukládati úkoly v tom smyslu, aby na probranou látku skládali přiměřené věty, které by pak sloužily jako podklad pro diktáty ve škole. Nelze však popříti, že žáci ti jsou často na svoje vědomosti velice domýšliví a výklady jim dávno známé podceňují a nevěnují jim zhruba dosti pozornosti; a tak se později stává, že ve vědění těchto žáků nejen v těsnopise, ale i jinde, objevují se povážlivé mezery a že žáci méně připravení při vstupu na ústav znenáhla je předstihují. — Vyučovací způsob vynalezený některými učiteli a spočívající v tom, že se učení počne navazovati na jakési průměrné znalosti těsnopisu většiny nových žáků s odkazem, aby začátečníci osvojili si požadované základy soukromou domácí pilí, nelze nikterak uznávati za správný a spravedlivý.

Postup vyučování na školách obchodních jest v celku týž jako na školách jiných, jest však ho třeba namnoze prohloubiti a praktickým využitím doložiti. Zvláštní důraz nutno klásti na řádné naučení psaní podle diktanda, které předpokládá řádně vžitou znalost theorie krácení větního, jakož i pohotovost v psaní samoznaků, zkratek a těžších slov. Diktáty jest třeba jako domácí úkol dáti převésti v písmo obyčejné, aby žáci pocítili úsporu a úlevu psaní těsnopisem; jsou-li diktáty psány písmem kráceným, možno je dáti přepsati písmem nekráceným a pod. Za látku k diktátům na školách obchodních hodí se přirozeně nejlépe stati, články a řeči obchodního života se týkající, při čemž články obecně vzdělávací a poučné netřeba pomíjeti. Časem možno diktovati i řeči politické, vhodné proslovy i projevy skutečně pronášené. Tempo diktátu podle zkušeností starších učitelů nutno znenáhla zvyšovati, aby žáci měli příležitost nepozorovaně se rozepsati. Diktáty buďtež z počátku kratší, později delší a delší a buďtež po napsání čteny v celém svém rozsahu s připojováním význačných upozornění a udílením směrodatných pokynů. V tomto stadiu „rychlopsaní“ doporučuje se k vzpružení lepších žáků uspořádati občasně — třeba jednou za měsíc — „zvláštní domácí závody v rychlopsaní o čestné ceny“, které nutno ovšem přisuzovati nejen podle konečné rychlosti, nýbrž i podle správnosti, úplnosti i úhlednosti písma. Vzorné a cenou poctěné diktáty (stenogramy) možno veřejně vystaviti.

Žákům nutno doporučiti, aby rychlopisné diktáty psali na úzké pruhy papíru — jazyky — aby ruka celou řádku bez posunování ovládala. Dále aby psali přiměřeně tvrdou tužkou, zpravidla na obou koncích přihrocenou, ev. aby měli pro všechen případ připraveno i tužek několik. Pokud se týče písma, jest dobře upozorniti žáky na výhody i nevýhody písma drobného i velkého: písmo drobné nevyžaduje sice mnoho místa a velkých rozmachů ruky jako písmo veliké, které však zas je pro ruku pohodlnější a tolik neunavuje.

Pokud se týče posuzování rychlosti v psaní těsnopisném, udává se dnes povšechně počtem slov napsaných průměrně za jednu minutu, ačkoli vzhledem k nestejnosti rozsahu jednotlivých slov byl by snad spravedlivější způsob, udávati rychlost tuto počtem slabik napsaných za jednu minutu, jak jest tomu také v jiných soustavách.

Diktáty jednu hodinu zapsané doporučuje se po čase dáti čísti znovu, jakož i žáky míti k tomu, aby čtli ze stenogramů svých spolužáků; to má ukázati žákům, aby nejen posoudili, ale také se sami přesvědčili o zdatnosti svých těsnopiseckých výkonů, neboť učebné osnovy předpisují o psaní těsnopisem mimo jiné i toto: „aby to každý těsnopisu znalý dovedl přečísti“.

Při diktátech přes 70 slov za minutu nutno již tu a tam snad se vyskytující přehmaty ve správném psaní ne tak přísně posuzovati. Stenogramy těchto diktátů doporučují se zvláště k převodům na písmo korespondenční — nekrácené.

Při diktátech nad 60 slov za minutu setká se učitel s jistými potížemi, neboť jistá část žáků nedovede se vybaviti z otroctví, aby přestala psáti nekráceně aneb i aby se při psaní slov málo se vyskytujících zbytečně dlouho nerozmýšlela! Žákům tohoto druhu schází kromě hbitosti ruky namnoze i duševní pohotovost, následkem toho psaní se jim nedaří, dělají okýnka a konec konců jsou ze svých neúspěchů zcela rozmrzelí. Potíže s tímto nestejným prospěchem daly by se při dostatečném počtu učitelů, kteří by ovšem musili vyučovati těsnopisu současně v tutéž hodinu, odstraniti tím, že by se žáci z rozličných tříd podle prospěchu přidělili do jakýchsi průměrně stejně vyspělých oddělení, kde by celkový postup byl jednotnější a ucelenější a konečný výsledek

jistější. Námitky proti potížím a nepříjemnostem, plynoucím přecházením žáků ze třídy do třídy, daly by se redukovati na polovinu povahou předmětu samého, jak již bylo na jiném místě uvedeno, tím, že by se těsnopisu přidělovaly hodiny krajní dopoledne neb odpoledne, kdy je denního světla ku psaní ze zdravotních ohledů potřebného po valnou část roku poměrně nejvíce.

Snahou každého učitele těsnopisu musí býti ne tak důkladné osvojení theorie a snad i methodického postupu žáky, jako spíše jistá a nenucená pohotovost žáků v psaní. Požadovati znalosti theorie bylo by snad na místě v kursu pro přípravu k státní zkoušce učitelské z těsnopisu, ne však na škole obchodní, kde nutno vychovávati zručné a dovedné stenografy pro život praktický. Působí proto také divně na učitele ve vyšších ročnících, když na vybídnutí žáků, aby si poznámky zaznamenávali těsnopisem, kterému se přece učili, podivný úsměv přelétne žákům po tvářích a i lepší žák bez ostychu odpoví: že to obyčejným písmem napíše mnohem dříve a že by to snad těsnopisně ani napsati již nedovedl. Přiznání vskutku právě tak překvapující jako zdrcující. Kde však vězí chyba? Není sice vyloučeno, že žák takový, pokud chodil do těsnopisu, musil skutečně něco znát, ale proč zanevřel tak na těsnopis, jest záhadné! Jednu příčinu lze spatřovati v tom, že žák nehledal po absolvování vyučování těsnopisu příležitost uplatniti a využíti této znalosti, jakož i že k tomu nikým nabádán a přidržován nebyl, tak že to, čemu se kdysi pracně naučil, pomalu zapomínal, a když se pokusil po čase o stenografování, pokusy ty se nijak nedařily, užívání těsnopisu stávalo se mu nepohodlným, ano i protivným.

Nemá-li právě vylíčený zjev dále se objevovati, jest třeba, aby všichni učitelé a hlavně pak ti, kteří působí ve vyšších ročnících, kde se již těsnopisu nevyučuje, nabádali žáky nejen k psaní poznámek těsnopisně, ale těsnopisně psaných také požadovali. Jako nenáhlý přechod od vyučování těsnopisu ve druhém roce k praktickému využití dalo by se snad zavésti připojení jeho k psaní strojem psacím, kde by se zvláště při pokročilejším vyučování zcela dobře uplatnil. V podobném ohledu mohl by těsnopis konati výborné služby i v obchodní korespondenci, účetnictví, počtech, dějepise, předmětech právních a mn. j.

Jako vrchol vyspělosti mohlo by se v posledních hodinách zavésti zapisování rozhovoru několika osob, aby si žáci učinili

jakousi představu o zapisování veřejných shromáždění a navykli i na změnu hlasů.

Kde tomu poměry dovolují, možno žáky cvičiti i v zaznamenávání zpráv telefonicky podávaných.

Pokud se týče vyučování těsnopisu německému na českých školách obchodních, nelze přirozeně požadovati té vyspělosti, jako při těsnopise českém, a v celku dalo by se snad požadovati to, co se žádá po absolvování prvního ročníku v těsnopise českém. Bylo by si přáti, aby výklady byly čistě německé; to vyžaduje, aby těsnopisu německému učil učitel němčiny v příslušném ročníku. Takto dalo by se namnoze dosáhnouti větší vyspělosti i pohotovosti žáků v obou těchto předmětech, jichž celkové vyučování mohlo by býti také ucelenější, koncentrovanější.

III. Psaní strojem psacím.

Záznamy a poznámky těsnopisem napsané předstihují sice co do úspory času i místa záznamy činěné písmem obyčejným, ale pro dosavadní nezvyklost na písmo těsnopisné jsou nejen pro vlastní potřebu pisatelovu nedosti přehledné, ale i pro styk s nejbližším okolím i širší veřejností po většině nezpůsobilé tak, že jest nutno za tím účelem převáděti je zdlouhavě v písmo obyčejné. Okolnost tato byla asi také příčinou snahy, najíti nějaké nové zařízení, kterým by se dalo nahraditi nejen úsporné písmo těsnopisné, ale i písmo obyčejné s jeho vžitou přehledností a úpravností; první počátky této snahy spadají na počátek XVIII. stol. Pozornost v naznačeném směru byla záhy obrácena ke knihtisku a v důsledku toho bylo také písmo tiskací uznáno za jedině vhodné k dosažení svrchu vytčeného cíle; šlo jen o to, jak nahraditi přílišné množství písmenek potřebných k tisku, jakož i jak nahraditi úmorné a zdlouhavé jich seřazování i rozřazování. První pokusy o řešení tohoto problemu ztroskotaly několikráte jednak pro svoji nepromyšlenost i nepropracovanost, jednak pro potíže finanční, tak že se podařilo teprve v letech šedesátých minulého století problém svrchu naznačený za pomoci pokroku věd technických uskutečniti a dodati světu epochální vynález — první upotřebitelný psací stroj v té zásadní podobě, jak nám jej dodává i po mnoha zdokonaleních dnešní moderní technika strojnická. Za vlast psacího stroje udává se zpravidla Amerika, ačkoli v poslední době i Anglie chce jí býti. Z Ameriky, kde dnes užívání psacího stroje úplně zdomácnělo, rozšířila se znalost psaní strojem záhy i po celé Evropě i ostatních dílech světa.

Vypisovati dějinný vývoj rozličných uskutečnění myšlenky psacího stroje jakož i popisovati další zdokonalování a zlepšování konstrukce strojů té či oné soustavy není účelem tohoto

pojednání; přes to však třeba upozorniti na to, že mnohá data a udání u různých autorů si zřejmě odporují, tak že při studii dějin psacího stroje jest třeba býti velice opatrným.

Nelze popříti, že netušený rozvoj obchodu, průmyslu i veřejného života byl příčinou, která umožnila rozšíření psacího stroje tou měrou, že dnes lze zříti psací stroj v mnoha exemplářích nejen ve velkozávodech ale i v obchodech menších, v kancelářích soukromých a i u jednotlivců, zkrátka všude, kde záleží nejen na úspoře času, který může býti věnován práci jiné, ale i na náležitém využitkování pracovní síly. Bez nadsázky možno říci, že dobré tři čtvrtiny všech psacích strojů, které jsou v činnosti, jsou umístěny v obchodu.

Psací stroj ve spojení s těsnopisem byl v posledních letech podnětem k novému druhu povolání — písařů a písařek na stroji. Bez znalosti psaní na stroji a těsnopisu, jak z insertů v denních listech jest patrné, lze dnes těžko dostati nějaké slušnější místo v bance, v kanceláři aneb v obchodě vůbec.

Rozšíření psacích strojů bylo také příčinou vzniku mnoha odborných závodů a dílen, odborných škol pro vyučování psaní strojem, jakož i povolání mechaniků, kteří opravují a čistí psací stroje.

K nezbytnému požadavku znalosti psaní strojem musí dnes přihlížeti mnohé školy odborné i pokračovací, kterým záleží na tom, aby jejich absolventi dovedli zastávati v obchodu neb kanceláři přiměřené místo; proto také jest psaní strojem na těchto školách pojato do osnovy učební.

Dříve nežli bude pojednáno zvlášť o organisaci a postupu vyučování psaní strojem na školách veřejných i soukromých, nutno se zmíniti o několika věcech, důležitých nejen pro správy škol a učitele psaní strojem, ale i pro žáky samé dříve, nežli počnou s vlastním učením.

O zařízení místnosti pro psaní strojem.

Jest všeobecně známo, že moderní pedagogika vyžaduje v tom ohledu, má-li býti něčemu, tedy i psaní strojem, řádně vyučováno, aby místnosti vyučovací byly řádně a účelně zařízeny, neboť rozestrkáním psacích strojů z nedostatku místa po koutech různých tříd a kabinetů vnucuje se žákům mínění, že psaní strojem jest předmět podřízeného řádu.

Místnost pro psací stroje — „strojovna“ — musí dělati dojem samostatného celku, ať už v jedné či několika spolu souvisejících místnostech. Doporučovalo by se také, kde tomu poměry dovolují, umístiti ve strojovně i stroje a zařízení pro kopírování a rozmnožování písma, jakož i přihlížeti k tomu, aby strojovna byla v sousedství místností pro cvičný kontor. Světlo má vnikati z levé strany tak jako při psaní a při kreslení. Na stěny nutno rozvěsiti příhodné a náležitě přehledné diagramy klávesnic s vyznačením správného prstokladu, t. j. přidělením kláves jednotlivým prstům.

Každý stroj má míti svůj vlastní stolek; společným stolem se sice zařizovací výlohy značně zmenší, ale přeložení strojovny do jiné místnosti se tím ztěžuje, po př. i znemožňuje, nehledě k tomu, že tyto stoly musí míti náležitou nosnost, aby se pod tíhou strojů neprolomily. Zvláštní stolky mohou býti podle potřeby přemísťovány kamkoli a jakkoli. Kryté stoly psací se sice v praksi osvědčují, ale pro školu jsou velice nákladné.

Mezi stolky musí býti dosti místa, aby učitel mohl zcela volně procházeti a dohlížeti na žáky při psaní, kteří zvláště na počátku vyučování sami učitele k sobě volají, aby jim to či ono ukázal a vysvětlil. Aby se předešlo shození stroje se stolku a tím i jeho poškození, doporučuje se připevniti stroje k podložkám, ev. i k stolku samému svorkami neb šrouby. Střední výška stolku má býti 65—70 cm. Ke každému stroji patří jedna židle, pokud možno s přiměřeně upraveným opěradlem, které by podporovalo přímé sedění při psaní, a šroubem regulujícím výšku sedadla tak, aby lokte při psaní přišly do polohy vodorovné. Společné dlouhé lavice se do strojovny naprosto nehodí.

Každý stroj má býti opatřen držátkem (stojánkem) na upevnění opisovaného textu, jakož i vyzbrojen řádnými kartáčky na čištění typů a prachu, olejničkou a pinsetou. V zásobě třeba míti i některé části stroje, které se lehko poškozují a které lze snadno nahraditi. Pokud se píše při světle umělém budiž šetřeno toho, aby každému stroji byla přidělena jedna lampa neb žárovka.

O koupi a volbě psacích strojů.

Rozhodujícím při řešení otázky, jaké stroje pořídíti, musí býti v první řadě účel, jemuž jsou určeny a který vyžaduje dobré a pevné konstrukce, ale mimo to se přihlíží k stro-

jům v oblasti školy nejvíce oblíbených a užívaných. Žel však, že této zásady se po většině nešetří.

Někdy nakoupí se stroje téže soustavy, která jest v místě zastoupena anebo která se nápadnou insercí vnucuje. Jindy „velkomyslný“ příznivec a mecenáš věnuje škole stroje ze své kanceláře vybrakované, o nichž musí býti kde kdo přesvědčen, že jsou pro řádné vyučování téměř bezcenné. Namnoze pak nakoupí se lacino stroje pochybné kvality v rozličných dražbách a zastavárnách, anebo bylo-li vypsáno nabídkové řízení na dodání strojů, vybere se nabídka nejlacinější! Všecky tuto uvedené způsoby opatření psacích strojů nutno veřejně odsouditi, poněvadž svrchu vytčenému požadavku zpravidla nevyhovují.

Rozhodujícím činitelem při koupi i volbě soustav psacích strojů má býti jenom zkušený nezištný a osvědčený učitel, který nejen za celou strojovnu ale i za úspěch vyučování jest zodpověden. Zprostředkování koupě psacích strojů odborníky mimoškolskými bez předběžného učitelského vzdělání nutno co nejpřísněji odsuzovati, o výhodách ze zprostředkování jim na úkor školy plynoucích ani nemluvě.

Moderní technika dodává dnes stroje přibližně stejné trvanlivosti. Stroje s příliš komplikovaným mechanismem, jemuž lze jen těžko porozuměti, neradno kupovati, ježto se snáze poškodí a opravy jsou nejen nákladnější, ale i mimo to vyžadují i více času. Mimochodem řečeno je rozšířen náhled, že výrobky americké předčí v každém směru výrobky německé.

Kde finanční poměry nedovolují pořídíti tolik strojů, aby každý žák mohl psáti strojem jen jemu přiděleným, jest nutně zapotřebí pořídíti aspoň tolik strojů, aby každý žák měl příležitost aspoň po 2—3 plné hodiny v týdnu skutečným strojem psáti. Při této redukované koupi jest namnoze nutno přihlížeti výhradně k soustavám, jichž se v okolí školy nejvíce užívá.

Tu a tam hledí se nahraditi psací stroje tak zv. „cvičnými aparáty“, které jsou jakýmsi napodobením klávesnice psacího stroje. Aparáty tyto jsou vhodné pro nácvik orientace a zapamatování si prstokladu, avšak pro nácvik úhozu a skutečného psaní naprosto se nehodí, poněvadž učitel i žák postrádají jakékoli trvalé a zřetelné kontroly své práce. Týž význam mají i cvičení na přesně omalované klávesnici, jimiž rovněž ani zdaleka nelze nahraditi skutečné cvičení na stroji samém.

Při větším počtu psacích strojů jest dobře pořídíti vlastní stroj na broušení a rovnání válců, jakož i stroje na kopírování a rozmnožování písma psacího stroje.

Důležitým činitelem při koupi psacích strojů musí býti i klávesnice, t. j. uspořádání písmen na pákách dotykových. Na první pohled jest i začátečníkovi patrno, že u některých strojů jsou zastoupena na zvláštních klávesách malá i velká písmena, zkrátka že na každé klávese jest jen jedno písmeno nebo znak, který se také po stisknutí klávesy skutečně vytiskne; o strojích tohoto druhu rceme, že mají klávesnici rozloženou (obyčejně v sedmi řadách). U většiny strojů u nás v praksi užívaných jsou však na klávesnici pouze písmena velká a na každé jiné klávese dva znaky: horní a dolní; za normálních poměrů otiskují se písmena malá a znaky dolní, aby se otiskla písmena velká, číslice anebo znaky horní, nutno předem stisknouti a přidržeti zvláštní postranní klávesu záměnnou, tak zv. přeřadič, kterým se válec uvede do jiné polohy. Počet kláves i pák klesne tímto zařízením na polovic, následkem čehož lze konstrukci celého stroje provésti ladněji, avšak psaní samo a vyučování psaní jest při častějším se vyskytování velkých písmen a číslic v tekstu užíváním přeřadiče značně ztíženo. Uspořádání písmen na klávesnici u strojů s jedním přeřadičem bývá z valné části úplně stejné a representuje tak zvanou klávesnici universální (se čtyřmi řadami písmen a znaků). Snaha po zjednodušení pákového ústrojí vedla ještě dále, tak že u některých psacích strojů jsou na téže páce tři znaky; k psaní těmito stroji jest ovšem nutné užívati dvou přeřadičů. Klávesnice těchto strojů jest v podstatě totožná s klávesnicí universální bez nejvyšší řady anebo jest podle poměrů a účelu sestavena ve třech neb i jen dvou řadách zcela odlišně od způsobů dosavadních a tvoří tak zv. klávesnici ideální.

Pro první hodiny vyučování psaní jest ovšem psací stroj s rozloženou klávesnicí nejvýhodnější a proto také někteří odborníci—spisovatelé zvláště tyto stroje všude vřele doporučují, uvádějíce, že přechod k psaní na strojích s přeřadiči jest velice snadný. Nelze zamlčeti, že hlasateli tohoto postupu jsou v první řadě učitelé a odborníci němečtí, které k užívání jich láká i značné množství velkých písmen vyskytujících se v textech německých — průměrně asi 8 % — kde by užívání přeřadičů vyžadovalo nejen zvýšené pozornosti ale i značně zdržovalo. V našich obchodech

a kancelářích těší se však oblibě ponejvíce stroje s klávesnicí universální a jednoduchým přeřadičem. Značné rozšíření těchto soustav vyvolala okolnost, že české texty obsahují zpravidla jen 0·8—1·2 % velkých písmen a že některá zvláštní písmena často se vyskytující jako: ě, š, č, ř, ž, ý, á, é, í:ů byla na klávesnici přímo pod číslice zařazena, tak že není třeba užitím hluchých klaves teprve je „vyráběti". K poměrům vylíčeným třeba při koupi většího množství strojů brátí náležitý zřetel.

Pro hromadné vyučování doporučuje se stroje s týmiž anebo příbuznými klavesnicemi rozděliti ve zvláštní samostatné skupiny a ty po případě umístiti v jednotlivých místnostech tak, aby výklady o postupu při psaní mohly se konati pro všechny žáky téže skupiny současně.

Dříve nežli se počne s vlastním vyučováním písaře—začátečníka v psaní na stroji, jest dobře poučiti jej o jednotlivých podstatných částech a mechanismu psacího stroje, promluviti o nutnosti udržování stroje v dobrém stavu jakož i o zdánlivých poruchách mechanismu lehce odstranitelných.

O podstatných částech psacích strojů.

Na každém stroji lze na první pohled rozpoznati tři podstatné části: klávesnici, soubor typů a posuvný vozík (válec). Klávesnici nutno považovati za jeden konec ústrojí pákového, určený k dotyku prstů — úhozu na klávesy, jichž stisk způsobuje vymrštění páky typové nebo otočení loubku a úhoz kladívka potřebný k otištění písmene neb znaku přímo nebo skrz barevnou pásku na podložený papír. Uložení pákového mechanismu i typů má velký vliv na výkonnost stroje, žel však, že spojení pák se časem uvolní a způsobí, že páky typové nedopadají stejně vysoko; následkem toho jsou řádky neurovnané. Moderní technika opatřuje nověji ústrojí pákové trvanlivějšími kuličkovými ložisky, která chod stroje činí lehčím a méně hlučným a chrání toto ústrojí vhodným umístěním v kostře stroje po př. i zvláštním krytím. Podle způsobu uspořádání a uložení typů rozlišujeme stroje na soustavy segmentové, křídlové a článkové, při nichž jsou typy na zvláštním loubku, který se dá vyměniti a jiným písmem nahraditi.

Podstatnou částí psacího stroje jest také posuvný vozík, který se skládá v podstatě z válce a důmyslného zařízení, které posunuje válec po každém úhozu na klávesu o šířku jednoho písmene. Vypnutím zarážecího kolečka zvl. pákou dostane celý válec hladký klouzavý pohyb. Zaráží-li válec příliš prudce, je to znamením, že pružina ocelová válec táhnoucí je příliš silně napiata, naopak zase, zastavuje-li se vozík a nedochází až do konce, jest příliš uvolněna. S posuvným mechanismem jest spojeno i převinování barevné pásky s cívky na cívku; u strojů s barvicími polštáři a kotouči toto zařízení odpadá.

Udržovati psací stroj v dobrém stavu

musí býti povinností každého řádného písaře, který musí býti denně pamětliv toho, aby stroj řádně vyčistil, před delší pausou uvedl vozík do správné střední polohy a celý stroj přikryl příslušným poklopem. Při radírování třeba dbáti toho, aby pod válec byl podložen papír, s něhož by se drobty do ústrojí stroje dostati nemohly anebo aby válec byl vysunut k jedné straně tak, aby drobty gumy padaly mimo stroj. Jest jisto, že prach a drobty padající do ústrojí pákového, utvoří s olejem v ústrojí mazlavou hmotu, která ústrojí toto nejen poškozuje, ale i chod stroje ztěžuje.

Mazání strojů olejem nutno prováděti v delších obdobích, a svěřeno-li žákům, buďtež žáci napřed o uložení ložisek řádně poučeni. Jednou za měsíc doporučuje se dáti stroje důkladně vyčistiti, po př. i opraviti odbornými ústavy.

Jest záhodno míti po ruce zásobu barevných pásek, zvláště při vyučování, neboť písmo z příliš upotřebených pásek jest bledé, bezvýrazné a švádí, po př. nutí žáka k silnějším úhozům, které nezůstanou bez škodlivých účinků na válec, který stává se nerovným, tak že papír naň dobře nepřiléhá a písmo jest potom neurovnané. Aby se válce pokud možno ušetřilo, doporučuje se vkládati do stroje současně 3—4 listy papíru; to má i ten účel, aby příliš ostré typy se znaménky interpunkčními papír tolik neprorážely a válec nepoškozovaly. Z důvodů těch nutno poukázati na to, aby úhoz na tyto klávesy nebyl nikdy příliš silný; částečně jest o to postaráno v psaní methodou desetiprstovou tím, že znamení tato jsou přidělena nejslabšímu prstu — malíku.

Poruchy

psacího stroje při řádném s ním zacházení jsou velice řídké, a vyskytnou-li se jaké, budiž písaři heslem, že při samostatném provádění oprav musí se vystříhati jakéhokoli užití hrubé síly a zejména ne uvolňovat šrouby a spojení, o jejichž významu a spojitosti s jinými částmi stroje není poučen. Stane-li se na stroji vážnější porucha, jest dobře sepsati, jak se přihodila a v čem asi vězí, aby mechanik, který přijde třeba za nepřítomnosti původce poruchy, nemusil mařiti zbytečně čas hledáním vady. Mnohé poruchy, jako zachycení dvou pák před páskou, nebo uvíznutí páky v pásce, lze jednoduchým zpětným nárazem na páku odstraniti. Jiné, začátečníka postrašující poruchy, jsou pouze zdánlivé. Takovouto poruchou jest nejčastěji zastavení vozíku: je-li při něm úhoz na klávesu s vymrštěním páky typové dobře možný, zpravidla vozík na zadní straně o něco zachytil; nelze-li však stisknutí klávesy provésti, jest příčinou zastavení vozíku buď úplné převinutí pásky z jedné cívky na druhou, kterému nutno dáti opačný směr, aby se vozík uvolnil, anebo páka regulující posunování vozíku o jednu neb dvě šířky písmena není řádně zasunuta.

Zaráží-li se vozík vždy na určitém místě, anebo přeskakuje-li, vězí chyba buď v zarážecím kolečku nebo hřebenu (ozubeném trámci), jichž zuby dobře nezapadají; je-li příčinou toho nějaké cizí těleso (špína, drobty a j.), lze je snadno odstraniti, není-li tomu tak, třeba povolati mechanika. Rovnání zkřivených pák ve větším slohu radno svěřiti mechanikovi.

O vyučování psaní strojem.

Psaní strojem považuje se dosud — a to neprávem — za předmět čistě mechanické zručnosti, ač při něm nelze popříti jistý myšlenkový postup podobně jako při psaní písmem obyčejným, kdy oko musí sledovati nejen jednotlivé tahy písmen, nýbrž uvědomovati si i jejich sled a spojování.

Methodicky propracované postupy, podle kterých by se dalo s úspěchem vyučovati psaní strojem nejen na školách, ale i soukromě, jsou zjevem velice řídkým. První pokyny o zacházení s psacím strojem podá obyčejně agent při koupi nebo dodání stroje, ovšem velice zběžně i povrchně, ponechávaje vše další — upotřebení stroje po většině důvtipu kupujícího. Tu a tam přiloží se k nově koupenému stroji poučení o zacházení se strojem a jakýsi „návod ku psaní“ vypracovaný pro stroj soustavy docela jiné, bez jakýchkoli určitějších pokynů a vysvětlení.

Tímto způsobem šířila se u nás dlouho „znalost“ psaní strojem a s ní zároveň se utvrzovalo mínění, že psaní strojem jest zručnost, která nevyžaduje zvláštního školení, a že na stroji dovede psáti i malé dítě. Toto mínění sdílejí ještě i dnes — bohužel — někteří učitelé psaní strojem, kteří z pohodlí neukáží a nevysvětlí svým žákům za celý kurs po př. rok ani tolik, co předvede kupujícímu agent. Osvědčená methoda těchto takéučitelů dá se vyjádřiti krátce: „Vezme se žák, posadí se ke stroji a — a píše!“ A dosáhne-li žák touto methodou směřující „k samostatnému psaní“ nějaké zručnosti, bývá to zásluhou jeho důvtipu anebo činitelů jiných, které bychom ve škole těžko našli.

Záhy po zavedení psacích strojů u nás počaly se z Ameriky do Evropy trousiti zprávy o úžasné a báječné rychlosti, které dosahují američtí rychlopísaři ve psaní strojem. Výkony evropských písařů oproti amerických rekordům vypadaly velice uboze. Jedni dělali z nouze ctnost a sváděli rychlost na krátkost slov v angličtině, druzí opět poukazovali na to, že universální klávesnice byla sestavena na základě irretačních zákonů platných pro jazyk anglický, než vše to nepomáhalo, neospravedlňovalo. Evropští písaři došli však záhy poznání, že musí tu býti jakýsi určitý a ustálený postup úhozů, který se musí delší dobu soustavně nacvičovati a který pak dovoluje využíti výkonnosti stroje měrou nejvyšší. U nás ještě i dnes, kdy už jsme ledaco amerického pochytili, platí za velmi dobrého písaře, kdo dovede v sekundě psáti rychlostí 6—10 úhozů, ač moderní konstrukce dovolují jich psáti za tutéž dobu 12—15. Výsledkem srovnávání a bádání bylo, že vyučování psaní strojem musí se díti methodicky, že musí tu býti jakýsi postup, podle kterého by se pokračovalo od lehčího k těžšímu, při němž by si písař mechanickou zručnost pomalu osvojoval, zprvu s vědomím a myšlením, jež by poznenáhlu ustupovaly bezděčně do pozadí, ve kterém by po případě pro pozorovatele i zdánlivě mizely.

Úkolem každé školy má býti podati svým žákům takový návod ku psaní strojem, který by jim ukazoval bezpečně cestu, která by jim umožnila využíti výkonnosti psacího stroje v praksi

měrou největší. Ve škole nutno ovšem jako při každém jiném učení přihlížeti v první řadě ke spolehlivosti v psaní a stejnoměrné výkonnosti; rychlost nutno nacvičiti takovou, aby již byla v praksi upotřebitelnou. Získání rekordní rychlosti dlužno ponechati výhradně praksi.

Po způsobu a přesvědčení amerických písařů uznána i pro ostatní jazyky jako jediná vhodná methoda k dosažení rekordní rychlosti methoda tak zvaná desetiprstová čili „slepá", která zaměstnává při psaní všechny prsty, čímž vyniká nad „methody" ostatní soustřeďující veškeru činnost na dva a nejvýše snad na čtyři prsty.

První výsledky vyučování „všemi deseti" nebyly však valné; vinu nesly ovšem v první řadě nepromyšlené postupy na rychlo odpozorované, nedosti správné přidělení kláves jednotlivým prstům, jakož i chybný výklad slova: „slepá", který sváděl k mínění, že hned od počátku nesmí oko nahlížeti na pohyb prstů po klávesnici. Avšak i chtění naučiti se v několika málo dnech touto methodou zručně psáti nezůstávalo na špatný výsledek bez vlivu.

Správný, k cíli vedoucí postup musil se celou řadu let na základě zkušeností upravovat, opravovat a doplňovat, aby tvořil jak methodicky tak i soustavně ucelenou řadu vhodných cvičení, přizpůsobených té oné řeči a soustavě strojové.

Správný postup vyžaduje, aby žák dříve nežli s vlastním psaním počne byl poučen o potřebných manipulacích na stroji, jako jsou: vkládání papíru a srovnání jeho, upravení délky řádek, vypínání a zpětný chod vozíku a j. Dalším požadavkem jest, aby se žák na klávesnici v krátké době podle předepsaného prstokladu řádně orientoval, t. j. aby bezděčně, bez dlouhého hledání a přemýšlení cítil, kde jest který znak umístěn a kterému prstu je přidělen. Nelze popříti, že osvojení si takovéto okamžité pohotovosti jest zprvu trochu zdlouhavější, jelikož jest podporováno pamětí, která delším opakováním ustupuje do pozadí, tak že pohotovost prstu působí čistě mechanickou zručností.

První skutečná cvičení v psaní strojem jsou snad pro žáky velice fádní, nelze však je podceňovati a snad vůbec přecházeti. V první řadě jde o nácvik správného držení těla, rukou, prstů a — úhozu na klávesy zvláště. Ruce v klidu před psaním mají býti připraveny tak, aby lokte měly polohu vodorovnou a prsty spočívaly mírně ohnuty nad tak zv. střední řadou a to levý malík nad klávesou A, pravý na klávese za L; palce spočívají na klávese mezerové. Uhoditi jest na klávesy kolmo, jemně a krátce přímo ve středu klávesy; trochu delší úhoz jest přípustný toliko u znamének diakritických po př. i tečky, čárky a znaménka rozdělovacího. Jako první úkol doporučuje se současně s úhozem cvičiti odlehlost vodorovných řad spolu s užíváním mezerníku po každém napsaném znaku nebo písmeně. Písař musí cítiti již v úhlu lomení prstů jistotu, v které řadě písmena zabírá, tak že netřeba mu pak stále anebo často nahlížením na klávesnici se zdržovati. Jako další cvičení přichází osvojení si vzdálenosti písmen ve vodorovných řadách obdobným způsobem, jak tomu bylo v úkolu prvém. Když byla tato cvičení řádně absolvována, doporučuje se přejíti k soustavným cvičením dalším, s kterými mnozí učitelé začínají ke škodě žáků hned první hodinu.

Pro vyvarování se špatného prstokladu v případech kolise doporučuje se rozvěsiti před příbuzné skupiny strojů nástěnné diagramy správného přidělení klaves. Cvičení sama mohou pak býti upravena pro postup ve vodorovných řadách anebo i kolmých sloupcích; v prvém případě jsou všechny prsty hned od počátku v permanenci, v druhém zprvu čtyři, pak šest, osm až deset. U nás však ujal se postup prvý, ku kterému bude také přihlíženo. První cvičení připadají na tak zv. řadu normální W E R Q T | Z U I O P a jsou utvořena ze slov a kombinací psaný zprvu pouze levou rukou, potom pouze pravou rukou a pak: levou-pravou, pravou-levou, levou-pravou-levou nebo pravou-levou-pravou. Slova mají býti psána na dvě až tři řádky, mají býti zprvu krátká později delší a pokud možno v duchu jazyka písařova a po každém doporučuje se psáti čárku a pak užíti mezerníku. V dalších cvičeních přechází se k řadě střední: A S D F G | H J K L ; kde je výběr slov valně omezen a proto cvičení uvedeným již způsobem kombinují se s užitím řady normální. Zde nutno již přihlížeti k tomu, aby žáci dodržovali již jakýsi rytmus úhozů při psaní, aby slova delší rozkládali si ve skupiny a i ty jaksi rytmicky spojovali. Nelze zamlčeti, že rytmické psaní právě tak jako hudba při pochodu zmenšuje únavu; ale nejen to, stává se i kontrolou správného a bezpečného úhozu. Jest zjištěno, že při správném ovládání psaní methodou desetiprstovou špatné provedení prstokladu prozradí se bezpečně i zrazeným a nejistým úhozem; prst jakoby cítil, že přeběhl, úder není tak silný anebo selže vůbec!

Při psaní dvěma prsty, jimž jsou všechny klávesy stejně cenné, o něčem podobném naprosto mluviti nelze. V dalších cvičeních proberou se jednotlivě příklady na řadu dolní a horní a kombinace těchto řad s řadami ostatními, tak že psaní písmeny malými může býti považováno za skončené a to zvláště tehdy, byla-li také zvláštní pozornost věnována některým znaménkům interpunkčním a užití tak zv. klávesy hluché. Na tomto stupni má již plně býti dosaženo toho, aby žák nemusil přihlížeti na pohyby prstů nad klávesnicí, ba ani nahlížeti do napsaného textu čili aby psal již úplně spolehlivě a správně i s pohledem upřeným kamsi do neurčita, tedy skutečně „slepě". Ale i tu doporučuje se za účelem utvrzení v methodě desetiprstové ještě nějaký čas věnovati psaní často se vyskytujících těžších skupin a slov příbuzných a, jde-li o výcvik v psaní některou jinou řečí, nacvičovati zvlášť hojně se vyskytující tvary členů, koncovek pádových i slovesných jakož i často se vyskytující tvary sloves pomocných. Na tomto stupni možno zkusiti také již psaní delších frazí a psaní podle mírného diktanda, aby si žák uvykl podržeti v paměti i delší řadu slov.

Jako další pokrok v psaní strojem jest užívání přeřaditčů za účelem psaní velkých písmen, číslic a horních znaků na klávesách. U těchto cvičení, která lze zprvu přizpůsobiti cvičením s psaním písmeny malými a pak oboje kombinovati, jest třeba se zdržeti trochu déle, aby si žák správné užívání přeřaditčů řádně osvojil. Stává se totiž, že užíváním přeřaditčů, které obstarává malík, stává se provedení správného prstokladu dobře nemožným a svádí písaře k tomu, že užívá prstokladu nesprávného anebo že si vypomáhá rukou druhou, což není dobře přípustno, poněvadž boří se tím to, co bylo pracně vybudováno. Lze sice dovoliti, aby zprvu bylo užíváno přeřaditče pouze levého, ale hned v druhé neb třetí hodině nutno zvykati užívání přeřaditče levého i pravého a to tak, že v činnosti jest vždy malík oné ruky, která s psaním velké písmeny neb číslice nemá co činiti. Déle trvající užití přeřaditče při psaní písmeny velkými nebo při psaní číslic udržuje se zvláštním jednoduchým zařízením, které podržuje válec v náležité poloze. Pro české texty jest důležité nacvičiti písmena: Á, É, Ě, Í, Ó, Ú, Ý, Č, Ň, Ř, Š, Ž. Jako závěrečná cvičení lze probrati různé způsoby podtrhování, ozdob, umísťování nadpisů, vyrovnávání koncových krajů řádek přiměřeným zvětšováním

mezislovních mezer ke konci řádku, jakož i vhodným rozdělením slova.

Po absolvování dosud uvedených cvičení lze přikročiti ku psaní souvislých kratších tekstů a frazí, které jest radno několikráte za sebou opsati, aby rychlost v psaní podporována jsouc pamětí znenáhla se zvyšovala. Nelze však stále zapomínati toho, že písař musí stále cítiti v psaní jakýsi souvislý rytmus úhozů, přerývaný pouze mezerami, kdy nahlíží do manuskriptu anebo když napsaná skupina slov tvoří jakýsi celek. Hlavním vodítkem musí však i tu býti ne rekordní rychlost, nýbrž správnost a stejnoměrnost výkonu. V tomto stadiu možno spojiti již psaní strojem se znalostí těsnopisu a míti žáka k tomu, aby dovedl opisovati nejen z předloženého textu, ale i přímo z vlastního stenogramu. Pokud jsou po ruce různé přístroje jako parlografy a stenofony, kdy totiž šef nediktuje příkazy a disposice písaři, nýbrž po způsobu gramofonu do uvedených přístrojů, z nichž je písař později naslouchátky přejímá, budiž i těch použito.

Nejvyšší metu pro psaní na stroji nutno spatřovati v psaní delších zpráv, vzorných dopisů, jakož i vyplňování a pořizování rozličných formulářů a blanketů. Při vyplňování formulářů nutno ukázati zařízení, které umožňuje psaní netoliko v určitě vzdálených řádcích, nýbrž i na libovolné liniatuře. Při sepisování rozličných abecedních seznamů, adresářů, bursovních zpráv, účtů, ceníků a psaní adres budiž poukázáno na výhody, které podává použití kolonátoru, po př. i dokonalejší zařízení: decimální tabulátor. Bohužel, že vychází dnes mnoho písařů ze škol, kde se vyučuje psaní strojem, a o upotřebení těchto zařízení se jim zpravidla ani nezdá právě tak asi jako o tom, že na mnoha strojích jsou zařízení, která umožňují nejen psáti vyrovnaně do sloupců, jak bylo právě pověděno, ale i na tyto sloupce si řádně přímo na stroji narastrovati! A postihne-li žák jednou v životě praktický význam těchto zařízení, jistě že se mu bude vnucovati divné mínění o učitelské zdatnosti svého mistra! A proto neměli by se povolání učitelů psaní strojem, které jest tak důležitým pro praktický život jejich žáků, věnovati lidé, kteří nemají dostatek vlastností dobrého učitele, kteří snad nemají ani hlubšího zájmu a porozumění pro psaní strojem a smysl pro zdokonalení a pokroky v oboru mechaniky psacích strojů, ale vidí v povolání tom

jen a pouze pohodlné zaměstnání a výhodný prostředek k uhájení existence.

Psaní na stroji jako předmětu manuelnímu nedoporučuje se vyučovati jednotlivce, nýbrž hromadně několik žáků a to z ohledů čistě pedagogických. Nelze popříti, že vyučování jednotlivce v krátkém čase unavuje nejen učitele ale i žáka, který výkony svoje nemůže s výkony jiného porovnávati a tak z dosažených úspěchů se radovati a k další práci se povzbuzovati, jako jest tomu při hromadném vyučování několika žáků ve skupinách, kde pokrok a úspěch jednoho žáka povzbuzuje všechny ostatní. Práce učitelova při hromadném vyučování jest sice větší, za to však živější a zajímavější; není pouhým vyplňováním volného času, neboť svědomitá práce učitelova v tomto směru rozšiřuje jeho celkový pedagogický rozhled a obohacuje jej stále novými zkušenostmi pro využití v době pozdější. Avšak i potřebná kázeň při výkladech společných pro všechny žáky anebo aspoň žáky téže skupiny snáze se udrží, nežli při přílišné rozmanitosti soustav nikterak ve skupiny neurovnaných, kdy učitel jest nucen vše vykládati a vysvětlovati každému jednotlivci zvlášť. Při hromadném nebo skupinovém vyučování nejen směrodatné pokyny ale i výtky platí pro všechny žáky, tak že žáci na instrukce a upozornění zbytečně dlouho pro zaměstnanost učitele s jiným žákem čekati nemusí. Hromadné vyučování vyžaduje, aby učitel se skutečně mezi žáky stále pohyboval, dohlížel, zachovávají-li předepsaný postup, vysvětloval a radil. Bohužel, že mnozí učitelé posadí žáky ke strojům a dále si jich nejen nevšímají, ba namnoze ve vedlejší místnosti při zavřených dveřích svoje záležitosti si vyřizují, omlouvajíce se tím, že je klepání tolika strojů činí nervosními. Může-li takovéto vyučování míti nějaký positivní výsledek, nechť uváží každý sám.

Hromadné vyučování 20—40 žáků jest však z důvodů finančních po většině neproveditelné. A tu nezbývá provésti nic jiného nežli to, co praktikují již ode dávna na obchodních školách, kde počet strojů kolísá od 3—8, kdežto počet žáků refektujících na vyučení psaní strojem bývá od 25—35. První výklady lze sice probrati společně, podobně i orientaci na klávesnici a snad i — ovšem s pochybným výsledkem — nacvičení úhozu na aparátech cvičných, jsou-li v dostatečném počtu po ruce, ale k výcviku v psaní strojem nutno žáky rozděliti podle počtu psacích strojů

na několik skupin a jednotlivým skupinám vykázati 2—3 hodiny v témdni, kdy možno jim za vrchního vedení některého spolehlivého žáka skupiny skutečně psaní strojem podle uděleného návodu se učiti. Dozor učitelův na žáky tímto opatřením jest sice značně omezen, ale nelze pochybovati, že při svědomitém dodržování pokynů učitelem příležitostně udělovaných i tento způsob umožňuje vyškolení zručných písařů. K zajištění solidnějšího zacházení žáků se stroji vyžaduje se od rodičů žáků přiměřená záloha anebo i revers, že v případě úmyslného poškození stroje potřebnou opravu za svého syna neb dceru zaplatí.

Nelze zapříti, že sebe lepší slova a vychvalování „methody desetiprstové“ po prvních cvičeních nadšení žáků budou značně oslabena, a tu jest na učiteli samém, aby žákům ukázal, že nechce na nich nemožnosti, že sám methodou, které je chce naučiti, skutečně také píše. Není-li učitel dosti zručným písařem na stroji, učiní dobře, požádá-li někoho, kdo tuto methodu řádně ovládá, jeho žákům předvedl a vzbudil v nich touhu po dosažení také takové zručnosti. Žáky nutno stále nabádati k tomu, aby odpoutávali oko nejen od klávesnice, ale i od psaného textu, jakož i aby nepsali příliš rychle a nestejnoměrně.

Výsledky výcviku žáků jest dobře časem kontrolovati a provésti je tak, že dá se všem žákům k opisování stejný text, který začnou současně opisovati a po ukončení postupně odevzdávati, a o tom se vedou přesné záznamy. Posouzení výkonnosti spočívá jednak v udání času potřebného k napsání textu, jednak i v úhlednosti, počtu chyb a nesprávných úhozů z textu patrných; konečná vyspělost udává se průměrným počtem úhozů v jedné sekundě s udáním chyb v $^{00}/_{00}$. Jinak možno skončiti psaní delšího textu v určitém okamžiku. Úhozy počítají se rychle počtem řádek a polohou vozíku na stupnici. Výsledky „závodění o rekord“ jest dobře uschovávati a po čase sestavovati v zajímavé tabulky nejen u jednotlivců, ale i celých skupin. Učitel nesmí nikdy skrbliti zaslouženou pochvalou, neboť ta vzbuzuje u ostatních žáků ctižádost, aby také vynikli.

Jako konečná rychlost, se kterou může býti učitel spokojen, uvádí se rychlost 3—4 úhozů v sekundě; při tom ovšem padá na váhu, že skutečně se píše methodou desetiprstovou, a to nejen správně, ale i stejnoměrně vytrvale. Písař takový z počátku v praxi nepostačí snad zapracovaným písařům „dvou- a čtyř-

prstým", ale v práci jeho bude méně chyb a únava, která se u písařů zmíněného druhu záhy dostavuje, bude snížena na míru nejmenší.

Podaří-li se ve škole vycvičiti písaře s šesti úhozy za vteřinu, jistě že se lépe v praksi uplatní a že bude i škole dělati dobrou reklamu.

Jako zakončení vyučování psaní strojem na školách doporučovalo by se zavésti jakési závody v rychlopsaní o ceny, rozdělené v několik skupin. Jest jisto, že známost takovýchto závodů hned od počátku vyučování psaní strojem měla by blahodárný vliv na konečný prospěch.

O výhodách a nevýhodách psaní strojem.

Jako vše, tak i psaní strojem má svoje světlé a stinné stránky, svoje výhody i nevýhody, při čemž výhody za řádného výcviku a řádného zacházení se strojem nevýhody daleko zatlačují.

Zvláštní obliby došlo písmo psacího stroje pro svoji podobnost s písmem tiskacím, která umožňuje, že všecky písemnosti strojem pořízené jsou po vnější stránce úplně stejné. Písmo psacího stroje zůstává stejně čitelné, i když jest psáno zrychleným tempem, při čemž nejasný a zdlouhavý odčit nezřetelných tvarů v písmu obyčejném se vyskytujících úplně odpadá. Psaní strojem lze svěřiti i silám mladším a lidem se špatným rukopisem. Dopis jednou osobou rozepsaný může dopsati kdokoli jiný, aniž „nový rukopis" ruší celkovou jednotu písma; toto u obyčejného písma není dobře myslitelné. Strojem mohou psáti a myšlenky své světu sdělovati nejen slepci a mrzáci, ale i lidé jinými neduhy stižení, mají-li zdravé ruce.

Další výhoda psacího stroje spočívá v tom, že rukopisu psaného strojem lze skoro přesně užíti k výpočtu objemu díla, má-li býti vydáno tiskem. Psacím strojem lze za stejných poměrů na jednu stránku napsati mnohem více nežli písmem obyčejným, což způsobuje namnoze úsporu porta a kolkových poplatků. Strojem lze psáti stejně dobře jak na hrubý tak i příliš tenký papír, což při psaní perem a inkoustem vždy dobře možné není. Ve většině případů jest písmo psacího stroje čistější a úhlednější nežli písmo psané ručně, kde písař jest vysazen samovolnému spouštění inkoustu s pera, jakož i skřípání pera a užívání pijavého papíru. Ztesky na zaprášení, zhoustnutí inkoustu a špatná pera odpadají.

Rychlost psaní strojem při náležitém výcviku dá se ztrojnáž zečtyřnásobiti proti psaní písmem obyčejným. Stačí uvážiti, že napsání písmene písmem obyčejným vyžaduje průměrně 5—6 tahů, k čemuž na stroji stačí úhoz trvající jediný okamžik. Písmo strojové jest právě tak jako písmo obyčejné způsobilé ke kopírování a rozmnožování a v mnoha případech v daleko větší míře nežli písmo obyčejné. Užitím mimeografu a cyklostylu lze písmo strojové rozmnožovati do set i tisíců exemplářů.

Úspora času psaní strojem, je-li písař dosti zručný, jest značná, a lze-li stroje náležitě a plně využíti, zaplatí se za jediný rok sám jen tím, že netřeba držeti tolik písařů ručních.

Přímé držení těla při psaní strojem jest zdraví písaře jen k prospěchu. Námaha oka při řádném psaní strojem klesá na míru nejmenší, ba i úplně mizí, což jest značná výhoda proti opisování písmem obyčejným, kdy oko musí sledovati nejen tahy jednotlivých písmen, ale i neustále přehlížeti z manuskriptu na přepis a naopak, což oko značně oslabuje a kazí.

Námaha při psaní methodou desetiprstovou jest stejnoměrně rozdělena na všechny prsty, zatím co při psaní písmem obyčejným se soustřeďuje na tři. Úhoz, který jest pro všechna písmena i znaky stejný, ruinuje soustavu nervovou jistě méně nežli škrtání perem po papíře sem a tam. Škodlivý následek může zde vyvolati pouze horečná snaha po přílišné rychlosti, která přesahuje pozvolný přirozený rozvoj. Vinu však nemá stroj, nýbrž horlivý písař nebo nesvědomitý šéf. Písařské křeče jsou úkazem dosti řídkým a lze jim vhodnou gymnastikou prstů a rukou účelně čeliti.

Tvrzení, že klepání stroje činí nervosním, třeba ospravedlniti, neboť řádný písař nejen že si na tento pravidelný ruch zvykne, ale ruch ten jest mu podobně i jako telegrafistovi sluchovou kontrolou správného psaní, jak bylo také v předeslaných úvahách podotčeno. Dnešní konstrukce snaží se ovšem všemožně tento hluk psaním působený redukovati na míru nejmenší. Někde zřizují se pro psaní strojem zvláštní tlumené cely jako jest tomu již pro telefonní rozmluvy. K odstranění fysické námahy, jakož i nervosy silnějšími a delšími úhozy na klávesnici odpomáhá moderní technika použitím elektrického proudu tak, že stačí úplně slabý dotek klávesy a vše ostatní obstatní obstará již elektrický proud bez velkého hluku sám.

Výkonnost psacích strojů pro potřebu parlamentární a tiskárenskou doznala pokroky moderní techniky velkolepého zdokonalení; jsou to namnoze stroje, které tisknou najednou celé skupiny hlásek a slabiky, čímž ovšem rychlost v psaní se značně zvyšuje. V poslední době byly také konstruovány stroje s písmem těsnopisným, jakož i využito výhodně spojení stroje psacího se strojem počítacím. Mimo to existuje celá řada smělých nápadů, jako soudobé psaní stroje v centrále a filiálce, přímé spojení fonografu se strojem psacím a mn. j., jichž uskutečnění nedá se časově nikterak dohadovati.

Kromě tuto uvedeného velkého počtu výhod má však nejen psací stroj sám, ale i psaní strojem jisté nevýhody, které nelze mlčením přejíti.

V první řadě jsou to poruchy stroje hrubšího rázu, které vyžadují delšího času a zdržují tak vyřizování často nutné korespondence, o potížích s přenášením psacího stroje ani nemluvě. Jinou nevýhodou psacích strojů jest přílišná nejednotnost uspořádání písmen a znaků na klávesnicích, která přechod od psaní na stroji soustavy jedné k psaní na stroji namnoze ztěžuje a často pro začátek činí psaní úplně nemožným. Další vadou psacího stroje jest, že dovoluje psáti pouze na volné listy, ježto psaní do knih se valně neosvědčilo. Nelze také zapomenouti, že páky časem se uvolní a písmo stává se neurovnaným, jakož i to, že vpisování a doplňování není dobře možné. Falšování dokumentů písmem psacího stroje pořízených jakož i psaní anonymních dopisů jest bezcharakterním členům lidské společnosti valně usnadněno, ačkoli nelze zamlčeti, že zrádcem pisatele bývá často páska psacího stroje, na které lze znamenati stopy zrádného textu, jakož i to, že stačí často na „podezřelém“ stroji opsati známý text a tak přijíti na stopu pisatele.

Stejná velikost psacího písma jest příčinou jeho nezpůsobilosti k pořizování některých význačných dokumentů, které nejen proto, ale namnoze i z ohledů společenské slušnosti a bezpečnosti před padělánim, bude třeba ještě dlouho pořizovati úhledným písmem ručním. Vyznačování důležitosti některých slov a vět písmem t. zv. proloženým ve větším rozsahu nerepresentuje se doporučivě a mimo to jest i nepřehledné.

Čeněk Vrabec, D. H. H. L.:

Theorie a praxe zámořského obchodu.

Díl II.

Čeněk Vrabec, D. H. H. L.:

Theorie a praxe zámořského obchodu.

Díl druhý.

Korespondence v obchodu zámořském.

A. Část všeobecná.

Korespondence jest duší obchodu. Poněvadž styk osobní jest při obchodu zámořském tak nepatrný, jest dopis skoro jedinou representací vývozcovou. Jest tedy nutno věnovati korespondenci značnou péči.

Dopisy musí býti stručné, přesné a jasné. Stručnost jest důležitá vlastnost dobrého korespondenta. Jí ušetří se mnoho času jak při psaní, tak i při čtení dopisů. Dopisy stručné jsou obyčejně i přehledné.

Přesnost při psaní dopisů jest naprosto nutná. Posuďme jenom následky, které mohou vzniknouti omylem, opomenutím nebo nedostačitelným příkazem. V nejlepším případě reklamuje příjemce dopisu onu nesprávnost aneb dodatečné příkazy a vyřízení takové záležitosti vleče se někdy dosti dlouho. Představme si, že by takovou chybu udělal rakouský vývozce v dopise zákazníkovi do Kalkuty, kam trvá doprava pošty asi 40 dní. Dopis vývozcův, reklamace indického příjemce a vyřízení této reklamace rakouským vývozcem zabéře tedy celkem asi 120 dní. Dejme tomu, že by se týkala tato korespondence nějakého zboží, které leží ve skladišti. Jak značná by byla ztráta úroková, skladné, pojistné, znehodnocení zboží a jiné výdaje. Stane-li se v korespodenci chyba, nelze ji v některém případě vůbec napraviti. Tak na příklad chyba v účtu při prodeji d/p (documents against payment, doklady proti placení).

Rovněž jasnost dopisů jest velikou výhodou. Jak mnoho nepříjemností se jí ušetří. A přece možno jasnosti dopisů snadno dosíci. Nejprve musíme se vystříhati veškeré strojenosti a frázovitosti. Učitel obchodní korespondence má odpovědnost neobyčejnou, neboť on vštěpuje budoucím korespondentům základy dopisové mluvy. Často začíná se vyučování obchodní korespondence, zejména cizojazyčné tím, že se žáci naučí nazpaměť řadě frází, pomocí kterých pak tvoří dopisy. Neznám horší metody vyučovací, než jest tato. Žáci jsou jí k frázovitosti předem odsouzeni. Stejně nebezpečné jest učiti se nazpaměť celým dopisům, což svádí rovněž k frázovitosti. Dopis nahrazuje osobní styk mezi odesilatelem a příjemcem, a to musí býti z něho také patrné. Má míti formu řeči přímé a obsahovati stručně to, co by odesilatel dopisu řekl ústně příjemci při osobním styku. Veškerá umělkovanost jest na újmu jasnosti. Piš, jak mluvíš — to musí býti heslem dobrého korespondenta.

Mluvíme-li o obchodní češtině a obchodní němčině, doznáváme tím zneužívání spisovné mluvy. Výrazů technických se pro jejich stručnost a výstižnost používati musí. Pouze nesprávná obchodní korespondence může se lišiti nějak od jazyku spisovného.

Největší ruch vidíme v kancelářích zámořských obchodů ve dnech, kdy zámořská korespondence dochází, nebo kdy se musí dopisy do zámoří odeslati. Tyto dny nazýváme „poštovní", „mail days" a řídí se ovšem dle doby odjezdu poštovních parníků. Do některých míst odjíždějí parníky pouze jednou za 14 dní, do jiných za týden nebo ještě častěji.

Záležitosti, které vyžadují rychlého jednání, vyřizují se obyčejně telegraficky. Všecky ostatní pak dopisem. Během týdne připravují se pouze přílohy, jako: účty, směnky, doklady lodní, výpisy z běžných účtů, účty z prodeje a koupě a pod. V den, kdy poštovní parník odjíždí, napíše korespondent vlastní dopis.

Dopisy v obchodě zámořském bývají ovšem velmi obsažné, a proto nutno za účelem snadnějšího přehledu zachovávati určitý pořad. Nejčastěji se zachovává tento pořad:

1. Potvrzení předešlého dopisu (otisk předešlého dopisu a duplikáty jeho příloh se vždy zasílají).

2. Potvrzení telegramů odeslaných od posledního dopisu.

3. Potvrzení příjmu dopisu strany druhé zároveň s potvrzením obdržených příloh (směnek, účtů, zakázek atd.).

V této části dopisu musí korespondent oznámiti:

a) Zaúčtování zaslaných příloh.

b) Umístění obdržených zakázek.

c) Vyřízení reklamací.

d) Bylo-li žádáno za nabídky, nutno je řádně uvésti, každou pro sebe, v samostatném odstavci.

e) Zaslání vzorků.

f) Potvrzení přijatých telegramů a jejich vyřízení.

g) Zpráva o záležitostech z dopisů předešlých, které dosud vyřízeny nejsou.

h) Vypočtení příloh a oznámení účtování s nimi spojeného.

i) Některé zprávy o celkovém stavu trhu a proposice nových obchodů.

Není ovšem nutno tento pořad zachovávati. Každý, zejména starší korespondent pro zámořský obchod (shipping corespondent), má svůj postup, na kterém úzkostlivě lpí.

Některé vývozní závody, zejména anglické, jsou rozděleny na několik oddělení (departments), což usnadní značně i korespondenci, poněvadž píše pak každé oddělení svůj samostatný dopis, na příklad:

oddělení účetní (bookkeeping department),
oddělení vývozní (export department),
oddělení zakázek (order department),
oddělení zasilací (shipping department) atd.

Všecky dopisy i doklady píšeme při zámořském obchodu buď dvojmo (in duplicates) nebo trojmo (in triplicates). Nejprve zašle se originál dopisu a jeho příloh. Druhou poštou pak duplikáty předešlého dopisu a jeho příloh a originály nového dopisu a jeho příloh a tak se stále pokračuje. Toto opatření děje se pro jistotu. Kdyby se dopis jednou ztratil nebo příliš zdržel, dojde o jednu poštu později jeho duplikát i s přílohami. Jsou-li dvě možné cesty, zasílají se jednou originály a druhou duplikáty.

Dopisy zámořského obchodu jsou sice ještě často ovládány srdečnějším tónem, než tomu jest při obchodu nitrozemském. Příčinou toho jest asi větší vzdálenost; mimo to bývají obě strany na sobě závislejší. Než i při nich uplatňuje se stále více zásada „time is money" a stávají se ponenáhlu kratšími a stručnějšími.

Veliká péče věnuje se v obchodech zámořských uschování dopisů, dokladů korespondenčních a pak zejména uschování vzorků.

Káblování v obchodu zámořském.

Velice důležito jest v obchodu zámořském telegrafování. Přes všechny vymoženosti techniky trvá doprava dopisů i dnes často velmi dlouho. Tak dojde dopis odeslaný z Prahy do New-Yorku asi za 8 dní, do Bombaye asi za 18 dní, do Kapského Města asi za 23 dní, do Adelaidy za 31 dní, do Rio de Janeiro za 31 dní, do Sydneye asi za 36 dní, do Kalkuty asi za 40 až 41 dní a do Kobe asi za 54 dní. Proto je telegrafování nutností při všech obchodech, při kterých záleží mnoho na ušetření času.

Telegrafování na velké vzdálenosti jest velmi drahé, neboť se platí za jedno slovo z Rakouska

do New-Yorku	. . . . .	K 1·50
„ Texasu	. . . . .	„ 2·05
„ Kanady	. . . . .	„ 2·15
„ Kapského Města	. . .	„ 3·13
„ Australských států	. .	„ 3·75
„ Nového Zélandu	. . .	„ 3·75
„ Argentiny	. . . . .	„ 3·83
„ Costa Ricy	. . . . .	„ 4·58
„ Číny	. . . . .	„ 5·50
„ Porto Rica	. . . . .	„ 5·58
„ Haiti	. . . . .	„ 5·78
„ Japonska	. . . . .	„ 6·05
„ Venezuely	. . . . .	„ 6·63
„ Dominikánské republiky		„ 8·48 atd.

Aby se ušetřilo výloh telegrafických, vznikla ve styku telegrafickém zvláštní technika. Obchodní domy dávají si registrovati telegrafické adresy, které pak označují na svých dopisech, účtech a jiných tiskopisech. Aby se zkrátil text telegrafických zpráv, používá se knih, zvaných telegrafické klíče, též kódy (codes). Tyto klíče dělíme na veřejné (general codes) a na soukromé (special codes).

Veřejné klíče telegrafické jsou knihy, které lze koupiti. Nejznámější z nich jsou:

A. B. C. code 5th edition (nejrozšířenější),
A. B. C. code 4th edition,
Reuter's code,
Lieber's standard Telegraphic code (jehož užíváno hojně v paroplavebních společnostech a agenturách),

Whitelaw's code,
Western Union Telegraphic code,
Armsby's Cipher, 1909,
Riverside code,
Westfalls southern code atd.

Tyto veřejné klíče telegrafické obsahují různá slova, obyčejně bez jakéhokoliv významu, seřazená dle abecedy s čísly po sobě jdoucími. Každé takové slovo značí celou větu. Celý klíč dělí se pak na oddělení, aby se usnadnilo hledání klíčových slov, na př.:

pojišťování,
akcepty,
doba naložení,
množství zboží atd.

První slovo klíče A. B. C. 5th edition jest Abide a znamená „Send abstract account of a/c immediately" (zašlete ihned výpis z běžného účtu).

Druhé slovo Abilities znamená: „Will send jour abstract a/c by first post" (zašleme výpis z Vašeho běžného účtu nejbližší poštou).

Docela jinak jsou zařízeny klíče soukromé. I těchto jest několik druhů. Ze starších jest klíč bernský. Byl vydán mezinárodním telegrafickým úřadem, který má své sídlo v Bernu a obsahuje 214.000 slov, seřazených dle abecedy a opatřených čísly po sobě jdoucími. Tohoto klíče používá se takto: Dvě firmy se smluví a stanoví pro každé slovo (nebo jeho číslo) určitou větu, které by se mohlo použíti při telegrafickém styku. Jest samozřejmé, že není zapotřebí tak velkého počtu vět (214.000), a proto se rozděluje číslo každého slova na několik skupin. Na příklad se firmy dohodnou, že rozdělí šestimístné číslo na tři dvojskupiny: 18 | 24 | 98; možné jest ovšem ještě jiné rozdělení: 18 | 249 | 8 nebo 18 | 2 | 498 atd. Poněvadž jsou řadová čísla značek od 00 | 00 | 01—21 | 40 | 00, jest možno dle prvního rozdělení v první skupině 22 variací (00—21), ve druhé může býti utvořeno 41 skupin (00—40), činí-li první skupina 21. Je-li tato menší, 100 (00—99), poslední skupina může obsahovati rovněž 100 skupin, nepřevyšují-li první dvě skupiny 2139 (21 | 39 | 00—21 | 39 | 99).

První skupina znamená obyčejně věty všeobecného obsahu, na příklad:

00 = „nabízíme Vám pevně na telegrafickou odpověď".
01 = „nabízíme Vám pevně se závazností do 8 dní".
02 = „nabízíme Vám bez závaznosti".
03 = „nabídněte nám telegraficky".
04 = „opakujte naši zakázku" atd.

Druhá skupina může znamenati již 100 různých vět.

Dle významu první věty mění se pak i tyto další věty druhé skupiny. Znamená-li na příklad první skupina nabídku, obsahuje druhá skupina označení zboží a třetí cenu a podmínky dodací. Zní-li první všeobecná věta „Opakujte naši zakázku" — znamená skupina druhá datum oné zakázky a třetí cenu a podmínky dodací.

Obě korespondující strany mají stejné klíče. Kábluje se pak takto: Má-li korespondent telegrafovati nějakou zprávu, najde si nejprve mezi všeobecnými větami onu, která se mu hodí. Stejně potom hledá i další vhodné věty pro druhou a třetí skupinu. Řadová čísla těchto tří vět napíše vedle sebe a dostane tak šestimístné číslo; pak vyhledá v bernském klíči slovo označené tímto číslem, které pak telegrafuje. Úředník druhé strany, která obdrží telegram, najde telegrafované slovo v klíči, opíše na papír číslo onoho slova; to pak rozdělí dle určitého předpisu na skupiny a hledá pak opět větu, kterou znamená ta která skupina číslic. Takto jest možno telegrafovati jedním slovem 3—4 věty.

Příklad: Obchodník A chce telegrafovati svému zákazníkovi v zámoří: „Nabízím Vám pevně se závazností do 8 dní 500 balíků texaské bavlny jakosti good middling po 7·65 d za 1 angl. lb cif Liverpool".

Hledá tedy nejprve vhodnou všeobecnou větu:

čís. 01 = „Nabízím Vám pevně se závazností do 8 dní". Pak vyhledá v jiné knize číslo nabízeného zboží:

čís. 02 = „500 balíků texaské bavlny jakosti good middling" nato nalezne opět v jiné knize cenu:

čís. 11 = „7·65 d za 1 lb angl. cif Liverpool".

Čísla napíše vedle sebe: 010211 a nalezne v bernském klíči toto číslo se slovem „Albillas", které telegrafuje.

Příjemce telegramu vyhledá telegrafované slovo v bernském klíči, opíše jeho řadové číslo a rozdělí je dle známých zásad na skupiny: 01 | 02 | 11. Pak vyhledá význam každé skupiny a má text celého telegramu.

Poněvadž se při káblování často stane chyba, telegrafují obchodníci často vyhledané slovo i jeho číslo. Po případě jest možno dáti si telegrafované slovo potvrditi.

Mnohem výhodnější jsou soukromé klíče sestavené za pomoci tabulek Vollersových. Tyto tabulky „Vollers' 12 Figure-System" byly vydány v Hamburku r. 1906; cena £ 2.—.—. Obsahují 12 tabulek, dle kterých lze sestaviti 1,,000.000,000.000 vyslovitelných desetihláskových slov.

Těchto tabulek užívá se dvojím způsobem. Užitím jich ve spojení s A. B. C. codem 5 edition a podobnými klíči ušetří se polovina telegrafovaných slov, poněvadž lze 2 slova těchto klíčů nahraditi jedním slovem těchto tabulek.

Příklad: Chtěli bychom telegrafovati tyto 4 věty dle A.B.C. klíče:

(16319) echadores = can you employ (můžete potřebovati)

(04514) afkrabster = next autumn (příští podzim)

(32210) queixume = double the quantity (dvojnásobné množství)

(32848) rakshasa = subjekt to usual rebate (s obyčejným rabatem).

Telegram by tedy zněl: „echadores afkrabster queixume rakshasa".

První dvě slova nahradíme dle Vollersových tabulek tak, že opíšeme vedle sebe jejich řadová čísla, a tím obdržíme desetimístné číslo = 16319 04514. Aby příjemce telegramu zjistil případnou chybu vzniklou telegrafováním, přivěsíme k těmto 10 číslicím ještě číslice kontrolní, které vypočteme sečtením dvojskupin:

16
31
90
45
14
1 96 Stovky (1) vynecháme.

Tak obdržíme celé dvanáctimístné číslo:

16 31 90 45 14 96

které rozdělíme pak na dvě skupiny po 6 číslicích; prostřední dvojskupinu podtrhneme.

16 31 90 | 45 14 96

Dle tabulek vyhledáme pak pro prvních 6 číslic polovinu slova „awson" a pro druhých 6 číslic druhou polovinu slova „iphyb".

Celé slovo telegrafované zní tedy „awsoniphyb“. Stejným způsobem vyhledáme za druhá 2 slova dle Vollersových tabulek jedno slovo, které zní „exliegubpu“

32 21 03 | 28 48 32

exlie gubpu

32
21
03
28
48
1 32

Druhé použití Vollersových tabulek k soukromému klíči podobá se klíči bernskému, jest však mnohem výhodnější proto, že lze z 10 číslic sestaviti mnohem více skupin než z 6 číslic, kolik jich má klíč bernský. Mimo to používáme při Vollersových tabulkách 2 číslic jako kontroly, že se při telegrafování nestala chyba. Tvoření skupin může býti různé.

Příklady:

24	64	72	18	46
2	464	72	18	46
24	647	21	84	6
24	6	47	218	46
	atd.		atd.	

Jest tedy věcí korespondujících firem, aby se dohodly o určitém dělení na skupiny.

V první skupině jsou opět věty všeobecného obsahu, na příklad:

0 = „Nabízíme Vám pevně na telegrafickou odpověď“
1 = „Nabízíme Vám pevně se závazností do 8 dní“
2 = „Nabízíme Vám bez závaznosti“ atd. atd.

Dle první všeobecné věty řídí se pak ostatní skupiny a jich význam.

Chtěli bychom na příklad telegrafovati tuto zprávu:

„Nabízíme Vám pevně se závazností do 8 dní 1000 žoků kávy „Rio fair“ k naložení ultimo srpna t. r. po 62·— frs za 50 kg cif Havre, rembours 3 měs. na Londýn.“

První věta má číslo 1, kterážto číslice tvoří první skupinu. Množství „1000 žoků“ mělo by číslo 23 (druhá skupina). Označení zboží „káva Rio fair“ číslo 27 (třetí skupina). Doba naložení „ultimo srpna t. r.“ číslo 19 (čtvrtá skupina). Cena po frs 62·— za 50 kg cif Havre číslo 22 (pátá skupina) a rembours „3 měs. rembours na Londýn“ číslo 3 (šestá skupina). Celé číslo tedy zní:

1 | 23 | 27 | 19 | 22 | 3; aby se případná chyba při telegrafování vzniklá snadno objevila, připíšeme ještě čísla kontrolní. Nejprve sčítáme číslice 1., 3., 5. atd.

1 + 3 + 7 + 9 + 2 = 22. Desítky vynecháme a 2 napíšeme před oněch 10 číslic. Pak sečteme všech 10 číslic: 1 + 2 + 3 + 2 + 7 + 1 + 9 + 2 + 2 + 3 = 32. Desítky opět vynecháme a jednotky napíšeme za obdržených již 11 číslic. Tak obdržíme dvanáctimístné číslo: 2 | 1232719223 | 2, které přeměníme dle tabulek Vollersových na slovo tímto způsobem: Rozdělíme je na 2 skupiny po 6 číslicích a prostřední 2 číslice každé skupiny podtrhneme:

21 23 27 | 19 22 32
ed myw eb men

Dle tabulek vyhledáme nejprve v záhlaví stránky prostřední podtrženou dvojskupinu (23); 21 najdeme po straně a opíšeme slabiku jí označenou ed; ve svislém sloupci slabik trojpísmenných najdeme ve sloupci označeném podtrženým číslem (23) řádku 27. (skupina pravá) a opíšeme slabiku myw. Stejně pokračujeme ve druhé polovině čísla. Najdeme stránku, na které je v záhlaví podtržené číslo 22; pod 19 napíšeme eb a pak najdeme 32. řádek pod 22; slabiku men opíšeme. Hledané slovo tudíž zní: edmywebmen.

Příjemce telegramu postupuje při jeho převádění opačným způsobem. Nejprve rozdělí si slovo na 2 poloviny po 5 hláskách.

edmyw | ebmen

Pak vezme Vollersovy tabulky a hledá stránku (dle abecedy), na které jest skupina druhá myw (3. 4. a 5. hláska). Najde tuto skupinu ve sloupci nahoře označeném 23 (prostřední dvojskupina) na řádku 27. (třetí dvojskupina). První slabiku ed najde na levém kraji u čísla 21 (první dvojskupina). Jest tedy první polovina čísla:

21 23 27

Stejně vyhledá za druhou polovinu slova „ebmen“ číslo, které činí 19 22 32.

Obě čísla napíše vedle sebe, odtrhne první a poslední a přepočte, jsou-li kontrolní čísla správná.

2 | 1232719223 | 2

Jsou-li správná, rozdělí zbylých 10 číslic na skupiny dle určitého, oběma stranám známého způsobu a nalezne konečně význam každé skupiny a celý telegram si napíše.

Next 4 figures

read the horizontal-before vertical figures.

1st & 2nd or 7th & 8th figures resply:	22	23	24	25	26	27	28	29	
00 ab	mak	mup	noc	oct	ola	oru	pai	puc	00
01 ac	mal	mur	nod	ocu	olb	orv	paj	pud	01
02 ad	mam	mus	noe	ocy	olc	orw	pak	pue	02
03 af	man	mut	nof	ocz	old	orx	pal	puf	03
04 ag	mao	muv	nog	oda	ole	ory	pam	pug	04
05 ah	map	muw	noh	ode	olf	orz	pan	puh	05
06 aj	mar	mux	noi	odi	olg	osa	pao	pui	06
07 ak	mas	muz	noj	odo	oli	ose	pap	puj	07
08 al	mat	mya	nok	ods	olj	osi	par	puk	08
09 am	mau	myb	nol	odt	olk	osk	pas	pul	09
10 an	mav	myc	nom	odu	olm	oso	pat	pum	10
11 ap	maw	myd	non	ody	oln	osp	pau	pun	11
12 ar	max	mye	nop	oeb	olo	ost	pav	puo	12
13 as	maz	myf	nor	oec	olp	osu	paw	pup	13
14 at	mea	myg	nos	oed	ols	osy	pax	pur	14
15 av	meb	myj	not	oef	olt	osz	paz	pus	15
16 aw	mec	myk	nou	oeg	olu	ota	pea	put	16
17 ax	med	myl	nov	oeh	olv	ote	peb	puv	17
18 az	mef	mym	now	oej	olw	oth	pec	puw	18
19 eb	meg	myn	nox	oek	olx	oti	ped	pux	19
20 ec	meh	myo	noz	oel	oly	oto	pef	puy	20
21 ed	mei	myp	nua	oem	olz	ots	peg	puz	21
22 ef	mej	myr	nub	oen	oma	otu	peh	pya	22
23 eg	mek	mys	nuc	oep	omb	oty	pei	pyb	23
24 eh	mel	myt	nud	oer	omd	otz	pej	pyc	24
25 ej	mem	myu	nue	oes	ome	oub	pek	pyd	25
26 ek	men	myv	nuf	oet	omi	ouc	pel	pye	26
27 el	meo	myw	nug	oev	omo	oud	pem	pyf	27
28 em	mep	myx	nuh	oew	omp	ouf	pen	pyg	28
29 en	mer	myz	nui	oex	oms	oug	peo	pyh	29
30 ep	mes	nab	nuj	oez	omt	ouh	pep	pyk	30
31 er	met	nac	nuk	ofa	omu	ouj	per	pyl	31
32 es	meu	nad	nul	ofe	omy	ouk	pes	pym	32
33 et	mev	nae	num	ofi	ona	oul	pet	pyn	33
34 ev	mew	naf	nun	ofo	onb	oum	peu	pyo	34
atd.	atd.	atd.	atd.	atd.	atd.	atd.	atd.	atd.	

Telegrafování dle Vollersova klíče tak důmyslně sestaveného poskytuje ohromných výhod, ale vyžaduje naprosté přesnosti. V obchodech, ve kterých se odesílá denně větší množství kábelogramů, jest zařízeno obyčejně zvláštní klíčové oddělení „code department".

Při luštění klíčových slov postupuje se velmi opatrně. Kontrola, která jest nevyhnutelná, děje se obyčejně tím způsobem, že jeden úředník klíčového oddělení převede telegrafované slovo na oznámení. Text oznámení předá pak úředníku druhému, který nalezne pro ono sdělení klíčové slovo. Jest-li slovo telegrafované totožné s klíčovým slovem, které nalezl druhý úředník, jest to zárukou správného rozluštění onoho telegramu.

B. Praktické případy obchodů zámořských. Důležitější dopisy a doklady.

První případ.

Přímý dovoz rakouského továrníka na pevný účet. Obchod smluví zástupce prodávajícího. Doklady jsou vydány po zaplacení faktury (documents against payment = d/p).

Adam Fischer & syn, Karlín, majitelé továrny na olej, koupí prostřednictvím firmy Eckhoff & Hartmann, Hamburk, od firmy M. Russel & Co., Hamburk,

100 tun čínské řepky jakosti Tientsin Cabbageseed po M 231·— za 1000 kg, cif Hamburk, d/p, naložení v prosinci v Tientsinu. M. Russel & Co. mají filiálky v Londýně, Tientsinu, Tokiu a jinde.

24. listopadu 1913.

M. Russel & Co., Hamburk, děkuji za zakázku, udělenou telefonicky jejich agentovi, firmě Eckhoff & Hartmann, Hamburk, a zasílají smlouvu.

M. Russel & Co., Hamburk, káblují příkaz k naložení řepky do Tientsinu. Dne 2. ledna 1914 dostanou lodní doklady naloděného zboží. Téhož dne zasílají firmě Adam Fischer & syn, Karlín, zatímní fakturu.

4. ledna 1914.

Adam Fischer & syn, Karlín, oznamují svému speditérovi v Hamburku, firmě Schenker & Co., že obdrží lodí „Istria", která připluje z Tientsinu do Hamburka, 100 tun čínské řepky, a žádají za zprávu, kdy asi tento parník do Hamburka dopluje.

6. ledna.

Schenker & Co., Hamburk, oznamují, že parník „Istria“ doplule do Hamburka asi mezi 5. a 10. únorem.

8. února.

Schenker & Co., Hamburk, telegrafují, že parník „Istria“ minul Kuxhaven.

8. února.

Schenker & Co., Hamburk, potvrzují svůj telegram dopisem.

8. února.

Adam Fischer & syn, Karlín, požádají po obdržení telegramu filiálku Anglo-rakouské banky v Praze, aby ihned poukázala firmě Schenker & Co., Hamburk, M 23.529·—.

8. února.

Adam Fischer & syn, Karlín, oznamují firmě Schenker & Co., Hamburk, že dostanou prostřednictvím filiálky Anglo-rakouské banky v Praze M 23.529·—. Žádají, aby tento peníz zaplatili firmě Russel & Co., Hamburk, po vydání lodních dokladů na 100 tun čínské řepky. Dále dají jim příkaz, aby obstarali vylodění této řepky z parníku „Istria“ a přeložení její na labskou loď a další dopravu do Karlína. Větší vzorek mají zaslati k arbitráži firmě C. Heim & Co., Londýn.

10. února.

Schenker & Co., Hamburk, potvrzují příjem dopisu ze dne 8. února. Poukázaných M 23.529·— použijí k vyplacení lodních dokladů.

19. února.

Schenker & Co , Hamburk, zasílají oznámení o odeslání zboží.

19. února.

Schenker & Co., Hamburk, zasílají průměrný vzorek čínské řepky, vyloděné z parníku „Istria“, firmě C. Heim & Co., Londýn, aby obstarala arbitraci.

21. února.

Londýnská firma C. Heim & Co., která obstarává arbitráž pro firmu Adam Fischer & syn, Karlín, jest ovšem znalcem v tomto oboru. Prohlédne dodaný vzorek, a poněvadž jest přesvědčena, že zboží jest dobré jakosti, a že by při arbitráži prodávající nebyl odsouzen ke slevě, od arbitráže upouští. Poplatky za arbitráže jsou totiž dosti vysoké.

9. března.

M. Russel & Co., Hamburk, zasílají konečnou fakturu. Platí se totiž pouze váha zjištěná speditérem při vylodění zboží v Hamburku.

17. dubna.

Schenker & Co., Praha, zasílají firmě Adam Fischer & syn, Karlín, účet výdajů.

I.

Hamburg, den 24.November 1914.

Herren

Adam Fischer & Sohn,

Prag-Karolinental.

Besten Dank für Ihre Bestellung, die Sie uns durch unsere Vertreter Herren Eckhoff & Hartmann, Hamburg, erteilt haben.

Beiliegend übersenden wir Ihnen Kontrakt über die gekauften

100 Tonnen Rapssaat M 231·—, cif Hamburg. Verladung Dezember 1913 in Tientsin.

Hochachtungsvoll

M. Russel & Co.

Kontrakt.

THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION.

THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION

Eckhoff & Hartmann — 1002 — *HAMBURG*

CONTRACT OR TIENTSIN CABBAGESEED.

To Continental Ports.

1913. **3% basis—Sound Delivered.**

Copyright.

Hamburg, 24th November 1913.

1. *Sold* this day *to Messrs Adam Fischer & Sohn, Prag-Karolinenthal* the following *Tientsin* **Cabbage-seed,** viz, About *100* Tons say *Onehundred* Tons (of 2,240lbs. each) 2% more or less, shipment from *Tientsin* during *December 1913* by steamer or steamers direct or indirect with or without transhipment. Viâ Suez Canal. At *M 231·— (Twohundredandthirtyone Marks)* per *1000 kos* net, delivered sound, *cif Hamburg,* including the usual bags. Each shipment to be regarded as a separate contract.

The out-turn to be computed at 1016 kilos. equal to 2,240 lbs. English, to German Ports, and at 1015 kilos. equal to 2,240 lbs. English, to all other Ports.

Proportionate lighterage, if incurred, to be for Buyers' acount. If shipment to French Ports, the Acquits, if incurred, to be for Sellers' account. For the purposes of this Contract the words *steamer* or *steamers* are intended to include any full powered primarily engine driven vessel.

Warranty. 2. The seed is warranted to be of the fair average quality of its description at the time of shipment, to be decided by the Standard Average of THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION for the month in which the seed is shipped, Bill of Lading to be proof of date of shipment in the absence of evidence to the contrary.

Declaration of Shipment. 3. Particulars of shipment with date of bill or bills of lading, marks and number of bags (freight to be payable on arrival at port of discharge by Buyers) shall be declared. Should vessel arrive before receipt of appropriation and extra expenses be incurred, such expenses are to be paid by the Sellers. In cases of re-sales, copy of original appropriation shall be accepted by Buyers if passed on without delay. Buyers shall not object to slight deviations in marks so longs as the seed can be indentified on arrival as the *bona fide* parcel intended to be delivered on the appropriation. Any expenses incurred in consequence of such marks not being in accordance with the appropriation shall be paid by the Sellers. Provisional invoice to be computed upon net shipping weights.

4. Payment to be made in *Marks* on vessel's arrival before *Hamburg* by net cash in exchange for shipping documents and/or delivery order (the latter to be countersigned by Banker, Shipbroker, Captain or Mate if so required), and policy or policies, or certificate, and/or approved letter of insurance for the amount of the Provisional Invoice, Sellers to include risk of fire on dock quays for a period not exceeding 15 days from final landing, plus the freight payable at destination, any amount over to be for Sellers' account. Payment.

5. Should the Sellers be prevented from delivering the seed sold, or the Buyers from taking delivery, by reason of Riots, Strikes, or Lock-outs at the place named for delivery, the time for delivery shall be extended until the operation of the causes preventing delivery has ceased. A strike of the receiver's men only shall not exonerate him from any demurrage for which he may be liable if by the use of reasonable diligence he could have obtained other suitable labour, and in case of any delay by reason of the before-mentioned causes, no claim for damages for such delay shall be made by the receiver of the seed. Strikes, & C.

Should the shipment of the seed sold under this contract be prevented by reason of strikes, riots, or loch-outs at port of shipment, or on any railways feeding such port, shippers shall be entitled at the termination of such riot, strike, or lock-out, to an extension of time for shipment of as much time as was left for shipment prior to the outbreak of such riot, strike or lock-out.

In case of non-fulfilment under above conditions, the date of default shall be similarly dealt with.

Shipper shall give notice by cable within two days after the last day for shipment if he claims an extension of time of shipment.

6. Buyers to provide craft to take delivery when the vessel is ready to discharge and the authorised people at the port of discharge shall be ordered to weigh all the bags, and 2 sound and undamaged bags in every 100 bags shall be emptied to ascertain the tare (said bags being weighed together); they shall also be ordered to sort the seed; damaged and sweepings, if any, to be taken by Buyers with allowances as provided in Clause 8; all charges for weighing (if to Dunkirk only half weighing expenses), taring, sorting and classifying to be for Buyers' account. Should any of the within-mentioned quantity form part of a larger quantity of bags of same mark, no separation or distinction shall be deemed to be necessary. All loose collected and sweepings to be shared *pro rata.* Discharge, sampling and analysis.

The authorised people shall be ordered to take a fair average sample of the bulk out of the bags emptied for taring, and to seal and forward it to THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION, who upon such sample shall determine, by analysis, the percentage of non-oleaginous substances contained therein. In the event of the authorised people being separate agents appointed by Buyers and Sellers, samples shall be taken and sealed by them jointly and shall remain under their mutual control and be deposited daily with the local Exchange Comittee or similar Corporation, Dock Company or Harbour Master, or other independent party agreed upon (any charges incurred to be equally divided between Buyers and Sellers), when delivered to THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION, to become and be

their absolute property; the charges for sampling and analysing to be divided between Buyers and Sellers. Should either Buyers or Sellers so desire, a further set of samples shall be taken, to be used for reference in case of dispute and dealt with in the same way as above; the cost of this second set to be for account of the party demanding same, and notice of such demand to be given before commencing discharge.

Basis of admixture.

7. The percentage of admixture having been ascertained, non-oleaginous substances shall be considered valueless. The agreed standard of admixture shall be equall to 3% of non-oleaginous substances, and if the amount of admixture exceed it, the difference to be deducted from the contract price. In any case where a shipment of seed bearing one mark is divided between two or more Buyers, the analysis of the sample (or samples) representing the entire shipment of such mark shall be accepted as the final analysis of each delivery, except when the Buyer desires his parcel kept separate from other Buyer's, in which case notice must be given in writing to the Shipper's representative at port of discharge on or before vessel's arrival.

Condition.

8. Should the seed on arrival not prove equal to above warranties, be sea or ortherwise damaged, or out of condition, this contract is not to be void, but the seed, as well as the sweepings, is to be taken with an allovance to be fixed by agreement or by arbitration as provided under Clauses 9 and 13.

Notice of Arbitration.

9. Notice of Arbitration as to quality, with name of Arbitrator, to be given by party claiming arbitration within 14 days of the Standard for the month being made; and as to other claims within 14 days of arrival of vessel at port of discharge. The other party to name and instruct his Arbitrator within 7 days of receipt of such notice. Intermediate Buyers to pass on all communications within 24 hours of receipt. Arbitration to be held within 6 weeks of Standard being made, unless Buyer's and Seller's Arbitrators or Umpire agree to extend the time.

Cancelment.

10. This Contract is to be void as regards any portion shipped that may not arrive by the vessel or vessels declared against this Contract and also if shipmend or delivery be prevented by embargo, hostilities, prohibition of export or blockade or any case of force majeure.

Default.

11. In default of fulfilment of contract by either party, the orther party at his discretion, shall, after giving notice in writing, have the right of re-sale or re-purchase, as the case may be, and the defalter shall make good the loos, if any, by such re-purchase or re-sale, on demand. And in case either party shall suspend payment of his debts or commit an act of bankruptcy, the other party shall, after giving notice in writing to the party so suspending payment or committing an act of bankruptcy, by leaving the same at his office, and notwithstandig notice of any act of bankruptcy, be entitled immediately to re-sell or re-purchase, as the case may be, and shall also be entitled to be paid by the party so suspending payment or committing an act of bankruptcy, or to prove against his estate, whether wound up in bankruptcy or ortherwise, for the loss, if any, or shall account for the profit, if any, occasioned by such re-sale or re-purchase. If the party liable to pay shall be dissatisfied with the price of such re-sale or re-purchase, the price shall be settled by arbitration forthwith, or in the event of the right of re-sale or re-purchase not beingt exercised, the damages, if any, for which the party in default or

suspending payment, or committing an act of bankruptcy, or his estate may be liable, shall be settled by arbitration. Seller shall be held to be in default should tender not be made whithin the limit of time specified for appropriation in this Contract.

Domicile & C.

Buyers and Sellers agree that, for the purpose of proceedings, either legal or by arbitration, this Contract shall be deemed to have been made in England and to be performed there, any correspondence in reference to the offer, the acceptance, the place of payment or otherwise notwithstanding, and the Courts of England or Arbitrators appointed in England, as the case may be, shall, except for the purpose of enforcing any Award made in pursuance of the Arbitration Clause thereof, have exclusive jurisdiction over all disputes which may arise under this Contract. Such disputes shall be settled according to the law of England, whatever the domicile residence, or place of business of the parties to this Contract may be or become. Any party to this Contract residing or carrying on business in a foreign country, shall, for the purpose of proceedings, be considered as ordinarily resident or carrying on business at the Consulate in London of the country of his residence or place of business. Any party to this Contract residing or carrying on business either in Scotland or Ireland, or any Colony or Dependency of the United Kingdom, shall, for the purpose of such proceedings, be considered as ordinarily resident or carrying on business at the Office of THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION, and being a party residing or carrying on business in Scotland shall be held to have prorogated jurisdiction, as against himself, to the English Courts, and being a party residing or carrying on business in Ireland, shall be held to have submitted to the jurisdiction, and to be bound by the decision of the English Courts. The service of proceedings upon a party residing or carrying on business in a foreign country, by leaving the same at such Consulate, and upon a party residing or carrying on business either in Scotland or Ireland, or in any Colony or Dependency of the United Kingdom, by leaving the same at the Offices of THE INCORPORATED OIL SEED ASSOCIATION, together with the posting, in a registered cover, of a copy of such proceedings to the address abroad, or in Scotland or Ireland, or in any Colony or Dependency of the United Kingdom, of such party, shall be deemed good service, any rule of law or equity to the contrary notwithstanding.

Arbitration.

All disputes from time to time arising out of this Contract, including any question of Law appearing in the proceedings, whether arising between the parties hereto, or between one of the parties hereto, and the Trustee in Bankruptcy of the other party, shall be referred to arbitration according to the Rules appended to this Contract, and this stipulation may be made a Rule of any of the divisions of His Majesty's High Court of Justice in Ireland, on the application of either contracting party, for the purpose of enforcing an Award against a party residing or carrying on business in Ireland. Neither Buyers, Sellers, Trustee in Bankruptcy, nor any other person claiming under either of them, shall bring any action against the other of them in respect of any such dispute until such dispute has been settled by the Arbitrators, Umpire, or Committee or Board of Appeal, as the case may be, and it is expressly agreed that the obtaining an Award from either tribunal, as the case may be, shall be a condition precedent to the right of either contracting party to take any legal proceedings against the other in respect of any claim arising out of this Con-

tract. All costs of or connected with the stating and argument of any Special Case for the opinion of the Court on any question of law arising in the course of the reference shall be borne and paid by the party requiring the same to be stated unless or except so far as otherwise determined by the Award to be made in the reference.

Signature M. Russel & Co.

M. RUSSEL & CO.
*
HAMBURG

RULES.

ARBITRATION.

I. Any dispute arising out of a contract embodying these rules shall be referred to arbitration in London, each party appointing one arbitrator, who shall be a person engaged in the Oil Seed trade, and such arbitrators shall have the power to appoint an umpire, whe shall be a person engaged in the Oil Seed trade, whose decision in case of disagreement is to be final.

II. The arbitration fees to be paid by the party against whom the decision is given, except when allowances are fixed by arbitration on country damaged or on seed damaged during the voyage; in such cases the fees to be equally divided, also in other cases, where, in the opinion of the referees, they should be so treated.

III. In the event of one of the parties refusing to appoint an arbitrator, or neglecting to do so for seven days after notice in writing of such an appointment by the other (such notice to be delivered personally or left at the usual place of business of the party so omitting to appoint), or in case the arbitrators shall not within seven days after their appointment agree to an award or appoint an umpire, or in case after the appointment of such arbitrators or umpire they or he or any of them shall die, or refuse to act, or become incapable of acting, and the party or parties with whom their or his appointment originally rested shall omit to appoint a substitute within three days after notice of such death or refusal, or incapacity, the upon

application by either of the disputing parties, and provided the applicant at the same time pays to the Secretary of The Incorporated Oil Seed Association the sum of L. 2. 2s. 0d., the Executive Committee shall appoint an arbitrator or arbitrators, or umpire, to fill the vacancy or vacancies so arising.

IV. Every award shall be in writing on an official form to be supplied by the Association, and the arbitrators or umpire shall have power to award the costs of and connected with the reference, and may assens the same at a fixed sum if they or he shall think fit.

V. In case either party shall be dissatisfied with the award a right of appeal shall lie to the Committee of Appeal of The Incorporated Oil Seed Association provided it be claimed by notice given to the Secretary of the Association not later than 12 o'clock on the 7th day after the date of the award (Sundays and holidays not to count) and provided also that the Appellant at the same time do pay to the Association as a fee for the Appeal the sums following, viz.:—If the Appelant be a member or be a firm with one partner at least who is a member, L. 15. 15s. 0d., and in any other case L. 21.

VI. The appeal shall be determined by a Board of Appeal in accordance with the Articles of Association for the time being of the Incorporated Oil Seed Association. No member of the Committee of Appeal who has an interest in the matter in dispute or who has acted as arbitrator or umpire in the case shall vote on the question of the appointment of members of the Board of Appeal or shall be apointed a Member of the Board of Appeal.

VII. The Board of Appeal shall confirm the Award appealed from unless not less than three of the members of the Board of Appeal decide to vary such Award. The Board of Appeal may award the payment of the costs and expenses of and incidental to the appeal but the appeal fee shall follow the award unless three of the members of the Board of Appeal shall direct otherwise. The award of the Board of Appeal whether confirming or varying the original award shall be signed by two members of the Board of Appeal and countersigned by the Secretary of the Association and when so signed shall be deemed to be the award of the Board of Appeal and of the Committee of Appeal and shall be final and conclusive in all cases.

VIII. Any notice may be delivered personally or left at the place where the party to whom it is to be delivered is carrying on or (by reason of the provisions of the contract) is to be considered to be carrying on business.

M. Russel & Co.
Hamburg-London-Japan.
Bank-Konto: Deutsche Bank.
Filiale Hamburg.

China-Depart.

HAMBURG 36, 2. Januar 1914.
Neuerwall 70-74 — Paulsenhaus.

Interims-Faktura

für Herren *ADAM FISCHER & SOHN, Prag-Karolinental,*

über 100 Tonnen Tientsin Cabbageseed

per Dampfer *„Istria"* nach *Hamburg.*

Kontrakt *vom 24. November 1913* durch Herren *Eckhoff & Hartmann.*

K 239	*1300 Sack Cabbageseed*		
	Brutto: 227500 lbs		
	Tare: 2925 „		
	Netto: 224575 „		
	= 101857 Kos.		
	à M 231·— pr. 1000 Kos.		*M 23529 —*
			S. E. & O.
	cif Hamburg	*ppa. M. Russel & Co.,*	
		W. Hoffmann.	
	Zahlung: Netto Kassa		
	gegen Dokumente		
	bei Ankunft		
	Connossements-Datum		
	27./XI. 1913.		

IV.

Prag-Karolinental, 5. Jänner 1914.

Herren
Schenker & Co.,
Hamburg.

Wir bekommen durch den Dampfer „Istria", der sich auf dem Weg von Tientsin nach Hamburg befindet,

100 Tonnen Rapssaat und bitten um gefl. Mitteilung, wann dieser Dampfer voraussichtlich in Hamburg eintreffen wird.

Wir danken Ihnen im voraus und zeichnen

in aller Hochachtung
Adam Fischer & Sohn.

V.

Hamburg, den 6. Jänner 1914.

Herren
Adam Fischer & Sohn,
Prag-Karolinental.

In höflicher Erledigung Ihrer werten Anfrage vom 4. d. M. erlauben wir uns Ihnen mitzuteilen, dass der Dampfer „Istria" voraussichtlich zwischen 8. und 10. nächsten Monats hier eintreffen dürfte.

Wir notieren uns, dass Sie aus diesem Schiff

100 Tonnen Rapssaat

zu empfangen haben und werden Ihnen die Ankunft des Schiffes rechtzeitig draten.

Hochachtungsvoll
Schenker & Co.

VI.

Fischer Ölfabrik

Karolinental.

Dampfer „Istria" gestern Cuxhaven passiert.

Schenkero.

VII.

Hamburg, 8. Februar 1914.

Herren

Adam Fischer & Sohn,

Prag-Karolinental.

Wir drateten Ihnen heute, dass der Dampfer „Istria" gestern abend Cuxhaven passierte, was wir hiemit bestätigen.

Wir sehen Ihren weiteren Nachrichten baldigst entgegen und zeichnen

hochachtungsvoll

Schenker & Co.

VIII.

V Karlíně, dne 8. února 1914.

P. T.

Filiálka Anglo-Rakouské banky

v Praze.

Račte vyplatiti ihned na náš účet fě Schenker & Co., Hamburk,

M 23.529·—, t. j. marek dvacet tři tisíce pět set dvacet devět a účtovati nám je co nejlevněji.

S dokonalou úctou

Adam Fischer & syn.

IX.

Prag-Karolinental, 8. Feber 1914.

Herren

Schenker & Co.,

Hamburg.

Ihr heutiges Telegramm in der Hand.

Wir überwiesen Ihnen heute durch die Filiale der Anglo-Österreichischen Bank, Prag,

M 23.529·— und bitten, diesen Betrag an die dortige Firma M. Russel & Co. gegen Ausfolgung der Verschiffungsdokumente auf

100 Tonnen Rapssaat auszahlen zu wollen.

Wir bitten, die Ware aus dem Dampfer „Istria" zu übernehmen und nach Ermittlung des Gewichts durch Schlepper nach Karolinental weiter zu expedieren.

Wollen Sie, wie gewöhnlich, ein Ausfallmuster an die Herren C. Heim & Co., London, zur Arbitrierung abschicken.

Indem wir noch bitten, bei der Übernahme der Sendung die nötige Sorgfalt anzuwenden, zeichnen wir

hochachtungsvoll

Adam Fischer & Sohn.

X.

Hamburg, den 10. Februar 1914.

Herren

Adam Fischer & Sohn,

Prag-Karolinental.

Wir bestätigen höflichst den Empfang Ihres geehrten Schreibens vom 8. d. M. Die uns überwiesenen

M 23.529·— werden wir zur Bezahlung der Dokumente über

100 Tonnen Rapssaat aus D. „Istria" verwenden.

Die Behandlung und Verladung werden wir vorschriftsgemäss ausführen und zeichnen

hochachtungsvoll

Schenker & Co.

Schenker & Co.
INTERNATIONALE SPEDITIONEN,
HAMBURG.
Fernsprecher: Gruppe 8.
Nr. 4125, 4126, 4127, 4128, 4129, 4130, 4131.
Telegramme: Schenkero, Hamburg.
Bank-Konto: Deutsche Bank, Filiale Hamburg und Reichsbank.
Postscheckkonto: Hamburg No. 4839.
Erfüllungsort: Hamburg.

HAMBURG, den 19./II. 1914.

Berichtigung und

Verladungs-Anzeige

w/ 17/II.

für Herren Adam Fischer & Sohn

Prag-Karolinental.

Abt.: M 15026.

über hier eingetroffene und vorschriftsmässig mittels Schlepper # 5. Sr. Böhme an Ihre w/ Adresse nach Prag-Karolinental am 16./2. verladene Güter:

Zeichen	Nummer	Stück-zahl	Art der Verpackung	Inhalt	Btto-Gewicht kg	empfangen von
K		1300	Sack	Rapssaat	101224	M. Russel & Co.
259				Ta 26/26 kg		hier
						aus D. „Istria"

Für alle uns erteilten Aufträge gelten die „Allgemeinen Bedingungen", festgestellt vom Verein Hamburger Spediteure, gültig ab 1. Januar 1910.

XII.

Hamburg, den 19. Februar 1914.

Herren

C. Heim & Co.

London, E. C.

214, New Oxford street.

Gleichzeitig übersenden wir Ihnen ein Ausfallmuster aus einer Partie von

100 Tonnen Tientsin Cabbageseed ex D. „Istria", die Herren Adam Fischer & Sohn, Prag-Karolinental, cif Hamburg, Verladung Dezember in Tientsin, gekauft haben.

Wir bitten, für die genannte Firma das Nötige zu besorgen, und zeichnen

hochachtungsvoll

Schenker & Co.

XIII.

London, E.C., den 21. Februar 1914.

Herren

Adam Fischer & Sohn,

Prag-Karolinental.

Wir haben von den Herren Schenker & Co., Hamburg, ein Ausfallmuster von Tientsin Cabbageseed ex D. „Istria" bekommen.

Da die Qualität dieser Ware eine recht gute ist, so haben wir von der Arbitrierung Abstand genommen, da fast gar keine Aussicht auf eine Vergütung vorhanden ist.

Wir bitten, uns zur Deckung unserer Spesen £ -.1.6 senden zu wollen, u. zeichnen

hochachtungsvoll

C. Heim & Co.

XIV.

Hamburg, den 9. März 1914.

Herren

Adam Fischer & Sohn,

Prag-Karolinental.

Beiliegend übersenden wir Ihnen Finalfaktura über

1300 Sack Rapssaat aus D. „Istria", die mit

M 446.55 zu Ihren Gunsten schliesst. Zum Ausgleich legen wir

M 446.55, Scheck a/Deutsche Bank, Berlin, bei.

Indem wir hoffen, dass Sie uns bald mit einem neuen Auftrag beehren werden, zeichnen wir

mit aller Hochachtung

M. Russel & Co.

Finalfaktura.
Scheck a/Berlin.

PORT *Capetown*

Tho's Meadows & Co. — as agents

therwise) by Steamer, Rail, Craft, Sailing Vessel, and/or
id re-shipped, at Merchant's risk but Ship's expense

is Master, or other Steamer,
Two Packages Merchandise,

red subject to the exceptions and conditions enumerated
petown

heir Assings. Freight, Primage and Charges payable on
on the Goods for all Freight, Primage and Charges until
ork-Antwerp rules, 1890, and charges as accustomed.

id Vessel hath affirmed to three Bills of Lading, all of
he others to stand void.

ls *6th* day of *May* 1914.

ferred to above: —

nemies, Pirates, Robbers or Thieves by Sea or Land, whether in the service of the Company Board, in Hulk or Craft, or on Shore, or any accidents, loss or damage whatsoever arising Steam Navigation, or from Perils of the Sea or of Land or Rivers, of whatever nature or on any act, neglect, or default whatsoever, of the Pilot, Master, Officers, Crew, Engineers, patching and navigating the Vessel, or otherwise, or from detention, delay, or deviation, however

M. Russel & Co.
Telephon: Gruppe 8, 2729, 2730.
Bank-Konto:
Deutsche Bank, Filiale Hamburg.

China Depart.

Hamburg 36, den 9. März 1914.

Herren Adam Fischer & Sohn,

Prag.

K
239

Final-Faktura über
1500 Sack Cabbageseed aus D. „Istria"

Brutto: 101224 Kos.			
Tare: 1500 "			
Netto: 99924 Kos.			
à M 231.- per ‰ Kos.		M	23.082 45
Ihre Zahlung . . .		"	23.529 —
Zu Ihren Gunsten . .		M	446 55

ppa. Russel & Co.
W. Hoffmann

South African Royal Mail Service

THE UNION CASTLE MAIL STEAMSHIP COMPANY, LTD.

DONALD CURRIE & CO., Managers, LONDON.

PORT *Capetown*

Received in apparent good order and condition from *Tho's Meadows & Co. — as agents*
to be conveyed to CAPETOWN (by direct route or othervise) by Steamer, Rail, Craft, Sailing Vessel, and/or other conveyance and there transhipped or landed and re-shipped, at Merchant's risk but Ship's expense throughout, on board the STEAM SHIP *„Britain"*
whereof is Master, or other Steamer,
Two Packages Merchandise,

being marked and numbered as per margin, to be delivered subject to the exceptions and conditions enumerated below in like good order and conditions at or off *Capetown*
unto *order*
or to his or their Assings. Freight, Primage and Charges payable on shipment, ship lost or not lost; the ship retaining a lien on the Goods for all Freight, Primage and Charges until paid, whenever and wherever payable; average as per York-Antwerp rules, 1890, and charges as accustomed.

In Witness whereof the Master or Agent of the said Vessel hath affirmed to three Bills of Lading, all of this tenor and date, one of which being accomplished, the others to stand void.

Dated at *Southampton* this *6th* day of *May* 1914.

The following are the exceptions and conditions referred to above: —

1.—*The Company are not liable for, or for the consequences of, the Act of God, the King's Enemies, Pirates, Robbers or Thieves by Sea or Land, whether in the service of the Company or not, Restraint of Princes, Rulers and People, Vermin, Jettison, Barratry, Fire on Board, in Hulk or Craft, or on Shore, or any accidents, loss or damage whatsoever arising from Explosion, Collision, Heat, Machinery, Boilers, Coal dust, Fuel, and Steam and Steam Navigation, or from Perils of the Sea or of Land or Rivers, of whatever nature or kind soever, or from Strikes, Lock-outs, Trade Disputes, or Labour Disturbances, or from any act, neglect, or default whatsoever, of the Pilot, Master, Officers, Crew, Engineers, Stokers, or any Agent or Servant of the Company, or any person or persons in providing, despatching and navigating the Vessel, or otherwise, or from detention, delay, or deviation, however caused.*

2.—*It is expressly declared that the Company are not liable for loss or damage occasioned by any defects whatsoever in the Hull, Machinery or equipment of this Vessel or of any other vessel or vessels to which the goods may be transferred under this Bill of Lading, whether said defects existed before the commencement of, or arose or developed during the voyage, provided that reasonable diligence has been used to ensure the vessel or vessels at starting being seaworthy and fit for the carriage of the goods.*

3.—*The Company are not responsible for any detention, deviation or non-delivery consequent upon the terms or conditions of any Postal, Transport, or other Special Service Contract which may for the time being be entered into by the Company.*

4.—*Liberty is reserved to tranship or land and re-ship the said goods into any other Steamer or Sailing Vessel at the Company's expense and at Merchant's risk, also to proceed to or call at any Port or Ports, place or places, either in or out of the course of the voyage either backwards or forwards, for any purpose or at any time whatsoever, and to sail with or without Pilots, and to tow and assist vessels in all situations.*

5.—*Weight, Contents, Value, Marks and Numbers unknown, and the Company are not responsible for inaccurate description of Goods shipped, or for Drainage, Leakage, Breakage, Rust, Sweat, Decay, Putrefaction, Destruction by Vermin, or any loss or damage arising from the nature of the goods, or from contact with or proximity to other goods; nor for damage on shore, or any loss or damage caused by prolongation of the voyage. All perishable articles are carried at Shipper's risk. Fruit and other perishable articles may be carried on deck when practicable, but wherever stowed are carried at Shipper's risk.*

6.—*The Company will not be responsible for due delivery unless each package is distinctly marked with the name of the Port for which it is destined, nor for any loss or damage arising from defective packing or inadequate protection, or from insufficiency of Address or obliteration or absence of Marks or Numbers.*

7.—*In the event of Quarantine being imposed at any Port, or of the existence of Infectious Disease or any other cause likely, in the judgment of the Master, to detain the Steamer, or to interfere with the due performance by the Steamer of any Postal, Transport, or other Special Service Contract entered into by the Company, the Goods may be discharged into any Vessel, Lighter, Craft, or Depot, or at next Port of call, and any such discharge shall be considered a final delivery of the Goods under this Bill of Lading.*

8.—*The Master shall be at liberty, although not bound, to commence or proceed with the discharge of cargo at all times and in all circumstances. Immediate delivery of the cargo shall be taken from the steamer as it comes to hand; any failure to do so shall render the Consignee liable for all expenses consequent on such failure, and the Goods may be conveyed to any other Port or place, and shall be at Merchant's risk from the time when delivery should have been taken. If, in the judgment of the Master, the prevalence of bad weather, or any other impediment, renders communication with the shore or the immediate discharge of Cargo unadvisable or impracticable, the Goods may be conveyed to any Port or place, Ports or places and brought back by the Steamer or any other ship or conveyance to the Port of destination or transhipment, and if any such impediment as aforesaid then renders the immediate discharge of the goods unadvisable or impracticable they may be conveyed to and landed at any other Port, at the Merchant's risk throughout, and any such discharge shall be considered a final delivery of the Goods under this Bill of Lading. The Company will not under any circumstances be liable for delay or loss arising through over-carrying.*

9.—*At all Ports and places of delivery the Goods may be delivered, into craft or otherwise, to the Harbour Board or other Port Authority or their Agents, according to the rule or custom of the Port, or they may be landed, lightered, or put into Receiving Ship, Hulk or Warehouse by the Company or by Agents nominated by the Company. All lighterage, landing, warehousing, or other expenses after the Goods leave the Steamer's deck shall be payable by the Consignee unless otherwise arranged at time of shipment, and in every case the liability of the Company shall cease and the Consignee shall bear all risk after the Goods leave the deck of the Company's Steamer.*

10.—*The Company are not responsible for any consequences arising from the Sanitary or other Regulations of Government or Local Authorities, which may prevent or delay the disembarkation of the Goods. The Company will not be liable for any claim for loss, short delivery, or damage, unless shewn upon the receipts given or tallies taken at the time of discharge of the Steamer. No claim that may arise in respect of Goods shipped under this Bill of Lading will be recoverable unless made at the Port of delivery within seven days from the completion of the Ship's discharge there.*

11.—*It is not guaranteed that space will be available for Cargo at Ports of transhipment.*

12.—*Specie will not be shipped or landed at Ports abroad by the Company; it will only be delivered on presentation of the Bills of Lading, properly endorsed, on board; it may be carried on at Consignee's risk if delivery is not taken during the Vessel's stay in Port, and in every case the liability of the Company shall cease when the Specie leaves the Steamer's deck.*

13.—*Where Goods are to be received on board from craft alongside, or to be discharged into craft alongside, they shall be so shipped or discharged at the sole risk of the Shipper or Consignee, and the Company shall not be liable for any accident, loss or damage happening to the Goods during or arising out of such shipment or discharge under any circumstances whatever.*

14.—*If on arrival at the Port of destination the importation of the Goods carried should be prohibited, the Company may, at their option, either jettison the Goods or otherwise dispose of them, or carry them back to the Port of shipment or transhipment, and land the same there at the risk and expense of the original Shippers, and the Company shall have a lien upon the Goods for all freight and charges.*

15.—*Freight is chargeable in all cases on the weight, measurement or value of the Goods at the Company's option, and on each package at the rate applicable to Goods of the highest class contained therein. For the purpose of ascertaining the amount of freight to be charged the Shipper shall declare the true contents and value of each package, and any failure to make such declaration, or the making of any incorrect or insufficient declaration, shall release the Company from all responsibility, and shall entitle them to charge double freight calculated according to the true contents and/or value of the Goods, such double freight being a liquidated claim and not a penalty.*

16.—*The Company will not be accountable for Gold, Silver, Bullion, Specie, Jewellery, Ostrich Feathers, Precious Stones, Precious Metals, or other articles of value, unless the Bills of Lading are signed for such Goods and the value declared therein; nor beyond a value of One Hundred Pounds per freight ton (and relatively for any portion thereof) of Goods of any kind, nor beyond the amount of One Hundred Pounds for any package exceeding one freight ton, and in the event of any claim arising for loss or damage the Company shall have the option of settling same at invoice price or at the ascertained market value on the date of arrival.*

17.—*All fines, losses, costs, damages, or expenses caused by detention of Ship or Cargo, arising from any omissions or errors herein, or from any omission of or errors in particulars or documents required by the authorities at any of the Ports of shipment, transhipment or discharge, shall be borne by the Consignee of the Goods, and the Ship shall have a lien on the said goods until the same be paid.*

18.—*Every holder of this Bill of Lading shall take it subject to the above-mentioned lien of the Ship for Freight, Primage and Charges, except those for which a receipt is endorsed hereon or attached hereto.*

19.—*This Bill of Lading shall be construed and have effect according to English Law.*

20.—*In accepting this Bill of Lading the Shipper on behalf of all concerned accepts and agrees to all its stipulations, exceptions and conditions, whether printed or written.*

J. M. Currie & Co.

H H
H
H H
CAPETOWN

No. 1/2, 2 cases Cotton goods

Freight prepaid.

Shippers are requested to note particularly the terms and conditions of this Bill of Lading with reference to the validity of the insurance upon their goods.

*** Special attention is called to the sections of the »Merchant Shipping Act«, whereby shippers of Dangerous Goods are required, under a Penalty of L. 100, to mark the nature of the goods on the outside of the packages, and to give written notice of the nature of such goods, and of the name and address of the sender, to the Master or Owner of the Vessel. Shippers contravening these enactements are not only liable to heavy penalties under the Act, but also incur most serious responsibility for any damage to person or to property which may result.

Printed by McCorquodale & Co. Ltd., London.
[B/L. June, 1906] Ref. 280. 10,000—10.08.

Schenker & Co., Prag.
Internationale Spedition.
Postsparkassa-Konto 22389.

Prag, den *17. Februar 1914.*

Spesen-Nota

Stempel 10 h

an

Herren *Adam Fischer & Sohn, Karolinental.*

Position ex 1914	Zahlungen sind an unsere Kassa Prag ohne Portoabzug zu leisten. Deutsche oder französische Valuta effektiv.	M	Pf	K	h
	D. „Istria“				
m					
7045	*Ab Hamburg a/ Schlepper*				
	„5 Böhme“ nach Prag verschiffte				
	K No. 239, 1300 Säcke China				
	Rapssaat 101224 kg				
	Konnossementstempel M 1·—				
	Kai-Landungsgebühren „ 101·30				
	Kai-Absetzgebühren „ 50·70				
	Bemustern, Verpackung u. Porto (nach London) „ 5·50				
	Ladesch., Avise u. Porto „ 1·50	160			
	Zoll K 3542·90				
	ab Zollprovision 3/8 % „ 13·28			35292	62
	Fracht Hamburg-Prag-Karolinental				
	lt. Schluss No. 104 à 91 Pf	9212	20		
		M 1084	120	K 35292	62
	Zahlbar und klagbar in Prag.			*S. E. & O.*	
				Zu Ihren Lasten!	

N. B. Wir ersuchen, diese Frachtnote an unserer Kassa oder nur an den Überbringer eines von uns brieflich avisierten oder signierten Schecks zu bezahlen.

Druhý případ.

Přímý vývoz rakouského továrníka na pevný účet prostřednictvím jeho zástupce v Londýně. Doklady lodní po akceptaci směnky = d/a (documents against acceptance).

Firma M. Beyer & Comp., Vídeň, továrna na prádlo a vývoz ručního vyšívání, má v Londýně svého zástupce, firmu A. Lederer, prostřednictvím jehož prodává své zboží nejenom do Anglie, ale i do anglických kolonií: Jižní Afriky, Australie, New Zealandu a Kanady.

Obchod provádí se tak, že nakupující úředník zámořské firmy navštíví výstavku vzorků vídeňské firmy u londýnského agenta A. Lederera. Prostřednictvím tohoto agenta zašle také firmě M. Beyer & Comp., Vídeň, objednávku.

Objednané zboží musí býti dáno teprve do práce. Pouze nejběžnější zboží (stock lines) má vídeňská firma na skladě. Poněvadž jest k výrobě ručního vyšívání zapotřebí značného času — výroba prostřednictvím faktorů — jsou lhůty dodací 3—6 měsíců.

15. prosince 1913.

A. Lederer dočte se v „Commercial Intellegence“, že C. F. Clarke, nakupující úředník firmy Anthony Hordern & Co., Ltd., Kapské Město, která prostřednictvím jeho častěji nakupuje, přijel do Londýna, a že se ubytuje v hotelu „Victoria“. Pozve ho tedy k prohlédnutí nejnovější výstavky vzorků firmy M. Beyer & Comp., Vídeň.

17. prosince.

C. F. Clarke oznamuje svoji návštěvu.

18. prosince.

C. F. Clarke prohlédne si výstavku vzorků a udělí A. Ledererovi zakázku pro firmu M. Beyer & Comp., Vídeň. A. Lederer zasílá téhož dne zakázku firmě M. Beyer & Comp., Vídeň.

21. prosince.

M. Beyer & Comp., Vídeň, potvrzují příjem zakázky firmě Anthony Hordern & Co., Ltd., Kapské Město.

15. ledna 1914.

Anthony Hordern & Co., Ltd., Kapské Město, dostanou od firmy M. Beyer & Comp., Vídeň, potvrzení zakázky a ověří je u své banky v Londýně: London County & Westminster Bank Ltd.

28. dubna.

M. Beyer & Comp., Vídeň, odesílají hotové zboží svému speditérovi, firmě Thomas Meadows & Co., Southampton.

28. dubna.

M. Beyer & Comp., Vídeň, zasílají svému zástupci, firmě A. Lederer, Londýn, trojmo fakturu a tratu a oznamují, že odeslali zboží firmě Thomas Meadows & Co., Southampton, která mu pak zašle konosament. Až obdrží konosament, má odevzdati veškeré doklady London County & Westminster Bank Ltd., Londýn, po akceptování přiložené traty. Akceptovanou tratu má jim vrátiti.

6. května.

Thomas Meadows & Co., Southampton, zasílají firmě A. Lederer, Londýn, konosament a spediční účet.

7. května.

A. Lederer, Londýn, dojde k London County & Westminster Bank Ltd., předloží jí k akceptaci tratu firmy M. Beyer & Comp., Vídeň, a vydá jí pak lodní doklady. Akceptovanou tratu vrací firmě M. Beyer & Com., Vídeň.

7. května.

A. Lederer, Londýn, zasílá firmě Thomas Meadows & Co., Southampton, šek na vyrovnání spedičního účtu.

7. května.

London County & Westminster Bank Ltd., Londýn, zasílá firmě Anthony Hordern & Co., Ltd., Kapské Město, lodní doklady.

1.

London, E.C., 15th December 1913.

C.F.CLARKE, Esq.
Victoria Hotel,
Dear Sir, London, W.

I was very pleased to read in Commercial Intellegence that you are staying in London this week.

Having received from Messrs M.Beyer & Compy, Vienna, a very nice collection of latest novelties of Ladies Underclothing in Bohemian embroidery, I should be very pleased, if you would kindly call and see our collection.

As Messrs M.Beyer & Compy of Vienna do a very large business in these goods, I am sure that they can deliver the best goods to lowest prices.

Awaiting your kind visit, I beg to remain, Dear Sir,

Yours very truly
A.Lederer.

2.

London, W., 17th December 1913.

Mr.A.Lederer,
42, Wood street,
Dear Sir, London, E.C.

Your esteemed letter of the 15th inst. in hand.

I shall be pleased to call at you to-morrow at 11 o'c, to see the collection of Messrs M.Beyer & Compy of Vienna.

Yours truly
F.C.Clarke.

Cables: Trousseaux, Capetown.
A B C. Code 5th edition used.

Mark and Order Number must be quoted on Invoices and Correspondence relating to them. **Order Nr.** *2163*

Delivery of goods: *May 1st*

18th December 1914.

Order.

H H H H H

Anthony Hordern & Co., Ltd.,

18, Broadway,
Capetown.
Post Office Box 248

Capetown.

Messrs *M. Beyer & Co., Vienna*

Instructions: Order number and Mark must be quoted. Invoice in triplicate, deducting trade discount for Customs Purposes, in same handwriting as the body of the Invoice, and all to have printed heading. Measurements and Weights to be marked on Invoices and also on Cases. Order Number must be put on all Invoices.

10	*dozen Chemises No. 2476/77*	*42/6*
15	*„ „ „ 2721/42*	*44/6*
20	*„ „ „ 3714/738*	*48/—*
20	*„ „ „ 3822/325*	*64/6*
15	*„ Nightdresses „ 2721/42*	*86/7*
20	*„ „ „ 3714/738*	*92/—*
20	*„ „ „ 3822/325*	*108/—*

Terms: off 7½% trade discount, fob Southampton.
Packing: Tin lined cases, extra.
Payment: 60 days' draft on London County & Westminster Bank Ltd., London, E. C.

Important: All invoices, tickets, boxes, and wrappers to shew composition of goods, and country of manufacture.
If you cannot deliver by time stated, please advise by return. Goods not delivered to date may be cancelled by us absolutely.

4.

London,E.C.,den 18.Dezember 1913.

Herren

M.BEYER & Comp.

WIEN.

Beiliegend übersende ich Ihnen eine Order von Herren Anthony Hordern & Co., Ltd., P. O. B. 248., Kapstadt, die ich heute von ihrem Käufer Herrn C. F. Clare bekommen habe.

Ich bitte, die Order der betreffenden Firma direkt zu bestätigen und zeichne

hochachtungsvoll

A.Lederer.

Orderbogen No.2163.

5.

Vienna,21st December 1913.

Messrs ANTHONY HORDERN & CO.,Ltd.,

Post Office Box 248.

Capetown.

Gentlemen,

We beg to acknowledge with thanks receipt of your esteemed order No. 2163 given us through your buyer Mr.C.F.Clarke on his journey in London.

We have put this order in hands immediately and hope to deliver in time.

The shipping documents will be handed over to London County & Westminster Bank,Ltd.,London,E.C., against acceptance of our draft.

Yours very truly

M.Beyer & Compy.

Copy of Order No.2163.

6.

Capetown,15th January 1914.

Messrs

London County & Westminster Bank,Ltd.,

14,Lombard street,

London,E.C.

Dear Sirs,

We beg to inform you that we have bought from Messrs M.Beyer & Compy of Vienna 120 dozen Ladies Underclothing, to be delivered 1st May a.c.fob Southampton, documents against acceptance of their 2 months' draft.

Insurance will be effected by us here.

Kindly accept their draft to the amount of £ 410.-.- and send us the documents as soon as possible.

Anthony Hordern & Co.,Ltd.

7.

Vienna,28th April 1914.

Messrs Thomas Meadows & Co.

Bromton Road,

Southampton.

Gentlemen,

We have forwarded to-day to your address:

No. 1/2, 2 cases of handembroidered Cotton underclothing as per invoice enclosed.

Kindly have these cases to be put on the S/S „Britain", bound for Capetown.

B/L in triplicate to be sent with your note of charges to our agent, Mr. A. Lederer, 42, Wood street, London, E.C.

Yours very truly

B.Beyer & Compy.

Copy of Invoice.

8.

Wien, den 28. April 1914.

Herrn

A. LEDERER

London, E.C.

Beiliegend übersenden wir Ihnen Faktura in drei Exemplaren über die von der Firma Anthony Hordern & Co., Ltd., Kapstadt, gekaufte Ware. Die 2 Kisten haben wir heute an unsere Spediteure Herren Thomas Meadows & Co., Southampton, expediert.

Wenn Sie von Herren Thomas Meadows & Co., Southampton, Konossement bekommen, so wollen Sie die Verschiffungsdokumente der dortigen Bank London County & Westminster Bank Ltd. einhändigen, welche die beiliegende Tratte akzeptieren wird.

Die Tratte senden Sie uns dann zurück.

Hochachtungsvoll

M. Beyer & Comp.

Faktura in 3 Exemplaren.
Tratte.

Vienna, *28th April 1914.*

Messrs Anthony Hordern & Co., Ltd.,
Capetown.

Bought of Messrs M. BEYER & Comp., Vienna.

... *2* ... Packages forwarded for your account and risk to *Southampton* for shipment to *Capetown.*
... *No* .... Insurance effected ... *by us* ... Item *2163.*

Mark & No.	Dozen	Description	Price	£	s.	d.
H H H H H Capetown No. *1/2*	*10*	*Chemises No. 2476/77*	*42/6*	*21*	*5*	—
	15	„ „ *2721/42*	*44/6*	*33*	*7*	*6*
	20	„ „ *3714/738*	*48/-*	*48*	—	—
	20	„ „ *3822/325*	*64/6*	*64*	*10*	—
	15	*Nightdresses No. 2721/42*	*86/6*	*64*	*17*	*6*
	20	„ „ *3714/738*	*92/-*	*92*	—	—
	20	„ „ *3822/325*	*108/-*	*108*	—	—
				432	—	—
		Off 7½% trade discount		*32*	*8*	—
				399	*12*	—
		Packing 2 c/s à 18/-		*1*	*16*	—
				401	*8*	—

Case No. 1 gross weight 125 kg, net weight 104 kg
„ „ 2 „ „ *130* „ „ „ *106* „
Total „ „ *255* „ „ „ *210* „

Measurement of each case: 4' 2", 3' 6", 3' 0".

10.

Due 1st July in London.

Vienna, 28th April 1914.

Exchange for £ 401. 8.--

At sixty days after date pay this First of Exchange ---------- to our order ---------- the sum of Four Hundred and one Pound eight Shillings Sterling ---------- Value received in ourselves which place to acct. as advised.

To London County & Westminster Bank Ltd.

14, Lombard street,
London, E.C. M. Beyer & Compy.

Telephone No. 458. Telegraphic & Cable Address „Meadows".

Thomas Meadows & Co.

GENERAL SHIPPING, PASSENGER and INSURANCE AGENTS, Freight Contractor and Export Packers.

Goods & Parcels forwarded to America, Australia, New Zealand, South Africa, India and all parts of the world. Baggage stored. Insurance at lowest rates.

14, Bromton Road,
Southampton, *6th May* 1914.

Mr. A. Lederer
42, Wood street,
London, E. C.

Dear Sir,

Herewith we beg to hand you Bill of Lading in triplicate of goods received from Messrs M. Beyer & Compy, Vienna, as per note of charges detailed below.

Awaiting your further favors, we beg to remain, yours truly,
Thomas Meadows & Co.

H H H H H H
Capetown.

No. 1/2, 2 Cases

	£	s.	d.
Customs Entry per „Britain"	—	1	6
Import and Export Bond	—	—	—
Dock Dues	—	1	1
Cartage and Porterage etc.	—	2	—
Freight and Primage	2	10	—
Inland freight and Charges	—	—	—
Postage and Telegrams 3 d Bills of Lading 2/6	—	2	9
Insurance on £ à per cent. and Stamp.	—	—	—
Attending to Shippment and Agency	—	1	—
	2	18	4

per pro Thomas Meadows & Co.
F. W. Green.

3 Bills of Lading.

12.

London,E.C.,den 7.Mai 1914.

Herren

M.BEYER & Comp.

Wien.

Beiliegend übersende ich Ihnen

£ 401. 8.-- per 1.Juli d.J.a/London County & Westminster Bank Ltd.,London,mit Akzept versehen.

Gleichzeitig übersende ich der Firma Thomas Meadows & Co.,Southampton,

£ 2.18.4, mit welchem Betrag ich Ihre Rechnung,Wert heute,belastet habe.

Hochachtungsvoll

A.Lederer.

Tratte.

13.

London,E.C.,7th May 1914.

Messrs Thomas MEADOWS & Co.

14,Bromton Road,

Southampton.

Dear Sirs,

I beg to enclose

£ 2.18.8 cheque o/Anglo-Austrian Bank Ltd.,London Branch, as settlement of your yesterday's Note of charges.

Yours truly

A.Lederer.

Cheque.

14.

London,E.C.,May 7th 1914.

Messrs Anthony HORDERN & CO.,Ltd.,

P.O.B. 248

Capetown.

Gentlemen,

Your esteemed letter of the 15th January a. c. in hand. We beg to enclose Shipping documents on

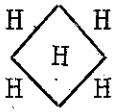

No.1/2,2 Cases Cotton goods

and have debited your account with

£ 401.8.-,value 1st July a.c.

Awaiting your further orders,we beg to remain,Gentlemen,

Yours very truly

London County & Westminster Bank Ltd.

Invoice in Duplicate.

2 Bills of Lading.

Dokončení v příští roční zprávě.

Školní zprávy za rok 1913—1914.

Za přispění sboru učitelského podává ředitel.

A. Obchodní akademie.

I. Správní výbor Obchodní akademie.

(Kuratorium.)

Předseda:

1. Pan JUDr. Jaroslav Brabec, advokát, starosta města Karlína.

Členové:

2. Pan Hugo Demartini, cís. rada, člen městské rady, zástupce okresního výboru v Karlíně.
3. Pan Josef Engelmann, cís. rada, náměstek starostův, továrník, zástupce Obchodního gremia v Karlíně, místopředseda.
4. Pan Karel Gregor, vrchní úředník Zajišťovací banky v Praze, zástupce Všeobecné záložny v Karlíně.
5. Pan Dr. techn. inž. Josef Janatka, vrch. ředitel, zástupce Akc. společnosti strojírny dříve Breitfeld, Daněk i spol. v Karlíně.
6. Pan Josef Janoušek, továrník, zástupce firmy Bratří Janouškové v Karlíně.
7. Pan František Kovář, ředitel Obchodní akademie v Karlíně.
8. Pan JUDr. František Lokay, advokát, náměstek starostův, zástupce obecního výboru v Karlíně.
9. Pan JUDr. Josef Pazourek, řádný profesor c. k. české vysoké školy technické v Praze, zástupce c. k. správy vyučovací.
10. Pan Petr V. Perman, tajemník Obchodního gremia v Karlíně, zástupce Obchodní a živnostenské komory v Praze.
11. Pan Ph. Dr. Jan Plašil, c. k. vládní rada, emer. ředitel c. k. vyšší reálky v Karlíně, zástupce zemského výboru.
12. Pan Jan Samek, člen městské rady, ředitel závodů firmy Dr. F. Zátka, zástupce obecního výboru v Karlíně.

13. Pan Emil Sýkora, cís. rada, velkoobchodník, zástupce Obchodního gremia v Karlíně.
14. Pan Ph. Dr. Petr Zenkl, profesor Obchodní akademie v Karlíně, zástupce Občanské záložny v Karlíně.

II. Sbor učitelský

ve školním roce 1913—1914.

Ředitel:

1. František Kovář, člen c. k. zkušební komise pro učitelství na školách obchodních, vyučoval přírodopisu v ročníku I. A, I. B, úhrnem 6 hodin týdně.

Skuteční učitelé:

2. Ph. Dr. Josef Čada, vyučoval jazyku francouzskému v ročníku I. A, I. B, jazyku francouzskému a korespondenci ve III. A, III. B, IV. A, IV. B, těsnopisu v I. B, úhrnem 24 hodin týdně.
3. Jaroslav David, profesor, stálý přísežný znalec účetnictví c. k. obchodního soudu v Praze, vyučoval algebře a kupeckým počtům v ročníku I. B, účetnictví a obchodní korespondenci ve II. B, III. B, IV. B, řídil cvičný kontor ve 2. pololetí ve IV. B, úhrnem 21 hodin týdně. Třídním byl v I. B.
4. Vlastimil Frida, profesor, vyučoval algebře a politické arithmetice v ročníku I. A, II. B, III. B, IV. B, kupeckým počtům ve II. B, III. B, IV. B, fysice v I. A, úhrnem 21 hodin týdně. Třídním byl ve IV. B.
5. František X. Hackenschmied, stálý přísežný znalec účetnictví a písma c. k. zemského a obchodního soudu v Praze, vyučoval jazyku anglickému v ročníku II. A, II. B, jazyku anglickému a korespondenci ve III. A, III. B, IV. A, IV. B, úhrnem 24 hodin týdně.
6. Ph. Dr. Jan Heidler, profesor, vyučoval dějepisu v ročníku I. A, I. B, II. A, II. B, III. A, III. B, IV. A, IV. B, zeměpisu v I. A, I. B, úhrnem 20 hodin týdně. Třídním byl v I. A.
7. JUDr. Ludvík Scheiner, vyučoval obchodní nauce v ročníku I. A, I. B, II. A, II. B, právu směnečnému ve III. A, III. B, právu obchodnímu a živnostenskému ve IV. A, IV. B, národnímu hospodářství ve IV. A, IV. B, úhrnem 18 hodin týdně.
8. František Skopal, vyučoval jazyku německému v ročníku I. B (první oddělení), jazyku německému a korespondenci ve III. B, IV. A, IV. B, úhrnem 19 hodin týdně. Třídním byl ve III. B.
9. Dr. techn. Arnošt Soukup, inženýr chemie, vyučoval chemii a chem. technologii v ročníku II. A, II. B, III. A, III. B, nauce o zboží a mechan. technologii ve III. A, III. B, IV. A, IV. B, fysice v I. B, řídil praktická cvičení chemická ve III. A, III. B a praktická cvičení z nauky o zboží ve IV. A, IV. B, úhrnem 24 hodin týdně. Třídním byl ve IV. A.
10. Čeněk Vrabec, D. H. H. L., vyučoval kupeckým počtům v ročníku II. A, III. A, účetnictví a obchodní korespondenci ve II. A, III. A, IV. A, řídil ve 2. pololetí cvičný kontor ve IV. A, úhrnem 22 hodin týdně. Třídním byl ve III. A.
11. Ph. Dr. Petr Zenkl, profesor, lektor c. k. české vysoké školy technické v Praze, vyučoval jazyku českému v ročníku I. A, I. B, II. A, II. B, III. A, III. B, IV. A, IV. B, těsnopisu v I. A, úhrnem 24 hodin týdně.

Suplující učitelé:

12. Ph. Dr. Karel Bělohlávek, vyučoval zeměpisu v ročníku II. A, II. B, III. A, III. B, IV. A, IV. B, krasopisu v I. A, I. B, úhrnem 16 hodin týdně.
13. Ph. Dr. František Sedláček, vyučoval jazyku ruskému v ročníku II. A, II. B, III. A, III. B, jazyku ruskému a korespondenci ve IV. A, IV. B, jazyku německému v I. A (první oddělení), jazyku srbochorvatskému ve spojených ročnících III., IV. (společně s posluchači kursu), úhrnem 25 hodin týdně.
14. František Slabý, vyučoval měřictví v ročníku I. A, I. B, algebře a politické arithmetice ve II. A, III. A, IV. A, kupeckým počtům v I. A, IV. A, krasopisu ve II. A, II. B, těsnopisu ve II. B, úhrnem 22 hodin týdně. Třídním byl ve II. B.
15. Václav Smetánka, vyučoval jazyku německému v ročníku I. A, I. B (druhé oddělení), těsnopisu ve II. A, těsnopisu německému ve IV. A, IV. B, psaní strojem ve III. A, III. B, úhrnem 18 hodin týdně.

16. František Widimský, vyučoval jazyku francouzskému v ročníku II. A, II. B, jazyku německému ve II. A, II. B, jazyku německému a korespondenci ve III. A, jazyku vlašskému ve spojených ročnících III., IV. (společně s posluchači kursu), úhrnem 24 hodin týdně. Třídním byl ve II. A.

Kancelář:

Václav Pošik, akcesista městského úřadu v Karlíně, výpomocný úředník kancelářský.

Školníci:

Albert Susa, provisorní školník.
Josef Hájek, výpomocný školník.

III. Kronika.

Ze sboru učitelského vystoupil počátkem školního roku 1913/14 suplující učitel pan Antonín Šafařík, jenž zastupoval ve druhém pololetí školního roku 1912/13 profesora pana Ph. Dra. Jana Heidlera; byl jmenován suplujícím učitelem na vyšší obchodní škole v Kolíně. Kuratorium mu vyslovuje za horlivé působení na zdejším ústavě upřímné díky.

Provisorní skutečný učitel pan Vlastimil Frida byl jmenován obecním zastupitelstvem dne 26. června 1913 dle čl. 20. organisačního statutu definitivním skutečným učitelem s právní platností od 1. května 1913. Toto ustanovení potvrdilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování vynesením ze dne 6. října 1913, č. 42.297.

Ve schůzi kuratoria dne 19. června 1913 byli jmenováni dosavadní suplující učitelé pp. František Slabý a František Widimský suplujícími učiteli na zdejším ústavě až na další ustanovení a pp. Ph. Dr. František Sedláček a Václav Smetánka na dobu školního roku 1913/14. C. k. ministerstvo kultu a vyučování schválilo toto ustanovení vynesením ze dne 8. prosince 1913, č. 53.014.

Provisorní skuteční učitelé pp. Ph. Dr. Josef Čada a František X. Hackenschmied byli jmenováni obecním zastupitelstvem dne 12. listopadu 1913 dle článku 20. organisačního statutu definitivními skutečnými učiteli s právní platností od 16. září 1913.

Vynesením ze dne 9. prosince 1913, č. 52.242 vzalo c. k. ministerstvo kultu a vyučování zavedení nepovinného vyučování jazyku bulharskému na zdejším ústavě, jakož i ustanovení docenta české university pana Václava Dobruského učitelem tohoto předmětu se schválením na vědomí. Do jeho výkladů v kursu docházejí také žáci III. a IV. ročníku akademie.

Školní rok 1913/14 byl zahájen dne 16. září 1913 zápisem žáků, kteří již na ústavě studovali. Zkoušky opravné a doplňovací byly vykonány dne 17. září. Předepsané zkoušky přijímací pro žáky škol měšťanských konaly se jen před prázdninami dne 7. července.

Přihlášky k zápisu na rok 1913/14 byly opět tak četné, že bylo možno vyhověti sotva třetině uchazečů. Při výběru bylo dbáno všech zásad, vylíčených ve III. a IV. roční zprávě. Z 277 žáků, hlásících se do I. ročníku, bylo přijato úhrnem 84 žáků řádných a 4 privatisté z praxe. Přímo do II. ročníku hlásilo se k nám 33 dobrých a výborných kvartánů i kvintánů a 1 sextán středních škol, kteří musili býti odkázáni jako v minulých letech na kompromisní oddělení Československé akademie obchodní v Praze. Z jiných ústavů hlásilo se do II. ročníku 9, do III. 15 a do IV. 8 žáků; z těch byli přijati do III. ročníku 4, do IV. 2, úhrnem 6 nových žáků, kteří se vykázali bezvadným mravným chováním a průměrným dobrým prospěchem. Úhrnem bylo přijato na celý ústav (8 oddělení) 325 řádných žáků a 8 privatistů.

Dne 18. září 1913 bylo žactvo rozděleno do jednotlivých oddělení, přečten disciplinární řád a oznámen rozvrh hodin. Vyučování se počalo dne 19. září a konalo se již od 22. září dle definitivního rozvrhu ve všech odděleních a ve všech předmětech mimo srbochorvatštinu, bulharštinu a vlaštinu, jimž se učí žáci akademie společně s posluchači kursu. Pokračovalo se v něm mimo jmeniny Jejich Veličenstev, památný den 65. výročí nastoupení vlády Jeho Veličenstva a předepsané prázdniny až včetně do 3. července 1914. Dne 4. července byl ukončen školní rok rozdáním vysvědčení.

Rovněž byl veliký nával uchazečů o přijetí do „Jednoročního obchodně dopravního kursu pro abiturienty středních a vyšších odborných škol.“ Ze 185

uchazečů mužských bylo možno vyhověti jen 45, z nichž složilo 11 maturitní zkoušku s vyznamenáním; ženské uchazečky počtem 54, hlavně absolventky lycei a pedagogií, musily býti vesměs odmítnuty, ježto nelze zřizovati v nynější tísnivé době zvláštní oddělení pro dívky.

Čtvrtý školní rok byl na tomto kursu zahájen dne 3. října 1913. Ředitel uvítal posluchače, přečetl disciplinární řád, odevzdal nationale i legitimace a oznámil definitivní rozvrh hodin. Členové učitelského sboru, pp. vrchní tarifní inspektor Ota Schmied a zasilatel Josef Kosta, vyložili účel kursu a poukázali na všecky praktické obory, pro jaké jsou absolventi tohoto kursu obzvlášť způsobilí. Pravidelné vyučování počalo se dne 6. října a konalo se mimo jmeniny Jejich Veličenstev, památný den 65. výročí nastoupení vlády Jeho Veličenstva a předepsané prázdniny až včetně do 27. června 1914. Dne 30. června byl ukončen školní rok rozdáním vysvědčení.

U příležitosti stoleté oslavy mezinárodní bitvy u Lipska vysvětlil professor pan Dr. Jan Heidler při vyučování dějepisu ve zvláštní hodině žactvu každého oddělení veliký význam této bitvy národů v dějinách světových a poukázal na vynikající postavení, jež mělo Rakousko při přípravě a výsledku rozhodujícího boje.

Dne 2. prosince 1913 účastnilo se žactvo zdejšího ústavu slavnosti „Dětského dne“, již pořádala na počest panovnického jubilea Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. organisace karlínského učitelstva ve prospěch „České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém“ a „Mlékového fondu“ pro choré děti českých obecných i měšťanských škol v Karlíně.

Pro nejširší kruhy byly pořádány v tomto školním roce tři večerní kursy, do nichž chodilo úhrnem 72 posluchačů. Kurs účetnictví podvojného konal se od 13. října do 12. prosince 1913 (22 posluchačů), kurs dopravně tarifní od 20. října do 19. prosince (24 posluchačů) a kurs jazyka anglického od 9. prosince 1913 do 28. dubna 1914 (26. posluchačů). Zevrubná zpráva o těchto kursech jest podána ve zvláštních odstavcích.

Ve složení kuratoria stala se jenom nepatrná změna. Zástupce obecního výboru v Karlíně pan JUDr. Jan Vejvar

vzdal se této čestné funkce; místo něho nebyl dosud delegován nový zástupce obecním výborem. Schůzí kuratoria bylo konáno v tomto školním roce 5. Kuratorium vyhovělo se vzácnou ochotou přáním ředitelovým a učitelského sboru. Na doplnění zařízení učebny psaní na strojích a knihovny povolilo částku 2400 K, z níž připadá K 1779·30 za nábytek; na další vybudování kabinetů a knihovny schválilo vydanou částku K 6880·44, na další vzdělání učitelských sil věnovalo v tomto školním roce 2000 K.

Pro učebnu psaní na strojích byly adoptovány nové místnosti, jež stačí pohodlně pro 40 žáků, takže může psáti celé oddělení každého III. ročníku najednou. Do původní učebny psaní na strojích, jež stačila 23 žákům, byla umístěna knihovna žákovská, jsoucí dosud ve společné místnosti s knihovnou učitelskou.

Skutečnému učiteli panu Čeňku Vrabcovi, jemuž povolilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování vynesením ze dne 27. června 1913 č. 21141 stipendium 250 K, udělilo kuratorium podporu K 300 k návštěvě mezinárodního hospodářského kursu v Budapešti, jenž byl konán o prázdninách roku 1913; suplujícímu učiteli panu Františku Widimskému na druhou studijní cestu do Italie, vykonanou o prázdninách roku 1913 K 200. Suplujícímu učiteli panu Ph. Dru Františku Sedláčkovi povolilo podporu 600 K na vydání spisu „Přízvuk podstatných jmen v jazycích slovanských“, skutečnému učiteli panu Ph. Dru Josefu Čadovi 600 K na studijní cestu do jižní Francie o prázdninách roku 1914 a skutečnému učiteli panu Dru techn. Arnoštu Soukupovi 300 K na studijní cestu do obchodních muzeí a průmyslových závodů v Západní Evropě o prázdninách roku 1914.

Ve schůzi dne 26. března 1914 schválilo kuratorium jednomyslně návrhy učitelského sboru na změnu nynější učebné osnovy pro čtyřtřídní vyšší obchodní školy s vyučovacím jazykem českým, při čemž bylo obzvlášť zdůrazněno, že jest žádoucí povznesení vyšších obchodních škol především závislé na kvalitě žactva, ne však na jeho kvantitě. Zostřením přijímacích podmínek pozdvihne se duševní úroveň žactva a v důsledku toho odstraní se zároveň jeho dosavadní přetížení. Vybraný žákovský materiál, jemuž jest naprosto zbytečno opakovati věci známé, jež mají býti podmínkou jeho přijetí, jest sám nejlepším důvodem pro zredukování týdenního počtu

hodin na rozumné minimum; uplatní se v praxi jistě lépe než žactvo nynější, trpící na zdraví celodenním školním seděním až do pozdních hodin večerních. Jednotné zvýšení úrovně prvního ročníku všech vyšších obchodních škol vyžaduje nezbytně zrušení kompromisní organisace tam, kde se dosud udržela. Dobrý středoškolský materiál rozdělí se stejnoměrně na všechny školy, tedy i na venkovské, a zavedení jednotné závazné čtyřtřídní organisace s naprosto stejnými podmínkami přijímacími dodá všem obchodním akademiím v očích široké veřejnosti té vážnosti, jaké si zasluhují.

Kuratorium vyslovuje nejuctivější díky všem P. T. vzácným příznivcům školy, jmenovitě Jeho Excelenci panu tajnému radovi JUDru. Františku Fiedlerovi, jenž i v tomto školním roce účinně zakročil ve prospěch ústavu na rozhodujících místech.

C. k. inspektor vyšších obchodních škol universitní profesor pan JUDr. Kamil Henner vykonal inspekci na zdejším ústavě dne 9., 15. a 19. června 1914.

Zdravotní stav učitelského sboru byl po celý rok uspokojivý, tak že bylo vyučování zcela pravidelné. Pouze v jediném případě bylo třeba delšího zastupování; pan profesor Dr. Petr Zenkl byl stižen chorobou nervovou, i musila mu býti udělena dovolená od 15. dubna do 15. května 1914 za účelem zotavení.

Také žactvo bylo celkem dosti zdrávo; docházení do školy bylo nutno jen v šesti případech k radě lékařské na delší dobu přerušiti. Po přestálé těžké operaci byl jeden žák nucen studovati privátně, tři musili pro vleklou chorobu ve druhém pololetí studia přerušiti a odjeti na zotavenou. Epidemické nemoci na ústavě zdejším vůbec nebyly.

Vrchní městský lékař pan MUDr. Radim Krejčí docházel častěji do ústavu a léčil churavé žáky se vzácnou obětavostí; ředitelství vyslovuje mu za jeho obzvláštní péči nejupřímnější díky.

Dne 12. listopadu 1913 zemřel hodný a pilný žák ročníku III. A

VÁCLAV BĚLÍK

jenž musil v dubnu minulého roku pro chorobu plicní docházku do školy přerušiti. Zákeřná nemoc nedala se už zadržeti ani obětavým lékařským ošetřováním, ani pobytem na venkově. Žactvo a členové učitelského sboru doprovodili ho dne 15. listopadu k věčnému odpočinku na hřbitov olšanský.

Za léčení chudých žáků a za léky bylo v tomto roce vydáno K 625·15.

Sbírky učebných pomůcek, knihovna učitelská i žákovská byly v tomto školním roce opět náležitě rozšířeny. O tom, jak byl celkový náklad K 6880·44 jednotlivým kabinetům rozdělen, podávají správcové sbírek zevrubné zprávy v příslušném odstavci. Hlavní péče byla letos věnována kabinetu obchodních věd a knihovně žákovské. Knihovna i sbírky byly rozmnoženy četnými dary, jež jsou vykázány v příslušných odstavcích. Za vzácné porozumění našim snahám vzdává ředitelství všem šlechetným P. T. dárcům nejuctivější díky.

Žáci četli po celý rok i v měsících jarních velice pilně; knihovna žákovská byla tudíž tak doplněna, že jim bylo možno vyhověti ve všech směrech. Celkem se vystřídalo za rok 3047 knih. Všecka data o tom jsou v zevrubné zprávě knihovníkově.

Porad učitelských bylo konáno za rok na Obchodní akademii 16, z nichž bylo 6 mimořádných. Ve 4 poradách byly projednány návrhy na změnu nynější učebné osnovy pro čtyřtřídní vyšší obchodní školy s vyučovacím jazykem českým na základě vyzvání c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 25. listopadu 1913 č. 50387; tyto návrhy byly vypracovány ve zvláštních schůzích jednotlivých odborných komisí. V dalších mimořádných poradách bylo rokováno o obeslání výstavy obchodního školství při mezinárodní výstavě knižního průmyslu a grafiky v Lipsku 1914; projednány návrhy na osvobození od školného, udělení stipendií, studijních podpor a ustanoveno pořadí vycházek a exkursí do ciziny. Učitelský sbor obchodně dopravního kursu konal za rok 4 porady.

Ústav se těšil četné návštěvě jmenovitě zástupců z kruhů učitelských, závodů obchodních, průmyslových a ústavů peněžních; byly jimi prohlédnuty zejména sbírky, cvičný kontor a moderně zařízená nová učebna psaní na strojích. Dne 12. října 1913 konala se zde schůze zástupců obchodních škol dvoutřídních a čtyřtřídních s vyučovacím jazykem českým v Čechách a na Moravě; bylo usneseno, že se české školy súčastní výstavy obchodního školství při mezinárodní výstavě knižního průmyslu a

grafiky v Lipsku 1914 a zároveň ustanoveno, které předměty budou jednotlivé školy vystavovati. Schůzi byl přítomen inspektor obchodního školství v c. k. ministerstvu vyučování pan Alois Pižl.

Zdejšímu ústavu bylo přiděleno, aby vystavil:

1. Úřední tiskopisy pro správu školy;
2. úřední tiskopisy pro provozování školy;
3. sešity a soubory, jichž se užívá při vyučování jednotlivým předmětům;
4. rozpočty a závěrečné účty od založení školy s přehledným výpočtem, jaký náklad připadá každý rok na jednoho žáka a jaký je čtyřletý průměr;
5. diagramy bursovních obchodů skutečného učitele pana Čeňka Vrabce provedené supl. učitelem panem Františkem Slabým.

Ředitel zastupoval české obchodní školy v Čechách a na Moravě na schůzi „Rakouské representace mezinárodní společnosti pro podporu obchodního školství" konané ve Vídni dne 13. prosince 1913, v níž byla učiněna konečná usnesení stran obeslání výstavy obchodního školství při mezinárodní výstavě knižního průmyslu a grafiky v Lipsku 1914. Rovněž je zastupoval při zahájení této výstavy dne 6. května 1914, byv pozván jakožto spolupracovník ředitelstvím ústředního výboru výstavního.

Se žáky Obchodní akademie, jakož i s posluchači obchodně-dopravního kursu byla vykonána řada exkursí odborných a poučných; obzvláštní význam měly pro ně exkurse do ciziny. Mimo to byly podniknuty se žáky zdravotní vycházky do okolí. O všech vycházkách jest pojednáno ve zvláštních odstavcích.

„Exkursní fond", založený v minulém školním roce, byl vzácnou obětavostí šlechetných P. T. dárců také letos štědře podporován, tak že bylo umožněno několika chudým snaživým žákům zúčastniti se exkursí do ciziny. Podrobnou zprávu o tomto fondu podává jeho správce v příslušném odstavci. Ředitelství vzpomíná všech laskavých darů s upřímnou vděčností.

„Podpůrný spolek pro žáky" vykonal v tomto školním roce opět mnoho dobrého pro chudé a pilné žáky. Jsa vzácnými P. T. dobrodinci štědře podporován udílel obědy, měsíční peněžité příspěvky, podpory na exkurse a opatřil řadě žáků pěkné obleky. Hlavní zdroj příjmů vyplynul z „Uměleckého večera" po-

řádaného dne 13. února 1914 v Obecním domě karlínském; slavná městská rada propůjčila laskavě k tomuto účelu jeho velký sál. Ředitelství vyslovuje nejuctivější díky všem P. T. příznivcům školy, kteří přispěli svým obětavým účinkováním ke zdaru tohoto večera, jakož i všem šlechetným P. T. dobrodincům za vzácné podporování našich snah. Zevrubná zpráva o působení spolku jest podána dále v samostatném odstavci.

S upřímnou vděčností vzpomíná ředitelství konečně vzácných P. T. dobrodinců, kteří udíleli několika chudým a velice hodným žákům večeře a nepřejí si, aby byli zde veřejně jmenováni.

Žákům akademie byla udělena řada stipendií a studijních podpor v úhrnné částce K 1690, jichž výkaz jest uveden zároveň s osvobozením od školného úhrnem K 4000 v samostatném odstavci. Posluchači kursu požívali studijních podpor úhrnem K 395, jež jsou vykázány s osvobozením od školného K 350 v příslušném odstavci kursu. Za všechny tyto podpory, udělené studujícím velice potřebným a pilným, vyslovuje ředitelství šlechetným P. T. dárcům nejuctivější díky.

Na ústav, vydržovaný obětavou obcí karlínskou, kteráž uhradila schodek za rok 1913 K 12.689·14, přispívají stálými ročními subvencemi:

1. C. k. ministerstvo kultu a vyučování; udělilo vynesením ze dne 1. dubna 1914 č. 11114 pro I. půlletí roku 1914 subvenci 7500 K.
2. Zemská správní komise království Českého; nevyplatila dosud subvenci 5500 K, jež byla škole povolena zemským výborem.
3. Okresní výbor karlínský 6000 K.
4. Obchodní a živnostenská komora v Praze 1000 K.

Mimo to přispívají subvencemi po 300 K:

1. Obchodní gremium v Karlíně.
2. Občanská záložna v Karlíně.
3. Všeobecná záložna v Karlíně.
4. Akciová společnost strojírny dříve Breitfeld, Daněk a spol. v Karlíně.
5. Firma Bratří Janouškové v Karlíně.
6. Firma Dr. F. Zátka, společnost s obmezeným ručením v Karlíně.

Všech těchto subvencí vzpomíná ředitelství s nejhlubší vděčností. Rovněž vyslovuje nejuctivější díky za dar 100 K, které

věnovala První Českomoravská továrna na stroje v Praze-VIII. na zařízení školy.

Dne 4. května 1914 odpoledne byla uspořádána francouzská recitace pana Romain Alléona z Paříže v Obecním domě karlínském. Slavná městská rada propůjčila laskavě k tomuto účelu jeho velký sál. Recitaci poctil svou návštěvou francouzský konsul pan M. Laporte. Žáci všech ročníků účastnili se jí četně vedeni jsouce pp. Drem. K. Bělohlávkem, Drem. Jos. Čadou, Drem. Arn. Soukupem a Fr. Widimským. Po proslovu pana Dra. Ferd. Spíška, profesora c. k. reálného gymnasia v Praze v Křemencově ulici, předeslal pan Romain Alléon stručný životopisný nástin jednotlivých autorů a podal prosaické i veršované ukázky vzorné recitace z děl těchto vynikajících francouzských spisovatelů: Madame de Sévigné, Félix Arvers, Viktor Hugo, Barbey d' Aurevilly, Paul et Victore Marqueritte a Jean Aicard. Zdařilá tato recitace byla zakončena doslovem žáka IV. ročníku Jos. Srnce.

Těsnopisných závodů, jež pořádala dne 7. června 1914 Ústřední jednota českých těsnopisců v Praze, účastnilo se 5 žáků akademie a 1 posluchač kursu. V oddělení I. obdržel první hlavní cenu 5 K žák ročníku I. B Karel Pospíšil; v oddělení II. první hlavní cenu 10 K a cenu ústavní 5 K Jos. Němec z roč. III. B, uznání a cenu ústavní 5 K Jan Hledík z roč. II. B, cenu ústavní po 5 K Frant. Třešňák z roč. II. B a Jan Novák z roč. II. A; v oddělení III. cenu ústavní 10 K posluchač kursu Karel Švec.

Pěstování tělesných cvičení bylo doporučováno žactvu při každé příležitosti; výsledek těchto vyzvání jest podán ve zvláštním odstavci.

K abstinenci byli žáci povzbuzováni jako v minulých letech příležitostným poučováním o zhoubném vlivu lihových nápojů. Úplných abstinentů jest na ústavě 62.

Umístění absolventů sledovalo ředitelství zvláštními dotazníky zasílanými občasně rodičům. Absolventi akademie z roku 1912/13 počtem 76 jsou takto umístěni: v závodech obchodních 18 (z nich 3 v závodech otcovských), v závodech průmyslových 23 (z nich 3 v závodech vlastních), v ústavech peněžních 26, u hospodářských společenstev 2, službu vojenskou konají 3, místa dosud snad nemají (na dotazníky nebylo odpověděno) 4, úhrnem 76.

V důsledku toho, že peněžní ústavy přijímají poslední dobou jen velice málo nových sil, jsou absolventi nuceni hledati nyní místa v závodech obchodních a průmyslových, kam měli choditi již dříve četněji.

Činnost učitelského sboru mimo školu měla jednak ráz vědecký a literární, jednak se soustředila ve psaní učebnic pro obchodní a jiné odborné školy, jež vyjdou brzo tiskem. Někteří členové konali veřejné odborné přednášky, jsouce činni v kulturních a humanních institucích; tři členové sboru věnovali své síly Zemskému obchodnímu museu.

Končíc svou zprávu ředitelství děkuje uctivě všem, kdož se přičinili jakýmkoli způsobem o povznesení ústavu. Povinné díky vyslovuje zejména P. T. pánům zaměstnavatelům, kteří se přihlásili o absolventy.

IV. Vynesení a nařízení.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vyzvalo ředitelství vynesením ze dne 3. června 1913 č. 26234, aby byla u příležitosti stoleté oslavy mezinárodní bitvy u Lipska vysvětlena žákům buď při vyučování dějepisu nebo při zvláštní školní slavnosti důležitost této události a vynikající postavení, jež zaujalo Rakousko při přípravách a výsledku tohoto rozhodujícího boje, jakož i při dějinném postupu k tomu se pojícím.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vyzvalo ředitelství vynesením ze dne 24. června 1913 č. 18288, aby sledovalo umístění absolventů svého ústavu s největší pozorností a oznámilo ve zprávě, kterou koncem každého roku tomuto ministerstvu podává, ve kterých odvětvích obchodní praxe byli loňští absolventi umístěni, jsou-li někteří z nich ještě bez místa, nebo zda se věnovali jinému povolání.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vyzvalo ředitelství vynesením ze dne 28. června 1913, aby zaslalo do 3. října 1913 statistický materiál c. k. místodržitelství za účelem zhotovení diagramů pro výstavu obchodního školství na mezinárodní výstavě knižního průmyslu a grafiky v Lipsku v roce 1914, jež budou znázorňovati stav a rozvoj rakouského obchodního školství.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování upozornilo kuratorium vynesením ze dne 10. července 1913 č. 34605 na společenstvo

pro lovení hub v Krapanji u Šibenika přejic si, aby učiněny byly objednávky tabulových hub pro potřebu školy prostřednictvím odboru 25. „Exportförderungsdienst" c. k. ministerstva obchodu u tohoto společenstva.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování prohlásilo vynesením ze dne 15. července 1913 č. 29528, že mají býti předkládány žádosti za vymožení cestovních úlev u cizích vlád, řízené na c. a k. ministerstvo zahraničních záležitostí, služební cestou, t. j. prostřednictvím místodržitelství c. k. ministerstvu kultu a vyučování.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování jmenovalo vynesením ze dne 2. října 1913 č. 44883 řádného profesora c. k. české university v Praze pana JUDra Kamila Hennera opětně inspektorem vyšších obchodních škol s českou řečí vyučovací na funkční období do konce kalendářního roku 1918.

C. k. místodržitelství pro království České upozornilo ředitelství přípisem ze dne 11. října 1913 č. 264393 na základě vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 22. listopadu 1912 č. 43000 na zvláštní články nařízení c. k. ministerstva vnitra v říšském zákoníku z roku 1912 č. 191 o pořádání kinematografických představení, jež se týkají zájmů školy a výchovy.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování prohlásilo kuratoriu vynesením ze dne 15. října 1913 č. 39853, že nelze přiznati absolventům jednoročního obchodně dopravního kursu při zdejším ústavě tytéž výhody při připouštění k učitelské zkoušce pro vyšší školy obchodní, jako absolventům abiturientských kursů přičleněných k vyšším obchodním školám dle nařízení ze dne 21. dubna 1913 č. 14833.

C. k. místodržitelství pro království České oznámilo kuratoriu přípisem ze dne 25. listopadu 1913 č. 374663 na základě vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 20. listopadu 1913 č. 51184, že ministerstvo nenamítá ničeho proti tomu, aby bylo dáno 2. prosince 1913, kteréhož dne hodlá zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež pořádati den ochrany ditek, na zdejší škole prázdno.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vyzvalo kuratorium vynesením ze dne 25. listopadu 1913 č. 50387, aby požádalo učitelský sbor za podání dobrozdání o zkušenostech získaných s dosavadní provisorní učebnou osnovou a o případných přáních na změnu do 15. dubna 1914. Podávaje návrh učebné

osnovy s patřičným odůvodněním změn na základě uceleného svého mínění nechť se učitelský sbor také vyjádří o otázce opětného zavedení zkoušky zralosti za předsednictví státního funkcionáře pro absolventy hlásící se dobrovolně.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování nařídilo vynesením ze dne 9. prosince 1913, č. 56.172, aby se pravidelné školní vyučování započalo po prázdninách vánočních v tomto školním roce výjimečně v pondělí 5. ledna 1914.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vzalo na vědomí vynesením ze dne 9. prosince 1913, č. 53.763 pořádání večerního kursu dopravně tarifního a podvojného účetnictví pro nejširší kruhy.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování nařídilo vynesením ze dne 7. ledna 1914, č. 32.606 ex 1913, aby byly přesné statistické výkazy ústavu předkládány každý rok c. k. místodržitelství nejdéle do 15. srpna.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování nařídilo vynesením ze dne 21. ledna 1914, č. 1671, aby žádost za subvenci byla podána do 20. února 1914 pouze na první pololetí 1914; počínajíc od státního rozpočtového období 1914/15 nechť jest podávána vždy pro běžné státní období rozpočtové (letos do konce září 1914).

C. k. místodržitelství pro království České upozornilo ředitelství přípisem ze dne 24. ledna 1914, č. 397.523 v důsledku vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 3. prosince 1913, č. 2625 K. U. M. na kursy pro další vzdělání záložních důstojníků, aby jich návštěvu členům sboru umožnilo.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování prohlásilo vynesením ze dne 12. února 1914, č. 5193, že bude propůjčeno k umožnění návštěvy mezinárodního hospodářského kursu v Barceloně, jenž se bude konati od 20. července do 9. srpna 1914, pět stipendií po 800 K. Žádosti jest podati služební cestou do konce dubna 1914.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování vzalo na vědomí vynesením ze dne 21. února 1914, č. 6100 pořádání večerního kursu angličtiny pro nejširší kruhy.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování prohlásilo kuratoriu vynesením ze dne 21. února 1914, č. 6566, že nemůže uděliti na ten čas subvenci jednoročnímu obchodně dopravnímu kursu.

C. k. místodržitelství pro království České upozornilo ředitelství přípisem ze dne 24. února 1914, č. 300.522/13 z rozkazu c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 7. září 1913 č. 358

K. U. M., že se nesmějí vyučovací ústavy, vědecké ústavy a budovy duchovních řádů opatřovati zařízeními na jiskrovou telegrafii bez předchozího dorozumění s příslušným c. k. ředitelstvím pošt a telegrafů.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování nařídilo vynesením ze dne 3. března 1914 č. 30221/13, že všechny přípravy k cestám žákovským a studijním do ciziny mají se díti předepsanou cestou služební; ředitelství nemá se obraceti bezprostředně na úřady, podniky a soukromé osoby v cizině, nýbrž má všechna podání říditi na rakousko-uherské úřady zastupitelské v cizině předepsanou cestou.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování upozornilo vynesením ze dne 18. března 1914 č. 6082 na snahy Rakouské společnosti pro školní hygienu ve Vídni a doporučilo členům učitelského sboru přistupovati k ní za členy.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování nařídilo vynesením ze dne 3. dubna 1914 č. 8782, že jest užívati obdobně ve všech případech, ve kterých neexistují na obchodních školách snad zvláštní úředně schválená normativní ustanovení co do postupu při vyloučení žáků, zásad platných pro střední školy, dle vynesení téhož ministerstva ze dne 5. května 1895 č. 9826. Usnesení učitelského sboru na vyloučení žáka musí výslovně zníti, má-li býti vyloučen z veřejného a soukromého anebo jen z veřejného studia.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování prohlásilo kuratoriu vynesením ze dne 1. května 1914 č. 21630/12, aby se dala přednost při výběru kartografických učebných pomůcek, které se zakupují pro ústav, nebo které si opatřují žáci, za jinak stejných poměrů bezpodmínečně těm dílům, které byly zhotoveny a vydány u tuzemských firem.

Dodatek
k vynesením a nařízením.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování nařídilo vynesením ze dne 7. června 1914 č. 26.866 (dodatkem ku svému vynesení ze dne 5. května 1914 č. 11.614), aby se rozdávala vysvědčení na školách obchodních jako na středních školách v sobotu 4. července 1914.

V. Učebná osnova.

A. Předměty povinné.

1. Jazyk český.

Účel učebný: Obor češtiny rozpadá se ve tři části: mluvnickou, slohovou a literární.

Mluvnické vyučování má dvojí úkol: 1. naučiti správnému mluvení a psaní vůbec a v oborech s obchodem souvislých zvláště; 2. připraviti půdu pro učení cizím jazykům.

Vyučování slohové má tyto úkoly: Stilisovati jakékoliv thema správně, stručně a věcně, toť úkol obecný. Ponenáhlu si osvojovati sloh obchodní, totiž písemnosti pro obchodníka potřebné (kromě korrespondence), toť úkol zvláštní.

Kdežto při vyučování slohovém převládá zřetel k praktickým potřebám, má vyučování literární v popředí úkol všeobecně vzdělávací, vlastenecký a vychovávací. Odbor tento rozpadá se na dvě části: nauku o druzích básnických a dějiny české literatury.

Při tom má býti vyučování češtině jakýmsi doplňkem obchodních disciplin, jež má oživovati dílem přehlednými, dílem podrobnějšími články o předmětech zvláště důležitých.

I. ročník, 3 hodiny týdně.

Převládá vyučování mluvnické, čelící ke správnému mluvení i psaní, a zároveň ku přípravě pro učení cizím řečem a k jednotnosti mluvnické theorie.

Mluvnici probrati jest v tomto rozsahu: Z hláskosloví a kmenosloví vyloží se příležitostně (při tvarosloví) jen to, čeho třeba pro porozumění tvarů a pro pravopis. Hlavní váha položí se na tvarosloví v rozsahu Gebauerovy Mluvnice pro vyšší třídy škol středních.

Poněvadž jedná se jmenovitě o správné psaní, nutno učiti mluvnici s křídou a perem v ruce. Samo sebou se rozumí, že tu třeba přihlédnouti také k počátkům skladby. Příklady voleny buďtež také z oborů obchodních.

Vedle mluvnice probírá se parallelně čítanka, obsahující básně, články zábavné, poučné, obsahu obecného i odborného. Ke čteným článkům podává se výklad: a) mluvnický se zřetelem k fraseologii obchodní a k terminologii; b) věcný: obsah článků se připojuje k ostatním vědomostem, jimi se doplňuje; žáci učí se tak užívati svých vědomostí a samostatně mysliti; c) slohový: slohovým rozborem vzorných článků navádějí se žáci k správným disposicím, vypravováním a psaním obsahu, samostatně pozměněného, učí se plynně a logicky stilisovati. Při čtení a výkladu básní — jež se přednášejí z paměti — podávají se stručné biografické zprávy o autorech a probírají se prakticky počátky prosodie a metriky.

Mluvnici a čítanku doplňují pravopisná diktanda a úlohy školní i domácí, k nimž hodí se samostatně pozměněné zpracování článků pročtených, themata z jiných přednášek, hlavně druhu vyprávěcího a popisného (za semestr střídavě 3 úlohy školní — po případě diktanda — a 3 domácí).

II. ročník, 3 hodiny týdně.

Mluvnice z prvního ročníku stále se opakuje a utvrzuje při posuzování úloh domácích i školních a zároveň doceluje probíráním syntaxe (v prvém semestru), a to týmž duchem i methodou, jako v ročníku prvém.

V semestru druhém obmezuje se zřetel grammatický pouze na úlohy a hlavním předmětem učebným stává se sloh. Ježto nelze se naučiti slohu z theorie, vyloží se z theoretické stilistiky jen nejpotřebnější a hlavní péče se věnuje slohovému rozboru vzorných příkladů z čítanky, na nichž žáci si nejlépe osvojí správné disponování a vypracování. Od tohoto napodobení, více méně volného, přejde se znenáhla ke cvičením samostatným na themátech, jež žáci znají ze zkušenosti nebo z probrané látky. Návod a praktické procvičení nejpotřebnějších písemností jednacích (curriculum vitae; soukromé listy; žádosti; kvitance atd.) dovršují cvičení slohová.

Za semestr 6 úloh, střídavě školních a domácích.

III. ročník, 3 hodiny týdně.

Mluvnice a sloh stále se opakují při posuzování úloh. Hlavním úkolem vyučování jest však nauka o druzích básnických. Po stručném úvodě o umění básnickém a jeho významu, o metrice a rhytmice, vyloží se podstata básní epických, lyrických, didaktických a dramatických i jejich druhů, a charakterisuje jejich historický vývoj. Theorie podává se co nejméně, za to buďtež čteny a rozbírány četné ukázky (aspoň jedno klassické drama), z nichž částem zvláště vynikajícím učí se žáci nazpamět. Kde nestačí ukázky, podává se instruktivní obsah a zároveň otvírají se výhledy do světových literatur, antických i moderních (stručné zprávy o velikých básnících a jejich významu a pod.).

V druhém semestru hodina týdně se věnuje význačným zjevům starší literatury, jež charakterisují se čtením ukázek, obsahy atd.

Deklamace básní a volné přednášky jako v ročníku druhém; přednášky mají ovšem themata přiměřeně samostatnější.

Úlohy 4 za semestr (střídavě školní a domácí).

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Vyučování mluvnické a slohové obmezuje se na úlohy a jich posuzování. Hlavním úkolem jsou dějiny literatury české doby novější (od obrození v pol. XVIII. stol.). Výklady nesmějí ustrnouti na suchopárné bibliografii a chladných datech životopisných. Méně důležité se vynechá, za to zjevy významné charakterisují se obšírněji na širokém pozadí kulturněhistorickém a na základě lektury školní i soukromé. Šlechtění vkusu i charakteru věnuje se při tom bedlivá péče.

Úlohy a volné přednášky s themata co možná samostatnými.

Za semestr 4 úlohy (střídavě školní i domácí).

2. Jazyk německý a korrespondence.

Účel učebný: Vyučování němčině má za úkol, aby žáci nabyli co možná největší hbitosti a jistoty v užívání němčiny slovem i písmem, jakož i aby se seznámili na základě četby s nejdůležitějšími zjevy literatury německé novější doby. Zvláštním úkolem jest také důkladné probírání korrespondence jazykem německým.

I. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný: Žák má si osvojiti zásobu slov v životě všedním nejpotřebnějších a má vědomosti těch správně užívati v krátkých a jednoduchých větách.

Jakmile bylo nezbytné z hláskosloví a tvarosloví probráno (člen, slovesa pomocná), počne se ihned čtením článků, obsahujících látku z obecného života, na př.: o škole, o těle lidském, o rodině, o zaměstnání žáků ve dnech všedních a v neděli. (Číslovky budtež hned zde důkladně nacvičeny, jednak spojováním jich s různým udáváním času, jednak cvičením v základních výkonech početních).

Mimo články obsahu popisného, propracované stálými otázkami a odpovědmi, budiž přečteno též několik krátkých a snadných článků obsahu vypravovacího. Těmto pak učí se žáci nazpamět, aby se takto cvičili i ve vyjadřovaní delších, souvislých vět. Samostatné rozmluvy mohou se zapřádati také na základě Hölzlových obrazů. Z mluvnice probere se z konversační cvičebnice zevrubněji: tvarosloví jmen (člen, substantivum, adjectivum, číslovka, zájmeno), sloveso slabé a nejnutnější ze slovosledu; ze slovesa silného jen tolik, co k rozmluvám potřebí.

Školních prací (resp. diktátů) v každém běhu 12. Školní práce jsou buď odpovědi na krátké německé otázky nebo napsání souvislých, dobře propracovaných článků.

II. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný: Rozmnožení zásoby slov a rčení nejdůležitějšími pojmy abstraktními. Schopnost tvořiti správně a rychle delší věty z látky procvičené. Bezpečná znalost tvarosloví.

Látka učebná budiž i zde vybrána ze vhodných článků. Rovněž zde mohou se rozmluvy zaváděti na základě obrazů.

Doplnění tvarosloví systematickým procvičením silného slovesa. Nejdůležitější části ze skladby.

Školní práce: 8 v každém běhu při 4 vyučovacích hodinách v témdni. Jsou to otázky a odpovědi s přečtenými články těsně souvisící. Překlady z češtiny.

III. ročník, 5 hodin týdně.

Účel učebný: Rychlé a jisté porozumění jazyku slovem i písmem. Zvýšená zběhlost v konversaci. Správné vyjadřování jednoduchých myšlenek písmem. Kupecká korrespondence Ze 4 hodin vyučovacích věnují se tři jazyku a jedna korrespondenci.

V hodinách, určených četbě, budtež podávána jen nezbytná vysvětlení grammatická; látka v článcích obsažená budiž zpracována hovory a samostatným vypravováním; výrazy neznámé a zřídka se vyskytující budtež vysvětlovány německy. Lektura zabývá se delšími články prósy dějepisné, popisné, didaktické jakož i odborné; též několik vzorných básní lyrických a didaktických má se přečísti.

Tvarosloví i větosloví opakuje a doplňuje se na základě soustavné mluvnice, psané jazykem německým. Při vyučování němčině v tomto ročníku užívá se výhradně tohoto jazyka jako vyučovacího.

Školních prací jest 5 v každém půlletí.

Práce jsou buď grammatické (překlady z češtiny do němčiny, nebo souvisí s četbou (proměňování článků neb i volné úlohy na základě četby).

Postup v kupecké korrespondenci děje se přesně dle kupecké korrespondence české, ze kteréž theoretický návod se v němčině předpokládá.

IV. ročník, 5 hodin týdně.

Účel jako v ročníku III. se zvýšenými požadavky. Dostatečná zběhlost v kupecké korrespondenci.

Vyučuje se 3 hodiny němčině a 2 hodiny korrespondenci.

Lektura jest buď analytická, mající za účel utvrzení vědomosti grammatických, anebo též běžná (s rozhovory a samostatným vypravováním). Články mají pojednávati o kultuře Rakouska a Německa v XIX. století a o průmyslu, národohospodářském životě.

o mravech a obyčejích těchto zemí. Stručný přehled dějin literatury německé se zřetelem k době klassické a novější na základě četby školní i domácí a se zvláštním poukazem na nejdůležitější zjevy německé literatury v Rakousku.

Opakování celé mluvnice.

Školních prací 5 jako v ročníku III.

Kupecká korrespondence zase dle korrespondence české.

3. Jazyk francouzský a korrespondence.

Účel učebný: Znalost tvarosloví a skladby. Porozumění prosaickým textům, pokud se v nich nevyskytují neobyčejné obtíže. Výcvik v ústním i písemném užívání frančiny, rovněž i v obchodní korrespondenci. Uvedení k poznání nejdůležitějších zjevů francouzského písemnictví od Ludvíka XIV. se zvláštním zřetelem ke století devatenáctému.

I. ročník, 3 hodiny týdně.

Účel učebný: Ovládání nejpotřebnější zásoby slov pro všední život a obratné užívání jich v krátkých a jednoduchých větách.

Po probrání hláskosloví procvičí se slovesa pomocná, načež přejde se ihned ke čtení článků, jichž látka jest vzata z každodenního života: o učebně, o předmětech i osobách v ní se vyskytujících, o věcech, jichž žáci užívají, o oděvu, o budově školní a obydlí, o těle lidském, rodině, zaměstnání žáků ve všední i prázdné dny atd.

(Již zde jest důkladně nacvičiti číslovky jednak spojováním jich s různým udáním času, jednak cvičením v základních způsobech početních.)

Vedle těchto převahou početních článků, které mají býti propracovány neustálými otázkami a odpovědmi, budiž cvičeno překládání a buďtež přečtena také některá krátká a lehká vypravování, jimž žáci naučí se nazpamět, by se jim tím poskytla příležitost mluviti tu a tam souvisle také delšími větami.

Co se týče mluvnice, tvoří středisko vyučování sloveso: sloveso pomocné i pravidelné časování. Tvarům sloves nepravidelných, pokud v článcích se vyskytují, mají se žáci naučiti nazpaměť jako jiným slovíčkům, postupem času pak nejdůležitější a nejčastější z nich spojí se v přehledné vzorce.

Písemné práce. V prvním půlletí 4 diktáty, těsně přiléhající k učebné látce probrané. V druhém půlletí 2 diktáty a 3 školní úkoly. Pro školní práce: napsání dobře probraného souvislého článku; zodpovídání jednoduchých francouzských otázek, přimykajících se k látce probrané.

II. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný: Rozšíření zásoby slovní a fraseologické nejdůležitějšími pojmy abstraktními. Schopnost tvořiti rychle a správně delší věty z učiva dosud probraného. Jistota ve tvarosloví.

Nová látka učebná, jež se má probírati, vezme se z článků obsahu převahou výpravného. Zde lze počíti též nástěnnými obrazy Hölzlovými, při tom jest však žádoucno, aby žáci ke každému obrazu měli po ruce tištěný seznam slovíček. Učitel vyptává se žáků a tito odpovídají větami delšími a delšími; slovosled francouzský staň se žákům obvyklým.

Mluvnici budiž cílem doplnění tvarosloví. Sloveso probírá se soustavně na základě hláskosloví. Člen, podstatné i přídavné jméno, zájmeno.

Písemné práce: Za školní rok 4 diktáty, 4 školní práce.

Diktáty: obměny článků přečtených až k volnému diktátu.

Úlohy: otázky a odpovědi, přiléhající k četbě. Grammatické přetváření. Překlady z mateřštiny za příčinou probrání skladby.

III. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný: Rychlé a jisté porozumění mluvenému a čtenému. Zvýšení obratnosti v mluvení. Správnost v písemném vyjadřování jednoduchých myšlenek. Uvedení do obchodní korrespondence.

Touto třídou počínaje mají se odděliti hodiny četby od hodin grammatických a také žákům má se dáti do ruky zvláštní mluvnice.

Hodin věnovaných četbě má se užíti bez dlouhých mluvnických výkladů ke zpracování látky jazykové obsažené ve článcích konversací, volným opakováním čtených článků, přetvářením atd. Učivo obejmiž zde větší úryvky převahou z prósy dějepisné, popisné a didaktické.

Mluvnice. Opakování nepravidelných sloves. Hlavní kapitoly větosloví, při čemž tvarosloví sem spadající se opakuje a procvičí, a to:

Věta francouzská (užívání členu). Umístění doplňku: doplněk za jménem podstatným ve spojení s **à** a **de** (rod, číslo), za jménem přídavným, za slovesem (slovesa přechodná, nepřechodná a neosobná savoir i être). Užívání časů.

Obchodní korrespondence. Osvojení si odborných názvů.

Probírají i vyplňují se formuláře a sestavují se samostatné dopisy, jež se vyskytají při jednoduchých případech obchodních, při objednávkách zboží na vlastní účet (objednávky, stvrzenky, faktury), placení hotovými (zásilky peněz, poštovní poukázky, placení na účet cizí), oznámení návěští o trattách, o trattách kommissionářských, listy týkající se akceptací a rimess, informace, dopisy o kontokorrentech.

Práce písemné. Osm školních prací do roka. Překlady z jazyka českého do francouzského, přetváření článků z čítanky, volné stati opírající se o četbu. Dopisy.

IV. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný jako ve třídě III. Dostatečná obratnost v korrespondenci obchodní.

Střídavě analytická lektura k utvrzení vědomostí mluvnických a kursorická lektura (cvičením v rozmluvě a cvičením u vypravování dle čteného). Čtené články mají se vztahovati ke kultuře francouzské ve století XIX., k průmyslu a hospodářskému životu Francie, k mravům a obyčejům tamním. Za lekturu služtež ukázky vynikajících děl literatury francouzské od doby Ludvíka XIV. Ukončení nauky o větě. Užívání způsobův slovesa. Opakování celé mluvnice.

Obchodní korrespondence. Nabídka zboží, zaslání vzorků, stvrzení došlé zakázky, odvolání daného rozkazu, listiny o domicilování, reklamace, offerty, listy doporuční, konečně žádosti za místa.

Písemné práce jako ve III. třídě, při čemž úkoly ob jeden mají se vztahovati k dopisování obchodnímu.

4. Zeměpis tržební a obchodní.

Účel učebný: Na základě povšechné znalosti přírodopisných a politických poměrů na zeměkouli budiž dosaženo důkladné znalosti tržebních poměrů jednotlivých států na zeměkouli a jejich postavení v obchodě světovém se stálým zřetelem k jich obchodním stykům s Rakousko-Uherskem.

I. ročník, 2 hodiny týdně.

Vědomosti z mathematického zeměpisu potřebné k porozumění, kterak země jest osvětlována a oteplována. Počítání času. Kalendář. Návod k pochopení globu a mapy; základy projekcí kartografických. Hlavní rysy zeměpisu fysického se zvláštním zřením k oněm částem, jež podmiňují poměry podnebné, jakož i k těm, jež mají zvláštní důležitost pro výrobu statků a pro obchod.

Horopis a vodopis, podnebí a politický zeměpis Rakousko-Uherska, říše německé a Švýcarska.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Přehledné, stručné opakování horopisu, vodopisu, podnebných poměrů, politické geografie zemí probraných v I. ročníku, k čemuž druží se jejich zeměpis tržební a obchodní, jakož i popis německých kolonií. (Obyvatelstvo, produkce zemědělské a montanní, průmysl, dovoz a vývoz, obchod; výklad o nejdůležitějších tržištích a přístavech, trati železniční a paroplavební.) Tržební a obchodní zeměpis Italie a zemí balkánských ve stejném směru jako u zemí předešlých. Kolonie (po případě i země odvislé) probírají se stejným způsobem a vždy ve spojení se zemí mateřskou.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Tržební a obchodní zeměpis Ruska, Dánska, Švédska a Norska, Velké Britannie, Nizozemska, Belgie, Francie, Španělska, Portugalska a jejich kolonií.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Samostatné státy v Asii, pokud mají podstatný význam v ruchu obchodním. Spojené státy severoamerické, státy román-

ské Ameriky a samostatné státy v Africe, pokud jsou pro obchod důležity. Opakování obchodního zeměpisu mocnářství rakousko-uherského a zemí sousedních.

Hlavní rysy ústavy rakousko-uherské, pojímaje v to i záležitosti společné. Správa záležitostí společných. Základy správní organisace rakouské. Přehled hlavních směrů obchodních (paroplavebních linií), jmenovitě těch, jež spojují Rakousko-Uhersko se zeměmi mimoevropskými. Všeobecný přehled světové produkce (statistika jejich nejdůležitějších předmětů).

5. Všeobecný a obchodní dějepis.

Účel učebný: Přehled nejdůležitějších událostí dějin světových s hlediště vývoje hospodářského a kulturního se zvláštním zřetelem k době nové. Dějiny rozvoje obchodu světového.

I. ročník, 2 hodiny týdně.

Krátké a stručné opakování dějin starověkých a středověkých až do Karla Velikého. Zvláštní ocenění foenických podniků obchodních, řeckých snah kolonisačních, kulturního významu doby poalexandrovské a rozkvětu Karthaga. Vzdělanostní a obchodní poměry říše římské.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Všeobecné dějiny středověku od Karla Velikého až do objevení Ameriky. Obchod a kulturní styky doby byzantské. Význam proniknutí Arabů do západní Evropy. Obchod benátský. Zvláštní úvaha o hospodářských následcích výprav křížových, vývoji měst italských, hanse a jejích stycích obchodních. Středoevropský pás jako prostředník obchodu.

Středověké bankovnictví. Vývoj prostředků spojovacích. Obchodní společnosti. Veletrhy ve středověku. První proniknutí Evropanů pevninou asijskou. Úpadek egyptského obchodu; ztížení obchodu s dalekým východem rozvojem panství tureckého. Příčiny, jež zavdaly podnět k vyhledávání námořních cest do Východní Indie. Jindřich Plavec. Sociální krise za přechodu ze středověku do novověku. Objevné plavby Portugalců až k dosažení Východní Indie. Objevení Ameriky.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Všeobecné dějiny novověké až ke druhému míru Pařížskému (r. 1815) se zvláštním zřetelem k vývoji Rakousko-Uherska v této době.

Zřízení obchodu koloniálního. Nová střediště obchodu světového. Úpadek italského obchodu a hansy. Obchodní politika královny Alžběty Anglické. Vývoj regalismu a merkantilismu. Obchodní politika Colbertova. Vznik velkých společností obchodních. Vznik koloniálního panství anglického. Podniky Lawovy. Obchodní politika Karla VI., Marie Teresie a Josefa II.

Hospodářský a obchodní význam osvobození Nového Světa. Politika obchodní a obchod 17. a 18. věku.

Rozvoj bank, burs a kommunikačních prostředků. Vznik prvních soustav národohospodářských.

Hospodářské příčiny a následky revoluce francouzské.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Všeobecné dějiny novější doby. Rozvoj kommunikačních prostředků 19. stol., peněžnictví a úvěrnictví. Vývoj zemědělství, hornictví a průmyslu. Světové výstavy. Rozvoj obchodu světového.

6. Mathematika.

Účel učebný: Vyučování mathematice na školách obchodních má míti na zřeteli dvě věci. Vzhledem k tomu, že se má podati vyšší všeobecné vzdělání se zřetelem na disciplíny obchodní, připadá mathematice zvláště důležitá úloha spolupůsobiti k rozvoji schopnosti logicky mysliti. Jelikož pak kupecká i politická arithmetika je mathematika užitá, má vyučování mathematice vštípiti žákům též jisté množství trvalého vědění a umění, po případě připraviti je pro důkladné pochopení obou zmíněných předmětů.

a) Algebra a politická arithmetika.
b) Měřictví.

I. ročník, po 2 hodinách týdně.

a) Algebra. Čtyři základní výkony početní s obecnými celými čísly a algebraickými zlomky. Desetinná soustava. Odůvodnění nejjednodušších pravidel o dělitelnosti čísel desetinných. Největší

společná míra a nejmenší společný násobek. Desetinné zlomky se stanoviska algebraického. Periodické a neúplné zlomky desetinné; počítání jimi. Rovnice prvního stupně o jedné i několika neznámých. Upotřebení rovnic v počtu spolkovém, průměrném a směšovacím. (Slovní úlohy k rovnicím.)

Algebraický výklad o poměrech a srovnalostech — trojčlenka. Theoretické odůvodnění výpočtu ve stu, na sto a ze sta. Vzorec pro vypočítávání úroků. Odvození dělitele úrokového. Použití trojčlenky při počtu spolkovém, směšovacím, výpočtu rabatu, zisku a ztráty.

6 školních prací ročně.

b) Měřictví. Účel učebný: Seznání nejdůležitějších nauk planimetrie a stereometrie.

Při tom má se především přihlížeti k výpočtům měřickým, jež mohou míti důležitost v obchodě (výpočty objemu a váhy).

Při vyučování algebře ve vyšších třídách mají se probírati jako cvičení vhodné úlohy z geometrie.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Algebra. Mocniny a odmocniny.

Rovnice druhého stupně o jedné neznámé. Neurčité rovnice prvního stupně o dvou neznámých: řešení substitucí případů jednoduchých, jak mohou se vyskytovati v počtu směšovacím, k tomu hned užíti k řešení úloh počtu směšovacího.

Pojem logarithmu vůbec. Obecné věty o logarithmech (log. součinu, podílu, mocniny a odmocniny). Briggické logarithmy. Logarithmické tabulky. Počítání pomocí logarithmů.

Písemné práce jako v I. ročníku.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Algebra a politická arithmetika. Pokračování cvičení v počítání pomocí logarithmů. Jednoduché exponentiální rovnice, jež se mohou vyskytnouti v politické arithmetice. Řady arithmetické a geometrické. Složité úrokování. Konečná hodnota kapitálu uloženého na úroky z úroků, také s ohledem na správní výlohy. Konformní a relativní míra úroková. Střední lhůta platební. Výsledná hodnota každoročních vkladů. Annuity. Dočasný důchod.

Zúrokování předlhůtné. Kursy výpůjček a sestrojování umořovacího plánu. (Nominální a kursovní hodnota půjček. Parita kursovní. Umořování dluhu stejnými splátkami spolu s úroky, umořovací plány při zúročení polhůtném i předlhůtném). Sestrojování plánů loterních půjček zúročitelných i nezúročitelných.

Písemné práce jako v II. ročníku.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Algebra a politická arithmetika. Stručné opakování učiva III. ročníku.

Úvod do počtu pravděpodobnosti. (Pravděpodobnost absolutní, relativní a složitá. Pravděpodobnost s ohledem na dobu lidského života. Pravděpodobný věk dožití. Mathematická hodnota naděje a právně dovolená sázka.)

Důchod závislý na životě nebo smrti jednotlivcově. Stanovení praemie a praemiové reservy pro důchod životní. Odložené i dočasné důchody doživotní. Nabytí kapitálu placením praemií.

Pojištění kapitálu. Přítomná cena případného. Hotová cena pojištěného kapitálu při několikaletém pojištění na zkoušku. Výpočet ročních praemií k dosažení případného. Zkrácené a odložené životní pojištění. Vzájemné důchody dvou osob. (Hotová cena vdovského důchodu. Hotová cena pozůstalosti vdovské a úroková míra při počítání praemií.) Výpočet reserv a výklad o účetní závěře pojišťoven a ústavů pensijních.

Písemné práce jako v III. ročníku.

c) Kupecké počty.

Účel učebný: Na jasném porozumění založená jistota a obratnost při provádění výpočtů pro obchodníka potřebných jak v obchodě bankovním, tak v obchodě se zbožím, se stálým ohledem na praksi obchodní.

I. ročník, 3 hodiny týdně.

Opakování čtyř základních způsobů početních s čísly celými a se zlomky desetinnými i obecnými. Při příležitosti cvičí se žáci v počítání z paměti s čísly celými i se zlomky. Nejdůležitější způsoby počítání s výhodou se zvláštním zřetelem ke zkrácenému násobení a dělení. Pojednání o nejdůležitějších měnách, měrách

i vahách. Resolvování i redukování. Počítání s čísly pojmenovanými s používáním zkráceného násobení a dělení i počtu rozkladného. Počítání úsudkem. Řetězovka. Počet procentový i promillový a užívání jich při počítání rabatu, zisku, ztráty a pojistného. Odborná vysvětlení k účtům za zboží. Jednoduché účty za zboží (účty domácí, faktury, účty z nákladů). Počet úrokový ze sta, na sto a ve stu za léta, měsíce i dny. Úroková dělitelé.

4 školní práce za půlletí.

II. ročník, 3 hodiny týdně.

Opakování učiva I. ročníku. Počítání úroků při vkladech spořitelních, počítání úroků c. k. poštovní spořitelny. Počet diskontní. Diskontování dle rakouských i cizozemských usancí. Počet lhůtný ze sta a na sto. Závěra kontokorrentů s jednoduchou měrou úrokovou dle všech tří method.

Devisy (dle domácích usancí), směnečné sumy při vyrovnávacích devisách. Směnečná redukce na domácích trzích, počítání s cennými papíry (dle zvyklostí vídeňských). Počítání s cizozemskými notami a kupony. Konsignační faktury a prodejní účty. Jednoduché kupní kalkulace.

Úlohy jako v I. ročníku.

III. ročník, 3 hodiny týdně.

Opakování látky dosud probrané. Řešení nejdůležitějších úkolů z počtu o zlatě i stříbře. Zvyklosti a kursové záznamy v obchodě s mincemi.

Počet mincovní. Remedium. Vypočítávání kursovní hodnoty. Parity mincovní. Agio a disagio. Placení cla. Prodej zlata v prutech a v mincích v bance Rakouskouherské. Import zlata a stříbra. Počítání s devisami i s cennými papíry na cizích trzích (Berlín, Frankfurt n. M., Hamburk, Amsterodam, Paříž, Londýn). Nepřímá redukce směnečná. Kommissionářské tratty i rimessy. Emisse cenných papírů. Přirážka i srážka kursová při cenných papírech. Počítání ceny papírů se scházejícími kupony. Obchody splátkové a lombardování cenných papírů. Závěra kontokorrentů dle všech tří method s dvojitou a proměnlivou měrou úrokovou. Nejsnadnější případy jednoduchého rozečtu zboží. Složité kalkulace zboží.

Úlohy jako v ročníku II.

IV. Ročník, 3 hodiny týdně.

Opakování látky dosud probrané. Kalkulace zboží v obchodě se zámořím. Netappointy na zahraničních trzích. Arbitrage v obchodě s devisami, cennými papíry, valutami a arbitrage reportní.

Bursy. Bursovní obchody se zbožím a s cennými papíry. Arrangement. Určování jakosti v mezinárodním obchodě s obilím, přízí a hedvábím; určování kvality v obchodě s lihem. Kursové záznamy devis a valut na zámořských trzích pro evropský import i export zvláště důležitých.

Prodejní zvyklosti a kursovní záznamy v mezinárodním obchodě s obilím, moukou, oleji, lihem, petrolejem, bavlnou, kávou a cukrem. Počítání paritních cen na základě kursovních záznamů nejdůležitějších středisek obchodu. Sestavování paritních tabulek, jejich užívání i proklad.

Úlohy jako ve III. ročníku.

7. Přírodopis.

Účel učebný: Přehledná znalost přírodnin, založená na názoru.

I. ročník, 3 hodiny týdně.

Zoologie. Základy somatologie. Výklady o takových třídách a řádech živočišstva, jichž zástupcové poskytují surovin ve větším množství.

Mineralogie. Výklady o všeobecných vlastnostech nerostů, při čemž vlastnosti tvaroslovné zcela stručně se odbudou. Popis nejdůležitějších a nejrozšířenějších nerostů beze zvláštního ohledu na systematiku. Výklad o nejdůležitějších horninách.

Botanika. Popis důležitějších rostlin semenných rozmanitých řádů se zvláštním zřetelem k takovým rostlinám, jež poskytují důležité výrobky pro obchod a průmysl. K tomu nechť přidají se některé rostliny výtrusné se zvláštním ohledem k užitečným i škodlivým bakteriím a houbám. Výklady o ústrojnosti rostlin přiměřené chápavosti žáků.

8. Fysika.

Účel učebný: Znalost nejdůležitějších zjevů přírodních vzhledem k jich praktickému užívání, na základě pokusu.

I. ročník, 4 hodiny týdně.

Osnova. Všeobecné vlastnosti těles.

Teplo, jeho vliv na objem. Měření tepla. Proměňování skupenství. Šíření tepla. Vztah tepla a práce mechanické. Zdroje tepelné.

Magnetism. Základní zjevy. Přirozené a umělé magnety, jich síla a upotřebení. Magnetism zemský.

Elektřina. Elektřina buzená třením. Elektrický proud, články a batterie. Síla proudu elektrického a jeho účinek. Elektromagnetism. Indukce. Upotřebení.

Akustika. Vznik znění. Zvuk. Tón. Výška tónu. Stupnice. Nejdůležitější tělesa zvučná.

Optika. Základní pojmy. Šíření, odraz, lom a rozklad světla. Oko a optické přístroje. Interference a polarisace.

Mechanika. Zákony rovnováhy. Těžiště. Odpory. Stroje jednoduché a jich upotřebení. Pohyb vůbec. Volný pád, vrh, kyvadlo, pohyb centrální. Ráz.

Základní vlastnosti kapalin. Stejnoměrné šíření tlaku, tlak na dno a stěny. Spojité nádoby. Archimedův zákon. Araeometr. Rychlost a množství výtoku.

Základní vlastnosti plynů. Tlak vzduchu a jeho upotřebení. Mariottův a Gay-Lussacův zákon. Diffuse, absorpce a endosmosa. Pohyb plynů. Upotřebení.

9. Chemie.

Účel učebný: Pochopení pochodů chemických na základě pokusů. Znalost důležitějších prvků a jich sloučenin, důležitých pro obchod a průmysl, jakož i technických method výroby a způsobu zpracování chemických látek, jich druhův i poměrův obchodních.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Chemie anorganická. Theoretické základy obecné chemie. Nekovy a jich sloučeniny. K tomu se přiměřeně připojí výroba kyseliny solné, sírové, dusičné, výroba sirek, uhlí kamenné, hnědé, rašelina, uhlí uměle upravené, hoření, explose, plamen, topení, svítiplyn.

Kovy žíravin a jich sloučeniny. Výroba soli kuchyňské, potaše a střelného prachu. Kovy žíravých zemin a jich sloučeniny. Výroba malty, cementu, sádry, chlorového vápna. Sklářství. Hliník, kamenec, výrobky z hlíny. Železo, jeho výroba a zpracování v železo kujné. Ostatní těžké kovy. Barvy minerálné.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Chemie sloučenin uhlíku (organická). Uhlovodíky a jich odvozeniny. Petrolej a jeho výroba. Asfalt. Alkoholy. Uhlohydráty. Cukrovarství, pivovarství, lihovarství, vinařství a octářství. Tuky. Výroba svíček, mýdla a margarinu. Glycerin a třaskaviny organické. Sloučeniny kyanu. Sloučeniny řady aromatické. Zpracování dehtu kamenouhelného, umělá barviva a látky desinfekční. Barvířství a tiskařství; vydělávání koží. Výroba klihu. Bílkoviny, máslo a sýr. Konservování potravin.

10. Nauka o zboží.

Účel učebný: Methodika zkoušení zboží. Znalost oněch důležitých druhů zboží obchodu světového, které jsou surovinami ze všech říší přírodních a přicházejí do obchodu bez podstatné změny substance, jakož i takových polotovarů a tovarů, které se upravují z nich a z výrobků chemického průmyslu změnou tvaru, tedy způsobem mechanickým.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Zboží původu nerostného. Mechanickotechnologické obrábění kovů (slévání, úprava povrchu, výroba plechu, drátu, rour a pod.). Slitiny. Hmoty na broušení a leštění. Drahokamy a jejich úprava.

Staviva a hmoty k účelům stavitelským a sochařským; hmoty ku psaní a kreslení.

Zboží původu ústrojného. Potraviny rostlinné: obilí a luštěniny; meliva a jejich výroba; pečiva a výrobky z těsta; škroby; obchodní druhy cukru; jedlé plody a jedlá semena.

Potraviny živočišné: Maso a masité konservy. Ryby a konservy rybí. Mléko a mléčné výrobky. Vejce. Med.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Lahodiny. Koření. Pochutiny narkotické. Vosky. Silice, balsámy; pryskyřice a klovatiny. Kaučuk a jeho zpracování. Dřevo a jeho zpracování. Korek. Přirozená barviva organická. Třísloviny a obchodní druhy koží vydělaných. Kožešiny. Předíva a jejich zpracování. Výroba papíru. Ústrojné suroviny pro soustružníky.

V obou třídách budiž o zboží pojednáno dle původu, vlastností a způsobu výroby, dále se promluví o znečišťování a porušování, jakož i o prostředcích, jak to zjistiti.

Vyučování budiž oživováno co nejvydatnějším užíváním učebných pomůcek a podporováno navštěvováním závodů průmyslových.

Zvláště budiž přihlíženo k tomu, aby žáci jednotlivé druhy zboží snadno poznali a určili jeho jakost, za kteroužto příčinou budiž jim poskytnuta příležitost k častějšímu a delšímu prohlížení vzorků zboží.

11. Obchodní nauka.

Účel učebný: Obchodní nauka má seznámiti žáka s nejdůležitějšími zařízeními obchodu se týkajícími a sloužiti tak za úvod do ostatních disciplin obchodních. Tato příprava pro disciplíny obchodní má v prvé řadě všestranně uvésti žáka co nejdokonaleji na pole jemu úplně nové, tak aby nabyl přehledu o veškeré technice obchodu a jeho pomocných zařízení.

I. ročník, 2 hodiny týdně.

Pojem, vznik obchodu a prospěch obchodu. Druhy obchodu. Osoby obchod provozující, firmy a obchodní rejstřík. Obchodní soudy. Obchodní personál. Různé způsoby sdružování k společnému provozování obchodu v hlavních rysech. Předměty obchodu a jejich měření. Cena a peníze. Měna, soustavy měr a vah nejdůležitějších zemí. Obchod se zbožím: rozdělení. Prodejní a platební usance. Účty a faktury (formuláře a tiskopisy). Stručné pojednání o různých druzích placení. Úvěr (rozdělení, účet, kompensace a skontrace). Theoretické vysvětlení a praktické vyhotovování směnek v různých podobách i způsobech. Náležitosti směnečné, indossament, akcept, placení, protest pro nepřijetí i pro nezaplacení, duplikát a kopie, domicilovaná směnka, postih, podpůrná adressa a směnečná intervence. Poukázky kupecké. Obchod girový (girový účet, šek, jeho druhy, výhody obchodu girového, nejdůležitější ústavy girové v Rakousko-Uhersku, clearing, formuláře i tiskopisy).

Doprava zpráv a zboží. Poštovnictví. Telegraf a telefon, dopravní prostředky a tarifnictví (železnice, povoznictví, doprava po řekách a po moři). Nejdůležitější ustanovení dopravních reglementů vzhledem k dopravě zboží. Listiny nutné pro dopravu námořní, zvláště konnossament a charte partie.

Pomocné živnosti obchodní. Dohodce. Kommissionář. Agent.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Krátké souborné opakování učiva I. ročníku.

Obchod peněžní, směnečný a s cennými papíry. (Obchod s valutami, inkasso a eskompt rimess, obchod s devisami, rozdělení cenných papírů, hodnota nominální i kursovní, papíry ukládací i spekulační, emisse i splácení, promessy.)

Pomocná zřízení obchodní. Trhy, veletrhy a aukce. Bursy a bursovní obchody (rozdělení burs, obchody na bursách se zbožím a s cennými papíry, obchody effektivní i terminové, prolongační, praemiové, smírčí soudy bursovní). Skladiště (rozdělení, recepis a warrant, lombard, výhody skladišť). Banky i obchody bankovní (aktivní a passivní obchody, rozdělení bank).

Pojišťování (věcné a životní pojišťování, rozdělení ústavů pojišťovacích, zajišťování).

Kupecké informace (přátelská informace, informační kanceláře, kupecké spolky k ochraně zájmů věřitelských).

Obchodní politika. Vnitřní obchodní politika (vliv státu na obchod, obchodní komory, společenstva kupecká), vnější obchodní politika (obchodní smlouvy, konsuláty, podpora vývozu). Opakování a bližší pojednání o celnictví. Návratky celní a vývozní praemie. Celní řízení. Celní úvěr.

12. Obchodní korrespondence.

Účel učebný: Zručnost v provádění různých písemných prací vyskytujících se v životě obchodním. Obratnost při sestavo-

vání obchodních dopisů s patřičným zřetelem k správnému slohu a k porozumění obchodním zvyklostem i sem spadajícím otázkám obchodně-právním.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Vnější podoba kupeckých dopisů i adres. Kniha otisků. Počínání při dopisech došlých. Zkratky.

Dopisy o platech a zásilkách hotovostí na účet vlastní a cizí, o poukázkách, náhradách a převodech, při převodech (girových) a poukazech poštovní spořitelnou (šeky). Dopisy v záležitostech směnečných. Návěští. Tratty obstaratelské. Dopisy o zasílání rimess k inkassování. Diskontování a účtování ve prospěch. O rimessách na místa podružná, o rimessách obstaraných, o akceptacích a uměstění (domicilování).

Dopisy v obchodě se zbožím na účet vlastní, nabídky prodávajícího a kupujícího, objednávky a dopisy fakturní.

6 školních prací za rok.

Domácí cvičení dle potřeby.

III. ročník, 3 hodiny týdně.

Opakování. Dopisy v obchodě se zbožím na účet cizí. Nabídka obstaratele a dotazy zámluvce. Nabídka o obstarání koupě a její vyřízení. Konsignace, prodeje, odvolání, reklamace a odmítnutí, adresy podpůrné, intervence, přijetí pro čest, záležitosti protestní a účty návratní, dopisy o chybících nebo nesprávných girech, o prolongacích, o směnkách ztracených. Žádosti za umoření. Dopisy ve věcech úvěru akceptačního.

Dopisy v obchodě s valutami, devisami a cennými papíry i o kuponech.

Dopisy poptávací, vysvětlovací, doporučovací a úvěrní.

Dopisy o účtech běžných a nedoplatcích.

6 školních prací za rok.

Domácí cvičení dle potřeby.

IV. ročník, 2 hodiny týdně v I. půlletí.

Opakování. Dopisy zasilatelské a pojišťovací. Dopisy o obchodech podílových a konsorcií. Zastavení platů a úpadky. Obežníky. Vzájemné nabídky služeb obchodních domů. Nabídky služební a žádosti k ústavům a domům obchodním.

Opakování všeobecné se zvláštním zřetelem k dopisům obsahu složitého.

3 školní práce. Domácí cvičení dle potřeby.

13. Účetnictví.

Účel učebný: Theoretická i praktická znalost různých method účtování v knihách obchodních.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Pojem a účel účetnictví. Zákonná ustanovení o účtování a o knihách obchodních. Povinnost kolkovati knihy obchodní. Výklad účetních výrazů. Zásady a hlavní knihy jednoduchého účetnictví. Strazza. Pomocné knihy jednoduchého účetnictví. Závěra knih dle způsobu jednoduchého. Vydatné podporování theorie vypracováním hojných příkladů účetních v obchodě se zbožím, směnečném, zasilatelském a obstaratelském.

Účtování obchodních případů v závodě jednotlivcově za jeden měsíc se zřetetem na postupné uvádění do života obchodu se zbožím dle způsobu jednoduchého. Závěra téhož ve všech knihách hlavních a vedlejších. Účtování v obchodě drobném.

Za rok 6 školních prací.

III. ročník, 3 hodiny týdně

Stručné opakování látky II. roč.

Podvojné účetnictví. Jeho hodnota a ráz. Výklad účtů, knih základních a vedlejších. Účetní příklady

Závěra knih dle způsobu podvojného.

Pomocné knihy účetnictví podvojného.

Účtování obchodních případů za 1 měsíc ve velkoobchodě se zbožím u jednotlivce dle systemu podvojného, se zřetelem k obchodu směnečnému, obstaratelskému a zasilatelskému, s přibráním lehčích případů obchodu peněžního a s cennými papíry. Závěra a převod zůstatků ve všech knihách hlavních a vedlejších.

Pohledávky pochybné.

Účtování veřejných společností obchodních. Pokračování v předcházejícím plánu obchodním vypracováním druhého měsíce obchodního, při jehož počátku se předpokládá vstup nového

společníka. Úplná závěra knih této obchodní společnosti. Pod stata účtování tajného.

Za rok 6 školních prací.

IV. ročník, 4 hodiny týdně v I. půlletí.

Účtování obchodů obstaratelských a konsignačních. Účtování obchodů na „konto mio" (nostro). Účtování obchodů případných.

Účtování při společnostech tichých, kommanditních a akciových. Účtování bankovní a tovární. Účtování americké. Provedení jednoho měsíce v obchodě obstaratelském a závěra knih.

Provedení jednoměsíčního obchodu (dle volby učitele se zřetelem na potřeby žáků), dle způsobu amerického se závěrou knih.

3 školní práce.

14. Cvičný kontor.

IV. ročník, 6 hodin týdně v 2. půlletí.

Účel učebný: Dosáhnouti co možná největší samostatné činnosti žákovy při provádění prací kontorních různých podniků obchodních se stálým zřetelem k organické souvislosti všech nauk odborných.

Na základě několika jednoměsíčních plánů obchodních různých podniků kupeckých buďtež vyhotoveny dopisy došlé a odesílané, práce kontorní a položky účetní s tím souvislé. Při tom budiž zvláště hleděno k obchodům případným v obchodě se zbožím a bankovním. Při těchto pracích přihlíží se hlavně k tomu, aby žáci vycvičili se prakticky a v míře nejobsáhlejší ve veškerých úkonech kupeckého kontoru, tak aby se dle možnosti předešlo jednostrannému výcviku.

15. Právo směnečné.

III. ročník, 1 hodina týdně.

Účel učebný: Dosažení znalosti práva směnečného, pokud pro praktickou potřebu kupcovu jest žádoucí, a správné použití její v obchodním životě.

Ustanovení a zvláštnosti práva směnečného na podkladě řádu směnečného. Způsobilost směnečná, přijetí, placení, protest, postih, intervence, rukojemství, obmeškání, promlčení, směnky nepravé a padělané směnky ztracené. Nejdůležitější odchylky cizozemského práva směnečného od práva rakouského. Sporné řízení směnečné.

16. Právo obchodní a živnostenské.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Účel učebný: Znalost práva obchodního a živnostenského, pokud zapotřebí jest obchodníku.

Úvod. Pojem a účel práva. Vyložení pojmů zákona a nařízení na základě praktických příkladů. Ústava a správa. Úřady správní a soudní.

Pojem kupce dle práva obchodního. Oprávnění a povinnosti kupců plného práva. Zákonná ustanovení o obchodním rejstříku a o firmách, o prokuristech a zmocněncích, o obchodních pomocnících.

Obchody naprosté a poměrné.

Nabídka mezi přítomnými a nepřítomnými. Podstata smlouvy. Koupě a prodej. Odvolání příkazu. Druhy koupě. Zvláštní způsoby zjištění řádného plnění smlouvy trhové. Závdavek. Smluvená pokuta. Litkup. Ustanovení o dodání, placení a o době plnění. Práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího. Kupecké úroky. Kupecké papíry znějící na řád a na majitele.

Kupecké právo zástavní a retenční. Zákonná ustanovení o kommisionářství, zasilatelství a povoznictví, k tomu se vztahující práva a povinnosti.

Nejdůležitější zákonná ustanovení o obchodních společnostech. Zvláštní předpisy o zápisech do obchodního rejstříku. Veřejná společnost obchodní (zřízení, právní poměry společníků mezi sebou a k osobám třetím, zrušení, vystoupení jednotlivých společníků, likvidace, promlčení žalob). Společnost kommanditní. Kommanditní společnost na akcie. Společnost akciová. Společenstva výrobní a hospodářská. Společnost tichá. Společnost případná.

Vyhlášení konkursu a právní jeho účinek. Nároky v konkursu. Řízení konkursní a jeho skončení. Konkurs kupecký a skončení jeho narovnáním nuceným.

Nejdůležitější zákony a nařízení v oboru práva živnostenského.

Pojem a rozdělení živností. Rozsah a výkon práv živnostenských. Ochrana známek, vzorů a patentů. Nejdůležitější ustano-

vení o živnostenských pomocnících. (Ustanovení o mzdě, zrušení poměru služebního. Soudy živnostenské.) Přestupky živnostenské. Tresty. Živnostenští inspektoři.

17. Národní hospodářství.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Účel učebný: Porozumění typickým zjevům v hospodářské naší činnosti a příčinné jich souvislosti v základě nynějšího řádu společenského.

Úvod. Základní pojmy. Stupně vývoje hospodářského (ve spojitosti s látkou, vyloženou v obchodním dějepise). Hospodářství národní, jeho vznik a vývoj v hospodářství světovém. Rozdělení nauky národohospodářské.

Výroba. Podstata výroby, druhy její a vývoj v době přítomné. Produktivnost obchodu. Činitelé výroby. Podnikatelství a způsoby podniků. Velké i malé podniky v zemědělství, průmyslu a obchodě. Volná soutěž a její meze. (Sdružení k společným podnikům.) Krise. Hlavní úkoly politiky agrární a živnostenské.

Oběh. Roztřídění na tržbu a obchod co směnu a úvěr. Nauka o směně. Cena, jakož i zákony a zvláště důležité skutečnosti, dle nichž tvoří se ceny.

Nauka o penězích, úkoly a vlastnosti peněz. Kolísání ceny drahých kovů. Greshamův zákon. Soustavy měn. Upravení rakouské valuty.

Nauka o úvěru, dobré i stinné stránky, jakož i způsoby užívání úvěru. Organisace úvěru (soukromého i veřejného).

Nauka o bankách a obchodech bankovních, při čemž budiž k platnosti uvedena příslušná technika, pokud se jí posluchači naučili v nauce obchodní. Zástupky peněz.

Obchod, jeho druhy a zařízení. Základy vnitřní a vnější politiky obchodní. Dopravnictví a jeho národohospodářský význam. Základy politiky železniční a plavební.

Nauka o rozdělení důchodu. Důchod a jeho druhy: výklad jednotlivých druhů důchodu se zřetelem k jich podstatě a formě a k zákonům národohospodářským. Základy sociální politiky se zvláštním zřetelem k novějšímu zákonodárství rakouskému. Hospodářské strany přítomné doby.

Nauka o spotřebě. Přehled pojišťovnictví a národohospodářský jeho význam. Pojišťování nucené. Spotřeba veřejná: zařízení státního hospodářství, výdeje a příjmy státu. Základy rakouské soustavy daní a poplatků (s vyloučením technických podrobností). Státní dluhy.

Nástin dějin literatury.

18. Krasopis.

Účel učebný: Vytvoření úhledného a zběžného písma.

I. ročník, 2 hodiny týdně.

Držení těla a péra. Cvičení směřující k lehkému a jistému vedení péra. Procvičení písma kurrentního i latinského.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Opakování písma kurrentního i latinského. Písmo okrouhlé. Nápisy. Cvičení v krasopise dle diktanda.

19. Těsnopis český.

Účel učebný: Osvojení takové zručnosti v těsnopise, kterouž lze bez obtíží napsati diktát 60—70 slov za minutu tak čitelně, by každý těsnopisu znalý to dovedl přečísti.

I. ročník, 2 hodiny týdně.

Tvoření a krácení slov, samoznaky.

II. ročník, 2 hodiny týdně.

Krácení větní a užití jeho v následí, dosloví, středosloví i krácení smíšené.

Diktáty rychlopisné a čtení jich.

B. Předměty nepovinné.

1. Jazyk anglický a korrespondence anglická.

Účel učebný jest tentýž jako při francině.

Literatura. Obeznámení s nejdůležitějšími zjevy novější literatury anglické.

II. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný: Schopnost vyjádřiti se v jednoduchých větách o nejdůležitějších případech všedního života.

Čtení a výslovnost. Osvojiti si výslovnost jest jedna z nejnesnadnějších úloh vyučování angličtině, pročež stran nutného postupu při tomto vyučování odkazuje se důtklivě na „Instruktionen für den Unterricht an Realschulen in Oesterreich".

Učivo. Probírané články mají obsahovati nevyhnutelně potřebné z oboru všedního života (viz francinu v ročníku I.) Číslovky buďtež jako ve francině hned zde nacvičeny.

Při jednoduchosti anglické mluvnice může se vše potřebné (mimo tvary zastaralé) probrati již prvním rokem, k syntaktickým podrobnostem budiž jen potud přihlíženo, pokud toho vyžadují čtené články; důležité odchylky češtiny a němčiny od angličtiny hned od první hodiny stále se vytýkají.

Písemné práce. Od vánoc až ke konci I. půlletí 3 krátké diktáty těsně přiléhající k látce procvičené. Ve II. půlletí dva diktáty a čtyři práce školní. Pro tyto: napsání textů dříve dobře propracovaných; odpovědi na jednoduché otázky přimykající se k látce cvičební.

III. ročník, 4 hodiny týdně.

Účel učebný: Doplnění vědomostí jazykových, volnější užívání jich ústně i písemně.

Uvedení do korrespondence obchodní.

Vhodnými články obsahu výpravného, zvláště však popisného, rozmnoží se jazyková látka tou měrou, až žák ovládne výrazy a rčení vyskytující se v denním životě v lehké četbě (hlavně v novinách) a v životě kupeckém. Každý článek musí býti procvičen způsobem konversačním; žáci mají se naváděti k tomu, aby otázky sami si tvořili. Vzhledem k tomu, že pro vyučování angličtiny jest vyměřena doba o rok kratší nežli pro francinu, musí několik článků hleděti též k tržbě, obchodu a průmyslu, aby se častěji naskytla příležitost seznámiti žáky s dotyčnými výrazy technickými.

Tvarosloví nechť se v tomto ročníku doplní, skladba probere se zevrubně.

Počínaje III. ročníkem užívá se jako při francině nástěnných obrazů Hölzlových.

Obchodní korrespondence (počínaje II. půletím) jako při francině ve III. třídě.

Písemné práce. Osm školních prací za rok. Látka ke školním úlohám: odpovědi na anglické otázky přimykající se k látce učebné; opakování menších odstavců z četby, volnější diktáty; převádění básní epických do prósy; překlady z jazyka vyučovacího do angličtiny. Cvičení z obchodní korrespondence.

IV. ročník, 4 hodiny týdně.

Přehledné opakování a prohloubení mluvnice, hlavně důležitějších partií větosloví.

Četba delších článků hledících ke vzdělanosti, zvykům, obchodu a průmyslu anglickému a důkladné procvičení jich otázkami a odpovědmi; vypravování dle čteného. Četba ukázek z vynikajících děl novější literatury.

Obchodní korrespondence jako ve francině v téže třídě.

Písemné práce. Osm školních prací do roka, z nich polovice z obchodní korrespondence. Látka pro druhou polovinu jako v ročníku III. s nenáhlým stupňováním požadavků.

2. Jazyk ruský.

Účel učebný: Vzhledem k příbuznosti jazyka českého i ruského lze i při obmezeném počtu učebných hodin dosáhnouti toho, aby posluchači naučili se plynně čísti, správně psáti a dobře rozuměti čteným plodům ruské literatury, jakož i toho, aby bez nesnáze dovedli napsati nejpotřebnější obchodní dopisy a dorozuměti se ústně o všelikých předmětech denního života.

II. ročník, 3 hodiny týdně.

Po probrání azbuky, jakož i nejdůležitějších pravidel o výslovnosti a přízvuku přistoupí se hned k výkladu hlavních tvarů slovesa pravidelného (oznamovacího, rozkazovacího i neurčitého způsobu času přítomného i oznamovacího způsobu času minulého i budoucího), aby se získal základ pro tvoření vět. Dále se pokračuje soustavně v probírání tvarosloví až do slovesa a cvičení o pro-

brané mluvnické partie se opírající pořádají se tak, aby tvořila zároveň přípravu ku překládání delších článků. Tyto se částečně memorují a tvoří pak předmět soustavných cvičení konversačních. Jinak zavádějí se samostatné rozmluvy také na základě obrazů.

Za pololetí 5 úloh školních.

III. ročník, 3 hodiny týdně.

Opakování a dokončení tvarosloví. Zvláštnosti syntaktické vykládají se příležitě při četbě. Tato budiž tak upravena, aby podávala nejen přehled nejvíce vynikajících plodů krásné literatury se stručnými životopisy a oceněním předních spisovatelů, nýbrž seznamovala posluchače pomocí přiměřených článků odborných také s výrazy a obraty technickými, pokud souvisejí s činností obchodníkovou. — Přečtené články buďtež zároveň základem cvičení konversačních.

Za pololetí 5 úloh školních.

IV. ročník, 3 hodiny týdně.

Z hodin v tomto ročníku ruštině vyměřených věnovati jest 1 hodinu týdně četbě a 2 hodiny korespondenci obchodní, kteráž prochází se v témž pořadu jako v ostatních jazycích cizích. Jest jen potřebí k náležitému cvičení opatřiti slušnou zásobu dopisů původních, ježto běžné písmo od krasopisného zhusta značně se liší, následkem čehož i samo čtení původních dopisů činívá neznalému nováčkovi značné obtíže.

Látka určená pro dopisy obchodní zpracuje se vždy také v podobě konversační.

Za pololetí 4 školní úkoly.

3. Cvičení v chemii analytické.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Jednoduché kvalitativní rozbory; snadnější složité rozbory; kvantitativní analysa odměrná.

4. Praktická cvičení v laboratoři.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Cvičení v jednoduchých zkouškách zboží po stránce fysikální. Měření a vážení. Stanovení specifické váhy. Cvičení ve zkouškách zboží v obchodě zavedených po stránce jakosti zboží.

Mikroskopická cvičení. Užívání drobnohledu. Zkoušení druhů zboží nejčastěji se vyskytujícího, které má strukturu, jakož i seznání způsobů jeho porušování.

5. Psaní strojem psacím.

III. ročník, 2 hodiny týdně.

Jisté a úhledné písmo podle diktanda. Praktická znalost zařízení různých strojů psacích vyskytujících se v obchodě.

6. Těsnopis německý.

IV. ročník, 2 hodiny týdně.

Tvoření a krácení slov. Krácení větné u všeobecném přehledu. Výklady dějí se po německu. Diktáty a čtení.

Rozvrh předmětů vyučovacích.

Předměty	I. ročník	II. ročník	III. ročník	IV. ročník	Úhrnem
Jazyk český	3	3	3	2	11
Jazyk německý a korrespondence německá	4	4	5	5	18
Jazyk francouzský a korrespondence	3	4	4	4	15
Jazyk anglický a korrespondence *)	—	4	4	4	12*)
Jazyk ruský a korrespondence *)	—	3	3	3	9*)
Zeměpis obchodní a tržební	2	2	2	2	8
Dějepis všeobecný a obchodní	2	2	2	2	8
Mathematika *a)* Algebra a politická arithmetika	2	2	2	2	8
Mathematika *b)* Měřictví	2	—	—	—	2
Mathematika *c)* Kupecké počty	3	3	3	3	12
Přírodopis	3	—	—	—	3
Fysika	4	—	—	—	4
Chemie a chemická technologie	—	2	2	—	4
Nauka o zboží a mechanická technologie	—	—	2	2	4
Nauka obchodní	2	2	—	—	4
Obchodní korrespondence	—	2	3	2 I. půl.	6
Účetnictví	—	2	3	4 I. půl.	7
Cvičný kontor	—	—	—	6 II. půl.	3
Směnečné právo	—	—	1	—	1
Právo obchodní a živnostenské	—	—	—	2	2
Národní hospodářství	—	—	—	2	2
Krasopis	2	2	—	—	4
Těsnopis	2	2	—	—	4
Úhrnem	34	32*)	32*)	32*)	130*)
Předměty nepovinné:					
Jazyk vlašský, případně francouzský, angl. neb ruský, event. maďarský	—	3	3	3	9
Cvičení z analytické chemie	—	—	2	—	2
Praktická cvičení z nauky o zboží	—	—	—	2	2
Německý těsnopis	—	—	—	2	2
Tělocvik	2	2	2	2	8
Psaní strojem psacím	—	—	2	—	2

*) Mimo povinný jazyk německý musí si každý žák zvoliti za povinný buď jazyk francouzský nebo anglický, avšak kuratoriu vyhrazuje se právo zavésti také ruštinu jako jazyk relativně povinný v tom smyslu, aby platila za předmět povinný místo jednoho z cizích jazyků výše uvedených, v případech výjimečných u nadaných žáků třeba vedle jednoho z nich. V celkovém počtu hodin týdenních počítána jen francouzština relativně obligátní.

VI. Učebné knihy na školní rok 1914—15.

I. ročník.

Vycpálek-Dr. Zenkl: Česká mluvnice pro školy obchodní. Schválena min. vyn. 29./11. 1910, č. 40751 K 2·60

Pravidla českého pravopisu a tvarosloví z r. 1913 „ 1·—

Šlejhar-Dr. Zenkl: Čítanka pro obchodní akademie I. díl. 2. vyd. Schvál. min. vyn. 3./6. 1913 č. 25662 „ 3·20

Tůma: Německá cvičebnice a čítanka pro I. ročník obchodních akademií. II. vydání. Schválena min. vyn. 21./11. 1906, č. 39013 „ 1·80

„ Německý slovníček k německé cvičebnici pro I. a II. ročník obchod. akademií „ —·60

Regal-Coupey: Francouzská cvičebnice 4. vyd. Schvál. min. vyn. 22./10. 1913, č. 46653 „ 4·50

Regeln für die deutsche Rechtschreibung „ 1·—

Dr. Zítek: Zeměpis tržební a obchodní. 3. vydání „ 8·—

Kozenn-Dr. Metelka: Zeměpisný atlas pro střední školy. 15. vydání. Schváleno min. vyn. 23./3. 1909 č. 46922/08 „ 8·—

Schubert-Schmidt-Dr. Vlach: Historicko-zeměpisný atlas školní starého, středního a nového věku (Vydání pro reálky.) Schváleno min. vyn. 19./6. 1901, č. 15603 „ 3·20

Černušák: Všeobecný dějepis pro vyšší školy obchodní. I. díl. Schváleno min. vyn. 5./12. 1910, č. 50518 „ 3·—

Pižl: Algebra a politická arithmetika pro vyšší školy obchodní. I. díl. Schváleno min. vyn. 6./1. 1910, čís. 53297/09 „ 3·40

Kozák: Geometrie pro obchodní akademie. Schválena min. vyn. 5./8. 1910, č. 30795 „ 1·60

Frida-Pižl: Kupecká arithmetika pro vyšší školy obchodní. Schválena min. vyn. 7./5. 1912, č. 20730 . K 2·70

Dr. Nachtikal-Petira: Fysika pro obchodní akademie a ústavy příbuzné. II. vyd. Schválena min. vyn. 19./2. 1913, č. 4401 . . . . . „ 3·30

Dr. Zachoval: Soustavná nauka o obchodu. Schválena min. vyn. 6./7. 1905, č. 22887 . . . . . „ 3·10

Dr. Schiebel: Přírodopis pro vyšší školy obchodní. I. Mineralogie. Schválena min. vyn. 11./2. 1911, č. 3532 „ 2·40

Dr. Schiebel: Přírodopis pro vyšší školy obchodní (obchodní akademie). II. díl. Botanika. Schváleno min. vyn. 25./8. 1913, č. 38.804 . . . . . „ 3·40

Beneš: Základy českého těsnopisu podle soustavy Gabelsbergerovy. Díl I. Schvál. min. vyn. 18./4. 1908, č. 229 „ 1·40

II. ročník.

Vycpálek-Dr. Zenkl. Česká mluvnice pro školy obchodní. Schvál. min. vyn. 29./11. 1910, čís. 40751 . K 2·60

Pravidla českého pravopisu a tvarosloví z r. 1913 . . . „ 1·—

Šlejhar-Dr. Zenkl: Čítanka pro obchodní akademie. II. díl, 2. vydání. Schv. min. vyn. 17./12. 1913, č. 43259 „ 3·40

— Stručná slovesnost. 3. vydání. Schválena min. vyn. 17./12. 1913, č. 43259 . . . . . „—·70

Tuma: Německá cvičebnice a čítanka pro II. ročník obchodní akademií. 2. vydání. Schválena min. vyn. 6./5. 1914, č. 18491 . . . . . „ 2·—

— Německý slovníček k německé cvičebnici pro I. a II. ročník obchodních akademií . . . . . „—·60

Regeln für die deutsche Rechtschreibung . . . . . „ 1·—

Regal-Coupey: Francouzská cvičebnice. 4. vydání. Schvál. min. vyn. 22./10. 1913, č. 46653 . . . . . „ 4·50

Krupička: Učebnice jazyka anglického pro vyšší školy obchodní. Díl I. 2. vydání. Schvál. min. vyn. 9./6. 1913, č. 26.738 . . . . . „ 2·70

Dr. Zítek: Zeměpis tržební a obchodní. Schvál. min. vyn. 20./4. 1908, č. 16219 . . . . . „ 8·—

Kozenn-Dr. Metelka: Zeměpisný atlas pro střední školy. 15. vydání. Schvál. min. vyn. 23./3. 1909, č. 46922/08 . . . . . „ 8·—

Schubert-Schmidt-Dr. Vlach: Historicko-zeměpisný atlas školní starého, středního a nového věku. (Vydání pro reálky.) Schv. min. vyn. 19./6. 1901, č. 15603 K 3·20

Černušák: Všeobecný dějepis pro vyšší školy obchodní. Díl II. Schvál. min. vyn. 3./9. 1912, č. 33435 . . . „ 3·60

Pižl: Algebra a politická arithmetika pro vyšší školy obchodní. II. díl. Schvál. min. vyn. 6./1. 1910, č. 53297/09 „ 2·90

Frida-Pižl: Kupecká arithmetika pro vyšší školy obchodní. II. díl. Schv. min. výn. 21./6. 1913, č. 28.741 „ 3·20

Kolář: Theoreticko-praktická mluvnice jazyka ruského. VI. vyd. Schvál. min. vyn. 14./11. 1903, č. 34.265 „ 3·—

Dr. Zachoval: Soustavná nauka o obchodu. Schvál. min. vyn. 6./7. 1905, č. 22.887 . . . . . „ 3·10

Beneš-Bláha: Základy českého těsnopisu podle soustavy Gabelsbergerovy. Díl II. Schvál. min. vyn. 30./7. 1911, č. 32.645 . . . . . „ 2·20

Beneš: Základy českého těsnopisu podle soustavy Gabelsbergerovy. Díl I. Schv. min. vyn. 18./4. 1909, č. 229 „ 1·40

Krýzl: Chemie minerálná a chemická technologie. Schvál. min. vyn. 12./11. 1908, č. 45.372 . . . . . „ 1·90

Komárek: Obchodní korespondence pro obchodní akademie. I. díl. Schv. m. vyn. 2./2. 1910, č. 1528 . . „ 4·50

Severa: Učebnice účetnictví pro obchodní akademie. I. díl. 2. vyd. Schv. min. vyn. 1./10. 1913, č. 42.404 „ 3·40

III. ročník.

Vycpálek-Dr. Zenkl: Česká mluvnice pro školy obchodní. Schvál. min. vyn. 21./11. 1910, č. 40.751 K 2·60

— Pravidla českého pravopisu a tvarosloví z r. 1913 . „ 1·—

Šlejhar-Dr. Zenkl: Čítanka pro obchodní akademie. II. díl, 2. vyd. Schv. min. vyn. 17./12. 1913, č. 43.259 „ 3·40

— Stručná slovesnost. 2. vydání. Schválena min. vyn. č. 43.259 . . . . . „—·70

Mejsnar: Přehled dějin literatury české s důležitějšími ukázkami. I. díl. Doba stará. 4. vydání. Schv. min. vyn. 3./9. 1912, č. 35.028 . . . . . „ 1·80

— Přehled dějin literatury české s důležitějšími ukázkami. II. díl. Doba střední. 4. vydání. Schvál. min. vyn. 7./1. 1913, č. 58.722 . . . . . „ 1·80

Krupička: Deutsches Lese- und Übungsbuch für den dritten und vierten Jahrgang böhm. Handels-Akademien. Schvál. min. vyn. 24./8. 1909, č. 33.510 . . . K 4·50
— Regeln für die deutsche Rechtschreibung . . . . . „ 1·—
Kleibl: Lehrbuch der Handelskorrespondenz für höhere Handelslehranstalten. V. vyd. Schvál. min. vyn. 2./7. 1910, č. 24.570 . . . . . „ 5·20
Glauser-Čada: Cours élémentaire de correspondance et d'opérations commerciales. III. vyd. Schvál. min. vyn. 11./6. 1911, č. 24.194 . . . . . „ 4·60
Kolář: Theoreticko-praktická mluvnice jazyka ruského. VI. vyd. Schvál. min. vyn. 14./11. 1903, č. 34.265 . „ 3·—
Dr. Zítek: Zeměpis tržební a obchodní. Schvál. min. vyn. 20./4. 1908, č. 16.219 . . . . . „ 8·—
Kozenn-Dr. Metelka: Zeměpisný atlas pro střední školy. 15. vyd. Schvál. min. vyn. 23./3. 1909, čís. 46.922/08 . . . . . „ 8·—
Schubert-Schmidt-Dr. Vlach: Historicko-zeměpisný atlas školní starého, středního a nového věku. (Vydání pro reálky.) Schv. min. vyn. 19./6. 1901, č. 15.603 „ 3·20
Dr. Šusta: Všeob. dějepis pro vyšší školy obchodní. III. díl. Dějiny nového věku. Schv. min. vyn. 26./1. 1906, č. 1651 . . . . . „ 4·—
Pižl: Arithmetika finanční. Schv. min. vyn. 26./10. 1905, č. 38.549 . . . . . „ 4·50
Frida-Pižl: Arithmetika kupecká. III. díl . . . . . „ 3·50
Dr. Pazourek: Učebnice účetnictví podvojného pro obchodní akademie. I. díl. Schv. min. vyn. 17./3. 1906, č. 9447 . . . . . „ 2·70
Komárek: Obchodni korespondence. II. díl. Schvál. min. vyn. 30./6. 1912, č. 28.830 . . . . . „ 5·30
Krýzl: Chemie organická a chemická technologie pro vyšší školy obchodní. Schvál. min. vyn. 22./7. 1907, č. 28.323 . . . . . „ 2·30
— Nauka o zboží pro obchodní akademie. Díl I. Schv. min. vyn. 7./4. 1907, č. 12.972 . . . . . „ 2·—
Dr. Švamberg: Učebnice práva směnečního pro vyšší školy obchodní (obchodní akademie). Schvál. min. vyn. 17./9. 1913, č. 40.214 . . . . . „ 2·60

IV. ročník.

Mejsnar: Přehled dějin literatury české s důležitějšími ukázkami. III. díl. Nová doba. Schv. min. vyn. 2./2. 1910, č. 49.449/09 . . . . . K 4·60
— Pravidla českého pravopisu a tvarosloví z r. 1913 . „ 1·—
Krupička: Deutsches Lese- und Übungsbuch für den III. und IV. Jahrgang böhm. Handelsakademien. Schvál. min. vyn. 24./8. 1909, č. 33510 . . . . . „ 4·50
— Regeln für die deutsche Rechtschreibung . . . . „ 1·—
Kleibel: Lehrbuch der Handelskorrespondenz für höhere Handalslehranstalten. V. vyd. Schvál. min. vyn. 2./7. 1910, č. 24.570 . . . . . „ 5·20
Glauser-Čada: Cours élémentaire de correspondance et d' opérations commerciales. III. vyd. Schvál. min. vyn. 11./6. 1911, č. 24.194 . . . . . „ 4·60
Dr. Zítek: Zeměpis tržební a obchodní. Schvál. min. vyn. 20./4. 1908, č. 16219 . . . . . „ 8·—
Kozenn-Dr. Metelka: Zeměpisný atlas pro střední školy. 15. vydání. Schvál. min. vyn. 23./3. 1909, č. 46922/08 . „ 8·—
Schubert-Schmidt-Dr. Vlach: Historicko-zeměpisný atlas školní starého, středního a nového věku. (Vydání pro reálky.) Schvál. min. vyn. 19./6. 1901, č. 15603 „ 3·20
Dr. Prášek: Dějepis pro české vyšší školy obchodní. Doba nejnovější. Schvál. min. vyn. 24./10. 1910, č. 44267 „ 2·50
Pižl: Arithmetika pojišťovací. Schvál. min. vyn. 30./10. 1906, č. 40429 . . . . . „ 4·50
Ctibor-Pokorný: Arithmetika kupecká pro vyšší školy obchodní. Díl II. Vydání 2. Schvál. min. vyn. 24./9. 1902, č. 28518 . . . . . „ 3·20
Dr. Pazourek: Učebnice účetnictví podvojného pro obchodní akdemie. II. díl. Schvál. min. vyn. 26./10. 1906, č. 39633 . . . . . „ 3·10
Dr. Zachoval: Právo obchodní a živnostenské. Schvál. min. vyn. 27./6. 1912, č. 25889 . . . . . „ 3·20
Krýzl: Nauka o zboží pro vyšší školy obchodní. II. díl. Schvál. min. vyn. 30./8. 1907, č. 33495 . . . . . „ 2·25
Mejsnar: Učebnice německého těsnopisu. 3. vydání. Pro IV. ročník. Schvál. min. vyn. 11./10.1912, č. 45329 „ 2·—

Knihy pomocné:

Šlejhar-Dr. Zenkl-Dr. Pallas: Dějiny literatury české. III. vyd. Pro I. a II. ročník . . . . . K 1·—
Dr. Zenkl: Rádce správné češtiny . . . . . „ 4·50
Skopal-Dr. Zenkl: Obchodní němčina . . . . . „ 1·50
Dr. Th. v. Kawraysky: Deutsch-russische Handelskorrespondenz . . . . . „ 3·60
L. Chollet: Kniha francouzsko-české konversace pro III. a IV. ročník . . . . . „ 4·80
Pover-Vojtíšek: Lectures choisies. II. vydání. Pro III. a IV. ročník . . . . . „ 4·—
Krupička: Učebnice jaz. anglického pro obchodní akademie. Díl. II. Pro III. a IV. ročník . . . . . „ 4·50
Dr. A. Mussafia-Dr. Herzer-Pover: Mluvnice jazyka vlašského s pravidly a příklady. Schvál. min. vyn. 3./1. 1914, č. 52427 . . . . . „ 4·20
Dr. Ettel šl. z Hvozdomilu: Praktická srbsko-chorvatsko-česká konversace . . . . . „ 4·—
Vega: Logarithmické tabulky sedmimístné . . . . . „ 3·—
Novák-Dr. Zenkl: Sbírka řečí a statí pro těsnopis . „ 3·60
Dr. Heidler Ferd.: Příručka národního hospodářství II. vyd. Pro IV. ročník. . . . . „ 2·80
Montgomery: Deutsch-engliche Handelskorrespondenz.
Vlad. Šak a Mil. Dobruská: Praktická bulharsko-česká konversace . . . . . „ 4·80
Boris Morkóvin: Kniha rusko-české konversace v seš. à „—·40

VII. Knihovna a sbírky.

1. Knihovna.

Správce: Ph. Dr. *Josef Čada.*

A. Knihovna učitelská.

Ve školním roce 1913/14 přibylo:

a) *darem:*

Slavná Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění věnovala své publikace: Marka Pavlova: Milion; J. Novák: Staročeská Gesta Romanorum;

Listy pí. Kateřiny z Žerotína; Patera A.: Žaltář Poděbradský; Šimek Fr.: Cestopis t. zv. Mandevilla; Patera A.: Čtenie zimnieho času; Patera Fr.: Korrespondence Jos. Dobrovského (I.); Nováček V.: Korrespondence Fr. Palackého; Patera Fr.: Korrespondence J. A. Komenského; Svoboda M.: Mistra Jakoubka ze Stříbra překlad Viklefova dialogu; Novák B.: Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně; Jarník J. U.: Dvě verse starofranc. legendy o sv. Kateřině Alexandrinské; Slavík V. O.: K. Al. Vinařického korrespondence a spisy pamětní; Strejček Ferd.: Jana Hasišteinského z Lobkovic putování k Svat. Hrobu; Prášek J.: Martina Kabátníka cesta z Čech do Jerusalema a Kaira; Glücklich J.: O historických dílech Václava Budovce z Budova; Glücklich Jul.: Nová korrespondence Václava Budovce z Budova z let 1580—1616; Glücklich Jul.: Václava Budovce z Budova korrespondence z let 1579—1619; Schulz V.: Korrespondence jesuitů provincie české; Novák J.: Jana Amosa Komenského spisy; Černý Fr.: Evangeliář olomoucký; Menčík Ferd.: Paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a z Bezdružic; Souček St.: Studie Štítenské; Hattala Mar.: Besední řeči Tomáše ze Štítného; Dvořák R.: Žalmy; Hejnic O.: Petr Brandl; Smetánka E.: Staročes. životy svatých otců; Křepinský Max: O poměru předlohy Harmannova Gregoria k starofranc. legendám o sv. Řehoři; Vondrák V.: Studie z oboru církevněslov. písemnictví; Novák-Flajšhans: Neoforum latinoslovenicum; Žák Alfons: Listy Oldřicha probošta Steinfeldského; Novotný Č.: Ku kritice zpráv Kl. Ptolemaia o zemích českých; Šimák J.: Rukopisy majorátní knihovny hrabat z Nostitz a Rhienecka v Praze; Loriš J.: Sborník hrab. Baworowského; Patera Fr.: O sv. Jeronymovi; Bílý Fr.: Korrespondence Fr. Lad. Čelakovského; Truhlář Josef: Počátky humanismu v Čechách; Truhlář J.: Listář Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic; Menčík F.: Příspěvky k dějinám čes. divadla; Flajšhans V.: Literární činnost mistra J. Husi; Polívka Jiří: Kronika o Bruncvíkovi v ruské literatuře; Bartoš Fr.: Národní písně moravské; Frinta Ant.: Novočeská výslovnost; Chlumský Jos.: Pokus o měření čes. zvuků a slabik v řeči souvislé; Hujer Oldř.: Slovanská deklinace jmenná; Bartoš Fr.: Dialektický slovník moravský; Kott Fr.: Dodatky k Bartošovu dialekt. slovníku moravskému; Kubín Jos.: Lidomluva Čechů kladských; Truhlář Ant.: Rukověť k písemnictví básnickému; Novák J.: Petra Comestora Historia scholastica; Hruška Fr.: Dialektický slovník chodský.

Zahradník Th. J.: Slovník latinsko-německo-český; Hošek Ig.: Nářečí českomoravské; Zíbrt Čeněk: Markolt a Nevím; Zíbrt Č.: Staročes. Lucidář; Zíbrt Č.: Frantova Práva; Sborník filologický I.-III.; Kraus A.: Pražské časopisy; Tille V.: České pohádky; Truhlář Jos.: Katalog čes. rukopisů; Věstník české akademie cís. Frant. Jos., 15 roč.; Zíbrt Čeněk: Bibliografický přehled čes. nár. písní; Zíbrt Č.: Pověry a zvyklosti pohanské; Tobolka Zd.: Česká bibliografie; Nejedlý Vojt.: Bohyně; Khol Fr.: Tadeáš Haenke; Strouhal V.: O životě a působení A. Seydlera; Dušek Jos.: Hláskosloví nářečí jihočeských; Kašík Ant.: Popis a rozbor nářečí středobečevského; Loriš J.: Rozbor podřečí hornoostravského ve Slezsku; Truhlář Ant.: J. Albína Ezopovy fabule; Holub J.: Evangelium sv. Matouše s homiliemi; Rozpravy čes. akademie tř. 2.; Zíbrt Č.: Bibliografie čes. historie 1—5; Bayer Fr.: Kalalog čes. fossilních obratlovců; Počta F.: Rukověť palaeozoologie; Mourek V. E.: Kronika Dalimilova; Šolín J.: Theorie plnostěnných nosníků obloukových o dvou řadách; Baborovský-Plzák: Elektrochemie; Tadra F.: Soudní akta konsistoře pražské sv. I.—III.; Dvorský V.: Černohorskoturecká hranice od ústí Bojany k Taře; Ekonomické studie z Černé Hory; Niederle L.: Starověké zprávy o zeměpisu východní Evropy se zřetelem na země slovanské; Hanuš J.: Mikuláš Adaukt Voigt; Máchal J.: Staročes. skladby dramatické původu liturgického; Karásek J.: Kollárova dobrozdání a nástin životopisný z r. 1849; Krejčí Jan: Příspěvky k poznání básnické činnosti Siegfrieda Kappera; Schulz V.: Příspěvky k dějinám soudu komorního království českého z let 1526—1627; druhý díl od r. 1627—1783; Tadra F.: Summa Cancellaria Caroli IV.; Schulz V.: Soupis register soudu nejvyššího purkrabství pražského; Chytil K.: Malířstvo pražské a jeho cechovní kniha staroměstská z let 1490—1582; Tobolka Zd.: M. Pavla Židka spravovna; Hilaria Litoměřického traktát k panu Janovi z Rosenberka; Heller Jan: Svépomocný prodej zboží dle práva obchod. na základě práva obecného; Chytil K.: O Junkerech pražských; Čelakovský Jar.: O účasti panovníkův a stavů ze zemí čes. na kondifikaci občanského práva rakouského; Schulz V.: Korrespondence hraběte Václava Jiřího ze Šternberka; Hanuš J.: Život a spisy V. B. Nebeského; Tobolka Zd.: Český slovník bibliografický; Patera-Podlaha: Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské; Šimák J.: Bohemica v Lipsku; Flajšhans V.: Knihy čes. v knihovnách švédských a ruských; Kadlec K.: Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním; A. Miřička: O formách trestné viny a jich úpravě zákonné; Spira Em.: O povinnosti volební; Stieber M.: K vývoji správy; Tadra F.: Listy kláštera zbraslavského; Mareš Fr.: Prokopa písaře novoměstského česká „Ars Dictandi"; Mourek V. E.: Syntaxis složených vět v gotštině; Kvíčala J.: Badání v oboru skladby jazyků indoevropských; Vysoký H: Praxiteles; Kvíčala J.: Příspěvky k dějinám lyrického a tragického básnictví řeckého; Smolík J.: Pražské groše a jejich díly; Nález denarů v Chřášťanech u Čes. Brodu; Zlaté mince; Pekař J.: Dějiny Valdštejnského spiknutí; Dvorský Fr.: Albrecht z Valdštejna; Kameníček Fr.: Prameny ku vpádům Bočkajovců na Moravu; Schulz V.: Příspěvky k dějinám moru v zemích českých z let 1531—1746; Adámek V.: Příspěvky k dějinám selského lidu z okolí Hlinska v XVIII. věku; Mareš Fr.: České sklo; Laurin Fr.: Pokrevenství a švakrovství jakožto překážky manželství rozlučující podle práva církevního; Storch Fr.: Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací; Kadlec K.: Verböczyovo Tripartitum; Kalousek J.: O staročes. právě dědickém; Kvíčala J.: Příspěvky k Platonovým rozmluvám; Kapras J.: Knihy zems. práva knížetství opavského; Mareš Fr.: Prokopa písaře Praxis Cancellariae; Talíř M.: K dějinám rakouského taxovnictví; Jireček K.: Poselství republiky dubrovnické k císařovně Kateřině II.; Tadra F.: Kanceláře a písaři v zemích českých; Friedrich G.: O zakládací listině kapituly litoměřické; Menčík F.: Volba papeže Innocence X.; Novák R.: Mluvnicko-kritická studia k Liviovi; Grammatická, lexikální a kritická pozorování u V. Paterkula; Kvíčala J.: Nové kritické a exegetické příspěvky k Vergiliově Aeneidě; Zahradník J.: O skladbě veršů v Iliadě a Odyssei; Perner J.: Studie o čes. graptolithech; Dvořák M.: Dva deníky dra Borbonia; Chodounský K.: Nastuzení; Kott Fr.: Příspěvky k českoněmeckému slovníku (I.—II.); Vondrák V.: Glagolita Clozův; Nováček V.: Listář k dějinám školství Kutnohorského; Adámek V.: Listiny k dějinám lidového hnutí náboženského; Čáda Fr.: Noetická záhada u Herbata a Stuarta Milla. — Pan ředitel Fr. Kovář: V. Šafařík: Počátkové chemie; J. Gall: Stručný návod k chemickému rozboru nerostných sloučenin (obojí v jednom svazku); Haškovec-Svoboda: Cementářství, keramika a sklářství; Kovář Fr.: Chemie; Chemie minerálná; Technologie; Chemie organická; Chemie anorganická; Vybrané části z fysiky;

Lučební technologie; Různé rozpravy (14); Raýman B.: Chemie organická; Chemie theoretická; Nevole-Raýman: Chemie organická; Erben B.: Klíč k určování minerálův; Klaudi J.: Stručný návod ku zkoušení potravin a poživatin; Diviš J.: Cukrovarnictví; Sacharometrie; Klvaňa J.: Geologická mapa království Českého; Nerosty Moravy a Slezska; Nerosty království Českého; Zykán L.: Mechanická technologie; Malý katechismus pivovarnictví; Vyučování zbožíznalství; Fysika; Faktor F.: Chemie v Praze; Výroba kovů methodami v hutích zavedenými; Základy chemické technologie (I. sv.: Cukrovarnictví); Výroba lučebnin; Návod k chem. rozborům; Hofmann M.: Chemie organická; Chemie a mineralogie; Pokorný A.: Názorný přírodopis živočišstva; Červený-Řehořovský: Technický průvodce pro inženýra a stavitele; Paměti Měšťanské besedy v Karlíně; Zpráva o museu království Českého 1913; Vrba K.: O umělých drahokamech; Janda V.: O regeneračních dějích u členovců; Schürer-Kraft: Řada pojednání z oboru mikroskopie a zbožíznalství; Thomayer V.: Vliv civilisace na nervy člověkovy; Schneider J.: O štočkovém tisku vlny bílé i barevné; Jeřábek J.: Význam chovu drůbeže; Zeměpis hospodářský; Novák: Činnost životní a výživa živočišná; Th. Nováka Stati vybrané; Formánek J.: Rukověť analytické chemie látek minerálných, díl I.; Kvantitativní rozbor spektrálný; Kvalitativní rozbor elektrolytický; Rukověť analytické chemie látek minerálných (II.—III.); Müller-Simonides: Fysika pro vyšší třídy škol středních; Jan Hudec: Nástin praktického cukrovarnictví; Neumann K.: Příruční kniha k rozborům cukrovarnickým; Mlšín-Vyrazil: Výroba cukru; Železo a jeho výroba; J. Kovář: O mazadlech, jich upotřebení a zkoušení; Stav osob profesorstva českého (5. roč.); Zenkl P.: Rádce správné češtiny; Čelakovský L.: Květena okolí pražské o; O chlorofylu; Analytická květena česká; Šafařík V.: Stručný přehled dějin chemie; Zprávy spolku českých chemiků; Bělohoubek A.: Archiv prací z oboru techn. mikroskopie a zbožíznalství; Rukověť mikroskopie technické; Karas J.: Olej minerálný a jeho zužitkování; Ostwald W.: Škola chemie (I—II); K. Preis: Anorganická chemie; Navedení ku chemickému rozboru (3 díly); Vejdovský F.: Zoologie soustavná i všeobecná; Haškovec A.: Výrobky keramické (část technologická); Klika J.: Botanika; Černý K.: Chemická technologie; Katzer B.: Zprávy spolku geologického v Praze; Jahn J.: Rozpravy (8); Karel Slavoj Amerling; Bořický E.: Nerostopis; Lukáš:

Nauka o zboží; Frič A.: Malá geologie; Šimáček Josef: Vinařství; Šimsa: Abstinence a lékaři; Pamětní list k oslavě památky J. Krejčího; Publikace Slavíkovy (23); Horbaczewski J.: Chemie lékařská, díl I.—III.; Sedláček J.: Stručná nauka o zboží; Matzner J.: Chemie organická; Dlouhý F.: Tělověda a zdravověda; Leminger E.: Fysika; Památník druhého sjezdu českých lékařů a přírodozpytců 1882; Woldřich J.: Rukojeť zoologie; Batěk A.: Pokusná chemie prostonárodní; Šafránek F.: Geologie pro vyšší školy; Nerostopis pro vyšší třídy škol středních; Mollenda A.: Hospodářská technologie; O výhodách používání akumulatorových batterií; Taránek K.: Nálevníci; Rosický F.: Botanika; Šetlík-Votoček: Příruční slovník chemicko-technický; Neumann K.: Nástin dějin průmyslu cukrovarnického v Čechách; Sborník klubu přírodověd. v Praze, roč. 1911 a 1913; Věstník techn. musea, roč. 1. a 2.; Vernandský Vl.: Nástin rozvoje krystalografie; Průmysl cukerní a obchod cukrem v r. 1903; Antonín Frič; Vávra Fr.: Stručný nástin lihovarnictví; Stift A.: Drobní nepřátelé cukrovky; Chodounský F.: Pivovarnictví; 59 menších rozprav různých autorů; Oslava založení stavovsko-inženýrské školy v Praze před 200 lety; Památník na oslavu 50tiletého panovnického jubilea, díl: Vědy přírodopisné a exaktní; Zpráva o Museu kr. čes. za rok 1912; Schematismus čes. chemiků; Věstník čes. profesorů 1913; Chemiker-Schematismus; Jubilejní valná hromada Občanské záložny v Karlíně; Hildebrandt H.: Lehrbuch der anorganischen Chemie; Fresenius C.: Anleitung zur qualitativen chemischen Analyse (I-II); Stoklasa J.: Chemische u. physiologische Studien über die Superphosphate; Salisbury-Dana: A text book of Mineralogy; Feistmantel O.: Die Theekultur in Britisch-Ostindien; Gattermann L.: Die Praxis des organischen Chemikers; Effenberger-Mitteregger: Lehrbuch der Chemie u. der chemischen Technologie; Classen A.: Quantitative chemische Analyse durch Elektrolyse; Frillich H.: Anleitung zu den hygienischen Untersuchungen; Tollens B.: Kurzes Handbuch der Kohlenhydrate; Menschutkin-Bach: Analytische Chemie; Fischer F.: Taschenbuch für Feuerungstechniker; Zephanovich: Mineralogisches Lexikon; Roscoe-Classen: Kurzes Lehrbuch der Chemie; Schmidt A.: Leitfaden für den Unterricht in der Chemie; Leitfaden für den Unterricht in ausgewählten Kapiteln der chemischen Technologie; Lassar C.: Arbeitsmethoden für organisch-chemische Laboratorien; Benedikt R.: Analyse der Fette

und Wachsarten; Mansfeld M.: Die Untersuchung der Nahrungs- und Genussmittel; Justus-Perthes: Taschen-Atlas; Reynold E.: Leitfaden zur Einführung in die Experimental-Chemie; Ramsay W.: Kurzes Lehrbuch der Chemie; K. Hofmann: Die radioaktiven Stoffe; Giesel über radioaktive Substanzen; Danino-Seitler: Die Patina; Zirkel Fl: Elemente der Mineralogie; Buchner Georg: Lehrbuch der Chemie; K. Hassack: Lehrbuch der Warenkunde; Physikalische und mikroskopische Warenprüfungen; Leitfaden der Naturgeschichte; Rammelsberg F.: Handbuch der Mineralchemie (I—II); Reinhard-Brauns: Chemische Mineralogie; Wraný A.: Die Pflege der Mineralogie in Böhmen; Geschichte der Chemie; Winkler C.: Lehrbuch der technischen Gasanalyse; Linne-König: Grundris der allgemeinen Warenkunde; Fischer-Wagner: Chem. Technologie; R. Lullius: Praktyka Testamentu; Aršinov V.: O vključenijach anthraxolitha; On the Iron Ore Deposits in Sydvaranger; Vorträge über Erfindungsschutz; Moderne Patentgesetzgebung und öst. Patentwesen; J. Lambl: La substance de la propriété rurale et la comptabilité agricole; Zambonini F.: Notizie mineralogiche. — Sl. městská rada v Karlíně: Rozpočty města Karlína (5 roč.). — P. dv. r. J. Hrabák: Terminologický slovník hutnictví. Železářství v Čechách jindy a nyní. — P. řed. A. Schwarz: Brautechnische Reiseskizzen 9 sv.; Brautechnische Rundschau 2 sv. — P. prof. J. David: Obchodní příručka pro zahradníky. — P. O. Schmied: Pamětní spis o úpravě železničních tarifů s holešovickým přístavem v Praze. — P. V. Šuman: Německá konversace. — Národní rada česká: Může-li býti tak zv. zákon Koliskův sankcionován? — P. řed. A. Kostinec: Pamětní spis k slavnostnímu otevření nové budovy. — Firma Leopold Cassel & Cie. ve Frankfurtě své publikace: Kleines Handbuch der Färberei I—IV; Das Färben der Baumwolle; Das Färben der Wolle; Das Färben und Drucken des Kammzuges; Die Kleiderfärberei; Von Baummwollfärbungen mit Hydraldit. — Sl. kr. hl. m. Praha: Statistická zpráva za rok 1911; Almanach kr. hl. m. Prahy na rok 1914. — Nakl. Unie: Teisler: Fysika; Schiebel: Přírodopis II. — Nakl. A. Storch syn v Praze: Mussafia: Mluvnice jazyka vlašského 3. vydání. — Nakl. A. Hölder ve Vídni: A. Metzl: Grundriss der Buchhaltung. — P. c. k. vrchní kontrolor Štraybl: F. Mareš: Všeobecná fysiologie. — P. prof. V. Komárek: Hospodářské obrazy z Belgie. — Firma „Jerry“, spolek pro zařizování kanceláří v Praze: Účetní systém. — P. řed. J. Samek: Chemické listy r. 1913 a Warenpreisberichte. — Akc. spol. strojírny dříve Breitfeld, Daněk & spol. v Karlíně: Didot: Bottin roč. 1911, 4 svazky. — P. E. Rousek: O chladu a jeho upotřebení v ovocnictví. — Ředitelství něm. ob. akademie v Liberci: A. Ziegler: Festschrift zur Errinerung an den 50 jährigen Bestand der Reichenberger Handelsakademie. — P. V. Čvančar, tajemník „Politiky“: Český insertní katalog časopisecký r. 3. — P. Ing. R. Hruška v Karlíně: Šetlík-Votoček: Příruční slovník chemicko-technický; Pravda Ant.: Diagramy k parním rozvodům šoupátkovým; Beroušek: Slovník textilní díl I.; Braulik: Mechanické stavy tkalcovské. — P. Frant. Lukáš úř. zajišťovacího svazu hospodářského: Slavík A.: Návod ku zakládání a vedení spolků pro vzájemné pojišťování koní. — P. Ant. Frank, obchodník v Doksanech: Listy chemické I., III. a IV. roč. — Sdružení čes. lázeň. lékařů v Praze: Almanach lázní 1914. — Národohospodářský ústav: Zpráva za rok 1913. — Zprávy výroční a jiné publikace zasílaly: Sl. obchodní a živnostenská komora v Praze, Čes. Budějovicích a Plzni. — Pozemková banka: Zprávy pozemkové banky. — Česká banka: Bankovní zprávy. — Živnostenská banka: Finanční listy. — Pan red. J. Cimr: Obchodní noviny. — Sl. čes. akademie: Věstník. — Za všecky tyto dary vzdává ředitelství nejuctivější díky.

b) *koupí*:

Jelčić A.: Slovník chorvatsko-srbsko-český. — Flajšhans: Písemnictví české. — Gebauer J.: Mluvnice česká pro školy střední a ústavy učitelské. — Machát: Illustrovaný zeměpis všech dílů světa. — Fahoun: Základy národního hospodářství. — Rousseau: O smlouvě společenské. — Mayer: Hospod. politická mementa. — Ševčík: Kartely. — Průvodce po král. městě Písku a okolí. — Novák: Maršál kníže Schwarzenberg. — Srdínko: Učebnice histologie. — Bednář: Kniha francouzské konversace. — Batovcův polit. kalendář 1914. — Batovcův zápisník 1914. — Barac: Ruská obchodní korrespondence. — Čičerin: Rusko na počátku XX. století. — Schneider: Rukověť — vzorce písemností a podání. — Steiger: Praktický kurs podvojného účetnictví. — Přehled pokroků fysiky za léta 1909 až 1910. — Slepánek Č.: Srbsko. — Horák: Přehled vývoje českých obchodních bank. — Menčík J.: Rukověť dějin české literatury IV. r. — Tobolka Zd.: Česká bibliografie

za r. 1911. — Průvodce po Ulmu a Rothenburgu. — A. Tuma: Německá čítanka. — Broda-Deutsch-Tryzna: Mezinárodní proletariát. — Dyroff A.: Úvod do psychologie. — Dlouhý-Hlinecký: Tělověda a zdravověda. — Sammlung Göschen No. 177,450/1. — Weyde: Deutsche Rechtschreibung. — Weinhardt: Führer im kaufm. Briefverkehr. — Sering: Russlands Kultur und Volkswirtschaft. — Werner: Lombard: Luxus und Kapitalismus. — Chwolson: Lehrbuch der Physik I.-II. — Wiener-Stoerk: Praktische Arbitragerechnungen. — Milles S.: Die Pariser Börse. — Philippovich: Die Bank von England. — Fürst: Prämien-, Stellage u. Nachgeschäfte. — Kheil: Benedetto Contrugli; Valentin Mennher. — Hertel: Verbesserte amer. Buchführung. — Kasten-Minetti: Lehrhefte für gewerbliche Buchführung (H. IV, VI, VII). — Belohlavek: Fünfzig Buchungsstoffe. — Chevaux: Geschäftsgang. — Daukers: Leitfaden für den Unterricht der Buchhaltung. — Alina: Materialien für das prakt. Übungskontor. — Bernhard: Der prakt. Buchhalter. — R. Gasteiner: Materialien für den Buchhaltungsunterricht. — Business Correspondence I—III. — W. Überlacker: Grosse deutsche Aufsatzschule. — Schlessing-Wehrle: Deutscher Wortschatz. — Berlitz M.: Deutsche Handelssprache. — Geiger A.: Stenography. — Pichon: Leçons pratiques. — Instruktionen für den Unterricht an den Realschulen in Österreich. — Protokoll über die Konferenz der staatlich subventionierten vierklassigen Handelsakademien. — Hollmann: Deutsches Lesebuch. — Linhoff: Landwirts schriftlicher Verkehr. — Petri: Schriftwerk des Landwirts. — Krausbauer: Landwirts Schriftverkehr 1-2 (Arbeismappe). — Petri: Der Guts-Sekretär. — Stephan: Landw. Lesebuch. — Lack: Ratschläge für Landwirte. — Weigand: Geschäftsaufsätze. — Deissmann: Lesebuch. — Lemke: Schriftverkehr des Landwirts. — Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens in Österreich r. 27. — Hof- und Staatshandbuch r. 1914. — Schimkowski: Formularien für Verträge und für Eingaben in nichtstreit. Verfahren. — Conrad: Grundriss zum Studium der polit. Ökonomie III. Finanzwissenschaft. — Petit de Julleville: Histoire de la langue et de la littérature française, tome VI-VIII. — Wenzely: Das Geld-, Bank und Wechselwesen. — Feller-Odermann: Kaufmänn. Arithmetik I-II. — Obst: Das Bankgeschäft I. — Gierke: Bäcker- und Konditorei-Buchführung. — Schiller & Bárta: Kontorarbeiten. — Schmiedberger: Lehrbuch der Buchführung. — Zehndens: Handelsgeographie. —

Beigel: Buchungswesen der Römer. — Dahlmann-Waitz: Quellenkunde. — Bieze: Literaturgeschichte I—III. — Baedecker: Oberitalien. — Metoula: Sprachführer (amer.). — Jahrbuch des höh. Unterrichtswesens in Österreich 1914.

c) *Předplacené časopisy a díla sešitová za škol. rok 1913/14:*

České: Lumír; Vynálezy a pokroky; Epocha; Těsnopisné listy; Živa; Přehled; Časopis pro pěstování mathematiky a fysiky; Listy filologické; Časopis pro moderní filologii; Český časopis historický; Časopis pro české agrární dějiny; Chemické listy; Národopisný věstník československý; Obzor národohospodářský; Exportní a obchodní revue; Biologické listy; Pivovarské listy; Obchodní rozhledy; Archiv; Ochrana mládeže; Svaz; Sborník zákonů a nařízení; Matice lidu; Libuše; Sborník menšinový; Sborník slezský; Kodym; Ottův velký atlas zeměpisný; České dějiny (vyd. Laichter); Srb: Politické dějiny; Velký illustrovaný přírodopis; Ottův obchodní slovník; Daneš-Domin: Dvojím rájem; Světem práce a vynálezů; Jansa V.: Památky starého umění v Čechách; Wirth Zd.: Umělecké poklady Čech; Za vzděláním; Člověk zdravý a nemocný; Ostřízlivění; Příroda; Krupička: Kniha anglicko-české konversace; B. Morkóvin: Kniha rusko-české konversace; Topičův sborník; Moravsko-slezská revue.

Cizojazyčné: Österreichische Handelsschulzeitung; Österreichische Chemiker-Zeitung; Chemiker Zeitung (Göthen); Verordnungsblatt für d. Dienstbereich d. S. E. Ministeriums für Kultus und Unterricht; Zeitschrift für Politik; Zeitschrift für handelswissenschaftliche Forschung; Zeitschrift für das gesamte kaufmännische Unterrichtswesen; Internationale Zeitschrift für kaufmännisches Unterrichtswesen; Zeitschrift für Handelswissenschaft und Handelspraxis; Zeitschrift für Buchhaltung; Das Handelsmuseum; Review of Reviews; Financial Review of Reviews; Je sais tout; Niva; Mitteilungen des k. k. technischen Versuchsamtes; Zeitschrift für Volkswirtschaft; Statistische Monatsschrift.

Koncem škol. roku 1912/13 měla profesorská knihovna 767 svazků a 43 časopisy.

Ve školním roce 1913—14 přibylo 507 svazků a 11 časopisů; má tedy učitelská knihovna koncem školního roku úhrnem 1274 svazků a 54 časopisů.

B. Knihovna žákovská.

Ve školním roce 1913—14 přibylo:

a) *darem*: Pan řed. Fr. Kovář: Trine: V souzvuku s nekonečnem; Vl. Zanáška: Bruslení; Střádal 1913: Pamětní list u příležitosti odhalení pomníku prof. dra J. Krejčího; O. Zachar: Chemie dávnověku. — Nakl. E. Šolc v Karlíně: B. Němcová: Babička. — Nakl. „Unie" v Praze: Krupička: Anglická četba. — Nakl. A. Storch v Praze: A. Mussafia: Mluvnice jazyka vlaského 3. vyd. — Nakl. J. R. Vilímek: Chollet: Kniha francouzsko-české konversace; J. Ettel: Kniha srbsko-chorvatsko-české konversace. — „Scena" v Praze: J. Hilbert: O dramatu.

Za všecky dary vzdává ředitelství uctivé díky.

b) *koupí*: Calderon: Výbor dramat, sv. I.—XVI.; A. Svojsík: Japonsko a jeho lid; Království České, díl VI.; P. Bilianová: Do panského stavu I—III; Kellerman: Tunel; Dyk: Vybraná lyrika; Ze staročeského básnictví; Lyrický rok 1913; A. Klášterský: Z českých žalmů; Ebers: Dcera královská I—II; Malá Skála—Vranov; Anglická knihovna, sv. 2, 5, 6, 18, 22, 34, 38; Winter: Sebrané spisy, sv. V a VI; Ruská knihovna, sv. 65; Štech: Divadelní mžitky; Heyduk: Sebrané spisy, sv. 53 a 54; Česká knihovna, sv. 30 a 31; A. Jirásek: Sebrané spisy, sv. 4, 14 a 39; Arbes: Sebrané spisy, 36; A. Srb: Z půl století; Berta ze Suttnerů: Vzlety lidstva; Edita ze Salburgu: Čeští páni; A. Svojsík: Japonsko a jeho lid; J. Vrchlický: Mythy; Epické básně; O. Fastrová: Pozdě; K. Colletová: Dcery vrchního; K. Mečíř: Císař; K. Rožek: Požáry; F. Holeček: Před jasným dnem; O. Kučera: Pošta a telegraf; Les Annales des Nationalités: La Bohême; Ch. Lawrence: A Merchant of New York; L. Tolstoj: Izabrane priče i basne za mladež.

Spisy ruské: Sebrané spisy A. Feta (1—2), A. Kuprina (1—8), Molièra (1—4), J. Tjučeva, N. Pomjalovského (1—2), V. Veresajeva (1—4).

Koncem šk. roku 1912—13 měla žákovská knihovna 1185 svazků. Ve šk. roce 1913—14 přibylo 82 svazků, má tudíž žákovská knihovna koncem školního roku celkem 1267 svazků. Půjčeno bylo žákům úhrnem 3047 knih.

C. Výpomocná knihovna.

Ve školním roce 1913/14 přibylo:

a) *darem:*

Nakladatelství Unie: Krupička: Deutsches Lesebuch; Pover-Vojtíšek: Lectures choisies; Krupička: Učebnice jazyka anglického I.; Černušák: Dějepis I. a II.; Frída-Piží: Kupecká arithmetika I.; díl II. (3 ex.); Schiebel: Přírodopis I.; Krýzl: Chemie minerálná; týž: Nauka o zboží I. a II.; Zachoval: Nauka o obchodu; Komárek: Obchodní korrespondence II.; Pazourek: Účetnictví podvojné I. a II.; Švamberg: Právo směnečné (3 ex.); Zachoval: Právo obchodní a živnostenské. — Nakladatelství E. Weinfurter: Vycpálek-Zenkl: Mluvnice (7 ex.); Šlejhar-Zenkl: Čítanka díl I. (12 ex.); díl II. (10 ex.); Heidler: Příručka národního hospodářství (5 ex.). — Nakladatelství B. Melichar v Hradci Kr.: Přehled dějin literatury české I. (3 ex.); díl II. (4 ex.); díl III. (2 ex.); týž: Německý těsnopis (3 ex.). — Nakladatelství B. Kopecký v Písku: Veselý: Premiers éléments de la conversation française. — Nakl. B. Kosina v Chrudimi: Regal-Coupey: Francouzská cvičebnice IV. vyd. (2 ex.). — Nakl. J. L. Kober: Prášek: Dějepis (doba nejnovější) (2 ex.). — Nakl. Ed. Hölzel: Zeměpisný atlas (2 ex.); Dějepisný atlas (2 ex.). — C. k. školní knihosklad: Pravidla českého pravopisu (nové vyd. 5 ex.); Beneš-Bláha: Základy českého těsnopisu II. (5 ex.). — Nakl. Manz ve Vídni: Glauser-Čada: Correspondance commerciale (2 ex.). — Nakl. A. Storch & syn, Praha: Mussafia: Mluvnice jazyka vlašského (2 ex.). — Sbor pro udržování Československé akademie obchodní v Praze: Šusta: Dějiny nového věku; Piží: Algebra I. a II.; Arithmetika finanční; Arithmetika pojišťovací. — Nakl. J. R. Vilímek v Praze: Chollet: Kniha francouzsko-české konv.; J. Ettel: Kniha srbsko-chorvatsko-české konversace. — Nakl. F. Topič, Praha: Novák-Zenkl: Sbírka řečí a statí. — Pan řed. Fr. Kovář: Krýzl: Chemie minerálná.

Kromě toho věnovali starší učebnice tito žáci: I. A: Tlolka, Kolb, Janatka, Nachtigal, Grabovski, Málek; II. A: Paták, Zeman; II. B: Diepolt; III. A: Škořepa, Merwart, Mašek, Pospíšil, Koudelka, Černý, Procházka, Trnka, Kazda, Dvořák, Bican; III. B: Urban, Pšenička, Topinka; IV. A: Kvis, Kurzveil, Zeman, Cibuš

Dufka, Borovička, Frank, Káš, Kaizl, Srnec, Čihák, Blecha; IV. B: Oppelt, Vávra, Distl, Holánek, Hruška, Mráček, Závodský, Zymák, Burger, Černý.

Za všecky dary vzdává ředitelství uctivé díky.

b) *koupí*:

Frída-Pižl: Kupecká arithmetika I. (2 ex.); díl II. (5 ex.); Heidler: Národní hospodářství (7 ex.); Zachoval: Právo obchodní (2 ex.); Gebauer: Mluvnice; Kleibel: Handelskorrespondenz (7 ex.); Krupička: Lesebuch (3 ex.); Krýzl: Nauka o zboží I. (2 ex.); Chemie minerálná; Chemie organická (2 ex.); Černušák: Dějepis I.; díl II. (6 ex.); Zachoval: Obchodní nauka; Schiebel: Přírodopis I.; Regal-Coupey: Francouzská cvičebnice; Glauser-Čada: Correspondance commerciale (4 ex.); Zítek: Zeměpis; Pižl: Algebra II. (3 ex.); Arithmetika finanční; Švamberg: Směnečné právo (4 ex.); Pover-Vojtíšek: Lectures choisies (5 ex.).

Koncem školního roku 1912/13 měla výpomocná knihovna 660 svazků. Ve školním roce 1913—14 přibylo 214 svazků; výpomocná knihovna žákovská má tedy koncem škol. roku úhrnem 874 knih.

Půjčeno bylo 108 žákům 638 učebných knih.

Koncem škol. roku 1912/13 bylo v knihovně úhrnem 2612 svazků a 43 časopisů, za něž bylo vydáno K 7474·66.

Ve školním roce 1913/14 přibyly 803 svazky a 11 časopisů; vydáno bylo hotově a na splátkách K 2297·51.

Koncem školního roku 1913/14 jest tudíž v knihovně úhrnem 3415 svazků a 54 časopisů, za něž bylo vydáno K 9772·17.

D. Sbírka programů.

Ve školním roce 1913/14 došly výroční zprávy z r. 1912/13:

1. Obchodní akademie:

a) české: Brno:

B. Holman: Zpráva o exkursi do Ruska.

Československá akademie obchodní: J. Šlemr: Rakouský obchod jatečními zvířaty.

Hradec Králové: F. Relich: Zahraniční obchod ruský v XVI. stol. a objevné cesty anglických kupců.

Chrudim: F. Salavec: Nové směry v obchodních naukách. V. Komárek: Zpráva o VI. mezinárodním hospodářském kursu v Antverpách. F. Dušánek: Průduchy cykasovitých.

Kolín: V. Pártl: Tělesná výchova mládeže našeho ústavu v létě.

Karlín: L. Scheiner: Za JUDrem Albínem Bráfem. V. Bešta: Lhůty dodací a ručení dráhy za jich překročení. J. Kosta: Praktické pokyny z mezinárodní dopravy. F. Skopal: Německá obchodní korespondence. Č. Vrabec: Theorie a praxe zámořského obchodu.

Plzeň: A. Kostinec: JUDr. Albin Bráf. Č. Dubský: Jaroslav Vrchlický.

Prostějov.

b) německé: Aussig:

A. Scheinert: Die Schlacht bei Kulm. L. Zeidler: Der Rhein und seine Zuflüsse als Verkehrsstraßen. J. Schindler: Zur Einführung in die deutsche Literatur über den Kaufmann, bezw. für den deutschen Kaufmann. F. Pernecker: Über die wirtschaftliche Bedeutung der Kleinmotoren. M. Wolfrum: Die Spiel- und Sportbewegung an Mittelschulen.

Brünn: H. Andesner: Mineralogische u. chemische Zusammensetzung der Amphibolite von Kals in Tirol und Radenthein in Kärnten. A. Braun: Einige Worte über den Schießunterricht in der Schule.

Graz: K. Hassack: Die Grazer Handelsakademie von 1863 bis 1913. K. Wenger: Analyse und Synthese. Ein Beitrag zur Kultur des Schülers. F. Angel: Über synthetische Edelsteine und die Möglichkeit ihrer Unterscheidung von den Natursteinen.

Linz: F. Meguscher: Eine Aktiengesellschaft nach englischem Recht. (Companies' Consolidation Act 1908.)

Pilsen: D. V. Kraus: Einleitung zum Lehrbuche der böhmischen Sprache für deutsche Handelsakademien. H. Fabini: Katalog der Lehrerbibliothek. II. Allgemeine Abteilung.

Prag: M. Weiß: Die österreichische Creditanstalt.

Reichenberg: R. Urwantschky: Über die Reduktion von Devisen-Kursen. V. Trenkler: Die Programmarbeiten in den Jahresberichten der österr. Handelslehranstalten mit deutscher Unterrichtssprache.

Wien: E. Hradetschny: Studien über Zwischenbilanzen im modernen Großbankbetriebe. O. Neurath: Galizien und Bosnien während des Balkankrieges. H. Strigl: Geschichte einiger Wörter.

Wien: X. Weiß: Zum Vorschlag einer städtischen Hypothekenversicherungs-Anstalt.

c) ostatní: Krakow:

W. Skalski: Temat do kantoru praktycznego. P. Rongier. W. Skalski: Modèles et exercices de Correspondance commerciale élémentaire.

Lwow: A. Pawłowski: Rachunek przebierczy czyli arbitraż.

Trento.

Trieste: G. Quarantotto: L'Ediga di Girolamo Muzio.

Kromě toho zaslaly své výroční zprávy ostatní obchodní a odborné školy, gymnasia, reálky a lycea.

Koncem školního roku 1912/13 chovala sbírka programů 299 čísel. Ve školním roce 1913/1914 přibylo 106 čísel; má tudíž sbírka programů koncem školního roku 1913/14 úhrnem 405 čísel.

2. Kabinet zeměpisný a dějepisný.

Správce: Dr. *Jan Heidler.*

V tomto školním roce bylo zakoupeno:

1. Zeměpisné mapy: Haack: Süddeutschland. — Týž: Deutsches Mittelgebirge. — Týž: Deutschland (fysik.). — Žáci: Ludvík Anýž z II. A nakreslil za vedení p. Dra Bělohlávka hospodářské mapy Afriky, Australie, Indie, Východní Asie a poloostrova Balkánského.

2. Diapositivy: Pan Dr. Karel Bělohlávek pořídil se žáky: Karlem Brabcem, Bohuslavem Skalákem, Jos. Pokorným a Valent. Žicem diapositivy míst navštívených za exkurse o svátcích velikonočních, a to: 26 z Rothenburgu, 36 z Norimberka, 8 ze Starnbergu, 8 z Mnichova, 9 z Řezna a 1 z Ulmu.

3. Do příručné knihovny zeměpisného kabinetu: „Rothenburg" ze sbírky „Städte der Kultur". Baedecker: Francie (severozápad), francouzsky. — Týž: Francie (severovýchod), francouzsky. — Týž: Francie (jihovýchod), francouzsky. — Týž: London, německy. — Dr. Max Friederich: Methodischer Atlas zur Länderkunde von Europa I. vydání.

C. k. ministerstvo kultu a vyučování darovalo pamětní peníz zhotovený Josefem Tautenbaynem vzpomínkou na stoletou oslavu osvobozovacích bojů z roku 1813.

Koncem školního roku 1912/13 bylo ve sbírce 147 inv. čísel (1611 kusů) v ceně K 4054·93.

Ve školním roce 1913/14 přibylo 16 inv. čísel (103 kusy) v ceně K 199·32. Za potřeby k přípravě diapositivů a kreslení map bylo vydáno K 44·40, takže bylo celkem na sbírku užito K 243·72.

Koncem školního roku 1913/14 jest ve sbírce 163 inv. čísel (1714 kusů) v ceně K 4298·65.

3. Kabinet fysikální.

Správce: *Vlastimil Frida.*

Sbírky fysikálního kabinetu byly doplněny ve školním roce 1913—14 takto:

Koupeno bylo: Padostroj Galileův, universální můstek Kohlrauschův a telefon k němu, žárovkový odpor s kolíčkovým zařízením pro spojení za sebou a vedle sebe, přístroj pro Newtonovy barevné kruhy a kuželové zrcádko se 6 obrazy.

Též zakoupen byl jakožto pomůcka při vyučování angličtině školní mluvicí stroj s příslušnými deskami.

Darovali: Pan Václav Pošvář, c. k. poštovní kontrolor, vzorky tří kabelů a některé součásti telegrafu a telefonu; Kovařovič Jiří z I. A 3 akumulátory; Frank Ant. ze IV. A pojednání o elektromotoru od ing. Frant. Zity; Tlolka Josef z I. A papírový model motoru Daimlerova.

Všem dárcům ředitelství upřímně děkuje.

Koncem školního roku 1912—13 měla sbírka 343 inv. čísel (465 kusů) v ceně K 6510·67.

Ve škol. roce 1913—14 přibylo 14 inv. čísel (21 kusů), za něž zaplaceno K 578·02.

Koncem škol. roku 1913—14 má sbírka inv. čís. 357 (486 kusů), na jejichž zakoupení vydáno K 7088·69.

Za opravy a drobná vydání zaplaceno v tomto školním roce K 4·70.

4. Kabinet přírodopisný.

Správce: *F. Kovář.*

V tomto školním roce bylo zakoupeno:

Mikroskop Reichertův s velkým osvětlovacím zařízením a postranním šroubem; stativ č. VII, revolver pro dva objektivy (č. 3, 7a), okuláry č. II, IV. Model lidských zubů na desce. Model oběhu krve na desce. Sbírka mikroskopických preparátů

z člověka zabarvených a napuštěných (25 kusů v pouzdře). Sbírka 20 druhů mořských řas (na 6 lepenkových listech v krabici). Sbírka 50 druhů lišejníků (na 11 lepenkových listech v krabici). Sbírka 30 druhů šišek lesních stromů (ve dvou zasklených krabicích).

Sbírce darovali:

Pan zasilatel Josef Kosta krásný lazurit a onyx; pan K. Nachtigall, obchodník v Praze, cestovní lékárničku; Fr. Bartuška z roč. II. A lignit; B. Marjanovič z roč. II. A krápník z Plitnice; Boh. Skalák z I. B velkou srostlici sádrovce; Jos. Šindler z I. A vápenec s galenitem.

Za všechny tyto dary ředitelství upřímně děkuje.

Koncem škol. roku 1912—13 bylo ve sbírce 539 inv. čísel (911 kusů) v ceně K 6956·61.

Ve škol. roce 1913—14 přibylo 15 inv. čísel (82 kusů) a vydáno K 300·30.

Na konci škol. roku 1913—14 jest ve sbírce 554 inv. čísel (993 kusů); koupené mají cenu K 7256·91.

5. Kabinet chemický.

Správce: Dr. techn. *A. Soukup.*

Sbírky chemické byly letos ve skříních přerovnány a vyčištěny. Roztoky ve skříni umístěné v posluchárně byly doplňovány dle potřeby.

Darovali: p. kom. rada Ant. Pollak v Karlíně vzorníky různých barviv od firmy Leopold Cassella & Co.; Kaizl B. ze IV. A Glacéschwarz C od firmy Böhm & Haas v Darmstatě. Za tyto dary vzdává ředitelství upřímný dík.

Koupeno bylo: a) přístroje a sklo: 5 trubic s kaučuk. zátkami na dokazování zákona Lovoisierova, 35 g měděného plechu, nálevka s ohnutým zobanem, 500 g granátů k tárování, 5 válců na jímání plynů s destičkami, 10 g zápalné hubky, 5 korkových destiček, stativ železný s deskou, silnostěnná, krystalisační miska, 20 reagenčních lahví na 300 gr., Anselův indikátor na indikování plynů lehčích nežli vzduch, přístroj Lepsiův na stanovení různé valence prvků, 10 koloidových balonků, 1 kostka z manového skla, 1 tabulové váhy a sádka závaží k nim, Hempl-Winklerova byreta, Hemplova pipeta, 2 trubice s měděnou síťkou a kapilárou, štětec do vah, 50 skleněných dosiček.

b) preparáty: 10 g stříbra v prášku, 300 g zinkového prášku, 1 g kysličníku titaničitého, 150 g chlorečnanu barnatého, 500 g granulovaného zinku prostého arsenu, 250 g skleněné vlny, 10 g amarinu, 100 g thalia, 100 g hliníku, 250 g železných hoblin, 100 g dusičňanu uranylového, 150 g hydroxydu barnatého, 50 g ferrum reductum.

Koncem škol. roku 1912—13 bylo ve sbírce 972 inv. čísel (1187 kusů) zařazených do 7 skupin, za něž vydáno K 6101·81.

Ve školním roce 1913—14 přibylo 34 inv. čísel (63 kusy); vydáno bylo K 318·15.

Koncem školního roku 1913—14 jest ve sbírce 1006 inv. čísel (1250 kusů); vydáno bylo celkem K 6419·96.

6. Žákovská laboratoř.

Správce: Dr. techn. *A. Soukup.*

Žákovská laboratoř byla doplňována běžnými potřebami pro cvičení. Zvláště byly opatřeny věci pro jednoduché bakteoriologické zkoušky. Zakoupeny byly: 2 dmuchavky, kahan s motýl. násadcem, 15 lahví na 500 gr, 6 na 2 l, kelímek vaseliny, 150 gr dusičňanu rtuťičnatého, 1 kg skleněných tyčinek a trubic, 10 porcelánových misek, 100 gr folie cínové, 100 gr gelatiny, nádobka na zkoumavky, 12 misek Petriho s kasetou, kaseta na sterilisování pipet, 10 g methylorange, $^1/_2$ kg hydrátu sodnatého l. č., 100 g oxalové kyseliny (orig. Merck), 2 baňky odměrné na 200 cm^3 a 100 cm^3, tvrzené filtry, 500 g římského asbestu, 1 sádka závaží, 4 pipety se 2 známkami, 5 misek z berlínského porcelánu, 200 g šťovanu ammonatého l. č., 200 g fosforečňanu sodnatého, po 300 gr mosazi, bronze, argentanu, pájky tvrdé a měkké, 100 g peptonu Witte, 1 krabice Liebigova extraktu, přístroj ke stanovení bodu varu a tání, 5 baniček, 250 g Woodova kovu, 200 g dvojchromanu draselnatého, 1 platinový plíšek (2×4), 2 plat. drátky v tyčinkách, přístroj na vývoj plynu dle Nordblada, pícka se 6 plameny, destilovaná voda, láhev lihu rektifikovaného, 800 g etheru, lampa fotografická.

Koncem školního roku 1912/13 bylo v laboratoři 82 invent. čísel (472 kusů), za něž vydáno celkem K 2782·96. — Ve školním roce 1913/14 přibylo 35 invent. čísel (46 kusů) a vydáno K 334·93. — Koncem školního roku 1913/14 jest v laboratoři 117 inv. čísel (518 kusů); bylo vydáno celkem K 3117·89.

7. Kabinet nauky o zboží.

Správce: Dr. techn. *A. Soukup.*

V tomto školním roce byla celá sbírka vyčištěna a přerovnána; letošní přírůstky byly zařazeny v jednotlivé skupiny pod společná inventární čísla. Tím se počet čísel zvětšil jen nepatrně, ačkoliv byly sbírky značně obohaceny.

Darovali: Firma Meister, Lucius & Brüning v Höckstu n. M. vzorníky barev na vlnu a bavlnu a 30 lahviček se surovinami z dehtu kamenouhelného a dehtovými barvivy; p. Jos. Němeček v Táboře suroviny perlefářské a postup výroby perlefových knoflíků; p. kom. rada Ant. Pollak v Karlíně vzorníky a publikace technické, vydané firmou Leopold Cassella & Co. ve Frankfurtu n. M. a postup výroby sukna firmy J. Wedeles a syn; pan V. Holejšovský v Praze ukázky barevných dřev a kolekci zpracování quebrackového dřeva na extrakt; neznámá firma různé vzorky tkanin vlněných; p. Leopold Lípa v Karlíně volské rohy a vnitřek jich; firma Kristen a spol. v Libni vzorník různých jemnějších koží; firma Chitz & Meller ve Vysočanech kolekci 18 minerálních barviv, 12 laků a fermeží ve zvláštních lahvičkách; Vydrova továrna poživatin v Libni imitace některých svých výrobků, hořčici bombayskou a sušené mléko; firma Bři Perutzové v Libni platiny a jehlu ze stroje Jaquardova, člunek tkalcovský, vzor pro vytloukání karet a karty Jaquardovy, vzor pro stroj listový, část vytlučeného vzoru, kroužky pro prstencové přádací stroje a vzorky bavlněných tkanin; Domanský František ze IV. B vzorek „lignum sanctum"; Oppelt Frant. ze IV. B mramor „Vert Gastein" a „Rouge royal jaspe"; p. Tlolka Frant., býv. úředník strojírny, vzorky nýtů a šroubů; p. Ant. Ritter krabici se vzorky kaučukových výrobků; pan Frant. Pospíšil postup výroby perlefových knoflíků a jich vzorníky; Kaizl Bedřich ze IV. A šišku pinie a rotační amer. papír do sčítacích strojů; Švamberg Vilém ze IV. B chmely ze sklizně roku 1913; Závodský Frant. ze IV. B kolekci surových vln; Basel František ze IV. B kytičku, dělanou z husích brků a drátků; Veltruský Ant. ze III. B tkaninu s kovovým outkem, brožky jakožto ukázku domácí výroby na Semilsku, granáty nebroušené, mechové akáty, kameol a jiné; Zelenecký Josef ze III. B olověné pomalované obaly na čaj; Dr. A. Soukup lusk „Cassia fistula"; Ant. Cicvárek ze IV. A plást z úlu, Řeháček Boh. ze III. B postup výroby humpoleckého lodenu; z exkurse do Terstu bylo přivezeno několik druhů kávy ve slupce i loupané, coculi, nikl ve tvaru kuliček, valonky a různá olejná semena (Oleifici Triestini). Za všechny tyto dary vzdává ředitelství upřímný dík.

Koupí přibyly: 30 lahviček pro mikroskopické preparáty, 25 g chloralhydrátu, 50 g terpentinové silice, 50 g mandlového oleje, 5 g safraninu, 5 g alkanového extraktu, 1 kelímek vaseliny, 200 g lahviček se zabroušenými zátkami; skřínka se souborem nástrojů, kleště ploché, kleště štípací, krabice se hřebíky a šrouby, 3 šídla; kreslicí přístroj dle Abbeho, ruční mikrotom, podložné sklo s děleným milimetrem; 148 diapositivů z technologie a zbožíznalství. Prostřednictvím „Sběrny učebných pomůcek ve Štyrském Hradci" byly získány: 12 fotografických obrazů mikroskopických a technologických; tabule s přízí „bayko" (M. Iglerovi synovci ve Vídni VII.); vzorník poloviční vlny s efektem příze bayko (F. Bayer & Co., Leverkusen); produkty suché destilace dřeva (Bosenská akc. spol. k zužitkování dřeva, Teslič); různé druhy sádrovce a sádry (Kandler & Michel, Hinterbrühl u Mödlingu); rašelina, minerální barvy (zemité), mleté i v kusech (A. Zanklovi synové, Št. Hradec); Miskeyit surový a hlazený (Montafonské miskeyitové závody, St. Gallenkirch, Vorarlberg); miska odpařovací ze skla cirkonového (Rühl & Co., Vídeň); postup výroby nože; postup zpracování rámie (První německá společnost pro zpracování rámie, Emmendingen v Badensku); výroba hedvábné příze (Gütermann & Co., Gutach i. Breisgau); postup výroby příze a tkanin jutových (První rakouská přádelna a tkalcovna juty, Vídeň).

Koncem škol. roku 1912/13 bylo ve sbírce 1905 inv. čísel (2517 kusů); za koupené bylo zaplaceno K 3138·80.

Ve škol. roce 1913/14 přibylo 27 inv. čísel (761 kusů) a vydáno K 567·12.

Na konci škol. roku 1913/14 jest ve sbírce 1932 inv. čísel (3278 kusů); zakoupené předměty mají cenu K 3705·92.

Ve sbírkách Zemského obchodního musea, jež má náš ústav k disposici, jest vystaveno 12.230 inv. čísel.

Dodatek: P. T. knížecí Lobkovické ředitelství zřídel v Bílině darovalo: 1 obraz lázní (zasklený), 1 grafickou tabulku, znázorňující lučebné rozbory některých v Čechách známějších přírodních zásaditých kyselek (v rámu) a 5 týchž tabulek (v lištách).

Děkujíc uctivě za laskavý dar ředitelství připomíná, že bude založeno pro všecky reklamní dary v příštím školním roce zvláštní oddělení.

8. Kabinet obchodních věd.

Správce: *Jaroslav David.*

Sbírka učebných pomůcek byla rozmnožena hojnými příspěvky dárců dole uvedených; uložena jest nyní v 46 krabicích, chovajících mnoho set kusů formulářů a tiskopisů, jakožto pomůcek k názornému vyučování obchodním předmětům.

Sbírka předmětů pro kontor rozmnožena též novými předměty. Kromě toho bylo zakoupeno 6 dalších psacích strojů; tím dostoupil počet jich 29.

Zakoupeno bylo: Psací stroje: Emerson, Mercedes, Fox č. 5, Continental, Oliver, Regina; sečítací přístroj „Diera“, patentní kaseta na kopírovací plátna s 10 kusy pat. pláten „Standard“, autoklip na směnky, 2 pat. spínače na dopisy „Cito“, patentní strojek na lepení známek, guma pro psací stroj v niklov. etui, sklovitá guma, patentní anglické lepidlo, 2 čisticí pasty, celuloidový držák na papír k psacímu stroji. Zarámovány a zaskleny 2 obrazy, darované firmou Günther Wagner v Hannoveru.

Sbírce darovali mnoho formulářů, tiskopisů a j. pomůcek tito pánové: Otto Gráf v Hořicích, Rudolf Tlolka, býv. komptoirista firmy Staněk & Ponec v Hostivicích, Frant. Vavřín, korespondent Pražské úvěrní banky, Ph. Dr. Petr Zenkl, prof. Obchodní akademie a Adolf Šafránek, posluchač obchodně-doprav. kursu. Účetní výroční zprávy darovaly tyto P. T. firmy: Akciová společnost strojíren dříve Breitfeld, Daněk & spol. v Karlíně, Okresní hospodářská záložna v Č. Dubě, Občanská záložna a Všeobecná záložna v Karlíně, Městská spořitelna v Hořicích, Městská spořitelna ve Slaném, První česká diskontní společnost v Praze, Učitelská záložna „Komenský“. Dále darovali: p. Jan Samek, ředitel závodů fy. Dr. Fr. Zátka, „Konsular-Korrespondenz“ 1913/14 a Česká banka v Praze mnoho knrsovních lístků pražské i vídeňské bursy. Za všechny tyto dary vyslovuje ředitelství zdvořilé díky. Koncem školního roku 1912/13 bylo v kabinetu 154 inv. čísel (1403 kusy) v ceně K 9440·50. Ve školním roce 1913/14 přibylo 29 inv. čísel (312 kusů) a vydáno úhrnem K 2167·40. Koncem škol. roku 1913/14 jest v kabinetu 183 inv. čísel (1715 kusů) v ceně K 11607·90.

VIII. Statistika žáků.

	I.		II.		III.		IV.		Úhrnem
	a	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	
1. Počet žáků.									
Koncem škol. roku 1912/13									
Počátkem šk. roku 1913/14	44	44	43	43	40	41	38	39	332
Ve škol. roce přistoupilo	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Úhrnem tedy . .	44	44	43	43	40	42	38	39	333
z to: nově přijato . . .	44	43	—	—	3	1	—	1	92
postoupilo	—	—	42	41	37	37	38	38	233
opakovalo	—	1	1	2	—	4	—	—	8
Ve škol. roce vystoupilo	—	1	3	3	—	3	—	1	11
Počet žáků koncem škol. roku 1913/14	44	43	40	40	40	39	38	38	322
z toho: veřejných . . .	42	42	40	40	40	37	36	37	314
privatistů . . .	2	1	—	—	—	2	2	1	8
2. Místo narození.									
Karlín	5	3	4	3	2	2	3	2	24
Čechy mimo Karlín . . .	35	38	34	34	38	34	32	34	279
Morava	1	1	—	2	—	1	3	1	9
Slezsko	1	—	—	—	—	1	—	—	2
Galič	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Pol. Rakousy	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Bosna	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Černá Hora	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Švýcary	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Anglie	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Německo	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Dalmacie	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Úhrnem . .	42+2	42+1	40	40	40	37+2	36+2	37+1	314+8
3. Mateřská řeč.									
Česká	44	42	39	40	40	39	38	37	319
Chorvatská	—	1	1	—	—	—	—	—	2
Srbská	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Úhrnem . .	42+2	42+1	40	40	40	37+2	36+2	37+1	314+8
4. Náboženství.									
Římsko-katolické . . .	39	39	37	38	36	35	37	34	295
Evangelické	3	3	—	2	4	2	1	3	18
Israelitské	2	1	2	—	—	1	—	—	6
Pravoslavné	—	—	1	—	—	1	—	1	3
Úhrnem . .	42+2	42+1	40	40	40	37+2	36+2	37+1	314+8
5. Stáří.									
15 let	9	9	—	—	—	—	—	—	18
16 „	18	18	8	12	—	—	—	—	56
17 „	12	11	20	14	10	10	—	—	77
18 „	3	2	9	10	17	14	11	8	74
Převod . .	42	40	37	36	27	24	11	8	225

	I.		II.		III.		IV.		Úhrnem
	a	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	*a*	*b*	
Převod . .	42	40	37	36	27	24	11	8	225
19 let	1	2	3	3	8	7	13	12	50
20 „	1	—	—	1	4	4	7	11	27
21 „	—	—	—	—	1	1	4	4	10
22 „	—	—	—	—	—	1	2	1	4
23 „	—	—	—	—	—	1	—	1	2
24 „	—	—	—	—	—	—	—	1	1
25 „	—	—	—	—	—	1	—	—	1
26 „	—	1	—	—	—	—	—	—	1
32 „	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Úhrnem . .	42+2	42+1	40	40	40	37+2	36+2	37+1	314+
6. Dle povolání rodičů:									
Synové obchodníků .	11	5	9	6	4	5	7	2	49
„ průmyslníků . .	—	2	—	2	—	—	1	1	6
„ živnostníků . .	10	9	5	8	13	11	10	7	73
„ statkářů a rolníků	2	5	5	11	9	5	7	4	48
„ lékařů a advokátů	2	—	—	1	—	—	—	1	4
„ profesorů a učitel.	3	4	8	3	6	5	2	4	35
„ úředníků	11	8	6	8	4	9	7	10	63
„ soukromníků . .	—	1	1	—	—	1	—	4	7
„ zříz., dělníků atd.	5	9	6	1	4	3	4	5	37
Úhrnem .	42+2	42+1	40	40	40	37+2	36+2	37+1	314+
7. Klasifikace koncem šk. roku 1913—14:									
Vysvědčení I. tř. s vyznam.	9	6	9	11	7	11	9	13	75
„ I. třídy	24+1	30+1	23	21	25	20	22	20	185+
Oprav. zkouška povolena	6	6	6	5	3	5	2	2	35
Vysvědčení II. třídy . .	3	—	2	3	4	—	3	1	16
„ III. „ . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Dodateč. zkouška povol.	+1	—	—	—	1	1+2	+2	+1	24
Úhrnem . .	42+2	42+1	40	40	40	37+2	36+2	37+1	314+
8. Dodatek klasifikace za školní rok 1912—13:									
Oprav. zkouška povolena	1	5	8	5	5	7	—	—	31
Vyhovělo	1	5	8	3	5	7	—	—	29
Nevyhovělo	—	—	—	2	—	—	—	—	2
9. Celkový výsledek za šk. rok 1912—13:									
Vysvědč. I tř. s vyznam.	10	11	4	8	10+1	6+1	15	22	76
„ I. třídy . . .	33	30	33	27+1	27	30	22+1	25+1	227
„ II. „ . . .	1	2	3	4	3	4	—	—	17
„ III. „ . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Netříd. pro nemoc zůstali	—	+1	—	—	1	—	—	—	1
Úhrnem . .	44	43+1	40	39+1	41+1	40+1	37+1	37+1	321

IX. Seznam žáků

ve školním roce 1913—1914.

[* označení byli s vyznamenáním, v ( ) mezi rokem vystoupili.]

Ročník I. A.

1. Arnot Václav z Humpolce.
2. *Arnstein Hugo z Mladé Vožice.
3. Bernhard Bohumil z Karlína.
4. Bošina Ladislav z Vrutice Benátecké.
5. *Cafourek Stanislav z Hostomic.
6. Čejka Antonín z Chuchle.
7. Čistecký Vojtěch z Karlína.
8. Grabowski Karel z Londýna.
9. Hrnčíř Jaroslav z Kr. Vinohrad.
10. *Chudáček František z Prahy.
11. Ingeduld Jaromír z Plánice u Klatov.
12. *Janatka František ze Mšena u Mělníka.
13. Kadlec Jaroslav z Prahy.
14. Kastl Vlastimil z Nuslí.
15. *Kintner Jan ze Slavětína.
16. Kolářík Josef z Blovic.
17. Kolb Josef z Prahy.
18. Koutník Karel z Lán.
19. Kovařovic Jiří z Prahy.
20. Kratochvíl Václav z Hlásné Třebáně.
21. Kučera Gustav z Kladna.
22. Lacina Zdeněk z Prahy.
23. Lorenc František ze Žižkova.
24. Málek Václav z Neratovic.
25. *Malý Vladimír z Karlína.
26. Nachtigall Josef z Prahy.
27. Novák František z Nuslí.
28. Novák Josef z Nuslí.
29. Olexa Jaroslav z Karlína.
30. Roch Miloš z Král. Vinohrad.
31. *Seidl Rudolf ze Stráčova.
32. Schindler Josef z Prahy.
33. *Schirmer Antonín z Plánice u Klatov.
34. Srba Bohumil z Karlína.
35. Suk Jiří z Král. Vinohrad.
36. Šindler Josef z Kr. Vinohrad.
37. *Tlolka Josef z Čabysova ve Slezsku.
38. Trnka Josef z Prahy.
39. Tůma Jaroslav ze Mšena u Budyně.
40. Vlček Miroslav ze Zbraslavě.
41. Vosáhlo Jindřich z Humpolce.
42. Zbořil Cyril z Přerova na Moravě.

Privatisté:

43. Frencl Alois z Berlína.
44. Šindílek Václav ze Ždánic u Kouřimě.

Ročník I. B.

1. Bacík Alois ze Žižkova.
2. Bilian Karel z Prahy.
3. Blecha Vítězslav z Král. Vinohrad.
4. Čejka Jaroslav z Prahy.
5. Dušek Dobroslav z Plané n./Luž.
6. Fotr Karel z Mostu.
7. Hauser Stanislav z Karlína.
8. Hendl Jaroslav z Horní Šárky.
9. Holý Josef z Nových Strakonic.
10. Hrčiřík Jan z Frýštáku.
11. Charvát Emil z Počepic.
12. Jirsa František z Nuslí.
13. Kellner Vojtěch z Merklína.
14. Klubal František z Prahy.
15. Koenig Jan z Prahy.
16. Kranyš František z Prahy.
17. *Kutina Václav z Prahy.
18. Kůžel Jaroslav z Prahy.
19. Mähring Antonín z Prahy.
20. Moravec Robert ze Štětkovic.
21. Němeček Karel z Tábora
22. Novák František z Karlína.
23. Novák Jan z Mělníka.
24. *Nygrýn František z Prahy.
25. Pavlíček Václav z Břízy.
26. Perlík Oldřich z Prahy.
27. Pick František z Brandýsa n./L.
28. Pokorný Josef z Král. Vinohrad.

29.*Pospíšil Karel z Hobšovic.
30. Rajtora Jaroslav z Úhonic.
31.*Ryba Jaroslav z Prahy.
32. Skalák Bohuslav ze Žižkova.
33. Smrčka Karel z Král. Vinohrad.
34. Srbek Josef z Postřižína.
35. Šimůnek Jan z Touseně.
36.*Šourek Antonín z Prahy.
37. Topič Ladislav z Přelouče.
38. Vokoun Karel z Jindř. Hradce.
39.*Voříšek František z Rokytna.
40. Zelenka Oldřich z Chvatěrub.
41. Zoufálek Josef z Karlína.
42. Žic Valentin z Punatu v Dalmacii.

Privatisté:

43. (Bartoš Rudolf z Kytína.)
44. Petržílek Bedřich ze Zalužan.

Ročník II. A.

1. Ach Antonín ze Všetat.
2.*Anýž Ludvík z Prahy.
3. Bartuška František z Karlína.
4. Burda Václav z Prahy.
5. Cidlinský Josef z Černošína u Stříbra.
6. Daneš Zdeněk z Kamenice n./Lip.
7. Doležal Alois z Prahy.
8.*Erban Ludvík z Votic.
9. Fried Ervín z Podmokel u Berouna.
10. Fuchs František z Karlína.
11.*Hájek Erantišek ze Žižkova.
12. Herbst František z Král. Vinohrad.
13. Hess Oldřich z Netluk u Loun.
14.*Holub Prokop z Chocerad.
15. Hruška František z Plzně.
16. Chramosta Bohumil ze Sedlce u Nových Benátek.
17. Joachimsthal Leopold z Ml. Vožice.
18. (Kocar František z Libořez u Stráže n./Než.)
19. Kolářík Karel z Blovic.
20. Kovář Max z Chlumu u Sedlčan.
21. Kubr Vladimír ze Stodůlek u Prahy.
22. (Kůna Jaroslav z Král. Vinohrad.)
23. Marjanovič Božidar z Priedoru v Bosně.
24. (Nešpor František z Holic u Olomouce.)
25. Novák Jan z Kostelce u Hluboké.
26. Paták Miloslav z Chlumu u Třeboně.
27. Pokorný Antonín z Všetat.
28. Pokorný Jaroslav z Bubenče.
29. Pollák Josef z Karlína.
30. Ptáček Vilém z Prahy.
31. Richtr Jindřich ze Zichovce.
32.*Roubíček Ladislav z Kněžiček u Č. Dubu.
33. Simmer Antonín z Král. Vinohrad.
34. Skála Václav ze Svémyslic u Brandýsa n./L.
35.*Srp Ladislav z Kváně u Sv. Dobrotivé
36. Stýblo Adolf z Prahy.
37.*Šafler Jiří z Karlína.
38. Švojgr Jaroslav z Roudnice.
39.*Teska František z Příbramě.
40.*Truhlář Jaroslav z Hor. Sytové u Jilemnice.
41. Vaněk Zdeněk z Dobrého Kola v Haliči.
42. Vaníček Julius z Dejvic.
43. Zeman František z Ratají u Bechyně.

Ročník II. B.

1. Bret Josef z Nové Paky.
2.*Bukovský Jaroslav z Něm. Brodu.
3.*Cinibulk Oldřich z Býkve.
4. Diepolt Oldřich z Hořan.
5. Dvořák Josef z Kozarovic.
6. Fetter Josef ze Zásmuk.
7. Havlíček Otto z Poštorné v Dol. Rakousích.
8.*Heim Cyril z Karlína.
9. Herites Jan z Král. Vinohrad.
10.*Hledík Jan z Litomyšle.
11.*Hradecký Antonín z Proseku.

12.*Chvojka Karel z Trojovic.
13. Kerhart Jaromír z Poděbrad.
14. Khun Bohuslav z Tučap.
15. Kohout Ant. z Vys. Chlumce.
16.*Kolací František z Hronova Vesce.
17. Kotrba Jaroslav z Újezdce u Klatov.
18. Kratochvíl Josef ze Šebkovic na Moravě.
19. Kurzweil František z Nov. Strašecí.
20.*Louma Josef z Hloubětína.
21.*Masner Liboslav z Nového Knína.
22. Müller Vratislav z Lovosic.
23. Novák Václav z Košína.
24. Paul Zdeněk ze Žižkova.
25. Pechar Antonín z Prostřední Lhoty u Dobříše.
26. Petrák Jaroslav z Karlína.
27. Pík Prokop z Prahy.
28. Pokorný Bohumil z Král. Vinohrad.
29. Pošvář Václav z Plzně.
30. (Raiser Václav z Rousovic.)
31. (Rokos Jaroslav z Král. Vinohrad.)
32. Rutter Bořivoj z Ledče n./Sáz.
33. Sedláček Jan z Král. Vinohrad.
34. Smolík Ladislav z Král. Vinohrad.
35. (Sýkora Ladislav z Prahy.)
36. Šaral Jan z Loučeně.
37. Třešňák František z Karlína.
38. Valíček Ludvík z Račerovic na Moravě.
39. Valtr Jan z Nuslí.
40. Vokrouhlík Alois ze Lhoty Břekovy u Sedlčan.
41. Vykus František z Lahovic.
42.*Zelenka Václav z Kamen. Újezda.
43.*Žbánek Josef ze Smečna.

Ročník III. A.

1. Bašta Josef z Ostředku.
2. Bělohoubek Vladimír z Výprt.
3. Bican Alois z Brandýsa n./L.
4. Bukovský Jaroslav z Troje.
5. Cejp Jan z Pekel u Vys. Mýta.
6.*Cibulka Antonín z Loučeně.
7. Cihelka Alois z Minkovic.
8. Částka Antonín ze Smečna.
9. Černý Josef z Brandýsa n./L.
10. Dědek Pavel ze Zbraslavě.
11. Dvořák Karel z Pacova.
12. Fogl Jan z Kvasin.
13. Franěk Václav ze Žižkova.
14. Götz Václav ze Smržovic.
15. Hendrych Rudolf z Košetic.
16. Holec Václav z Prahy.
17.*Jícha Josef z Kozojed.
18. Jungmann Jiří z Hrnčíř.
19. Kain František z Nymburka.
20. Kazda Josef z Nové Vsi u Chýnova.
21. Knotek Bohumír ze St. Boleslavě.
22.*Koudelka Josef z Vel. Oseka.
23. Koutenský Josef z Milčína.
24. Křikava Jindřich z Hostína.
25. Kuchynka František z Prahy.
26. Mašek Miloslav z Vel. Haštice.
27. Merhaut Miroslav z Lodenic.
28. Merwart Lambert z Karlína.
29.*Pavel Antonín z Kostelce n./Čer. Lesy.
30.*Pospíšil Drahotín z Prahy.
31. Preininger Oldřich z Prahy.
32. Procházka Emanuel ze Chval.
33.*Strnad Svatopluk z Mladé Vožice.
34. Svoboda Milan z Nového Strašeci.
35.*Škořepa Oldřich z Vel. Jiren.
36. Tichý Antonín z Karlína.
37. Trnka Julius z Kletečné.
38. Vaněček Václav z Král. Vinohrad.
39. Voříšek Bohumil z Tomic.
40. Výborný Jaroslav z Golč. Jeníkova.

Ročník III. B.

1. Adámek Jan z Hodkovic.
2. (Aulehle Jan z Karlína.)
3.*Bretšnajdr Jaroslav z Mladé Vožice.
4.*Bulandr Rudolf z Kobylník u Slaného.
5. Frýbort Bohumil ze Stodůlek.

6. Havlíček Vojtěch z Poděbrad.
7.*Chvojka Jaroslav z Trojovic.
8. Michl Jaroslav z Vysočan.
9.*Němec Josef ze Záhornic u Kr. Městce.
10. Novotný František z Vilímova u Čáslavě.
11. Nový Václav z Černína u Berouna.
12. (Pánek Karel z Karlína.)
13. Pilař Bohumil z Hlinska.
14. Pokorný František z Karlína.
15. Pokorný Karel z Vysočan.
16. ProcházkaVladimír z Král.Vinohrad.
17. Pšenička Vladimír z Karlína.
18. Radl Karel z Domažlic.
19. Reich Rudolf z Dol. Kralovic.
20. Řeháček Bohumil z Humpolce.
21.*Slunečko Otto z Mladé Vožice.
22. Stolle Karel z Hořic.
23.*Straub Karel z Olešňan u Rakovníka.
24. Svoboda Alois z Chrástné u Kutné Hory.
25. Sverník Bohumil z Prahy.
26.*Synek Karel z Mladé Vožice.
27. Širc František z Čes. Brodu.
28. Šťastný Václav z Podbaby.
29. (Štraybl Kamil z Uhřiněvsi.)
30. Tichý Ladislav z Tištína na Moravě.
31. Tobiáš Václav ze Svinar u Hradce Králové.
32. Topinka Jan ze Žižkova.
33. Turek Bohumil z Dol. Kralovic.
34. Urban Rudolf z Osečan u Sedlčan.
35.*Vajda Florián ze Štablovic ve Slezsku.
36.*Vecek Otto z Badenu ve Švýcarech.
37.*Veltruský Antonín z Mlazic u Mělníka.
38. Vosecký Oldřich ze Ždánic u Kouřimě.
39.*Zelenecký Josef ze Záryb.
40. Zeman Karel z Prahy.

Privatisté:

41. Pavlovský Oldřich z Prahy.
42. Pelikán František z Prahy.

Ročník IV. A.

1. Blecha Josef z Plaňan.
2. Borovička Jan ze Záboře u Mělníka.
3. Bošina Miloslav z Vrutice Benátecké.
4. Cibuš František z Poděbrad.
5. Cicvárek Antonín ze Zbraslavě.
6.*Čihák František z Karlína.
7. Drbohlav Josef z Podolí u Prahy.
8. Dufka Bohumil z Uhřic na Moravě.
9. Frank Antonín z Doksan.
10. Fuidl František ze Žehuně.
11.*Holub Vladimír ze Slavětína.
12. Jankovský Jaroslav z Mratína.
13. Kaizl Bedřich z Nového Bydžova.
14.*Káš Vladimír z Prahy.
15. Klusáček Václav z Vysočan
16. Kurzveil Jaroslav z Nového Strašecí.
17. Kvis Jaroslav z Prahy.
18. Lukáš Rudolf z Nové Vsi u Mladé Vožice.
19. Mareček František z Říčan.
20. Nachtigal Josef ze Šanova.
21. Navrátil Karel z Meřetic u Klášterce.
22. Novák Jan ze Žižkova.
23. Pánek Vladislav z Mn. Hradiště.
24. Ptáček Josef z Král. Vinohrad.
25.*Rybář Jaroslav ze Smichova.
26.*Smíšek Josef z Karlína.
27.*Srnec Josef z Karlína.
28. Svoboda Josef z Března.
29. Šabata Antonín z Medlic na Moravě.
30. Šusta Václav z Mor. Budějovic.
31.*Tollinger Josef z Dmýštic.
32. Vomáčka Josef z Voplan.
33.*Vosátka Václav ze Strmilova.
34. Wych Zdeněk z Prahy.
35.*Zeman Karel z Hor Smilových.
36. Železný František z Chotěboře.

Privatisté:

37. Donát Karel ze Smichova.
38. Dušek Václav ze Lnář.

Ročník IV. B.

1. Basel František z Loun.
2. Brabec Karel z Vysočan.
3.*Burger Ladislav z Kladna.
4. Cvekl Karel z Karlína.
5. Čadil František z Uhřiněvsi.
6. Černý Václav z Prahy.
7. Distl Jaroslav z Prahy.
8.*Djurović Lazar z Grliče na Černé Hoře.
9.*Domanský Jan z Hustopeče.
10. Dvořák Jaroslav ze Žižkova.
11. Froněk Kamil z Cejlu u Jihlavy.
12. Hájek Josef z Karlína.
13.*Hejduk Eduard z Rašovic u Uhlíř. Janovic.
14. Holánek Raimund z Prahy.
15. Hruška Václav z Hostoulic u Čáslavě.
16. Chini Otakar z Prahy.
17. Jech Otakar ze Žlučína u Milevska.
18. Ježek Josef z Lišova.
19. Kaska Jan z Nové Paky.
20. Kasper Josef z Lobkovic.
21. Kořínek Vilém z Trutnova.
22. Kubánek Otakar z Král. Vinohrad.
23.*Kubrycht Jaroslav z Vyšerovic.
24. Mráček Alois z Přelouče.
25.*Oppelt František z Poděbrad.
26.*Přitasil Josef z Bernartic.
27.*Svěrák Vítězslav ze Skutče.
28.*Švamberk Vilém z Prahy.
29.*Těžký Václav z Plánice u Klatov.
30. Tyle Josef z Truskavny u Mělníka.
31.*Vávra Alois z Prahy.
32. Veselý Albert z Kojetic.
33. Vlček Jan ze Žižkova.
34. (Vogel Bohumil z Dol. Bousova.)
35. Vyšín František z Dáblic.
36.*Zadražil Josef z Ledče n./Sáz.
37.*Zavodský Robert z Humpolce.
38. Zymák Jan z Král. Vinohrad.

Privatista:

39. Navrátil Ferdinand z Rakovníka.

X. Vycházky.

a) *Odborné exkurse do závodů průmyslových a obchodních.*

1. Dne 28. října 1913 ráno podnikli žáci ročníku IV. A a IV. B vedeni jsouce pány Drem Arnoštem Soukupem a Drem Petrem Zenklem celodenní exkursi do Tábora. Hned po příjezdu navštívili c. k. továrnu na tabák; byvše rozděleni na dvě oddělení, prohlédli si dokonale ruční i strojní výrobu doutníků a cigaret. Po té prohlédli si továrnu na zužitkování ovoce, kdež byly právě všechny stroje v činnosti. Před polednem bylo prohlédnuto městské museum s četnými památkami na husitskou dobu a spořitelna; zde byl podán účastníkům pečlivý výklad o lístkovém účtování a demonstrovány různé typy psacích a počítacích strojů. Odpoledne učiněna byla procházka za účelem seznání stavebních památek a prohlédnuty koželužna fy. Plocek jun. a továrna na perleťové knoflíky firmy Němeček a Šedivý. Večerním rychlíkem vrátili se do Prahy.

2. Dne 28. listopadu odpoledne vykonal pan Dr. Arnošt Soukup se žáky ročníku II. B vycházku do cukrovaru ve Vinoři. Cesta ze Satalic a zpět byla osvěžujícím pochodem. Po prohlídce továrny za pečlivého výkladu pana cukrmistra Chmelíka posvačili v tovární kantině. Někteří žáci vykonali obě celé cesty z Prahy a zpět pěšky.

3. Dne 29. listopadu odpoledne prohlédli si žáci ročníku III. A vedeni jsouce pp. Drem Arn. Soukupem a Drem K. Bělohlávkem cukrovar ve Vysočanech, památný tím, že z něho vyšly mnohé cenné cukrovarnické novinky.

4. Dne 20. ledna 1914 dopoledne zavedl skuteč. učitel pan Čeněk Vrabec žáky roč. IV. A do Pražské plodinové bursy. Přítomni byli smírčímu soudu, jehož složení a účel jim byl vyložen; rovněž jim byl podán zevrubný výklad o způsobu obchodování.

5. Dne 4. března odpoledne vykonali žáci ročníku II. A a II. B vedeni jsouce třídními pp. Fr. Slabým a Fr. Widimským vycházku do Pražské městské plynárny na Žižkově. Byl jim podán zevrubný výklad ve všech odděleních.

6. Dne 12. března odpoledne zavedl p. Dr. A. Soukup žáky roč. IV. A do pekáren firmy Dr. F. Zátka v Praze-VII. Uviděli všechny stroje v činnosti, vzornou čistotu v celém závodě a byli poučeni o postupu výroby chleba podrobným výkladem,

7. Dne 26. března odpoledne zavedl pan Dr. A. Soukup žáky ročníku IV. A do Vydrovy továrny poživatin v Libni. Ve všech odděleních byl jim podán pečlivý odborný výklad.

8. Dne 28. března odpoledne ukázal pan Dr. Arn. Soukup žákům roč. IV. A sbírky Zemského obchodního musea v Karlíně.

9. Dne 1. dubna dopoledne prohlédli si žáci roč. III. B vedeni jsouce třídním panem Fr. Skopalem Pražské jatky v Holešovicích. Byli provedeni všemi odděleními a všude jim byl podán ochotně odborný výklad.

10. Dne 22. dubna odpoledne prohlédli si žáci roč. IV. B vedeni jsouce panem Drem. Arn. Soukupem přádelnu firmy Bratří Perutzové v Praze VIII. Odnesli si odtud nejen důkladné poučení, nýbrž i některé ukázky pro sbírku.

11. Dne 23. dubna odpol. vykonali žáci roč. III. B vedeni jsouce třídním panem Fr. Skopalem vycházku do Měšťanského pivovaru na Král. Vinohradech, kdež byli provedeni všemi oddíly závodu a pohoštěni.

12. Dne 24. dubna ráno podnikli žáci ročníku IV. A s panem Drem. Arn. Soukupem celodenní exkursi do přádelny a tkalcovny firmy Jos. Sobotka a spol. v Lodenicích. Po důkladné prohlídce továren šli pěšky k Sv. Janu pod Skálou; odtud po malém občerstvení údolím potoka Kačáku k Berounce a přes Srbsko na nádraží Karlův Týn. Pěšky se vykonalo přes tři hodiny cesty.

13. Dne 25. dubna dopol. zavedl pan Dr. Arn. Soukup žáky roč. III. A do rafinerie lihu firmy M. Fischla synové na Zlíchově. Zevrubnou prohlídkou celého závodu byly školní výklady náležitě doplněny.

14. Dne 15. května dopoledne zavedl profesor pan Dr. Jan Heidler žáky roč. I. A do závodů firmy Dr. F. Zátka v Karlíně. Ve všech odděleních byl jim podán patřičný výklad a potom byli pohoštěni.

15. Dne 15. května dopol. prohlédlo si jedno oddělení žáků roč. II. A vedeno jsouc třídním panem Fr. Widimským závody pro umělecko-průmyslové práce kovové firmy Franta Anýž v Praze VII., kdež se jim dostalo pečlivého výkladu.

16. Dne 15. května ráno podnikli žáci roč. I. B, II. B a II. A (druhé oddělení) vedeni jsouce pp. profesorem Jarosl. Davidem, Drem. L. Scheinerem a Fr. Slabým vycházku do závodu pro řezání a leštění mramoru v Radotíně a do mramorových lomů ve Slivenci firmy Barta a Tichý. Všude byl podán podrobný odborný výklad.

17. Dne 15. května dopoledne prohlédli si žáci ročníku III. A vedeni jsouce třídním panem Čeňkem Vrabcem umělecký válcový mlýn firmy J. Ronz v Karlíně. Vysvětlení podávaná ve všech odděleních doplnila pěkně školní výklady.

18. Dne 15. května dopol. zavedl třídní pan Fr. Skopal žáky roč. III. B do továrny na ocet firmy Filip Grünhut v Karlíně, kdež jim byl podán velice zevrubný výklad.

19. Dne 15. května dopol. vykonali žáci roč. IV. A vedeni jsouce panem Drem. Fr. Sedláčkem vycházku do závodu pro spracování střev firmy Řechka, Vácha a spol. v Praze VIII. Společník firmy pan Řechka, jenž prožil 10 let v Australii, provádeje účastníky závodem, zmínil se také o australských poměrech. Materiál dováží firma většinou z Australie.

20. Dne 15. května dopol. podnikli žáci roč. IV. B vedeni jsouce pp. prof. Vlast. Fridou a Drem. K. Bělohlávkem

vycházku do Vysočan. Nejprve prohlédli vinné sklepy firmy Bratří Tauberové, potom parní mlýn a továrnu na chléb firmy Fr. Odkolek, akc. spol. Odborná vysvětlení byla podána v obou závodech zajímavě a podrobně; v tomto byli kromě toho ještě přátelsky pohoštěni.

Ve všech prohlédnutých závodech byli žáci velice přátelsky přijati; zevrubným vysvětlením pánů odborníků byly jim školní výklady náležitě doplněny. Velectěným pánům majitelům a slavným správním radám jmenovaných závodů, jakož i všem pánům úředníkům, kteří přispěli svými poutavými výklady k poučení žáků, vzdává ředitelství nejuctivější díky za vzácnou ochotu, prokázanou při této příležitosti našemu ústavu.

b) *Poučné vycházky obecně vzdělávací.*

1. Dne 27. září 1913 (v sobotu odpol.) zavedl pan Dr. K. Bělohlávek žáky roč. III. A do chrámu sv. Jiří a do kaple sv. Václava na Hradčanech a podal jim tam historický výklad.

2. Dne 16. října odpoledne prohlédli si žáci roč. III. A a III. B. vedeni jsouce svými třídními pp. Fr. Skopalem a Č. Vrabcem výstavu obrazů českých mistrů J. Kupeckého a V. Reinera, kterouž uspořádala v Rudolfinu Krasoumná jednota pro Čechy.

Tuto vycházku opakovali pp. prof. Jar. David a Dr. Jan Heidler se žáky roč. I. A a I. B dne 18. října dopoledne.

3. Dne 25. října (v sobotu odpol.) vyšli si žáci roč. I. A a I. B. vedeni jsouce panem Drem. K. Bělohlávkem na královský hrad pražský a do letohrádku králové Anny. U sochy sv. Jiří byl podán výklad o postupném vzniku hradu a prohlédnuty Vladislavský sál, stará sněmovna, zemské desky, kancelář řišské a dvorní rady.

4. Dne 8. listopadu (v sobotu odpol.) zavedl p. Dr. K. Bělohlávek žáky ročníku I. A a I. B do chrámu sv. Víta. Prohlédnuta jeho stará i nová část, chrámový poklad nad kaplí sv. Michala, kaple sv. Václava, na věži zvony a vystoupeno až na ochoz. Všude byl podán patřičný výklad.

5. Dne 19. listopadu dopol. (den feriální) vykonali žáci roč. IV. A a IV. B vedeni jsouce panem Drem. K. Bělohlávkem vycházku do klementinské hvězdárny a musea astronomického. Po historickém úvodu o vzniku Klementina a vývoji hvězdárny prohlédli účastníci, rozdělení ve dvě skupiny, místnost pro pozorování průchodu hvězd pražským poledníkem, kde byl vyložen

způsob postupu. V astronomickém museu viděli zobrazení slunečních protuberancí, postup triangulace, sextanty Tychonovy, tři starožitné orloje a inventář pro hvězdárnu na Petříně. Vystoupivše na ochoz věže spatřili veliké dalekohledy; způsob pozorování byl jim náležitě vyložen.

6. Dne 22. listopadu (v sobotu odpol.) zavedl pan Dr. K. Bělohlávek žáky roč. I. A a I. B do chrámu sv. Jiří, starého purkrabství, Zlaté uličky a Daliborky. Všude podal historický výklad.

7. Dne 29. listopadu (v sobotu odpol.) podnikli žáci ročníku II. A a II. B, vedeni jsouce panem Drem K. Bělohlávkem, vycházku do Novoměstské radnice. Prohlédli v přízemí věže bývalé vězení, mučírnu, v I. poschodí kapli z r. 1622, na věži hodinový stroj a zvon z r. 1565, načež vystoupili na věžní ochoz. Vyložen byl vznik radnice i věže a vzpomenuto význačných historických událostí, zejména defenestrací z r. 1419 a 1483.

Tuto vycházku opakoval pan Dr. K. Bělohlávek dne 2. prosince odpol. (den feriální) se žáky roč. III. A, IV. A a IV. B.

8. Dne 2. prosince dopol. (den feriální) vykonali žáci ročníku III. A, IV. A a IV. B vedeni jsouce panem Drem K. Bělohlávkem vycházku do Staré Prahy. Nejprve byly prohlédnuty oba sály Prašné věže s překrásným pozdně gothickým klenutím a uložené v nich sádrové modely. Na ochozu věže vyložen vznik zajímavých blízkých budov, jakož i historie bývalého „králova dvora“ a pražských opevnění. Odtud odešli účastníci do kostela sv. Jakuba; v klášteře Minoritů prohlédnuta křížová chodba a kaple. Potom prošli starými masnými krámy do Dlouhé třídy do domu „U zlatého stromu“, typu renaissančních nákladnických domů. Na to byl prohlédnut zajímavý přechodní kostel sv. Haštala a někdejší konvent blahoslavené Anežky s okolím. Vycházku tuto opakoval s roč. I. A a I. B dne 17. prosince odpoledne.

9. Dne 6. prosince (v sobotu odpol.) zavedl p. Dr. K. Bělohlávek žáky roč. I. A a I. B do Staroměstské radnice. Prohlédnuta zasedací síň sboru obecních starších s Brožíkovými obrazy, stará radní síň, obecní čili „červená síň“, vězení, kaple arkýřová, primátorská síň, síň s Brožíkovým obrazem „Defenestrace“ a řada pokojů, v nichž jsou uloženy sbírky rytin, listin, malleb a fotografií Prahy.

10. Dne 10. prosince odpoledne prohlédli si žáci roč. II. A, vedeni jsouce třídním panem Fr. Widinským výstavu Jednoty výtvarných umělců v Obecním domě pražském.

11. Dne 10. prosince odpol. byla vycházka žáků roč. I. A a I. B na Staroměstskou mosteckou věž, kdež podal historický výklad mostu i věže pan Dr. K. Bělohlávek. V obou sálech prohlédli si žáci uložené modely a kartony, načež vystoupili na ochoz.

12. Dne 13. prosince (v sobotu odpol.) zavedl pan Dr. K. Bělohlávek žáky roč. II. A a II. B do Prašné věže; po prohlédnutí obou sálů vyložil na ochozu historii brány, opevnění Prahy vůbec a zejména osudy „králova dvora".

13. Dne 12. března 1914 odpol. prohlédli si žáci roč. II. A a II. B Waldhauserovu výstavu pořádanou Krasoumnou jednotou v Rudolfinu, vedeni jsouce panem Drem K. Bělohlávkem.

14. Dne 19. března odpol. vykonali žáci roč. III. B vedeni jsouce třídním panem Fr. Skopalem vycházku do výstavy V. Obrovského v Obecním domě pražském, jež byla pořádána Jednotou umělců výtvarných. Potom šli procházkou na Letnou a do Chotkových sadů.

15. Dne 17. dubna odpol. zavedli pp. Dr. Arn. Soukup a Č. Vrabec žáky roč. III. A a IV. A do výstavy automobilů v královské Oboře.

16. Dne 21. dubna odpoledne prohlédli si žáci ročn. III. B Pražské městské museum na Poříčí, kdež jim vyložil pan Dr. K. Bělohlávek zejména památky z doby husitské.

17. Dne 22. dubna odpol. zavedl supl. učitel pan Václav Smetánka žáky ročníku II. A do výstavy amerických učebnic a ukázek žákovských prací, pořádané „Anglickým klubem" v Praze v Obecním domě pražském.

18. Dne 27. června dopoledne vykonali žáci obou oddělení roč. III. a IV. vedeni jsouce třídními pp. prof. Vlast. Fridou, Fr. Skopalem, Drem Arn. Soukupem a Č. Vrabcem vycházku do kancelářské výstavy v královské Oboře, kterouž pořádal ústav k podpoře průmyslu Obchodní a živnostenské komory v Praze.

Ředitelství vzdává nejuctivější díky za vzácnou blahovůli, která byla projevena ústavu našemu na všech místech, kam byly vycházky pořádány. Rovněž děkuje upřímně všem P. T. pánům, kteří se přičinili jakýmkoli způsobem o zdar těchto vycházek.

c) *Vycházky zdravotní.*

1. Dne 17. dubna 1914 odpoledne podnikli žáci roč. II. B vedeni jsouce panem Drem. K. Bělohlávkem vycházku do Krče. Sraz o 2. hodině u vinohradského nádraží; odtud pochodem přes Nusle, Pankrác do Horní Krče. Prohlídka vilové čtvrti, delší procházka lesy; po malém občerstvení pochodem k sanatoriu Dra. Šimsy. Večer návrat drahou.

2. Dne 3. června o $^1/_4$ 8 ráno odjeli drahou žáci roč. II. A a II. B. s panem Drem. Jos. Čadou na celodenní výlet. Dopoledne prohlédli si památný Karlův Týn. Po obědě kráčeli příjemnou lesní cestou k sv. Janu pod Skálou. Po prohlídce lázní, lázeňského parku a jeskyně sv. Ivana vraceli se veselým pochodem přes Srbsko do Karlova Týna; odtud odjeli večerním vlakem do Prahy. Pěšky bylo vykonáno přes 20 km.

3. Dne 4. června o $^3/_4$ 8 ráno vyjel pan Dr. K. Bělohlávek se žáky roč. IV. A a IV. B drahou do Jiren. Odtud nastoupen pochod do Újezda a krásnými dubovými lesy do Nových Jiren. Po krátkém odpočinku, jehož bylo použito k fotografování lesních scenerií, dále k lesnímu rybníku Cyrilovu a do Klánovic. Po obědě pochodem lesy zpět na nádraží. Odjezd o 6. hodině.

4. Dne 5. června o $^3/_4$ 8 ráno odjeli žáci roč. III. A a III. B s panem Drem. K. Bělohlávkem drahou do Jiren. Odtud pochodem lesem k Novým Dvorům a dále ke Xaverovu. Hrozící mraky zarazily však další pochod a přinutily účastníky, by hledali úkrytu před deštěm v Klánovicích. Tam setrváno v příjemné zábavě až do 3. hodiny; pak veselým pochodem zpět na nádraží. Odjezd o 5. hodině.

5. Dne 6. června podnikli žáci roč. I. A a I. B vedeni jsouce panem Drem. J. Heidlerem celodenní vycházku na Bílou Horu a do Šáreckého údolí. Sraz o 8. hodině ráno na Pohořelci; odtud pochodem na Bílou Horu, kdež podán zevrubný historický výklad. Po prohlédnutí obory ve Hvězdě a občerstvení nastoupen pochod přes Liboc, Šáreckým údolím do Podbaby; odtud k večeru pěšky do Prahy.

Ředitelství děkuje upřímně všem, kdož přispěli k tomu, že mohly býti vyjmenované vycházky vykonány.

d) *Exkurse do ciziny.*

1. Exkurse do Bavorska a Wirtemberska ve dnech od 2. do 8. dubna 1914 za vedení pp. PhDra. Karla Bělohlávka a PhDra. Josefa Čady. Onen ji popisuje takto:

Dne 2. dubna ráno odjezd do Řezna, kde navštívena radnice se zajímavou sbírkou gobelínů v císařském sále. Po prohlídce musea, chovajícího mnohé cenné památky místního zřízení cechovního, sestoupeno ku sbírce městských děl a do vězení s bývalými mučírnami. Při procházce městem shlédnut starý kamenný most z r. 1135—1146, „Porta praetoria", zbytek římských opevnění, velechrám sv. Petra a dům „U Goliáše" ozdobený freskou od Melchiora Bobergera. Večer do Mnichova, kde bylo ubytování v Ringhotelu.

Dne 3. dubna po prohlídce zajímavých staveb chrámových (Frauenkirche, kostel sv. Michala, basilika Všech Svatých) navštíveno velmi zajímavé Armádní museum a Glyptothéka. Odpoledne výlet na Starnberské jezero, po němž podniknuta projížďka parníkem. Na jižní straně zasněžený řetěz alpský, obrážející se v magickém přísvitu večera v zelenavých vlnách jezerních působil kouzelným dojmem.

Dne 4. dubna ráno navštíven dvorní chrám Kajetánů, Nová Pinakothéka a královská residence, jež oslnila účastníky svou bohatostí a přepychem zařízení. Odpoledne prohlédnuta nová i stará radnice a vystoupeno na radniční věž. Celý Mnichov v nádherném panoramatu prostíral se před užaslými zraky a každý účastník odnášel si odtud nezapomenutelný obraz. Zbytek dne ztráven v Deutsches Museum, sbírce to originálů i modelů vývoje přírodních věd a techniky. Večer nastalo loučení. Část účastníků, počtem 23, jsouc vedena Drem. J. Čadou přenocovala v Mnichově a druhého dne vrátila se do Prahy; druhá část, počtem 25, odejela večer do Ulmu, kde se ubytovala v Bahnhofhotelu.

Dne 5. dubna po prohlídce města (radnice ze XVI. století s freskovými ozdobami) navštíven památný dóm s nejvyšší kostelní věží na světě (161 m), na níž vystoupeno až do vrcholku. Nádherný rozhled do širého okolí byl odměnou za namáhavý výstup. V Augšburku, kamž přibyla exkurse po poledni, shlédnuta radnice s pověstným zlatým sálem a knížecími komnatami, zdobenými skvostnými dřevořezbami a kamny. V třídě Maxmiliánově

shlédnuta fontána Merkurova od Adriaena de Vries, dvorního umělce cís. Rudolfa II.; druhá Herkulova nalézala se v opravě v nádvoří Maxmiliánova musea, jež bylo taktéž navštíveno. Večer nastoupena cesta do Rothenburku, kde bylo ubytování v hotelu „zum Eisenhut".

Dne 6. dubna. Rothenburg, obraz města minulých století, zanechal u všech účastníků mnoho milých vzpomínek. Prohlédnuta radnice s císařským sálem, kde se koná každoročně o svatodušních svátcích slavnostní hra „Der Meistertrunk". Připomíná událost z r. 1631, kdy Rothenburg byl obležen a dobyt Tillym. Radní páni odsouzeni k smrti; marné byly prosby i nářek manželek a dětí. Konečně Tilly prohlásil, že odpustí, když někdo dovede přinesený pohár vína, jenž obsahoval 3 litry, jedním tahem vyprázdniti. Starosta Nusch prý tak učinil a Tilly svému slovu dostál. Po prohlédnutí podzemních vězení vystoupeno na věž, s níž byl nádherný rozhled po moři malých prejzových střech, z nichž tu a tam vyčnívaly jako majáky četné věže.

Na to prohlédnut gotický kostel sv. Jakuba s překrásnými oltáři a přechodně gotický kostel Františkánský.

V poledne nastoupena cesta do Norimberka, kde bylo ubytování v hotelu „Zum Sterntor".

Odpoledne navštívena radnice, kde shlédnut velký sál s malbami dle návrhů Dürerových, t. zv. Prunksaal, soudní světnice a štukové ozdoby na stropě chodby (turnaj). Na to sestoupeno do podzemí, kde prohlédnuty vězení i mučírna. Ze sklepení vycházející chodbou pokračováno v cestě na hrad, kamž po půl hodině šťastně dospěno. Z hradních valů otvíral se krásný pohled na město ponořené v růžových parách večera.

Večer ztráven v městském divadle, kde hrána zpěvohra „Kouzelná flétna".

7. dubna. Po prohlídce některých kostelů a četných památek (dům Han Sachse, Dürera, Pellerhaus, pomníky Dürera, Sachse, Behaima, Melanchtona, Gänsemännchenbrunnen, Schönerbrunnen, Apollobrunnen atd.) navštíveno a prohlédnuto Germánské museum a dopravní museum. V poledne neopomenuto shlédnouti „Männleinlaufen", orlojový hold 7 kurfirstů Karla IV. na kostele Panny Marie.

Odpoledne prohlédnuto Bavorské průmyslové museum a hrad (obě románské kaple, císařský sál, hradní komnaty, Kunhu-

tina lípa, hluboká studně, museum starožitností se železnou pannou).

Večer o 9. hodině opustila výprava Norimberk; cesta noční konána II. třídou; laskavostí bavorského dopravního ředitelství poskytnuta část míst třídy I., jež přeměněna na noc v pohodlná lůžka. Ačkoliv se strany bavorských státních drah učiněno vše, aby výprava dojela pohodlně až do Prahy, staniční úředník rakouský v Brodě n. Lesy nepřevzal bavorského vozu a přinutil polosvlečené a rozespalé studenty ku zbytečnému přestupování, čímž dobré zakončení výpravy utrpělo.

Náklad na celou cestu (jízdné [částečně II. tř.], cesta parníkem II. tř., noclehy v hotelích, snídaně, obědy, večeře, částečně i nápoje, vstupné, poplatky za čištění šatstva i bot, zpropitné hotelovému personálu) obnášel 90 K 30 h.

2. Exkurse do Terstu byla pořádána ve dnech od 29. května do 6. června za vedení pp. prof. Jar. Davida a Dra Arn. Soukupa. Účastnilo se jí 31 žáků akademie všech ročníků a 3 posluchači kursu. Účelem exkurse bylo poznati přístavní život, závody obchodní a průmyslové; nebylo však zapomenuto na osvěžení těla i ducha přiměřeným odpočinkem a zábavou. Pan Dr. Arn. Soukup popisuje exkursi takto:

Vyjeli jsme z Prahy v pátek nočním rychlíkem ve 3 hod. za deštivého počasí, jež nám však nepokazilo veselé nálady. Když jsme minuli Tábor a pak Budějovice, bylo patrno, že počasí přece jen toho dne bude nám příznivo, což potřebovali jsme pro svou zastávku ve Windischgarstenu. Již místo samo pod vysokými horami Teunen, Warscheneck a Pyrgas velmi se nám líbilo. Odpoledne vydali jsme se do Rossleitenu as $1^1/_4$ hodiny vzdáleného k prohlídce továrny na kosy firmy F. de P. Schräckenfuchs, ležící na bystřině Piesslingu. Zde jsme byli přijati velmi srdečně panem továrníkem, jeho synem i úředníky, kteří nám velmi ochotně ukázali a vysvětlili celý postup výroby kosy, předmětu tak důležitého pro zemědělství. Obzvláště zajímavé bylo vytepání listu a konečná úprava malováním, leptáním a lakováním. Tato továrna s pobočním závodem ve Štýrsku vyrábí denně as 1800 kos normální délky. Ale i zdroj síly jest velmi zajímavý. Původní továrna byla poháněna jen vodními koly, které dosud zachovány jsou u větších kladiv. Avšak teď zavádí se vše na proud elektrický, vyráběný v továrně pomocí turbiny. Voda vede se na

turbinu potrubím 700 m dlouhým od pramene Piesslingu, který sám jest zajímavým zjevem přírodním. Pramen zde vyvěrá z hloubky 32 m v plné šíři, takže hozený kámen jen zvolna padá ke dnu a na povrchu dělají se kola jako na klidné hladině vodní. Zpětná cesta byla vykonána kolem Gleickner-See.

Na sobotu byla určena cesta do Terstu. Jelikož vlak odjíždí až po 10. hod., vykonali jsme všichni ráno delší nebo kratší procházky, abychom se pokochali pohledem na vápencové hory v ranním slunci. Brzo po odjezdu projíždíme tunelem Bosruckým, vcházíme do údolí Enže a do prahorních Alp, jež liší se nápadně od vápencových. Dívajíce se na krajinu nepozorujeme ani, jak rychle cesta ubíhá; přicházíme do Celovce a již jedeme v pořící Drávy ke Karavankám. Ty však jsou zahaleny ve výšce mlhou; a slabý déšť se spouští. Projíždějíce karavanským tunelem ocitáme se opět ve vápencových Alpách. Dráha nás nese k Bledu, který i v drobném dešti působí mohutným dojmem. Též další údolí Soče, jež se vine hluboko pod drahou, velice se nám líbilo. Pozorujeme, jak veliké práce a nákladu vyžadovalo zabezpečování této dráhy proti lavinám kamení a sněhu i vodě. Za městečkem Kanal jest zříti už jižní vegetaci: cypřiše, olivy, vinnou révu, fíkovníky a mandlovníky. Minuvše Gorici vidíme jiný ráz krajiny — Kras, holý a kamenitý, a již blížíme se k Opčině. Stojíme u oken a dychtivě hledíme ven, projedeme tunelem a již voláme — moře, moře! — cíl naší cesty. Avšak ještě dosti dlouho trvá, než vlak sjede o 300 m níže, aby zastavil v Terstu. Na nádraží očekávají nás zástupcové České besedy v Terstu, páni: předseda Ant. Kubička, ředitel c. k. priv. Riunione Adriatica di Sicurta, Aleš Jánský, úředník Živnobanky, Frant. Housar, úředník R. A. d. S., Josef Sika, asistent celního úřadu a jiní, kteří nás vedou do hotelu a jsou nám milými společníky. Vítr, který byl označován jako slabá bora, příští den skoro úplně ustal.

Neděle byla věnována prohlídce města Terstu. Po snídani rozdělili jsme se ve dvě skupiny, jež prošly různými směry skoro stejné části města; z nich hlavně upoutaly nás katedrala St. Giusto, oblouk Riccardův, tunel, hlavní náměstí atd. Čas byl však dosti odměřen, jelikož jsme měli býti asi ve $^3/_4$11 pozváni do nového paláce c. k. priv. Riunione Adriatica di Sicurta. Zde provedli nás a veškerá zařízení moderního kontoru a ústavu tak ve-

likého ukázali velmi ochotně pp. ředitel A. Kubička a F. Housar. Při dopolední procházce chvílemi snášel se mírný déšť, takže jsme s obavou hleděli vstříc jízdě na Miramare a v noci do Benátek. A skutečně i odpoledne bylo hodně zamračeno a déšť byl na spadnutí. Jedna skupina odjela na Miramare parníkem společnosti Vida, druhá jela elekrickou drahou do Barcoly a pak jednak pěšky, jednak barkou dále k zámku. Zde zažili jsme hustý déšť, a proto uchýlili jsme se po prohlídce parku do hostince u lázní v Grignanu. Později však malá skupina, když přestalo pršet, vydala se na cestu na Prosecco. Cestou bylo viděti z blízka fíkovníky s plody, způsob pěstění vína atd. Po malém občerstvení dali se účastníci t. zv. Napoleonskou cestou na Opčenu. Cestou naskytl se překrásný, nezapomenutelný pohled na slunce zapadající za alpské velehory nad zlatícími se lagunami. S Opčeny jelo se ozubenou drahou, při čemž byl pěkný pohled na osvětlené město.

Po 10. hodině nasedali jsme na loď. Ti, kdož zakoupili si lůžka, obsadili kabiny a uložili se k spánku; ostatní hledali místa, kde by složili své údy. O půlnoci odjela loď. Již brzo po východu slunce byli jsme zase na palubě, abychom užili pěkného dojmu, jejž skýtá příjezd do Benátek. Z dálky již rýsují se známé obrysy kampanilly a jiných důležitějších budov benátských; po šesté hodině zastaví „Metkovich" před dožecím palácem. Když jsme si našli, kam bychom se v poledne uchýlili, a nakrmili holuby sv. Marka, prohlédli jsme si prokuracie a vešli do domu. Co tu uměleckých pokladů! Vše kolem jen září leskem a hýří barvami; nevíme, kde by oko dříve spočinulo. Nelze se mi o všem rozepisovati. Prošli jsme kolem dožecího paláce sledujíce jeho bohatou architekturu, vešli do nádvoří a po 10. hodině vsedli jsme na parníček, aby nás provezl po kanálu Grande. Jako v kaleidoskopu střídaly se paláce kdysi tak slavné, z nichž mnohé jsou dnes v ubohém stavu. Podjeli jsme pod Ponte di Rialto a zastavili u konečné stanice za nádražím. Odtud dali jsme se úzkými uličkami, pravou specialitou Benátek, ke kostelům S. Sebastiano a dei Frari, jež navštívili jen někteří z nás. V těchto uličkách jsme viděli pestrou směsici postav tohoto zajímavého města a způsob života. Krátkou jízdou vaporettou stanuli jsme opět na náměstí sv. Marka. Po obědě malá část odjela zpět do Terstu, aby se přichystala na prohlídku závodů pro příští

dny. Ostatní se odebrali na Lído, aby se oddali plnou měrou požitku koupele v moři; večer ztrávili na náměstí sv. Marka sledujíce rušný život při koncertě zde i na gondolách. Na Lidu naskytla se vzácná podívaná na 4 hydroplány, jež konaly zde cvičení.

V úterý ráno všichni vrátili se zpět do Terstu po jízdě, kterou většina probděla na palubě, jelikož parník byl přeplněn. A již brzo po 9. hod. odjížděli jsme úzkokolejnou drahou do Zavlje (Zaule), bychom si prohlédli továrnu na vegetabilní oleje firmy „Oleifici Triestini". Zde byl nám vůdcem sám centrální ředitel inž. F. Michelini, který velmi ochotně ukázal nám a vysvětlil celý postup výroby oleje podzemnicového, který se právě lisoval. O velikosti závodu svědčí ty okolnosti, že pracuje po celý den i noc, má zvláštní kanál k vození surovin z parníku, který stojí v zálivu, má svou vlečnou dráhu širokokolejnou od Servoly vedenou a zpracuje tolik podzemnice (burských oříšků), že ony žluté skořápky stačí, aby jimi topili pod kotly místo uhlím. Jest proto v kotelně velmi čisto. Všechny jednotlivé stanice jsou velmi čisté a moderně zařízené. — Téhož dne odpoledne navštívili jsme sklady a výpravnu velkoobchodu Ferd. Vondráček, kdež jak sám pan majitel, tak i disponent pan Václav Bidrman a ostatní personál kancelářský vysvětlili nám ochotně způsob celého obchodu. Po té prohlédli jsme si nový palác Živnostenské banky za vedení p. disponenta Josefa Ledviny. Budova sama jest velmi pěkná, stavěná z mramoru vlastních lomů v Dalmacii. Tím byl program tohoto dne vyčerpán, a jedna skupina odebrala se do Barcoly, druhá pěšky na Coutevello a Napoleonskou cestou na Opčinu a zpět ozubenou drahou. Rádi kladli se mnozí po probdělých dvou nocích a dvou dnech chůze na lůžko.

Příští den, ve středu, časně ráno šli jsme do rybí tržnice; tu nás však očekávalo překvapení, neboť, ač již se blížilo k sedmé, byla tržnice úplně bez prodávajících. Začínáť život v Terstu mnohem později, než jinde. Zatím byli jsme svědky ruchu, jaký vyvolá příjezd parníčků vezoucího trhovky z Koparu, jež přivezou mléko, máslo, zeleninu atd. na trh a zboží své nesou v košicích na hlavách nebo vozí ve vozících, jež je zde očekávají. Teprve as o $^1/_2$8. hod. jest v tržnici pravý ruch. Převládají tu nevzhledné sepie, sardele a úhoři. Před 9. hod. šli jsme do veřejného skla-

diště ve volném přístavu. Průvodce náš velmi obšírně a jasně vyložil účel t. zv. hangarů; tam zboží může býti jen do 5 dní a pak přejde buď do vlastního skladiště nebo si je odvezou obchodníci. Zároveň nám ukázal různé druhy zboží a obalů, způsob prohlášení lodi, conosament atd. U jednoho mola upozornil nás na dva potápěče, kteří zde opravovali zdivo zničené při nedávné bouři. Některá zajímavá čísla, jež tanou mi na mysli: Cibule, jež vozí se k nám z Egypta a Španěl, přichází v sezoně ve množství 30—40.000 pytlů za týden; ročně přiveze se jí do Terstu as 600.000 pytlů. Uhlí, síra i ostatní mineralie a ovoce skládají se přímo z lodí do vozů; brambory zůstávají 1—2 dny v hangaru. Uložení jednoho vagonu zboží stojí 12 K. Dělníci mají 7 K za složení vagonu zboží. Skupina 7 lidí, jež si pracují do ruky, složí denně 10—18 vagonů, dle obsahu. Ve skladišti jsme navštívili ještě továrnu firmy Società Triestina in azioni per la mondatura del Caffe, kde jsme viděli celý postup leštění kávy pro obchod. Cestou z přístavu prohlédli jsme si ještě dopravní parník Austro-Amerikány.

Odpoledne byla prohlídka „První rakouské továrny na linoleum“. Průvodce náš, Čech pan Frant. Janyta, velmi ochotně podal nám vysvětlení předem dle diagramu v laboratoři, později v samé továrně. Továrna tato, jediná v Rakousku, vyrábí ročně as 2,000.000 m² linolea jednoduchého, tisknutého a anglického (proces studený). Zajímavý byl pochod tisknutí vícebarevného, okysličování atd. Potom šli jsme si prohlédnouti přepychový parník „Helouan“ rakouského Loydu, který jezdí do Alexandrie. Zbytek dne věnovali jsme pozorování obchodních domů a koupi dárků.

Poslední dopoledne v Terstu bylo určeno k prohlídce loděnic v San Roccu. Jeli jsme v 8 hodin parníkem přímo do loděnic, kde však museli jsme dosti dlouho čekati na průvod. Avšak tím zajímavější byla podívaná. Viděli jsme 3 kostry lodí v různých stadiích, ohýbání travers a plechu, obráběcí stroje atd. Na konec pak prošli jsme i lodí, která již stála na vodě a práce se zde dokončovala. Můžeme říci, že jsme viděli, jakou práci dá vystrojení takové, třeba ne zvlášť veliké lodi. Pak šli jsme pěšky do starého italského městečka Muggie, kterou jsme jen proběhli a parníkem pak dostali se zpět do Terstu. Na odpoledne byl určen výlet do Pirana. Jelo se překrásně. V Piranu jedna skupina odejela elektrickou drahou do Portorose, kdež se vykoupala. Druhá šla po břehu pěšky až za český pensionát p. Dragouna. Zde rovněž se vykoupali a brzo vyšli, aby užili procházky hájem olivovým. Šli stále výše mezi vinicemi, olivami, fíkovníky atd. a po delší než ½ hod. cestě přišli na silnici vedoucí k Piranu. Zde navštívili hřbitov se starými cypřiši, kteréžto pohled jest nezapomenutelný, došli na kastel strmě čnící vysoko nad mořem. Vzduch byl velmi čistý, takže bylo viděti do Terstu, a dále od Miramare do Grada. Na zpáteční cestě viděli jsme překrásný západ slunce, krvavý, velice čistý. Hoši zpívali střídavě se společností italskou a než jsme se nadáli, byli jsme v přístavu a naposled opouštěli loď. Večer byli jsme hosty České besedy, jež má své místnosti v hotelu „Balkán“, kdež se sešli naši krajané. Předseda pan řed. A. Kubička uvítal srdečnou řečí naši exkursi jménem besedy a poukázal na český život v Terstu; p. Kügler promluvil za slovinskou Čitalnici. Jim na uvítání odpověděli, význam odborných exkursí zdůraznili a za laskavou ochotu, s jakou se nám členové besedy věnovali, poděkovali prof. Jar. David a Dr. A. Soukup. Večer byl vyplněn improvisovaným rozmarným programem, k němuž přispěl zvláště p. F. Tvrdý, účetní z Prostějova, který zde tráví svou dovolenou. Neradi loučili jsme se o půlnoci s milými krajany.

V pátek ráno velmi neradi opouštěli jsme Terst, v němž zažili jsme několik pěkných dní. Na nádraží doprovodil nás ještě pan Housar. Vsedli jsme do připraveného vozu a vyjeli. Adria byla zahalena v mlhu, takže s Opčiny sotva jsme ji rozeznali. Údolí Soče a Bled byly v jasném slunci, avšak dále stahovaly se mraky; později spustil se déšť. Taury sice byly patrny i s ledovci, ale přes vršky valily se mraky. Salcburk uvítal nás svým proslulým deštěm. Průvodcem nám byl pan Drábek, přednosta stanice v. v. Po občerstvení prošli jsme za deště hlavními ulicemi; viděli jsme zámek Mirabel s jevištěm v parku, dóm, katakomby u hřbitova Sv. Petra, rodný dům Mozartův atd. Večer strávili jsme v Bräustübelu, ale krátce po 9. hod. odešli jsme spát.

V sobotu časně ráno odjeli jsme do Halleinu a šli pěšky za deště na Dürrenberg ke vchodu do solných dolů. Rozděleni jsouce na čtyři skupiny prohlédli jsme si zařízení v dolech, seznali způsob, jak získá se solný roztok a odvádí do solivaren. Zábavy při spouštění dolů bylo také dost. Na to prohlédli jsme si vlastní

solivárny, kde odpařuje se solný roztok až počne krystalovati; pak sůl vybírají, suší a po případě upravují v sůl dobytčí. Po obědě vsedli jsme do vlaku, který nás dovezl před ½11. hod. večer do Prahy.

Shrneme-li vše, co lze o této exkursi říci, vidíme, že exkurse tato byla sice namáhavá, ale za to, že viděli jsme nejen zámořský obchod, ale i průmysl, který nám vůbec chybí, nebo jen málo jest vyvinut. Společné vydání, to jest cesta do Terstu a zpět, Benátek, Pirana a Zavlje, nocleby v hotelích, snídaně, obědy a večeře (pokud nebyly ve vlacích), vstupné do dolů a soliváren, jakož i zpropitné činilo pro osobu K 100.—.

3. Exkurse do Drážďan a Lipska. Ve dnech 3.—6. června podnikli žáci vyšších ročníků spolu s posluchači kursu počtem 21 za vedení pp. prof. Vl. Fridy a Č. Vrabce exkursi do Drážďan a na mezinárodní knižní a grafickou výstavu do Lipska. Onen líčí exkursi takto: Výprava odjela dne 3. června v 7·31 hod. do Podmokel. Po cestě zajímal účastníky jmenovitě čilý ruch, dopravy nákladů po Labi od Ústí n. L. Po obědě v Národním domě odjeli parníkem do Hřenska a odtud šli za velmi příznivé pohody nádherným česko-saským Švýcarskem přes Prebišskou bránu, Velký Winterberg, Kuhstall k Lichtenhainskému vodopádu, odkudž jeli elektrickou drahou do Žandova a odtud večer drahou do Drážďan, kdež ubytovali se v hotelu „Herzogin-Garten".

Druhého dne šli ráno Zwingrem kol opery a zámku na Brühlovu terasu, by pohlédli na údolí Labe i Nové Město s monumentálními budovami ministerstev. V 9 hodin, když otvírají se sbírky, šli účastníci nejprve do Albertina obsahujícího mnoho krásných antických soch i odlitků a odtud do královské obrazárny, kdež podivovali se pracím jak starých mistrů různých škol, tak i v hořejším oddělení pracím mistrů moderních. Po obědě prohlédli si pověstnou Zelenou komoru chovající umělecké velmi cenné předměty a odjeli do Zoologické zahrady, kdež setrvali do večera. Třetího dne odjeli ráno v ½8. do Lipska a již v 8·51 hod. přijeli do ohromného hlavního nádraží, dosud nedostavěného, kdež očekával exkursi pan J. Roček, posluchač vysoké školy obchodní v Lipsku, který byl potom laskavým průvodcem. Odloživše zavazadla v hotelu, odjeli ihned k pomníku bitvy národů, který však působil na účastníky nejvíce svou mohutností, a šli prohlédnouti si výstavu, která byla hlavním cílem programu exkurse.

V pavilonu rakouském upoutala pozornost exposice českých firem, dále prošli postupně pavilony Francie, Italie do oddělení „Der Kaufmann", kdež jest umístěna též exposice obchodních škol našich, která budila pozornost zvýšenou. Velmi zajímavá byla prohlídka pavilonu „Halle der Kultur", kdež znázorněn je celý vývoj písma, a též oddělení fotografické upoutalo mnohé. Po obědě prošli strojovnami, kdež zejména podivovali se pokrokům v tiskařství, dále šli do pavilonu anglického, do krásného pavilonu ruského a podívati se na výrobu papíru.

Ku dokonalé prohlídce této výstavy byla doba jednoho dne ovšem příliš krátkou, přece však shlédnuta byla nejzajímavější oddělení podrobněji.

Po prohlídce výstavy odešli účastníci oddechnouti si a občerstviti se do starodávné restaurace „Thüringer Hof".

Poslední den 6. června věnován byl prohlídce města. Pozornost účastníků upoutalo zejména hezké náměstí Augustovo s universitou, museem a divadlem a význačnější budovy jako stará a nová radnice, Tomášský kostel, říšský soud a j. Potom prošli ulicemi, kde konají se známé trhy na knihy a kožešiny, a po prohlídce velkého obchodního domu Brühlova zašli do vilové čtvrti a ulicí Ringstrasse vrátili se do hotelu. Po obědě odjeli ve 2·22 hod. odpol. do Drážďan a odtud k domovu. Za Drážďany upoutaly pozornost účastníků krásné scenerie skalních útvarů (Bašta, Königstein) a celé rozkošné údolí Labe až do Podmokel; po celní prohlídce vstoupili do vlaku, kde — poprvé za celou cestu — nebylo pro ně připraveno zvláštní oddělení, by za několik hodin jsouce posíleni k práci tolika dojmy šťastně dojeli do milé Prahy, jejíž krásy nyní srovnáním s městy, která právě byli shlédli, tím více vystoupily do popředí. Celkový náklad byl pro jednoho účastníka K 35·—.

Ředitelství ústavu jest milou povinností poděkovati vděčně slavným úřadům, korporacím, velectěným firmám a všem P. T. pánům, kteří umožnili tyto exkurse svou vzácnou ochotou a přispěli odbornými výklady k poučení studujících.

V tomto školním roce činily výlohy vedoucích učitelů při všech exkursích a vycházkách úhrnem K 923·29. Kuratorium

schválilo blahovolně toto vydání jsouc o významu exkursí pro žáky obchodních škol, jmenovitě do ciziny, přesvědčeno; mimo to darovalo žákům na exkurse K 120·—.

XI. Tělesná cvičení.

Žákům obchodních škol zbývá při velikém počtu týdenních hodin velice málo času k osvěžení a otužování těla. Ačkoli náš ústav plně uznává důležitý význam soustavného cvičení pro studující mládež, přece mu nebylo možno opatřiti v nynějších provisorních školních místnostech řádnou tělocvičnu. Proto bylo s náležitým důrazem doporučováno žákům pěstovati sport a dbáno pečlivě toho, aby se jim stal sport patřičnou měrou pěstovaný blahodárným pro tělesný vývoj. Jak působilo opětované naše vyzvání, vysvětluje tato tabulka:

Přehled tělesných cvičení.

Čís. řad.	Druh sportu	I. A	I. B	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A	IV. B	Úhrnem
1.	Sokol (dorost)	5	8	5	3	3	10	5	7	46
2.	Plavectví	20	31	32	25	26	27	31	17	209
3.	Cyklistika	27	26	32	18	17	28	27	17	192
4.	Kopaná	2	11	13	11	14	8	10	12	81
5.	Lehká athletika	1	2	2	1	2	5	5	3	21
6.	Tennis	6	3	12	3	3	4	1	3	35
7.	Veslařství	34	28	20	10	11	13	5	9	130
8.	Bruslařství	30	40	36	23	24	37	32	22	244
9.	Lyžařství	1	3	2	—	1	5	2	3	17
10.	Šerm	2	1	2	1	—	1	1	1	9
11.	Skauting	1	1	—	2	1	3	—	—	8
12.	Turistika	10	12	14	19	12	17	14	12	110
13.	Jízda na koni	4	—	3	—	—	5	3	2	17

XII. Stipendia, studijní podpory a osvobození od školného.

1. *Nadace císařského a komerčního rady pana Jindř. Ronze*, bývalého starosty města Karlína z 10. července roku 1909, založená pro žáky Obchodní akademie v Karlíně. Roční požitek z 2000 K uložené jistiny K 80·—. (Schváleno c. k. místodržitelstvím pro království České dne 10. listopadu 1910, č. 287.022.) Presentační právo přísluší ředitelství a učitelskému sboru Obch. akademie, zadávání nadace a správa nadačního jmění obecnímu výboru v Karlíně. Stipendista: Antonín Hradecký, žák ročníku II. B.

2. *Od sl. Obchodní a živnostenské komory v Praze*: Brabec Karel z roč. IV. B 100 K, Cvekl Karel z roč. IV. B 50 K a Cinibulk Oldřich z roč. II. B 50 K.

3. *Od sl. Okresního výboru v Českém Brodě*: Kubrycht Jaroslav z roč. IV. B 60 K.

4. *Od sl. Okresního výboru v Dobříši*: Pechar Antonín z roč. II. B 50 K.

5. *Od sl. Okresního výboru v Kouřimi*: Blecha Josef z roč. IV. A 100 K.

6. *Od sl. Okresního výboru na Mělníce*: Tyle Josef z ročn. IV. B 100 K.

7. *Od sl. Okresního výboru v Pacově*: Holub Vladimír z roč IV. A 80 K.

8. *Od sl. Okresního výboru v Příbrami*: Teska František z roč. II. A 40 K.

9. *Od sl. Občanské záložny v Karlíně*: Smíšek Josef z ročn. IV. A 240 K.

10. *Od sl. Okresní hospodářské záložny v Karlíně*: Voříšek František z roč. I. B 50 K, Němec Josef z roč. III. B 50 K.

11. *Od sl. Vrchního ředitelství ústavu chudinského král. hlav. města Prahy*: Fotr Karel z roč. I. B 240 K, Anýž Ludvík z roč. II. A 180 K.

12. *Od sl. Ústředního spolku českých kupců v Praze*: Bretšnajdr Jaroslav z roč. III. B 50 K a Synek Karel z roč. III. B 50 K.

13. *Od sl. Čtenář. spolku a sl. městské obce Nového Strašecí*: Kurzveil Jaroslav z roč. IV. A 120 K.

14. *Od školného úhrnem 4000 K byli osvobozeni*:

Od 240 K: Křikava Jindřich z roč. III. A, Veltruský Antonín z roč. III. B, Smíšek Josef z roč. IV. A, Djurovič Lazar a Domanský Jan z roč. IV. B.

Od 120 K: Ryba Jaroslav a Šourek Antonín z ročníku I. B, Hájek František, Srp Ladislav a Teska František z ročníku II. A, Jícha Josef z roč. III. A, Bulandr Rudolf a Straub Karel z ročn. III. B, Holub Vladimír a Zeman Karel z ročníku IV. A, Tyle Josef z roč. IV. B.

Od 60 K: Zoufálek Jos. z ročníku I. B, Anýž Ludvík, Erban Ludvík a Truhlář Jaroslav z ročníku II. A, Louma Josef, Zelenka Václav a Žbánek Josef z ročn. II. B, Bašta Josef, Pavel Antonín, Strnad Svatopluk a Výborný Jaroslav z roč. III. A, Chvojka Jaroslav a Slunečko Otto z roč. III. B, Kaizl Bedřich, Nachtigal Josef, Rybář Jaroslav, Vomáčka Josef a Vosátka Václav z roč. IV. A, Burger Ladislav, Ježek Jos., Kubrycht Jaroslav, Svěrák Vítězslav, Těžký Václav a Závodský Robert z roč. IV. B.

Od 40 K: Hradecký Antonín z roč. II. B.

Za všechny tyto dobrotivé podpory vyslovuje ředitelství šlechetným P. T. dárcům nejuctivější díky.

XIII. Podpůrný spolek pro žáky.

Zprávu podává jednatel Dr. *Jan Heidler*.

Čtvrtá valná hromada konala se dne 10. listopadu 1913 o 5½ hod. v ředitelně ústavu. Byla vyslechnuta a schválena zpráva jednatelská, účetní, pokladní i revisní. Výboru bylo uděleno absolutorium a pak provedena volba pěti členů výboru a dvou revisorů účtů. Zvoleni byli jednomyslně pp. cís. rada Hugo Demartini, cís. r. Josef Engelmann, velkoobchodník Josef Srnec, ředitel Karel Salmon a Dr. techn. inž. Arnošt Soukup. Zvolení volbu přijali. Profesorský sbor delegoval do správního výboru Dra Jana Heidlera. Za revisory byli opětně zvoleni pp. vrchní správce pošty František Sitta a vrchní účetní Karel Mlynář.

Ve školním roce 1913—14 mohl spolek rozvinouti ještě úspěšnější činnost nežli v roce předcházejícím, neboť finanční poměry jeho byly příznivé, zvláště díky neobyčejnému zdaru „Uměleckého večírku“ pořádaného obětavě žáky ústavu za laskavého přispění některých pp. členů sboru dne 13. února 1913 v Obecním domě města Karlína pod protektorátem sl. městské rady a veliké účasti společnosti karlínské i pražské. Pořadatelé odvedli Podpůrnému spolku jakožto výtěžek K 1608·55, začež jim výbor vzdává upřímný dík.

Řada šlechetných dárců zůstala neztenčena. Slavná městská rada karlínská věnovala spolku K 350·—, slavné okresní zastupitelstvo karlínské K 200·— slavný Správní výbor Občanské záložny v Karlíně K 200·—, slavný Správní výbor Všeobecné záložny v Karlíně K 30·— a nejmenovaný peněžní ústav K 100·—. Také žactvo ústavu přispělo dle možnosti k účelům spolku. Studující roč. IV. B Lazar Djurović přednášel v lednu 1913 spolužákům o Skadru, promítaje obrázky laskavě propůjčené panem Drem Tomášem Černým; při této příležitosti bylo sebráno pro Podpůrný spolek K 20·60. Ročník II. B sebral v únoru pro účely spolku K 8·20.

Všem dárcům vyslovuje výbor nejvřelejší dík.

Výnos z prodeje omluvenek činil K 13·60.

Úplné obleky, po př. zimníky, obdrželo 18 studujících, 24 studujících dostávalo obědy od 1. října 1913 do 30. června 1914. Dva studující dostávali pravidlem měsíční podporu, a to jeden po celý školní rok, druhý od 1. dubna 1914. Čtyřem studujícím byla poskytnuta zvláštní podpora na exkursi. Bývalému školníkovi p. J. Vodilkovi, který spolku ochotně věnoval svoje služby, vysloveny byly při jeho odchodu na odpočinek výborem díky a zaslán dar K 50·—.

Seznam členů.

I. Čestní:

Pp. cís. a kom. rada Jindřich Ronz,
president Jan Topinka.

II. Zakládající:

Pp. cís. rada Hugo Demartini, ředitel Karel Salmon,
prof. Dr. Jan Heidler, inž. Dr. tech. Arnošt Soukup,
továrník Josef Janoušek, velkoobchodník Josef Srnec,
továrník Bohdan Kasper, okres. starosta Josef Stára,
ředitel František Kovář, nakladatel Václav Stýblo,
cís. a kom. rada Jindřich Ronz, prof. Dr. Petr Zenkl
Slavný okresní výbor v Karlíně.

III. Činní:

Pp. Dr. K. Bělohlávek	K 5·—	Josef Masner, továrník	K 5·—
Jan Bernhard	„ 5·—	Václav Mašek	„ 5·—
Ant. Blecha	„ 5·—	Lambert Mervart, velkoobch.	„ 5·—
arch. Mat. Blecha	„ 5·—	K. Nachtigall, obchodník	„ 10·—
JUDr. Jar. Brabec	„ 10·—	Arch. O. Nekvasil	„ 5·—
Dr. Josef Čada	„ 5·—	J. Novák, velkoobchodník	„ 5·—
prof. Jarosl. David	„ 5·—	Jan Novák	„ 5·—
pí. Josefa Distlová	„ 10·—	vrchní rada Vojtěch Paul	„ 5·—
pp. cís. rada Josef Engelmann	„ 5·—	prof. Dr. J. Pazourek	„ 5·—
Ant. Frank	„ 5·—	tajemník Petr Perman	„ 5·—
prof. Vlastimil Frida	„ 5·—	JUDr. Karel Pík	„ 10·—
prof. F. X. Hackenschmied	„ 5·—	vládní rada Dr. J. Plašil	„ 5·—
inž. Rudolf Havelka	„ 5·—	Karel Pokorný, velkoobch.	„ 5·—
Dr. Ferd. Heidler	„ 5·—	kom. rada Ant. Pollak	„ 20·—
c. k. místodrž. rada A. Heinz	„ 5·—	Ph. Mg. Fr. Roch	„ 5·—
inž. Ondřej Heim	„ 5·—	řed. Jan Samek	„ 5·—
F. J. Herbst, velkoobchodník	„ 10·—	Dr. Frant. Sedláček	„ 5·—
Frant. Hruška	„ 5·—	Jan Sedláček, podnikatel staveb	„ 5·—
Fr. J. Janatka	„ 10·—	JUDr. Ludvík Scheiner	„ 5·—
vrchní ředitel inž. Dr. tech. J. Janatka	„ 5·—	vrch. insp. Ota Schmied	„ 5·—
cís. rada Tomáš Jauris	„ 5·—	Josef Simr, stavitel	„ 5·—
řed. Josef Joachimsthal	„ 5·—	prof. Frant. Skopal	„ 5·—
vrchní berní Bedř. Kaizl	„ 5·—	prof. Frant. Slabý	„ 5
Vladimír Káš, velkoobchodník	„ 5·—	prof. Václav Smetánka	„ 5·—
arch. Frant. Kavalír	„ 10·—	cís. rada Emil Sýkora	„ 5·—
Vojtěch Kerhart, továrník	„ 5·—	Emil Šolc, nakladatel	„ 5·—
pí. M. Kolbová	„ 5·—	Vladimír Vaněk, velkoobch.	„ 5·—
pp. MUDr. Radim Krejčí	„ 5·—	ředitel Jan Vlček	„ 20·—
Ph. Mg. Frant. Kremlička	„ 5·—	prof. Čeněk Vrabec	„ 5·—
JUDr. Frant. Lokay	„ 5·—	prof. Frant. Widimský	„ 5·—
		Dr. Cyril Zbořil	„ 10·—

IV. Přispívající:

Pp. L. Bretšnajdr	K 2·—	K. Grabowski	K 2·—
L. Burger	„ 2·—	Adolf Herites, revident	„ 2·—
stavitel Ant. Cibulka	„ 2·—	Raimund Holánek	„ 2·—
Ant. Cicvárek	„ 2·—	Frant. Jirsa, stavitel	„ 2·—
Josef Čihák	„ 3·—	Čeněk Knotek, učitel	„ 3·—
pí. M. Čistecká	„ 2·—	JUDr. Š. Koluch	„ 2·—
pp. Josef Daneš, sládek	„ 2·—	Josef Koudelka	„ 2·—
Karel Dědek	„ 2·—	Boh. Kotrba, ředitel	„ 2·—
Václ. Dvořák	„ 2·—	V. Málek	„ 2·—
Jan Fetter	„ 2·—	Václ. Málek	„ 3·—
MUDr. Jindřich Fischer, c. k. zdrav. inspektor	„ 2·—	Frant. Kurzweil, starosta	„ 2·—
		Josef Lacina	„ 2·—

V. Lorenz, bank. úředník	K 2·—	Václ. Pošvář, pošt. kontrolor	K 3·—
Em. Mähring	„ 2·—	Rud. Procházka	„ 2·—
Ferd. Navrátil, před. stanice	„ 2·—	řed. Karel Šaffler	„ 3·—
Josef Navrátil, továrník	„ 2·—	vrchní pošt. správce František Sitta	„ 3·—
Václav Němec	„ 2·—	Frant. Sluněčko, poštmistr	„ 2·—
Václav Novák	„ 2·—	Lad. Smolík	„ 2·—
Jiří Olexa	„ 2·—	Boh. Srba	„ 2·—
Josef Pánek, velkoobchodník	„ 2·—	Jos. Svoboda	„ 3·—
pí. Hel. Patáková	„ 2·—	Karel Synek	„ 2·—
pp. V. Pavlíček	„ 3·—	škol. rada Josef Škoda	„ —·—
Ant. Pechar	„ 2·—	ředitel Alois Vávra	„ 3·—
Frant. Perlík	„ 4·—	Jan Vokrouhlík	„ 3·—
JUDr. Hugo Pilz	„ 2·—	Jan Zelenka	„ 3·—
Ant. Pokorný	„ 2·—		

Ředitelství ústavu vzdává vděčně nejhlubší díky všem šlechetným P. T. dárcům za to, že umožnili laskavými svými příspěvky nákladní studium žákům chudým a velmi dobře prospívajícím. Jest všeobecně známo, že mužové vynikající vyšli z řad žáků chudých, odkázaných na dobrotivé podpory.

Účet pokladní za správní rok 1912—13.

Příjem	K	h	K	h
Zůstatek z r. 1911—12:				
jmění základního	860	—		
„ vydejného	785	63	1045	63
Dary:				
Sl. obec Karlínská na obědy	150	—		
„ „ „	200	—		
„ „ „	350	—		
„ „Občanská" záložna v Karlíně	200	—		
„ Všeobecná „ ústav	30	—		
„ Nejmenovaný „peněžní ústav	100	—		
„ obec Karlín, výtěžek zápasů footb.	363	56		
„ výtěžek umělec. večírku	300	30		
Výnos z prodeje omluvenek	16	50		
Přebytek z exkurse na Mělník	11	33	1721	69
Příspěvky:				
Členů zakládajících	220	—		
„ činných	362	—		
„ přispívajících	110	—	692	—
Úroky:				
Z uložených hotovostí			86	43
Různé			30	—
Úhrnem			4175	75

Vydání	K	h	K	h
Za obědy			201	40
„ látky na obleky a zimníky			355	08
„ ušití obleků a zimníků			374	—
„ podporu Laz. Djurovičovi			120	—
„ „ V. Bělíkovi			105	—
„ příspěvek 5 žákům na exkursi do Vlkavy			25	—
Za příspěvek 2 žákům na exkursi do Mochova			6	—
Za různé			30	—
Za přenesených za r. 1913—14:				
jmění základního		—	1080	
„ vydejného		27	1879	
			2959	27
Úhrnem			4175	75

V Karlíně, dne 15. října 1913.

Karel Salmon v. r.,
pokladník.

JUDr. **Jar. Brabec** v. r.,
předseda.

Jos. Srnec v. r.,
účetní.

XIV. Exkursní fond.

Zprávu podává správce fondu *Jaroslav David.*

Stav peněžní exkursního fondu byl i letos rozmnožen hojnými dary od peněžních ústavů, obchodních i průmyslových závodů, jakož i od jednotlivců, tak že bylo umožněno opět mnoha hodným nemajetným žákům súčastniti se exkursí, z nichž jedna byla konána do Terstu a Benátek, druhá do Lipska.

Ze seznamu dárců dole uvedeného jest viděti, že byla uznána všemi kruhy důležitost větších exkursí pro žáky obchodních akademií a že tedy snahy, sledované exkursním fondem, umožniti tyto cesty i chudým žákům, setkávají se s pochopením u mnoha činitelů, kteří byli žádáni o podporu.

Ředitelství a komise pro exkursní fond vzdávají zdvořilé díky za vzácnou přízeň všem P. T. příznivcům a prosí, aby byla fondu laskavě zachována i na dále.

Seznam dárců:

Odstavec I.

K 30·— sl. Akciová společnost strojíren, dříve Breitfeld, Daněk & spol. v Karlíně; K 25·— sl. Všeobecná záložna v Karlíně; po K 20·— pp. M. Knapp v Karlíně, Karel Pokorný v Karlíně, B. Stýblo v Praze, sl. Ústřední banka českých spořitelen; K 15·— p. Jan Sedláček na Král. Vinohradech; po K 10·— pp. Jan Borovička v Záboří, Glogowski & spol. v Praze, Vladimír Káš v Karlíně, Vojtěch Kerhart v Poděbradech, kom. rada Ant. Pollak v Karlíně, Robert Reich v Dol. Kralovicích, R. Vilímek v Praze; po K 5·— p. MUDr. J. Chini ve Vinoři a sl. Česká společnost pro obchod uhlím v Praze; K 3·— pan Jos. Němeček v Táboře.

Odstavec II.

K 50·— nejmenovaná banka v Praze; K 30·— sl. Obchodní gremium v Karlíně; po K 10·— pp. Josef Novák v Praze a Emil Šolc v Karlíně; K 5·— pan Jan Masner v N. Kníně.

Odstavec III.

po K 5·— Karel Pokorný a Vladimír Pšenička, žáci ročníku III. B.

Odstavec IV.

K 100·— sl. Občanská záložna v Karlíně; K 50·— sl. První Českomoravská továrna na stroje v Praze-VIII.; po K 20·— pan JUDr. Karel Pík v Praze a nejmenovaná spořitelna.

Odstavec V.

K 18·— účastníci exkurse do Terstu; K 9·66 účastníci exkurse do Lipska; K 5·— p. Al. Havlíček v Poštorné; K 1·30 Pavel Dědek, žák ročníku III. A.

Účet pokladní za školní rok 1913—14.

1914		Příjem:	K	h
Leden	1.	Zůstatek z předešlého roku	281	60
„	2.	Úrok Občanské záložny z uložených peněz do 31./XII. 1913	7	85
Březen	1.	Dary dle odstavce I.	233	—
„	28.	„ „ „ II.	105	—
Květen	12.	„ „ „ III.	10	—
„	20.	„ „ „ IV.	190	—
Červen	10.	„ „ „ V.	33	96
		Úhrnem	861	41

1914		Vydání:	K	h
Únor	16.	Poštovné	24	—
Květen	28.	Podpory 11 žákům na cestu do Terstu a Benátek	540	—
„	28.	Podpory 4 žákům na cestu do Lipska	130	—
Červen	30.	Zůstatek	167	41
		Úhrnem	861	41

B. Jednoroční obchodně dopravní kurs pro abiturienty středních a vyšších odborných škol.

I. Sbor učitelský

ve školním roce 1913—1914.

Ředitel:

1. František Kovář, ředitel Obchodní akademie, člen c. k. zkušební komise pro učitelství na školách obchodních.

Přednosta:

2. Ota Schmied, vrchní tarifní inspektor Obchodní a živnostenské komory v Praze, docent c. k. české vysoké školy technické, vykládal železniční tarifnictví 3 hodiny týdně.

Učitelé:

3. JUDr. Václav Bešta, vrchní komisař c. k. státních drah, vykládal dopravní právo železniční 2 hodiny týdně.
4. Jaroslav David, profesor Obchodní akademie, vykládal účetnictví 4 hodiny týdně.
5. Václav Dobruský, emer. ředitel král. archeol. musea a docent university v Sofii, t. č. docent české university v Praze, vyučoval jazyku bulharskému (společně se žáky akademie) 3 hodiny týdně.
6. Karel Dolanský, komisař c. k. státních drah, konal cvičení v německé dopravní konversaci a korespondenci 3 hod. týdně.
7. Vlastimil Frida, profesor Obchodní akademie, vykládal kupecké počty 2 hodiny týdně.
8. JUDr. Emanuel Grégr, prokurista Ústřední banky českých spořitelen, vykládal bankovnictví a bursovnictví 1 hodinu týdně.
9. Josef Kosta, emer. chef firmy J. Kosta, mezinárodní zasilatelství v Praze, vykládal nauku o mezinárodním zasilatelství a plavbě 2 hodiny týdně.

10. JUDr. Alfred M. Mayer, sekretář-adjunkt Obchodní a živnostenské komory v Praze, vykládal právo obchodní, živnostenské a směnečné 2 hodiny týdně.
11. Gustav Navrátil, revident c. k. státních drah, vykládal zeměpis dopravní a statistiku dopravy 2 hodiny týdně.
12. Václav Pošvář, c. k. poštovní kontrolor, vykládal nauku o telegrafu a telefonu 1 hodinu týdně.
13. Josef Prusík, c. k. celní revident, přednosta c. k. celního úřadu v Kolíně, vykládal celní nauku (do 31. března) 2 hodiny týdně.
14. JUDr. Ludvík Scheiner, skutečný učitel Obchodní Akademie, vykládal národní hospodářství 2 hodiny týdně.
15. František Skopal, skutečný učitel Obchodní akademie, konal praktická cvičení v jazyku německém 3 hodiny týdně.
16. Václav Smetánka, supl. učitel Obchodní akademie, vyučoval českému i německému těsnopisu a psaní strojem 5 hodin týdně.
17. Inž. Alois Sýkora, c. k. celní inspektor, vykládal zbožíznalství obchodní a celní 2 hodiny týdně.
18. Jan Vážný, c. k. poštovní sekretář, vykládal nauku o poště a poštovní spořitelny 2 hodiny týdně.
19. Čeněk Vrabec, D. H. H. L., skutečný učitel Obchodní akademie, vykládal korespondenci obchodní 2 hodiny týdně.
20. Vojtěch Zadražil, c. k. celní inspektor, přednosta c. k. hlavní celní expositury na státním nádraží v Praze, vykládal celní nauku (od 1. dubna 1914) 2 hodiny týdně.

II. Kronika.

Ve školním roce 1913—14 staly se v učitelském sboru kursu tyto změny:

Pan cís. rada JUDr. Václav Schuster, sekretář Obchodní a živnostenské komory, ředitel Technologicko-průmyslového musea v Praze, přetížen jsa jinými pracemi vzdal se koncem škol. roku 1912—13 přednášek o právu obchodním, živnostenském a směnečném, jimž se věnoval obětavě po dvě léta.

Pan Josef Prusík, c. k. celní revident, byl nucen vzdáti se výkladů o celní nauce koncem měsíce března 1914 z příčin

služebních, ježto byl přeložen jakožto přednosta c. k. celního úřadu do Kolína. Vykládal na kursu velice svědomitě hned od jeho založení.

Kuratorium vyslovuje oběma pánům za jejich horlivé působení upřímné díky.

Pro výklady o právu obchodním, živnostenském a směnečném byl získán a kuratoriem dne 19. června 1913 jmenován pan JUDr. Alfred M. Mayer, sekretář-adjunkt Obchodní a živnostenské komory v Praze.

Výklady o celní nauce převzal ochotně k vyzvání kuratoria ze dne 26. března 1914 pan Vojtěch Zadražil, c. k. celní inspektor a přednosta c. k. hlavní celní expositury na státním nádraží v Praze.

Za učitele nepovinného jazyka bulharského, jenž byl ve školním roce 1913/14 nově zaveden, byl získán docent české university pan Václav Dobruský, emer. ředitel král. archeologického musea a docent archeologie na universitě v Sofii. Přijal vyzvání kuratoria ze dne 19. června 1913 s obzvláštní ochotou. Do jeho výkladů v kursu docházejí také žáci akademie.

Posluchači kursu docházejí na nepovinnou srbochorvatštinu a vlaštinu zase do učeben akademie, kdež jsou vyučováni společně se žáky akademie supl. učiteli pp. PHDrem Františkem Sedláčkem a Františkem Widimským. Samostatné vyučování těmto třem řečem na kursu i na akademii nedalo se tou dobou provésti z důvodů finančních, ačkoli by to bylo v obojím směru velice prospěšné.

Vyučování kupeckým počtům a obchodní korespondenci bylo svěřeno členům učitelského sboru akademie pp. prof. Vlastimilu Fridovi a Čeňku Vrabcovi.

Změny učebné osnovy, usnesené ve schůzi kuratoria ze dne 6. března 1913 tak, jak byly v loňské školní zprávě vypsány, vzalo c. k. ministerstvo kultu a vyučování na vědomí vynesením ze dne 31. července 1913 č. 29.030. Současně doporučilo zredukovati výklady o dopravním právu železničním a z nauky o poště a poštovní spořitelně ze 2 na 1 hodinu týdně a vyučovati v důsledku toho povinným předmětům (30 hodin) každý den od 8. do 1. hodiny; odpolední hodiny mají se věnovati nepovinným předmětům. Provedení tohoto pokynu závisí

především na ochotě sl. úřadů, udělí-li svým úředníkům, kteří na kursu vyučují, dopoledne k přednáškám dovolenou.

O zápisu, zahájení, trvání a ukončení školního roku na kursu byla již podána zpráva v kronice Obchodní akademie. Pro školní rok 1913/14 bylo přijato ze 185 uchazečů mužských jen 45 posluchačů, z nichž složilo 11 maturitní zkoušky s vyznamenáním; při výběru bylo zároveň přihlíženo k dostatečné znalosti němčiny. Přání sboru, aby bylo do kursu přijímáno 30, nejvýše 40 posluchačů, nedá se provésti bez citelného schodku, dokud nemá kurs odnikud subvencí; za rok 1913 uhradila obec karlínská schodek 2.485 K.

Zdravotní stav členů sboru učitelského i posluchačů byl uspokojivý; jen 3 posluchači byli nuceni k radě lékařské docházku do výkladů na delší dobu přerušiti.

O umístění posluchačů staralo se ředitelství všemožně se členy učitelského sboru pp. vrchním tarifním inspektorem O. Schmiedem a zasilatelem Jos. Kostou. Ze 54 loňských absolventů mají nyní místa: v závodech zasilatelských 2, v závodech obchodních 2, v závodech průmyslových 11, v ústavech peněžních 12, u zemědělské rady 1, u hospodářského družstva 1, v kancelářské službě na panství 2; na vysokých školách studují 2, službu vojenskou koná 11, bez míst jest dosud 10, úhrnem 54. Mnozí byli arci delší dobu v bezplatné praxi. Pozoruhodné a pro naše české poměry obzvlášť význačné jest, že absolventi kursů opouštějí při nejbližší příležitosti dobrá místa v závodech průmyslových a obchodních, odcházejíce do peněžních ústavů často za mnohem menší plat. To zjistilo ředitelství i u absolventů z minulých dvou ročníků kursu. Tím se arci míjí kurs s cílem, pro který byl založen.

O večerních kursech, odborných exkursích a studijních podporách byla již učiněna zmínka v kronice Obchodní akademie. Zevrubné zprávy o stavu kursu podávají další příslušné odstavce.

Končíc svou zprávu ředitelství děkuje uctivě všem P. T. pp. zaměstnavatelům, kteří se přihlásili o absolventy.

III. Organisace a učebná osnova kursu.

A. Program kursu.

I. Účel kursu.

Poskytnouti těm, kteří se buď jako samostatní podnikatelé neb jako úředníci hodlají věnovati některému povolání hospodářskému, tedy: obchodu, průmyslu, odborným živnostem, zemědělství, lesnictví, dopravě (zasilatelství, službě železniční, poštovní, telegrafní, celní, paroplavební) a pod., náležitého theoretického i praktického odborného vzdělání ve všech oborech dopravnictví (včetně celnictví).

II. Jazyk vyučovací.

Vyučovacím jazykem jest jazyk český; má však býti dbáno toho, aby každý posluchač si osvojil dostatečně i jazyk německý v konversaci a korespondenci, zejména v oboru dopravnictví. Toho se má dosíci seminárními cvičeními v jazyku německém.

III. Podmínky přijetí do kursu.

Posluchačem kursu může se státi:

a) řádným, kdo prokáže, že s prospěchem absolvoval některou školu střední neb vyšší odbornou školu (vyšší obchodní školu, vyšší průmyslovou školu atd.). Stran ústavů, na nichž jest zavedena zkouška dospělosti (maturitní), vyžaduje se průkaz o tom, že byla s prospěchem vykonána. V případech sporných rozhoduje o způsobilosti ku přijetí do kursu c. k. ministerstvo kultu a vyučování.

b) mimořádným (hospitantem), kdo prokáže stáří nejméně 17 let a přiměřené vzdělání.

Posluchači řádní jsou povinni choditi do všech předmětů, mimořádní mohou choditi buď do všech nebo dle své volby jen do některých předmětů.

IV. Školné a učební příspěvky.

Řádní posluchači platí školného 320 K, zápisné 20 K a příspěvek na učebné pomůcky 10 K. Úhrnem 350 K ročně.

Školné 320 K může býti složeno ve dvou splátkách, z nichž první jest splatiti na počátku I., druhou na počátku II. semestru.

Mimořádní posluchači platí školného za každou jednotlivou týdenní hodinu — nepřekročuje-li počet volených hodin 10 v týdnu — ročně 25 K, při větším počtu hodin 15 K, úhrnem

ne více než ročně 350 K. Zápisné a příspěvek na učební pomůcky platí mimořádní posluchači v stejné výši jako řádní.

Zaplacené poplatky se v žádném případě nevracejí.

V. **Trvání kursu, zápis (přihlášky) a započetí přednášek.**

Kurs trvá od 3. října do 30. června a jest rozdělen na dva semestry:

I. zimní, do 15. února;

II. letní, od 16. února.

Zápis, k němuž se vyžaduje předložení písemného průkazu o způsobilosti ke vstupu do kursu (srovnej ad III.), koná se v době zvlášť ohlašované v ředitelně Obchodní akademie v Karlíně. Písemné předběžné přihlášky mohou se však díti kdykoliv i před touto lhůtou u ředitelství.

VI. **Zkoušky a vysvědčení.**

Řádní posluchači jsou povinni podrobiti se semestrálním zkouškám ze všech předmětů. Zkoušky ty konají se na konci I. a II. semestru; o jich výsledku vydá se semestrální vysvědčení.

Mimořádní posluchači (hospitanti) nejsou ke zkouškám připuštěni. Dostávají však, žádají-li o to, vysvědčení frekventační (srovnej čl. 11. organisačních pravidel).

VII. **Učebná osnova.**

A. Přehled předmětů:

a) Povinné:

1.	Národní hospodářství	2	hodiny týdně
2.	Právo obchodní, živnostenské a směnečné	2	„ „
3.	Kupecké počty	2	„ „
4.	Účetnictví	4	„ „
5.	Korespondence obchodní	2	„ „
6.	Bankovnictví a bursovnictví	1	„ „
7.	Železniční tarifnictví	3	„ „
8.	Dopravní právo železniční	2	„ „
9.	Zeměpis dopravní a statistika dopravy	2	„ „
10.	Nauka o mezinárodním zasilatelství a plavbě	2	„ „
11.	Zbožíznalství obchodní a celní	2	„ „
12.	Celní nauka	2	„ „
13.	Nauka o poště a poštovní spořitelně	2	„ „
14.	Nauka o telegrafu a telefonu	1	„ „
15.	Německá dopr. konversace a korespondence	3	„ „
	Úhrnem	32	hodin týdně

b) Nepovinné:

16.	Praktická cvičení v jazyku německém	3	hodiny týdně
17.	Těsnopis český a německý	3	„ „
18.	Psaní strojem	2	„ „
19.	Jazyk vlašský, srbochorvatský neb bulharský	3	„ „

B. Rozbor učebné osnovy.

a) *Předměty povinné.*

1. **Národní hospodářství** (2 hodiny týdně).

Účel učebný: Porozumětí typickým zjevům o naší hospodářské činnosti a jejich příčinné souvislosti na základě nynějšího společenského řádu se zvláštním zřetelem na rakouské poměry.

Osnova: Úvod: Základní pojmy. Národní hospodářství, jeho vznik a vývoj v hospodářství světovém. Rozdělení národohospodářské nauky.

Výroba: Podstata, druhy a činitelé výroby. Podnikatelství a způsoby podniků. Volná soutěž a její obmezení. Vývoj průmyslové výroby.

Oběh: Směna. Hodnota a cena. Peníze. Soustavy měn. Úvěr a jeho organisace. Zástupky peněz. Banky a bursa.

Obchod: Základy vnitřní a vnější politiky obchodní. Hospodářský význam cel. Obchodní smlouvy. Dopravnictví a jeho hospodářský význam. Základy dopravní politiky.

Rozdělení důchodu: Důchod a jeho druhy. Základy sociální politiky.

Spotřeba: Pojišťování. Spotřeba veřejná: zařízení státního hospodářství, výdaje a příjmy státu a těles samosprávných. Základy rakouské soustavy daní a poplatků se zřetelem na předpisy o dani domovní, výdělkové, důchodové a osobní dani z příjmů.

2. **Právo obchodní, živnostenské a směnečné** (2 hodiny týdně).

Účel učebný: Znalost práva obchodního, živnostenského a směnečného, pokud zapotřebí jest obchodníku a obchodnímu úředníku.

Osnova: Úvod: Pojem a účel práva. Stát a ústava. Státní občanství a domovské právo. Moc zákonodárná a moc výkonná. Veřejná správa obchodní a živnostenská. Úřady a řízení. Samospráva.

Právo obchodní: Pojem kupce dle práva obchodního. Oprávnění a povinnosti kupců plného práva. Zákonná ustanovení o obchodním rejstříku a o firmách, o prokuristech a zmocněncích, o obchodních pomocnících. Obchody naprosté a poměrné.

Nabídka mezi přítomnými a nepřítomnými. Podstata smlouvy. Koupě a prodej. Odvolání příkazu. Druhy koupě. Zvláštní způsoby zjištění řádného plnění smlouvy trhové. Závdavek. Smluvená pokuta. Litkup. Ustanovení o dodání, placení a o době plnění. Práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího. Kupecké úroky. Kupecké papíry, znějící na řad a na majitele.

Kupecké právo zástavní a retenční. Zákonná ustanovení o komisionářství, zásilatelství a povoznictví, k tomu se vztahující práva a povinnosti.

Nejdůležitější zákonná ustanovení o obchodních společnostech. Zvláštní předpisy o zápisech do obchodního rejstříku. Veřejná společnost obchodní (zřízení, právní poměry společníků mezi sebou a k osobám třetím, zrušení, vystoupení jednotlivých společníků, likvidace, promlčení žalob). Společnost kommanditní. Kommanditní společnost na akcie. Společnost akciová. Společnost tichá. Společnost případná. Společnost s ručením obmezeným. Společenstva výdělková a hospodářská.

Vyhlášení konkursu a právní jeho účinek. Nároky v konkursu. Řízení konkursní a jeho skončení. Konkurs kupecký a skončení jeho narovnáním nuceným.

Právo živnostenské: Vznik a vývoj platného řádu živnostenského. Pojem a rozdělení živnosti. Provozovny podléhající schválení. Rozsah a výkon práv živnostenských. Ustanovení o živnostenských pomocnících a učednících. Soudy živnostenské. Inspektoři živnostenští. Živnostenská společenstva (gremia). Přestupky živnostenské a tresty.

Ochrana známek vzorů a patentů. Některé důležitější zákonné předpisy speciální (o obchodu s potravinami, o obchodech splátkových, o výprodejích, o obchodu podomním a p. v.). Poradní sbory živnostenské a obchodní.

Právo směnečné: Důležitější ustanovení a zvláštnosti práva směnečného na podkladě řádu směnečného. Způsobilost směnečná, přijetí, placení, protest, postih, intervence, rukojemství, obmeškání promlčení; směnky nepravé. Sporné řízení směnečné.

3. **Kupecké počty.** (2 hodiny týdně.)

Účel učebný: Dosáhnouti zručnosti a jistoty při provádění výpočtů nutných pro obchodníka v obchodě bankovním, se zbožím i v podniku dopravním se stálým zřetelem k praxi.

Osnova: Metrické, anglické a ruské míry a váhy. Nejdůležitější měny. Počet procentový a úrokový. Diskontování směnek. Devisy v Praze a ve Vídni. Nejdůležitější způsoby kontokorentů. Účty dodací, z nákladů, konsignační a z prodeje. Jednoduchá a složitá kalkulace zboží. Cenné papíry, podstata a jich druhy. Obchody s cennými papíry na domácích místech. Výpočty o zboží na nejdůležitějších místech světového obchodu, a to: výpočty o obilí, mouce, olejích, lihu, petroleji, bavlně, kávě a cukru. Obchody s waranty.

4. **Účetnictví.** (4 hodiny týdně.)

Účel učebný: Theoretická a praktická znalost různých method účtování v knihách obchodních s patřičným zřetelem k dopravnictví.

Osnova: Pojem účetnictví. Předpisy obchodního zákona o obchodních knihách. Kolkování knih. Knihy řádné a mimořádné. Jednoměsíční obchodní případ, v němž jest míti náležité zření na obchody spediční, provede se ve všech knihách jednoduchého účetnictví. Účetnictví podvojné. Příklad z jednoduchého účetnictví provede se v deníku, knize pokladní a hlavní podvojného účetnictví.

Sborník. Společnost veřejná, akciová s ručením obmezeným. Účetnictví tabelární.

Krátký příklad z oboru spedičního provede se účetnictvím podvojným. Při tom se propracuje veškerá korespondence česká i německá ústně nebo písemně.

5. **Korespondence obchodní.** (2 hodiny týdně.)

Účel učebný: Zručnost ve skládání obchodních dopisů s patřičným zřetelem k správnému slohu a k porozumění obchodním zvyklostem jakož i příslušným otázkám obchodně právním a obchodně dopravním.

Osnova: Vnější úprava obchodních dopisů. Kniha snímků a různé druhy ukládání dopisů. Dopisy o hotovém placení a o zásilkách hotových peněz, o směnkách, o obchodech se zbožím na vlastní účet a o obchodech komisionářských. Dopisy o ob-

chodech spedičních a o proclívání zboží. Informace. Upomínky. Listy pověřovací. Dopisy o běžných účtech. Dopisy o obchodech devisami, valutami a cennými papíry. Nabídky služeb. Při jednotlivých partiích vyplní se poukázky, šeky a směnky dle formulářů.

6. **Bankovnictví a bursovnictví.** (1 hod. týdně.)

Účel učebný: Seznání pojmů, základů a organisace obchodu peněžního.

Osnova: Vývoj pěněžnictví, dělba působnosti a s ní vytvořivší se útvary ústavů peněžních; rozbor jednotlivých odvětví obchodu bankovního. Souborný výklad finanční a demonstrace pomůcek se zvláštním zřetelem na praktickou potřebu. Rozprava o aktuelních otázkách z oboru peněžnictví.

7. **Železniční tarifnictví.** (3 hodiny týdně.)

Účel učebný: Osvojení základů theorie železničních tarifů a výcvik v praktickém jich používání.

Osnova: Pojem a povšechný hospodářský význam železničních tarifů. Úvod do soustavy tarifní. Systémy železničních tarifů (hodnotový, prostorový, smíšený). Tvorba tarifů po stránce technické a národohospodářské. Tarify pro dopravu osob, zvířat, zboží. Tarify místní. Svazy (kartely) železniční. Svazové tarify. Praktická cvičení v používání tuzemských i zahraničních tarifů místních i svazových.

8. **Dopravní právo železniční.** (2 hodiny týdně.)

Účel učebný: Seznání povinností a práv při používání vlaků osobních a povinností a práv zasílatele a příjemce zboží při dopravě na dráze.

Osnova: Soustavný rozbor dopravního řádu rakouského. Doprava osob, živých zvířat. Prodej zboží. Výprava a přeprava zboží. Příkazní právo zasilatele. Výdej zboží. Právní poměr mezi drahou a dopravcem ze smlouvy dopravní. Řízení reklamační. Mezinárodní ujednání o nákladové dopravě. Praktická cvičení písemná.

9. **Zeměpis dopravní a statistika dopravy.** (2 hod. týdně.)

Účel učebný: Seznání správní organisace všech dopravních podniků: železnic, pošty, telefonů, telegrafů, silnic, paroplavby

a všech důležitějších pozemních a vodních cest v tuzemsku a cizině. Obeznámení s pohybem pozemní i vodní dopravy co do směrů geografických, množství a kvality zboží. Statistika dopravy.

Osnova: Úvod. Historický vývoj dopravních prostředků. Železnice, pošty, telefony, telegrafy, paroplavba a silnice po stránce správní organisace i topografické. Podstata a význam, jakož i methodika statistiky. Statistika dopravy, zejména železniční, poštovní a vodní.

10. **Nauka o mezinárodním zasilatelství a plavbě.** (2 hod. týdně.)

Účel učebný: Poskytnouti posluchačům znalosti o mezinárodním dopravnictví, o obchodu světovém. Pokud jim slouží za podklad zasílatelství a plavba na splavněných řekách, po moři a dráze. Seznámiti posluchače s usancemi v oboru mezinárodního dopravnictví v tuzemsku i cizozemsku, se zvláštním zřetelem na rakouský export a import.

Osnova: Úvod do mezinárodního dopravnictví. Pojem a vývoj zasilatelské činnosti po stránce obchodní i manipulační; doprava na splavněných řekách kontinentu od jejich vzniku až k spojení s oceánem; doprava na kanalisovaných tocích v Evropě.

Část zvláštní: Technika mezinárodní služby zasilatelské a paroplavební. Zařízení říčních překladišť a jich účel. Námořní přístavy. Zařízení paroplavby na Dunaji, Labi, Rýnu a Odře. Mezinárodní doprava kombinovaná na moři a souši. O činnosti konsulátů vzhledem k mezinárodní dopravě. O řízení celním a pojišťovacím. Havarie. Tarify. Praktická cvičení.

11. **Zbožíznalství obchodní a celní.** (2 hodiny týdně.)

Účel učebný: Dosažení znalosti zboží po stránce všeobecné, chemické i technologické, se zvláštním zřetelem k tarifnímu označování zboží v celnictví a dopravě železniční.

Osnova: Úvod k nauce o zboží (přírodniny, suroviny, polotovary). Zboží jako předmět obchodu (koloniální, materiální, rukodílné atd.). Zboží z hlediska vědeckého jakožto produkt říše nerostné, rostlinné a živočišné. Pojednání o zboží se stanoviska chemie s přihlížením k jeho vlastnostem fysikálním. Poučení o průmyslovém spracování surovin (technologie zboží). Zboží z hlediska obchodního. Poučení o tom, jak nutno na to které zboží nazírati, dle celní sazby je roztřiďovati a správně ohlašo-

vati, k jakým vlastnostem jeho přihlížeti, s poukazem k význačným vlastnostem i k tomu, co působí na vyšší sazbu celní.

Praktické použití obecné i chemické znalosti zboží při jeho poznávání pro správné zařadění dle železničních sazeb. Demonstrování vzorků zboží. Mikroskopie textilní, škrobů a některých práškovitých mineralií uměle sražených na rozdíl od přirozených mletých.

12. **Celní nauka.** (2 hodiny týdně.)

Účel učebný: Obeznámiti posluchače s celním zařízením, zejména pokud jde o styk s obecenstvem.

Osnova: Nástin dějin celnictví. Všechny důležitější stati celního zákona. Vykonávací předpis v plném rozsahu. Důležité části celního a monopolního řádu. Stručné pojednání o záznamném a průvodním řízení. Výtah z nařízení o statistice obchodu. Praktická cvičení o vyclívání v dovozu i vývozu, řešení sporných případů, podávaní reklamací a žádostí za cla prostý dovoz zboží, záznamné i průvodní listy a vyplnění různých statistických tiskopisů.

13. **Nauka o poště a poštovní spořitelně.** (2 hod. týdně).

Účel učebný: Poskytnouti posluchačům dokonalých znalostí vnější listovní služby a zařízení poštovní spořitelny ve styku s obecenstvem, aby posluchač seznal dokonale povinnosti a práva obecenstva ve styku s těmito úřady.

Osnova:

a) Poštovní ústav. Vývoj poštovnictví. Povaha, úkoly a rozvoj jeho v době přítomné. Poštovní ústav v Rakousku. Právní ráz, organisace, hlavní úkoly, zákonná úprava. Poštovní smlouvy mezinárodní.

Dopravní služba poštovní (předmět, obsah, právní význam a ráz). Rozdělení poštovní dopravy dle základních skupin výkonů.

Zásilky poštovní. Rekommandace. Součinnost stran. Závazky poštovního ústavu, ochrana listovního tajemství, Doprava novin. Dopisy soudní a úřední. Zásilky pošty povozné. Součinnost stran. Zásilky spěšné. Návratky. Závazky a ručení poštovního ústavu. Sprostředkovací možnost poštovní v oboru celním.

Poštovní poukázky: Závazky. Ručení poštovního ústavu vůči odesílateli a příjemci. Poštovní dobírky a příkazy.

b) Poštovní spořitelna: Vznik a vývoj poštovní spořitelny. Význam její po stránce finančně politické a národohospodářské. Základní úkoly. Zákonná ustanovení. Sbírky předpisů o poštovní spořitelně. Řízení úsporné. Řízení šekové. Řízení clearingové. Obchod poštovní spořitelny se státními papíry; ostatní obchody a činnost poštovní spořitelny.

14. **Nauka o telegrafu a telefonu.** (1 hod. týdně.)

Účel učebný: Obdobně, jak naznačeno v odstavci 11.

Osnova: Vývoj telegrafu a telefonu po stránce technické. Dějiny zobecnění obou institucí. Význam telegrafu a telefonu v národním hospodářství. Státní monopol a soukromý provoz. Tarif. Státní regál telegrafní. Práva a povinnosti uživatelů.

Telegraf a telefon: Část technická. Služba výkonná. Zřizování stanic telegrafních a telefonních provozoven, veřejných hovoren, center a vedlejších center v hlavních rysech. Podrobnější o zřizování stanic abonentních. Poměr mezi státním telegrafem a drahou, hlavně o dopravě soukromých telegramů.

15. **Německá dopravní konversace a korespondence.** (3 hodiny týdně.)

Účel učebný: Náležité osvojení německé konversace a korespondence odborné se zvláštním zřetelem k dopravnictví.

Osnova: Srovnávání jednotlivých důležitých názvů z oboru dopravního v jazyku českém a německém. Předčítání a volné slovné opakování dopravních předpisů a odborných článků. Běžné rozmluvy z výpraven železničních, celních, poštovních a j. Korespondence s dopravními podniky a úřady, se stranami v záležitostech dopravních.

b) *Předměty nepovinné.*

16. **Praktická cvičení v jazyku německém.** (3 hodiny týdně.)

Účel učebný: Dosažení náležité zběhlosti v konversaci a správném vyjadřování myšlenek písmem, tak aby posluchači měli dobrou průpravu pro vlastní odbornou německou konversaci a korespondenci.

Osnova: Učebného účelu bude dosaženo jednak německými hovory o denním životě, věcech všeobecných a p., jednak překlady z němčiny do češtiny a naopak. Obé bude provázeno po-

drobnými výklady mluvnickými i po stránce tvaroslovné i skladební; mluvnická theorie bude doplněna soustavnými přehledy.

Při hovorech a překladech bude dbáno toho, aby si posluchači osvojili náležité bohatství slovního materiálu a aby vnikli do ducha jazyka německého, jímž by pak bez obtíží vyjadřovali své myšlenky.

17. **Těsnopis český a německý.** (3 hodiny týdně.)

Účel učebný: Osvojení takové zručnosti, kterouž lze čitelně napsati diktát asi 60 slov za minutu.

Osnova: (Český.) Tvoření a krácení slov, samoznaky. Krácení větné a jeho užití v názvosloví, dosloví, středosloví; krácení smíšené. Diktáty rychlopisné a čtení jich.

(Německý.) Tvoření a krácení slov. Všeobecný přehled krácení větného. Diktáty a čtení. Vykládá se po německu.

18. **Psaní strojem.** (2 hodiny týdně.)

Účel učebný: Osvojiti si jisté a úhledné písmo dle diktanda. Praktická znalost zařízení různých strojů psacích, vyskytujících se v obchodě.

19. **Jazyk vlašský nebo srbochorvatský nebo bulharský.** (Společně se žáky obchodní akademie 3 hodiny týdně.)

a) **Jazyk vlašský** (3 hodiny týdně).

Účel učebný: Znalost hlavních pravidel tvaro- a větoslovných. Rozumění běžné řeči a prosaickému textu. Základy korespondence.

Osnova: Posluchači si osvojí hlavní základ mluvnický, jenž se procvičí v praktických větách. Zásobu slovní tvoří významy z denního života se zřetelem na slovník obchodní. Naučí se konversovati v prostých větách z denního i obchodního styku a seznámí se s ustálenými formami korespondenčního slohu. Četba snadných článků a vzorných dopisů.

b) **Jazyk srbochorvatský** (3 hodiny týdně).

Účel učebný: Znalost hlavních partií tvarosloví a skladby. Rozumění běžné řeči a prosaickým textům. Skládání snadnějších obchodních písemností.

Osnova: Čtou se lehké prosaické články a vykládají. Stále se poukazuje na shodnost s češtinou a ruštinou, pokud posluchači rusky umějí; jmenovitě přízvuk se odvozuje z ruského. Běžná, v řeči potřebná slova, na něž se při čtení přijde, se memorují. Zároveň se pomalu vykládá mluvnice, při čemž se stále a stále využitkuje příbuznosti jazyka s češtinou a ruštinou. Ke konci se zavádějí rozhovory z praktického života a podají se obyčejné fráze z korespondence, při čemž se skládají snadnější obchodní písemnosti.

c) **Jazyk bulharský** (3 hodiny týdně).

Účel učebný: Obeznámení se se základními pravidly mluvnickými, porozumění slyšenému a čtenému a skládání snadnějších obchodních písemností.

Osnova: Nejprve bude probráno písmo a výslovnost. Poté vykládána mluvnice, při čemž bude stále užíváno srovnávání s jinými jazyky, jež již posluchači znají. Až budou probrány základy mluvnice (podstatné jméno, přídavné jméno, zájmeno a číslovka), jež budou stále opakovány a procvičovány praktickými příklady a konversačními větami, bude přikročeno k četbě a překladům, a to jednak delších souvislých článků, jednak konversačních rozhovorů. Při tom bude dbáno toho, aby si posluchači osvojili co největší zásobu slov, užívaných zvláště v životě praktickém a v oborech podnikání obchodního.

Skladba nebude vykládána souvisle, nýbrž příležitostně. Ani ostatní postup mluvnického vyučování nebude systematickým výkladem theoretickým, nýbrž pravidla budou postupně odvozována z příkladů a pak vždy v přehledech opakována.

Praxe bude hlavním cílem vyučování. Až nabudou posluchači aspoň částečné schopnosti užívati jazyka bulharského, budou stylisovati snadnější obchodní písemnosti, nač budou dříve připravováni čtením bulharské obchodní korespondence a překládáním jí do češtiny.

VIII. Odborné exkurse.

K doplnění praktických vědomostí pořádají se s posluchači občasné exkurse do továren a do různých podniků a zařízení dopravních, jako do nádražních, celních a poštovních výpraven, do vodních překladišť atd.

IX. Večerní instruktivní kursy pro praktiky.

Za účelem největšího rozšíření odborných vědomostí z oboru dopravnictví i mezi praktickými kruhy výrobními, budou zařízeny dle potřeby krátkodobé (3—8 nedělní) večerní kursy z jednotlivých oborů dopravních (železniční, paroplavební, celní, poštovní), jež budou za přiměřený poplatek přístupny hlavně praktikům z kruhů výrobních.

B. Organisace kursu.

Pravidla organisační.

Čl. 1. Kurs jest přičleněn Obchodní akademii v Karlíně a jest též spravován jejím kuratoriem. Pokud není ničeho jiného stanoveno, vztahují se předpisy platné pro Obchodní akademii i na tento kurs.

Čl. 2. K odbornému řízení kursu jest stanoven zvláštní odborník jako přednosta, jemuž přísluší vedení kursu po stránce organisační a odborně pedagogické.

Návštěva kursu.

Čl. 3. Každý posluchač jest povinen choditi řádně do přednášek. Rozvrh hodin uveřejňuje se na počátku přednášek.

Čl. 4. O návštěvě přednášek vede se katalog. Opomenutí docházky zaznamená se do tohoto katalogu a jsou pak tyto záznamy směrodatny pro známku o docházce na vysvědčení.

Není-li možno posluchači pro nemoc nebo jinou důvodnou překážku přijíti do přednášky, jest povinen ohlásiti to bezodkladně a písemně přednostovi kursu. Návrat do přednášek budiž řádně ohlášen přednášejícímu a jím poznamenán v katalogu.

Trvá-li nepřítomnost posluchačova týden nebo déle, může o tom přednosta kursu podati rodičům nebo jich zástupcům zprávu a žádati o předložení lékařského vysvědčení stran opomenuté docházky.

Čl. 5. Neomluví-li posluchač opomenutí návštěvy více než týden trvající, může býti z kursu vyloučen.

Čl. 6. Úlevy v docházení do kursu mohou býti ze závažných důvodů uděleny přednostou kursu. Stane-li se tak, jest o tom učinit záznam v katalogu.

Čl. 7. Každou změnu bytu mají posluchači oznámiti přednostovi kursu.

Čl. 8. Známky o návštěvě kursu jsou: 1. „velmi pilně“, 2. „pilně“, 3. „nepravidelně“.

Prázdninové dni.

Čl. 9. Přednášky se nekonají (mimo neděle a svátky) v tyto dny: O jmeninách J. V. císaře a císařovny; o vánocích od 22. prosince do 6. ledna včetně; o prázdninách semestrálních od poslední soboty před 16. únorem až včetně do nejbližšího úterka; o velikonocích od neděle květné až včetně do úterka po svátcích; o svatodušních svátcích od soboty před svátky až včetně do úterka po svátcích. Mimo to může ustanoviti dva feriální dny ředitel Obchodní akademie.

Legitimace.

Čl. 10. Každý posluchač obdrží po zápisu legitimační lístek, jímž prokazuje svoji totožnost. Před odchodem z kursu (po ukončení kursu, při dobrovolném vystoupení nebo vyloučení) má legitimaci vrátiti přednostovi kursu.

Zkoušky a vysvědčení.

Čl. 11. Zkoušky konají řádní posluchači ze všech předmětů u pánů přednášejících na konci I. a II. semestru z látky přednášené v každém semestru a předmětu.

O výsledku zkoušek vydá se jim semestrální vysvědčení, jež obsahuje:

a) známku o chování („zcela přiměřeně“, „přiměřeně“);
b) o návštěvě kursu (srovn. čl. 8);
c) o prospěchu v jednotlivých předmětech (1. „výborně“, 2. „velmi dobře“, 3. „dobře“, 4. „dostatečně“, 5, „nedostatečně“).

Mimořádní posluchači mohou dostati, požádají-li o to, jen vysvědčení o návštěvě přednášek (srovn. odst. VI programu).

Předpisy disciplinární.

Čl. 12. Posluchačům jest v přednáškách i mimo ně chovati se náležitě, způsobně a vůči každému uctivě.

Čl. 13. Zakázáno jest:

a) Kouřiti v místnostech, kde se konají přednášky;
b) zanechávati knihy a jakékoliv jiné předměty v ústavu;

c) úmyslně nebo z nedbalosti poškozovati jakékoliv předměty školní. Bude-li něco poškozeno, nahradí škodu ten, kdo ji zavinil, a nedá-li se to zjistiti, společně všichni posluchači kursu.

Čl. 14. Přednosta kursu může o chování posluchačově — pokud se příčí předpisům disciplinárním — podati zprávu rodičům neb jich zástupcům.

Čl. 15. Chová-li se posluchač závadně, může jej ředitelství Obchodní akademie ve srozumění s učitelským sborem na kursu působícím z kursu vyloučiti, nebo požívá-li nějaké výhody (stipendia atd.), odníti mu ji nebo její odnětí způsobiti.

Rozhodnutí o vyloučení z kursu vyžaduje k své právoplatnosti potvrzení školního úřadu.

IV. Učebné pomůcky.

Správce: *Ota Schmied.*

a) Sbírka tarifní.

V tomto školním roce bylo zakoupeno:

20 exemplářů místního tarifu nákladového c. k. rakouských státních drah, díl II., sešit 1.

b) Odborné časopisy německé.

Zdarma docházely:

1. Allgemeiner Tarifanzeiger, Vídeň;
2. Oesterreichisch-ungarisches Eisenbahnblatt, Vídeň;
3. Eisenbahn und Industrie, Vídeň;
4. Eisenbahn-Tarif und Verkehrs-Anzeiger, Budapešť;
5. Internationaler Tarifeur, Terst.

Všem laskavým P. T. dárcům vyslovuje ředitelství uctivé díky.

c) Ostatní učebné pomůcky.

Nově bylo zakoupeno:

Bezecny Joh.: Ratgeber für Eisenbahntransporte der Land- u. Forstwirtschaft, der landwirtschaftlichen Industrie und des Handels.

„Rhein"-Duisburg: Praktisches Handbuch für den Seeverkehr 1913. Band I. Die regelmäßigen Schiffahrtsverbindungen der Welt. (2 exempláře.) Band II. Allgemeines und Rheinschiffahrt. (2 exempláře.)

Liebenov W.: Karte vom Deutschen Reiche zur Übersicht der Eisenbahnen, einschl. der projekt. Linien, der Gewässer und hauptsächl. Strassen. (4. Blatt, Ausgabe A.)

Krix R.: Praktische Anleitung zur Verfassung, Einreichung und Durchführung von Reklamationen an die Bahnen.

Darovali:

Sl. odbor pro stavby vodní při c. k. místodržitelství pro král. České v Praze: Výkaz o plavbě lodí a vozů v roce 1912 na řece Vltavě ze Štěchovic do Mělníka, jakož i v příslušných přístavech, přístavištích a překladištích. (2 exempláře, 1 český, 1 německý.)

— Výkaz o plavbě lodí a vorů v r. 1912 na rakouské labské trati z Mělníka až po českosaské zemské hranice, jakož i v příslušných přístavech, přístavištích a překladištích. (1 exemplář český.)

P. T. Rakouský Lloyd v Terstu: 3 exempláře reklamního plakátu.

P. T. Spolek tariférů ve Vídni: Dr. Jos. Schwab: Das Interesse an der Lieferung im Eisenbahngüterverkehr. — K. Hagen: Der Dampfschiffahrtsbetrieb auf der Donau u. deren Nebenflüssen.

P. T. Mezinárodní svaz tariférů v Terstu: R. Krix: Praktische Anleitung zur Verfassung, Einreichung u. Durchführung von Reklamationen an die Bahnen. (6 exemplářů.)

P. T. Allgemeiner Tarif-Anzeiger ve Vídni: Dr. Quido Gerhold: Indikaten-Index zur Zeitschrift Allgemeiner Tarif-Anzeiger, Jahrgang 1911—1913.

Za všechny tyto dary vzdává ředitelství uctivé díky.

Koncem škol. roku 1912/13 bylo ve sbírce 938 exemplářů; za koupené bylo vydáno K 2100·45.

Ve školním roce 1913/14 přibylo 46 exemplářů; vydáno bylo K 166·86, z čehož připadá K 53·20 za vazby.

Koncem škol. roku 1913/14 jest ve sbírce 984 exemplářů; za koupené bylo úhrnem vydáno K 2267·31.

Učebné pomůcky byly posluchačům půjčeny. Kromě toho byly jim dodány zdarma všechny tiskopisy pro cvičení

v celní nauce a v zasilatelství (deklarace, statistiky, záznamy, průvodní nákladní listy atd.), za něž bylo vydáno v tomto školním roce K 82·—.

V. Statistika posluchačů.

1. Počet posluchačů.

Na kursu bylo zapsáno:	počátkem škol. roku 1913—14	mezi škol. rokem vystoupil	koncem škol. roku 1913-14 zbývá
posluchačů	45	—	45

2. Místo narození.

Z celkového počtu posluchačů	narodilo se				
	v Karlíně	v Čechách mimo Karlín	na Moravě	ve Slezsku	v Uhrách
45	3	38	3	—	1

3. Mateřská řeč.

Z celkového počtu posluchačů	jest národnosti		
	české	německé	slovenské
45	44	—	1

4. Náboženství.

Z celkového počtu posluchačů	jest náboženství				
	římsko-katolick.	evangel. augsb. v.	evangel. helv. v.	mojžíšského	pravoslavného
45	42	1	1	1	—

5. Stáří.

Z celkového počtu posluchačů	dokončilo věk									
	18	19	20	21	22	23	24	25	28	30
	roků									
45	2	15	13	6	2	4	2	—	1	—

6. Povolání rodičů.

Posluchači počtem	jsou synové										
	obchodníků	továrníků	živnostníků	statkářů, rolníků	úředníků	učitelů	soukromníků	dělníků, zřízenců veřej. atd.	majitelů realit	lékařů, advokátů	
45	4	—	10	9	3	4	2	11	2	—	

7. Předběžné vzdělání.

Maturitní zkoušku složilo s prospěchem:	na					Celkem
	reálce	reálném gymn.	gymnasiu	střední hospod. škole	učitel. ústavě	
s vyznamenáním	7	2	2	—	—	11
všemi hlasy . . .	20	1	5	3	1	30
většinou hlasů .	4	—	—	—	—	4
celkem . .	31	3	7	3	1	45

8. Předchozí činnost.

Z celkového počtu posluchačů	bylo před zápisem na kurs:				
	v praxi obchodní, průmysl. aj.	v činné službě vojenské	zapsáno na vys. školách	na střed. školách	po absolvování středních škol bez zaměstnání (čekatelé míst.)
45	2	5	4	32	2

9. Výsledek klasifikace koncem škol. roku 1913/14.

Z celkového počtu posluchačů	vyhověl				ne-vyhověl
	výborně	velmi dobře	dobře	dostatečně	
45	5	20	18	1	1

VI. Seznam posluchačů
ve škol. roce 1913—1914.

1. Altman Jaroslav z Nymburka.
2. Bukovský Vladimír z Prahy.
3. Daxner Igor z Turč. Sv. Martina v Uhrách.
4. Doležal Karel z Kostelce n. Orl.
5. Dunovský Karel z Písku.
6. Fiala Karel ze Satalic.
7. Holzinger Jan z Karlína.
8. Hrnčíř Vladimír z Bobnic.
9. Jačka Jaroslav z Písku.
10. Jarolímek Karel z Ústí n. Orl.
11. Kazda Jan z Nové Vsi u Chýnova.
12. Kochánek Jaroslav ze Žižkova.
13. Kolačný Vojtěch z Pňova.
14. Kolář Leopold z Nymburka.
15. Koníček Břetislav z Jabkenic.
16. Kopal Ladislav z Řásné na Moravě.
17. Kouba Josef ze Smichova.
18. Kraus František z Kácova.
19. Kroupa Josef z Nových Dvorů u Kutné Hory.
20. Kříž Josef z Radkovic.
21. Kulda Antonín z Náchoda.
22. Mareček Jan z Hor. Počernic.
23. Ort Otakar z Písku.
24. Pánek Bohumil z Popovic na Mor.
25. Plaček Jan z Karlína.
26. Pražák Ludvík z Chotělic.
27. Purman Karel z Nymburka.
28. Rudovský Václav z Karlína.
29. Skuček Josef z Prahy.
30. Smrt Bohumil z Malých Zběšiček.
31. Svačina Karel z Trnové.
32. Šafránek Adolf z Pelhřimova.
33. Šedivý Tomáš z Lošan.
34. Švec František z Malšic.
35. Švec Karel z Král. Vinohrad.
36. Švoma František z Nového Veselí na Moravě.
37. Turyna František z Přelouče.
38. Unger Bohumil z Něm. Brodu.
39. Váchal Antonín z Blovic.
40. Vamberský Ant. z Chlumce n./Cidl.
41. Vavruška Rudolf z Kutné Hory.
42. Všetečka Ludvík z Král. Vinohrad.
43. Zahrádka František ze Střelohoštic.
44. Zápotocký Josef z Velvar.
45. Zimmermann Frant. z Nymburka.

VII. Odborné exkurse.

Vedeni jsouce členy učitelského sboru posluchači podnikli tyto vycházky:

1. Dne 31. října 1913 odpol. do karlínského přístavu. Vedl zasilatel p. Josef Kosta.

2. Dne 13. ledna 1914 dopol. do Pražské plodinové bursy. Vedl skut. učitel pan Čeněk Vrabec.

3. Dne 2. dubna odpol. do Prvního pražského měšťanského pivovaru v Praze-VII. Vedl vrchní tarifní inspektor pan Ota Schmied.

4. Dne 15. dubna odpol. do Technického musea v království Českém na Hradčanech. Vedl skut. učitel pan JUDr. Ludvík Scheiner.

5. Dne 20. dubna odpoledne do mlýnů Akciové společnosti v Praze-VII. Vedl profesor pan Jaroslav David.

6. Dne 28. dubna odpol. do závodů Akciové společnosti strojírny dříve Breitfeld, Daněk a spol. v Karlíně. Vedl c. k. celní inspektor inž. pan Alois Sýkora.

7. Dne 6. května odpol. do přádelny firmy Bratří Perutzové v Praze-VIII. Vedl zasilatel pan Josef Kosta.

8. Dne 8. května odpol. do parního mlýna a továrny na chléb firmy Fr. Odkolek, akc. spol. ve Vysočanech. Vedl supl. učitel pan Václav Smetánka.

9. Dne 14. května odpol. do továrny na kovové zboží fy. Waldes a spol. ve Vršovicích. Vedl vrch. tarifní inspektor pan Ota Schmied.

10. Dne 15. května dopol. do vinných sklepů firmy E. Sýkora a spol. v Karlíně. Vedl supl. učitel pan Václav Smetánka.

11. Dne 19. května odpol. do c. k. celnice na nádraží Společnosti státních drah v Praze. Vedl c. k. celní inspektor pan Vojtěch Zadražil.

12. Dne 27. května odpol. do výpravny zboží na nádraží císaře Františka Josefa v Praze. Vedl vrch. komisař státních drah pan JUDr. Václav Bešta.

13. Dne 7. června (v neděli odpol.) do telegrafní a telefonní centrály v Praze. Vedl c. k. pošt. kontrolor pan Václav Pošvář.

14. Dne 13. června odpol. do filiálky Rakousko-uherské banky v Praze. Vedl prokurista pan JUDr. Emanuel Grégr.

15. Dne 20. června odpol. do Zemské banky král. Českého. Vedl prokurista pan JUDr. Emanuel Grégr.

16. Dne 26. června dopol. do kancelářské výstavy pořádané Obchodní a živnostenskou komorou v Královské oboře. Vedl supl. učitel pan Václav Smetánka.

17. Vzdálených exkursí, jež byly pořádány se žáky akademie, účastnilo se 9 posluchačů; do Bavor 1, do Terstu a Benátek 3, do Drážďan a Lipska 5. Kuratorium udělilo nemajetným posluchačům na exkurse 120 K.

Při všech vycházkách byli posluchači všude P. T. zástupci příslušných podniků velice vlídně přijati, někde také přátelsky pohoštěni. Slavným úřadům, velectěným firmám a všem P. T. pánům, kteří se přičinili o dokonalý zdar těchto poučných exkursí vzácnou svou ochotou, vzdává ředitelství nejuctivější díky.

VIII. Stipendia, studijní podpory a osvobození od školného.

a) Stipendia a studijní podpory obdrželi tito posluchači:

1. Jubilejní nadaci středoškolskou ročních 70 K Josef Kouba.

2. Od slavného Okresního výboru v Nymburce 100 K František Zimmermann.

3. Od slavného Okresního výboru v Písku 50 K Karel Dunovský a 75 K Otakar Ort.

4. Od slavného Okresního výboru na Král. Vinohradech 100 K Ludvík Všetečka.

b) Od školného za celý rok a ostatních poplatků úhrnem 350 K byl osvobozen Igor Daxner.

Dalšího osvobození od školného nebylo možno uděliti, poněvadž nemá kurs dosud žádných subvencí.

Za všechny tyto dobrotivé podpory vyslovuje ředitelství šlechetným dárcům nejuctivější díky.

C. Večerní kurs účetnictví podvojného pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek.

Večerní kurs obchodní pro nejširší kruhy pořádaný ve školním roce 1912—13 byl zaměněn v tomto školním roce podle projeveného přání za kurs účetnictví podvojného, jenž měl 50 vyučovacích hodin. Výklady svěřeny byly kuratoriem skutečnému učiteli Obchodní akademie p. Čeňku Vrabcovi.

Účelem kursu bylo podati posluchačům tolik, aby mohli vésti samostatně knihy podvojného účetnictví.

Osnova: Účty podvojného účetnictví; knihy základní a vedlejší. Účtování praktických příkladů. Uzávěrka knih. Zaúčtování jednoměsíčního příkladu a jeho uzávěrka. Obchody směnečné a s cennými papíry. Pochybné pohledávky. Účtování veřejné společnosti.

Výklady se konaly od 13. října do 12. prosince 1913 včetně v učebně ročníku IV. A v pondělí, úterý, ve čtvrtek a v pátek vždy od $7^1/_2$ do 9 hodin večer. Účastníků bylo 22; do výkladů chodili velmi pilně a sledovali je horlivě. Poslední hodinu byla jim vydána vysvědčení frekventační. Poplatek byl 12 K.

II. Seznam posluchačů

ve školním roce 1913/1914.

1. Borecký Karel, úředník Ústř. jednoty českých hospodářských společenstev v král. Českém v Praze.
2. Donát Jaroslav, tovární expedient firmy A. Löwy a spol. v Praze VIII.
3. Fišer František, adm. úředník Ústř. dělnického knihkupectví v Praze.
4. Hofrichter Josef, úředník firmy F. Odkolek ve Vysočanech.
5. Hůlka Rudolf, úředník Ústřední jednoty českých hospodářských družstev v král. Českém v Praze.

6. Jeřábek Alois, účetní továrny na mléčné odstředivky firmy J. Černý v Košířích u Prahy.
7. Jirásek Heřman, praktikant Ústřední banky českých spořitelen v Praze.
8. Kočiřík Rudolf, zahrad. příručí městských sadů v Karlíně.
9. Kovařík Eduard, truhlář v Karlíně.
10. Liška Frant., úředník Ústřední jednoty čes. hospodář. družstev v král. Českém v Praze.
11. Martinů Josef, učitel v Praze VIII.
12. Micka Karel, úředník pojišťovny „Moldavia“ v Praze.
13. Přikryl Augustin, obchodník v Praze VII.
14. Riegl Antonín, advokátní úředník ve Vysočanech.
15. Sokol Václav, účetní firmy E. Weinfurter, knihkupectví v Praze.
16. Stehno Boh., účetní firmy J. Rašín, knihkupectví v Praze VII.
17. Stibal Josef, uměl. sklenář firmy V. Mandelík na Král. Vinohradech.
18. Šarapatka Jaroslav, praktikant Ústř. záložny učitelstva československého v Praze.
19. Šťastný Josef, zahradník obce Karlínské.
20. Vrťátko Čeněk, korespondent firmy Gustav Karásek v Praze.
21. Všetečka Václav, posluchač práv na české universitě v Praze.
22. Vykydal Josef, účetní firmy J. Rašín, knihkupectví v Praze VII.

D. Večerní kurs dopravně tarifní pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek.

Vyhovujíc projevenému přání z kruhů praktických kuratorium pořádalo v tomto školním roce večerní kurs dopravně tarifní pro nejširší kruhy o 52 hodinách.

Účelem kursu bylo podati posluchačům způsobem prakticky nejpřistupnějším úvod tohoto důležitého oboru a návod k dalšímu praktickému zdokonalení.

Osnova:

a) **Dopravní řád rakouský** 12 hodin. Vykládal komisař státních drah pan Karel Dolanský.

Doprava osob a zavazadel. Podávání zboží k dopravě. Výprava a přeprava zboží. Příkazní právo zasilatele. Vydávání zboží. Práva a povinnosti dopravců ze smlouvy dopravní. Řízení reklamační.

b) **Úvod do theorie železničního tarifnictví** 6 hodin. Vykládal vrchní tarifní inspektor Obchodní a živnostenské komory pan Ota Schmied.

Stručný nástin vývoje dopravnictví. Hospodářský význam dopravy. Organisace železniční dopravy ve středoevropských státech. Národohospodářský význam a podklad železničních tarifů. Základy tarifní techniky.

c) **Praktická cvičení ze železničního tarifnictví** 24 hodin. Konal úředník tarifní kanceláře Obchodní a živnostenské komory pan Emil Humhal.

Dopravní zeměpis Rakouska. Tarify tuzemské. Tarif I., část B. Místní tarify. Úřadní věstník pro železnice a plavbu. Refakce. Reexpediční řízení. Tarify cizozemské. Místní a svazové tarify říšskoněmeckých drah. Ostatní cizozemské tarify. Svazové tarify Rakousko-Uherska s cizinou.

d) **Technika mezinárodního zasilatelství** 10 hodin. Vykládal emer. šéf zasilatelské firmy pan Josef Kosta.

Usance v oboru mezinárodního dopravnictví v tuzemsku i cizozemsku. Technika služby zasilatelské a paroplavební. Zařízení paroplavby na Dunaji a Labi. Mezinárodní doprava na moři a souši. Reklamace. Konsuláty.

Výklady se konaly od 20. října do 19. prosince 1913 včetně v pondělí, úterý, ve čtvrtek a v pátek vždy od 8 do 9½ hodin večer v učebně Obchodně dopravního kursu. Posluchačů bylo 24; docházeli do výkladů až do poslední hodiny velmi pilně a zajímali se o ně horlivě. Byla jim vydána vysvědčení frekventační. Za celý kurs platili 15 K.

II. Seznam posluchačů
ve školním roce 1913/14.

1. Bloch Max, úředník zasilatelské firmy Erben a Gerstenberger v Praze.
2. Brodský Karel, úředník filiálky Anglorakouské banky v Praze.
3. Fried Pavel, úředník firmy Jos. Prokop a spol. ve Vysočanech.
4. Hejl Roman, úředník Ústřední kanceláře pro prodej hliněného zboží filiálky c. k. priv. Rak. úvěrního ústavu pro obchod a průmysl v Praze.
5. Holík Karel, úředník strojírny firmy Jan Prokopec na Král. Vinohradech.
6. Janský František, vrchní účetní První české akc. společnosti pro rafinování cukru v Praze.
7. Kala Stanislav, účetní Pražského instalačního závodu v Praze.
8. Karas Alois, úředník bank. závodu „Pražský Merkur“ v Praze.
9. Koukol Zdeněk, obchodní jednatel v Praze.
10. Lomoz Čeněk, úředník Škodových závodů v Praze.
11. Loukotka Antonín, účetní Pražského českého prodejního družstva uzenářů a řezníků v Praze.
12. Luzar Josef, skladník firmy Maier & Hahn v Praze.
13. Pancíř Josef, mechanik elektrotechn. továrny firmy Fr. Křižík v Karlíně.
14. Pichl Antonín, úředník Ústř. kanceláře šamotových továren v Praze.
15. Pina Vojt., úředník velkoobch. uhlím firmy Svoboda & Hinais v Praze.
16. Polak Heřman, úředník zasilatel. firmy Erben a Gerstenberger v Praze.
17. Singer Bedřich, úředník Akc. společnosti pro průmysl zbožím kovovým na Smíchově.
18. Strach Zdeněk, úředník zasilatel. firmy Erben a Gerstenberger v Praze.
19. Süss Josef, výpravčí Ústř. děln. knihkupectví a nakladatelství v Praze.
20. Šíma Jan, úředník firmy J. Barth, zasilatelství, Smíchov.
21. Šimek Frant. Josef, úředník První české akc. společnosti pro rafinování cukru v Praze.
22. Tuček Jan, úředník c. k. stát. drah v Praze.
23. Viták Josef, úředník cestovní kanceláře firmy Schenker a spol. v Praze.
24. Zuckermann Fr., úředník zasilat. firmy Erben a Gerstenberger v Praze.

E. Večerní kurs angličtiny pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek.

Večerní kurs francouzské obchodní korespondence konaný ve školním roce 1912—13 byl zaměněn v tomto školním roce na zkoušku za kurs angličtiny pro nejširší kruhy o 50 hodinách. Kuratorium svěřilo výklady skutečnému učiteli Obchodní akademie panu Františku Hackenschmiedovi.

Účelem kursu bylo naučiti anglicky čísti a psáti a podati takový výklad tvárosloví a skladby, aby byli účastníci připraveni k samostatnému pokračování ve studiu jazyka.

Osnova: Po krátké, co nejsnadněji upravené přípravě nejnutnějšího mluvnického materiálu (na základě názorném pomocí obrazů) vzata byla za podklad souvislá, nejmodernější četba, jejíž některé strany byly nejen hlasitě předčítány učitelem, nýbrž i přednášeny mluvícím strojem; obojí bylo napodobeno účastníky kursu. Uslyšeli tudíž jeden text pronesený postupně různými hlasy vybranou londýnskou výslovností a zachovali si v paměti zásobu akustických obrazů bezvadné výslovnosti, vždy pohotových jako vzorů k opakování v řeči. Rovněž byl vzat náležitý zřetel k hovorům obecného společenského i kupeckého života a k vytknutí charakteristických rysů života v Anglii a ve Spojených státech severoamerických.

Výklady se konaly mimo předepsané školní prázdniny od 9. prosince 1913 až do 28. dubna 1914 včetně každý úterek a pátek od $7^1/_2$ do 9 hod. večer v učebně ročníku IV. B. Účastníků bylo 26; docházeli do výkladů velmi pilně po celou dobu a jevili opravdovou snahu naučiti se prvním počátkům jazyka anglického na základě prakticky názorném. Poslední hodinu obdrželi vysvědčení frekventační. Za kurs zaplatili 20 K.

II. Seznam posluchačů

ve školním roce 1913/14.

1. Beránek Karel, techn. chemik firmy inž. K. C. Neumann, chem. analyt. laboratoř v Praze.
2. Brod Karel, kontorista firmy S. Fischmann synové v Praze.
3. Bukovský Leopold, adjunkt cukrovaru v Mochově.
4. Černovská Ludmila, posluchačka české university v Praze.
5. Černý Josef, žák Obchodní akademie v Karlíně.
6. Daxner Igor, posluchač Obchodně dopravního kursu v Karlíně.
7. Dědič Jindřich, úředník firmy Em. Hess v Praze.
8. Dvořák Karel, žák Obchodní akademie v Karlíně.
9. Fíla Otto, úředník První rak. všeob. pojišť. společnosti proti úrazům v Praze.
10. Hamzová Eda, kadeřnice v Žižkově.
11. Hevera Ladislav, inženýr Elektrotechn. akc. spol. dříve Kolben a spol. ve Vysočanech.
12. Heyduk František, techn. volontér Akc. společ. strojírny dř. Breitfeld, Daněk a spol. v Karlíně.
13. Hnátek Jan, techn. úředník strojírny firmy Andrlík a Hueber v Žižkově.
14. Hořejší František, knihkupecký účetní firmy Fr. Řivnáč v Praze.
15. Janák František, úředník c. k. místodržitelství v Praze.
16. Kubík Josef, úředník firmy Ant. Chmel na Král. Vinohradech.
17. Lášek František, úředník elektrotechn. závodů firmy Fr. Křižík v Karlíně.
18. Pilař Bohumil, žák Obchodní akademie v Karlíně.
19. Rudovský Václav, posluchač Obchodně dopravního kursu v Karlíně.
20. Šmolka Viktor, úředník firmy Bratří Glauberové v Praze.
21. Unger Bohumil, posluchač Obchodně dopravního kursu v Karlíně.
22. MUDr. Urbánek Karel, lékař v Praze.
23. Vaněk Augustin, úředník České průmyslové banky v Praze.
24. Vaněk Ladislav, soukromník v Praze.
25. Zermannová Anna, učitelka v Praze.
26. Zermannová Milada, posluchačka české university v Praze.

F. Vyhlášky pro školní rok 1914—15.

I. Obchodní akademie.

Účelem školy jest připraviti žáky na základě všeobecného a důkladného odborného vzdělání pro všechna povolání obchodní, jakož i jiná spřízněná povolání v životě praktickém. Veškeré vyučování směřuje tudíž hlavně k tomu, aby se mohli absolventi státi časem samostatnými, dle požadavků doby vzdělanými obchodníky, průmyslníky nebo řediteli a správci různých závodů, jakož i účetními, dopisovateli a jinými úředníky v závodech obchodních, továrních, bankovních, spořitelních záložen ských atd. Každý žák *jest povinen učiti se jazyku německému*, aby byl schopen, vychodě školu, zaujmouti přiměřené místo v českém i německém závodě.

Doba studijní trvá čtyři léta.

Do I. ročníku přijímají se:

1. *bez přijímací zkoušky* žáci, kteří vychodili s prospěchem (IV. třídu střední školy gymnasia, reálky, reálného gymnasia);

2. *po přijímací zkoušce z češtiny a počtů* absolventi speciálních kursů čili IV. třídy při školách měšťanských a žáci, kteří vychodili III. třídu měšťanské školy; v obou případech však musí míti na vysvědčení *všechny známky nejméně dobré*.

Při zkoušce přijímací se žádá:

a) *z češtiny* musí žák dovésti vypravovati přečtený článek slušnou formou ústně nebo písemně bez mluvnických i pravopisných chyb; také musí dokázati rozborem slov a vět, že jest obeznámen s mluvnickými pojmy a skladbou;

b) *z počtů* musí znáti čtyři základní způsoby počítání se zlomky desetinnými a obyčejnými, rozváděti na nižší a převáděti na vyšší pojmenování; počítati s čísly pojmenovanými, počet úsudkový a rozkladný, trojčlenku, počet průměrný a spolkový.

Při vstupování na ústav musí býti žákům z měšťanských škol *již 14 let*, nebo musí tohoto věku dosáhnouti aspoň do konce kalendářního roku.

Do II. ročníku přijímají se pouze žáci, kteří absolvovali s prospěchem I. ročník zdejšího ústavu nebo některé jiné obchodní akademie *se stejnou organisací*. Nemohou tudíž býti přijati ani žáci IV. a V. třídy škol středních, ani absolventi dvoutřídních obchodních škol, ani absolventi speciálních kursů čili IV. třídy při školách měšťanských.

Do III. a IV. ročníku přijímají se žáci, kteří vychodili s prospěchem II. a III. ročník zdejšího ústavu, nebo některé jiné obchodní akademie *se stejnou organisací; z jiných ústavů přijímají se žáci jen s bezvadným mravným chováním.*

Jen v případech zvláště pozoruhodných mohou býti přijati s předchozím svolením c. k. ministerstva kultu a vyučování i tací žáci, kteří nemají předepsaného průkazu pro první nebo vyšší ročník. V takových případech rozhodne zároveň ministerstvo, *v jakém rozsahu se má konati zkouška přijímací.*

Mimo naprosto povinný *jazyk německý* musí si každý žák zvoliti za povinný buď *jazyk francouzský* neb *anglický* nebo *ruský;* také si může zvoliti dva nebo při zvláštním nadání všechny tři jazyky. V I. ročníku vyučuje se *jen jazyku francouzskému;* ve II. ročníku se teprve počíná vyučovati *jazyku anglickému a ruskému.*

Školného platí se ročně 240 K ve dvou lhůtách; *první polovina hned při zápisu, druhá na počátku druhého pololetí.* Mimo školné zapraví žáci nově na ústav vstupující 10 K zápisného a každý rok 4 K příspěvku na učebné pomůcky.

Všichni absolventi mají dle vynesení c. k. ministerstva zemské obrany ze dne 1. března 1912, Dep. XIV. č. 41., právo na jednoroční službu vojenskou.

Školní rok 1914—15 započne se 6. září 1914.

Zápis žáků do I. ročníku koná se před prázdninami 6. července od 8. do 10. hod. dopoledne v prozatímní školní budově (Nadační dům Srncův) v Pobřežní tř. č. 323, nově 2b, u Severozápadního nádraží. *Zkoušky přijímací budou téhož dne o 10. hod. dopoledne a o 2. hodině odpoledne.*

Po prázdninách se zapisují noví žáci, jen stačí-li místo, 17. září o 8. hodině ranní. Zápis žáků, kteří již na ústavě studovali, bude se konati téhož dne o 9. hodině. Zkoušky opravné a doplňovací budou 16. září o 8. hodině ranní.

Každému novému žáku třeba se při zápisu prokázati:

1. křestním nebo rodným listem;
2. posledním školním vysvědčením, jež musí býti u žáků středních škol opatřeno doložkou na odchodnou;
3. písemným svolením rodičů neb jejich zástupců ke vstoupení do školy; je-li však při zápisu přítomen někdo z rodičů, není třeba písemného vyjádření.

Uplynula-li od absolvování předepsaných studií delší doba, *dlužno předložiti průkaz o tom, čím se žádající za přijetí po tuto dobu zaměstnával,* po případě vysvědčení zachovalosti.

Ředitelství ústavu bude nápomocno rodičům při opatřování vhodných bytů.

Mimo dny k zápisu určené přijímají se pouze přihlášky.

Podrobnější vysvětlení každému podá ředitelství.

II. Jednoroční obchodně dopravní kurs pro abiturienty středních a vyšších odborných škol.

I. Účel kursu. Účelem kursu jest připraviti posluchače jednak pro samostatná povolání výrobní, jednak pro místa odborných úředníků u bank, obchodních a továrních podniků, zasilatelských závodů, drah, pošty a pod., a to tím způsobem, že si posluchači osvojí kromě všeobecného komerčního vzdělání i tolik vědomostí ve speciálních oborech dopravních, kolik se jich potřebuje v praktickém působení výrobním.

II. Doba trvání kursu. Kurs trvá 9 měsíců (o dvou semestrech), a to od 3. října do 30. června.

III. Podmínky přijetí. Do kursu mohou býti přijati za řádné posluchače ti, kteří s úspěchem absolvovali některou střední školu (gymnasium, reálku, reálné gymnasium), nebo některou vyšší odbornou školu, jako vyšší obchodní školu, vyšší průmyslovou školu, střední hospodářskou školu, učitelské pedagogium a pod.

Od absolventů ústavů, na nichž jest zavedena zkouška maturitní, vyžaduje se průkaz o složení této zkoušky.

IV. Předměty vyučovací.

A. *Povinné:*

1. Národní hospodářství	2	hodiny týdně.
2. Právo obchodní, živnostenské a směnečné	2	„ „
3. Kupecké počty	2	„ „
4. Účetnictví	4	„ „
5. Korespondence obchodní	2	„ „
6. Bankovnictví a bursovnictví	1	hodina „
7. Železniční tarifnictví	3	hodiny „
8. Dopravní právo železniční	2	„ „
9. Zeměpis dopravní a statistika dopravy	2	„ „
10. Nauka o mezinárodním zasilatelství a plavbě	2	„ „
11. Zbožíznalství obchodní a celní	2	„ „
12. Celní nauka	2	„ „
13. Nauka o poště a poštovní spořitelně	2	„ „
14. Nauka o telegrafu a telefonu	1	hodina „
15. Německá dopravní konversace a korespondence	3	hodiny „
Úhrnem	32	hodiny týdně.

B. *Nepovinné:*

16. Praktická cvičení v jazyku německém	3	hodiny týdně.
17. Těsnopis český a německý	3	„ „
18. Psaní strojem	2	„ „
19. Jazyk vlašský nebo srbochorvatský nebo bulharský	3	„ „

V. Zkoušky. Posluchači jsou povinni podrobiti se koncem každého semestru zkouškám ze všech předmětů. O zkouškách vydávají se vysvědčení.

VI. Poplatky učební. Poplatky učební činí: školné 320 K, zápisné 20 K, příspěvek na učebné pomůcky 10 K, úhrnem 350 K za celý kurs. Polovina školného platí se počátkem října, druhá polovina počátkem března. Od poplatků těchto neosvobozuje se (ani částečně) žádný posluchač.

VII. Umístění posluchačů. Ředitelství stará se všemožně o umístění dobře kvalifikovaných posluchačů.

VIII. Zápis koná se v ředitelně Obchodní akademie v Karlíně, Pobřežní tř. čp. 323. (Srncovy nadační domy) od 8. do 15. července vždy od 10. do 12. hod. dopoledne.

Při zápisu jest předložiti: vysvědčení maturitní, křestní nebo rodný list, případně vysvědčení z prakse nebo vysvědčení zachovalosti (uplynula-li od absolvování předepsaných studií delší doba) a složiti hotově zápisné 20 K a příspěvek na učební pomůcky 10 K.

Mimo dny k zápisu určené přijímají se pouze přihlášky.

Podrobnější vysvětlení každému podá **ředitelství.**

OBSAH:

Pojednání.

Str.

1. Karel Dolanský: O poměru moci veřejné k dopravě 5
2. Josef Kosta: Vodní doprava v Čechách 19
3. JUDr. Alfred M. Mayer: Podniky ku zprostředkování soukromých jednání 33
4. František Slabý: Grafické předměty 41
5. Čeněk Vrabec, D. H. H. L.: Theorie a praxe zámořského obchodu Díl II. 111

Školní zprávy.

A. Obchodní akademie.

I. Správní výbor (kuratorium) 163
II. Sbor učitelský ve škol. roce 1913/14 164
III. Kronika 166
IV. Některá vynesení a nařízení 175
V. Učebná osnova 179
VI. Učebné knihy na škol. rok 1914/1915 209
VII. Knihovna a sbírky 214
VIII. Statistika žáků 235
IX. Seznam žáků ve škol. roce 1913/1914 237
X. Vycházky 241
XI. Tělesná cvičení 258
XII. Stipendia, studijní podpory a osvobození od školného 259
XIII. Podpůrný spolek pro žáky 260
XIV. Exkursní fond 265

B. Jednoroční obchodně dopravní kurs pro abiturienty středních a vyšších odborných škol.

I. Sbor učitelský ve škol. roce 1913/14 271
II. Kronika 272
III. Organisace a učebná osnova kursu 275
IV. Učebné pomůcky 288
V. Statistika posluchačů 290
VI. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 292
VII. Odborné exkurse 292
VIII. Stipendia, studijní podpory a osvobození od školného 294

C. Večerní kurs účetnictví podvojného pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek 297
II. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 297

D. Večerní kurs dopravně tarifní pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek 301
II. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 302

E. Večerní kurs angličtiny pro nejširší kruhy.

I. Program přednášek 305
II. Seznam posluchačů ve škol. roce 1913/14 306

F. Vyhlášky pro školní rok 1914/15.

I. Obchodní akademie 309
II. Jednoroční obchodně dopravní kurs pro abiturienty středních a vyšších odborných škol 311